

MEMÒRIA ECONÒMICA DE CATALUNYA **2014**

INCLOU L'ESTUDI
L'ECONOMIA CATALANA EN
LES DARRERES CINC DÈCADES.
CREIXEMENT I CANVIS
ESTRUCTURALS

ESTUDIS ECONÒMICS

Consell General de Cambres de Catalunya

Patrocina:

 Santander

MEMÒRIA ECONÒMICA DE CATALUNYA

Dirigida per la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona,
i realitzada en col·laboració amb les cambres oficials de comerç i indústria
de Lleida, Manresa, Sabadell, Terrassa, Tàrrrega i Valls,
i les de comerç, indústria i navegació de Girona, Palamós, Reus,
Sant Feliu de Guíxols, Tarragona i Tortosa

MEMÒRIA ECONÒMICA DE CATALUNYA **2014**

ESTUDIS ECONÒMICS

Consell General de Cambres de Catalunya

Patrocina:

Memòria econòmica de Catalunya: any 2014

Juliol de 2015

© Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

Coordinació i direcció

Carme Poveda

Elaboració de continguts

Carme Poveda

Col·laboradors externs:

Oriol Amat

Enric Genescà

David Rodríguez

Els textos signats són responsabilitat exclusiva dels autors i no reflecteixen necessàriament l'opinió del Consell de Cambres de Catalunya

Disseny gràfic:

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

Autoedició i fotocomposició:

Anglofort, SA

MEMÒRIA econòmica de Catalunya: any 2014/Dirigida per la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, i realitzada en col·laboració amb les cambres oficials de comerç i indústria de Lleida, Manresa, Sabadell, Terrassa, Tàrraga i Valls, i les de comerç, indústria i navegació de Girona, Palamós, Reus, Sant Feliu de Guixols, Tarragona i Tortosa.
Barcelona: cambres oficials de comerç, indústria i navegació de Catalunya, 2015.
150 pàg.
ISSN 1698-5559 Memòria econòmica de Catalunya *en edició impresa fins al 2012*
ISSN 2444-7978 Memòria econòmica de Catalunya (Internet)
1. Catalunya. 2. Economia. 3. Memòria. 4. 2014. 5. Cambres de comerç. I. Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. II. Cambres oficials de comerç, indústria i navegació de Catalunya
338(467.1)

NOTA PRELIMINAR

D'acord amb l'article 34.k de la Llei 14/2002, de 27 de juny, de les cambres oficials de comerç, indústria i navegació de Catalunya i del Consell General de les Cambres, es presenta la Memòria econòmica de Catalunya corresponent a l'any 2014, que ofereix una visió global de l'economia catalana d'aquest any.

Han contribuït a la preparació i la recollida de dades que figuren en aquesta Memòria econòmica de Catalunya els electors que formen part del cens de les cambres, i també els diversos organismes de les administracions públiques estatal, autonòmica i local. Als uns i als altres, que possibiliten i faciliten la tasca de les nostres corporacions, els agraïm la col·laboració, amb la confiança que aquest treball sigui d'utilitat per al coneixement de l'economia de Catalunya i el seu territori.

Barcelona, juliol del 2015

L'índex és interactiu. Feu un clic sobre l'apartat que voleu consultar per accedir-hi directament.

Per tornar a l'índex, cliqueu directament sobre el número de pàgina.

Presentació

Aquest any tinc el plaer de presentar la 50a. edició de la *Memòria econòmica de Catalunya* que edita anualment el Consell de Cambres de Catalunya, i que s'ha convertit en una publicació de referència en l'anàlisi de l'economia catalana. Des dels seus orígens, l'objectiu de la publicació ha estat donar a conèixer les principals dades econòmiques de Catalunya en el marc internacional i espanyol, així com aportar reflexions sobre temes d'actualitat econòmica. Però aquest any, coincidint amb el cinquantè aniversari, la publicació es renova incorporant un anàlisi territorial de l'economia de les províncies i comarques catalanes, que permetrà als empresaris i professionals establerts a Catalunya un coneixement més aprofundit de la seva realitat econòmica més propera.

A més, aquest any la *Memòria* compta amb el suport del Banco Santander, que recolza així un projecte d'interès general per a les empreses i institucions de tot el territori català, i gràcies al qual serà possible presentar la publicació a diferents ciutats catalanes.

El balanç econòmic global que es presenta a la *Memòria* d'enguany és el més positiu des de l'any 2007, just abans de l'inici de la crisi. L'economia catalana ha reprès el creixement i ha deixat enrere definitivament la crisi que ha durat sis anys. El PIB ha registrat taxes interanuals cada vegada més positives, fins acabar l'any en l'1,9%. En el conjunt del 2014, el PIB ha registrat un augment de l'1,5%, superant així el creixement del conjunt de la zona euro.

Aquesta recuperació ha estat recolzada sobre el sorprenent enfortiment de la demanda interna. El consum s'ha beneficiat de la millora del mercat laboral i de l'augment de la riquesa financera, mentre que la inversió en béns d'equipament s'ha recuperat gràcies a la millora de la confiança econòmica, els baixos tipus d'interès i l'augment de competitivitat, especialment a la indústria, que ha permès un notable creixement de les exportacions. A més, aquest any s'ha produït l'estabilització del mercat immobiliari, el primer augment de l'ocupació des de l'inici de la crisi i el retorn del nou crèdit a les llars i a les petites i mitjanes empreses, tot i que dins un context general de desendeutament.

A nivell sectorial, totes les principals branques d'activitat han registrat un augment del VAB en termes anuals excepte la construcció, tot i que aquesta última ja presenta taxes de creixement interanuals positives a finals d'any. Destaca sobretot el creixement de la indústria manufacturera, i dins dels serveis, l'avenç del comerç, el transport i l'hostaleria i de les activitats recreatives i artístiques. Aquestes depenen en bona part dels bons resultats que ha obtingut el sector turístic, amb creixements significatius tant del nombre de turistes estrangers com de la despesa turística. Cal assenyalar també el creixement experimentat pel sector de les TIC i dels serveis professionals i tècnics, ambdós sectors es caracteritzen per l'alta qualificació i productivitat dels seus treballadors.

El context mundial i europeu també ha afavorit la recuperació de l'economia catalana. Entre aquests factors cal assenyalar la caiguda del preu del petroli i dels tipus d'interès, la depreciaió de l'euro enfront del dòlar, la recuperació europea i la política d'expansió monetària del BCE. Cal assenyalar que la millora dels mercats financers ha estat clau per a què l'activitat tornés a agafar impuls. La política monetària del BCE ha continuat sent expansiva, retallant fins a dues ocasions els tipus d'in-

terès oficials i iniciant un programa de compra de deute públic per import de 60.000 milions d'euros al mes que s'allargarà fins al setembre de 2016. A Espanya ja s'ha completat la reforma financera i, en paral·lel, ha disminuït la pressió sobre la solvència de les finances públiques espanyoles, fet que s'ha traduït en una caiguda significativa de la prima de risc fins als 100 punts bàsics a final d'any (cal recordar que va superar els 600 pb a l'estiu de 2012). Amb tot, encara persisteixen riscos importants com ara l'elevat endeutament públic i la reabsorció de l'ocupació destruïda des de l'inici de la crisi.

A més del balanç econòmic anual, la *Memòria econòmica de Catalunya* incorpora un seguit d'articles signats per experts sobre aspectes rellevants de l'agenda econòmica actual. En aquesta edició s'analitzen quatre temes territorials: a Barcelona, les infraestructures estratègiques; a Girona, el sector turístic; a Lleida, l'exportació del sector agroalimentari; i a Tarragona, les connexions ferroviàries i portuàries. A banda d'aquests estudis territorials, la publicació inclou tres articles d'àmbit més genèric que tracten sobre l'estat del benestar, del professor Guillem López-Casasnovas; la transició cap a una nova era industrial, del Sr. Joan B. Casas; i l'empresa que deixa la crisi, del Sr. Salvador Alemany. Finalment, el monogràfic realitzat pels professors Martí Parellada i Gemma Garcia de la Universitat de Barcelona analitza els canvis estructurals i de creixement que ha experimentat l'economia catalana en les darreres cinc dècades.

En nom del Consell General de Cambres de Catalunya vull agrair al Gabinet d'Estudis de la Cambra de Comerç de Barcelona i a totes les persones que han col·laborat en aquest projecte al llarg dels darrers 50 anys el seu treball rigorós i de qualitat, gràcies al qual la publicació ha assolit un prestigi que queda avalat per la seva llarga història.

Miquel Valls i Maseda

President del Consell General de Cambres de Catalunya

Índex

10	LA MEMÒRIA EN SÍNTESI
15	I. MARC EXTERIOR
16	1. Economia mundial
18	2. Economia espanyola
21	Reflexions sobre la transició cap a una nova era industrial (Joan B. Casas)
27	II. ECONOMIA CATALANA
28	1. Població
29	2. Activitat econòmica
34	3. Sector exterior
38	4. Mercat de treball
41	5. Preus i salaris
43	6. Sector públic
44	L'estat del benestar i el futur dels drets socials (Guillem López i Casasnovas)
49	III. L'EMPRESA CATALANA
50	1. Presentació
51	2. Anàlisi economicofinancera de les empreses catalanes
66	3. Anàlisi de l'empresa catalana per sectors, per dimensions i comparació amb la resta d'Espanya
71	4. Conclusions
72	L'empresa que deixa la crisi (Salvador Alemany)
75	IV. ANÀLISI TERRITORIAL
76	1. Barcelona i comarques
85	Les infraestructures estratègiques per a l'àrea metropolitana de Barcelona (Daniel Albalade i Germà Bel)
89	2. Girona i comarques
97	El turisme a les comarques gironines (Esther Martínez-Garcia)
102	3. Lleida i comarques
110	Els destins d'exportació escollits per les empreses agroalimentàries de Lleida (Pilar Cos i Blanca Escardíbul)
120	4. Tarragona i comarques
129	Les connexions ferroviàries i portuàries. Impacte sobre la competitivitat del teixit empresarial de la província de Tarragona (Agustí Segarra)
137	V. ESTUDI MONOGRÀFIC
	L'economia catalana en les darreres cinc dècades. Creixement i canvis estructurals (Martí Parellada i Gemma Garcia)
147	VI. CRONOLOGIA
149	VII. CATALUNYA ESTADÍSTICA

Marc exterior

- L'any 2014 el **creixement mundial** s'ha mantingut en el 3,4% per tercer any consecutiu, fruit d'una lleugera acceleració de les economies avançades, que queda compensada per una desacceleració de magnitud similar de les economies emergents i en desenvolupament, si bé aquestes últimes expliquen dues terceres parts del creixement mundial.
- Dins del grup d'**economies avançades** s'observa una diferència important entre l'evolució de l'economia nord-americana, que ha crescut un 2,4%, i la de la zona euro, que ho ha fet un 0,9%. La demanda és cada vegada més robusta als EUA, una vegada s'han reactivat els mercats de crèdit i immobiliari; mentre que a la zona euro l'economia millora lentament i a ritmes diferents entre països. Per exemple, l'economia britànica ha mostrat un elevat dinamisme (2,6%); l'alemanya ha accelerat lleugerament el seu ritme d'augment fins a l'1,6%; la francesa ha continuat pràcticament estancada; mentre que la italiana ha estat en recessió. Precisament, la feblesa de bona part de les economies de la zona de l'euro ha dut la inflació europea a nivells mínims històrics.
- Tanmateix, l'economia de la zona euro s'està recuperant progressivament recolzada sobre tres factors principalment, que són: la intensa caiguda del **preu del petroli** que es va iniciar al setembre del 2014, la depreciació del **tipus de canvi** de l'euro enfront del dòlar –que respon a les diferències en la política monetària i al major vigor de l'economia nord-americana–, i la **política monetària** expansiva, que es va concretar en dues reduccions del tipus d'interès oficials fins a situar-los en el 0,05% i la posada en marxa d'un programa de compra de deute públic i privat.
- L'**economia espanyola** ha tancat el 2014 amb un creixement positiu i proper al 2%, fet que li ha permès assolir una taxa anual de l'1,4%, per sobre del creixement registrat pel conjunt de l'eurozona, i que contrasta amb la caiguda de l'1,2% experimentada l'any anterior. El balanç del 2014 es tanca, per primera vegada des de l'inici de la crisi, amb la reducció de la taxa d'atur en termes anuals, l'estabilització

del mercat immobiliari, la caiguda dels preus del consum i el relaxament de l'ajust pressupostari en un any preelectoral.

Economia catalana

- L'economia catalana ha reprès el creixement l'any 2014, després de sis llargs anys de crisi. El **PIB** de l'economia catalana ha crescut l'1,5%, segons l'Idescat, en línia amb la mitjana de l'economia espanyola. Les comunitats autònomes que més han crescut globalment són les de l'arc mediterrani mentre que les de la cornisa cantàbrica han rebut un menor impuls. En relació amb el conjunt d'Espanya, l'economia catalana ha mostrat un major dinamisme sobretot pel que fa als sectors de la indústria manufacturera i de les activitats TIC.
- La principal novetat en la composició del creixement aquest any és que la demanda interna ha contribuït positivament, contrarestant la contribució negativa que ha realitzat el sector exterior. L'ascens de la **demanda interna** ha estat impulsat fonamentalment pel consum de les llars i la inversió en béns de capital. El consum s'ha beneficiat de la millora del mercat laboral i de l'augment de la riquesa financera, mentre que la inversió en béns d'equipament s'ha recuperat gràcies a la millora de la confiança econòmica, els baixos tipus d'interès i l'augment de competitivitat, especialment a la indústria.
- Per contra, el **sector exterior** ha actuat com a element limitador del creixement, trencant amb la tendència positiva dels darrers sis anys. La seva contribució negativa al creixement ha estat de vuit dècimes, i és el resultat d'un saldo negatiu dels fluxos econòmics amb l'estranger, que ha restat nou dècimes, mentre que els fluxos amb la resta de l'Estat han contribuït positivament en una dècima. Aquesta aportació negativa dels fluxos amb l'estranger no es deu tant a l'evolució de les exportacions de béns i serveis, que ha estat positiva i fins i tot més dinàmica que l'any precedent, amb un creixement del 4,2%, sinó sobretot al fort increment de les importacions, que amb una taxa de creixement del 8,1% contrasta amb els registres negatius dels anys precedents.

- Tots els grans **sectors econòmics** han presentat un creixement positiu de l'activitat el 2014, amb l'excepció de la construcció si bé aquest sector ja va començar a créixer a finals del 2014. Destaca el creixement del VAB a la indústria i als serveis, però és el sector serveis el que explica la major part del creixement del PIB aquest any a causa del seu major pes.
- El **mercat de l'habitatge** ha començat a recuperar-se i això s'ha traduït en un lleuger increment de preus i de les compravendes, segons l'INE. Així mateix, s'ha produït un augment del nombre d'habitatges iniciats, si bé la construcció residencial continua en mínims històrics. La licitació oficial d'obres també ha experimentat un notable impuls respecte a l'any anterior, especialment l'obra civil que ha augmentat un 85% en termes interanuals, però encara se situa un 80% per sota del nivell màxim que va assolir el 2008.
- Les activitats de **serveis** que han mostrat una millor evolució el 2014 han estat les de transport i emmagatzematge, l'hostaleria, i el comerç. Una part d'aquest creixement es deu als bons resultats obtinguts per l'activitat turística, com demostra l'augment del nombre de viatgers estrangers i la despesa realitzada el 2014. A nivell de mercats emissors, aquest any cal destacar el fort impuls dels emissors tradicionals i la forta reculada de l'incipient mercat rus.
- Quant a l'evolució dels **fluxos comercials amb l'exterior**, cal destacar que les exportacions catalanes de béns han accelerat el seu ritme de creixent des del 0,2% del 2013 al 3,1% del 2014, gràcies a l'increment de les vendes al mercat europeu (que són el 65% del total i han crescut un 6,3%), mentre que les dirigides fora de la UE han disminuït en el seu conjunt un 2,2%. Els països que més han contribuït al creixement de les exportacions han estat Alemanya, Itàlia, Portugal i el Regne Unit.
- Les indústries químiques i la producció de vehicles de motor i material de transport conformen el nucli de les exportacions catalanes. Aquests sectors, juntament amb la indústria alimentària i el tèxtil concentren el 62% de les exportacions totals. En el cas de les indústries químiques, que representen gairebé la quarta part de les exportacions catalanes, el creixement ha estat un punt per sota de la mitjana global (2,1%). En canvi, les exportacions de vehicles a motor i material de transport s'han incrementat el 4%. Per la seva importància, també destaca el sector del tèxtil, cuir, calçat i la confecció, amb un creixement del 9,4% interanual. Malgrat això, en tots tres casos l'increment de les importacions ha estat molt superior al de les exportacions, fet que ha intensificat el saldo comercial negatiu de la indústria química i en especial del tèxtil, mentre que s'ha reduït el superàvit en el cas de la indústria de vehicles de motor.
- Respecte als **fluxos d'inversió exterior**, Catalunya ha estat emissora neta d'inversió estrangera després de quatre anys sent receptora neta, segons la base de dades del Ministeri d'Economia. Després d'un 2013 amb un creixement notable de la inversió estrangera a Catalunya, l'any 2014 ha tancat de manera provisional amb un descens del 15,8% interanual, si bé la tendència de fons continua sent creixent. Per la seva banda, la inversió catalana a l'estranger ha accelerat el seu ritme de creixement i ha totalitzat 3.398 milions d'euros, la xifra més alta des del 2008. Tot i això, el pes d'aquesta sobre el conjunt estatal és lleugerament inferior al pes dels fluxos d'inversió entrants (el 14,5% enfront el 16,8%).
- El **mercat de treball** ha registrat el 2014 els primers resultats positius des de l'inici de la crisi. Tant l'ocupació com les afiliacions a la Seguretat Social han crescut durant aquest any, mostrant una tendència similar a la de l'evolució de l'activitat econòmica. Per contra, la població activa s'ha reduït tant per l'efecte vegetatiu com per les migracions, si bé també hi ha un cert efecte desànim en la cerca de feina després d'un llarg període de crisi. L'ocupació ha crescut un 2,1% en mitjana anual respecte al 2013, assolint una xifra de 3.031 mil persones ocupades, si bé encara és un 15% inferior al nivell màxim assolit el 2008. La dinàmica catalana de l'ocupació ha estat sensiblement més favorable que al conjunt d'Espanya, on només ha crescut l'1,2%. Els serveis i la indústria han estat els sectors tractors de la recuperació de l'ocupació l'any 2014. En tots dos casos s'ha produït un canvi de signe respecte de les xifres del 2013, i en el cas dels serveis el ritme de creixement ha assolit el 2,8%. A la indústria, el creixement també ha estat força positiu però inferior al dels serveis, situant-se en el 2%.
- Un fet destacable aquest any és el creixement dels ocupats amb contracte indefinit (2%), que és conseqüència de la millora de les perspectives empresarials, unides als majors estímuls fiscals i laborals de la contractació indefinida. Un altre trencament de la tendència passada es produeix en

relació amb l'evolució dels assalariats per sectors contractants. El creixement de la població assalariada el 2014 es deu exclusivament al sector privat, ja que el creixement al sector públic ha estat pla. Tot i això, el sector públic deixa de perdre ocupats després de dos anys de caiguda, i es manté entorn a les 393 mil persones, el 16% del total dels assalariats.

- La taxa d'atur ha començat a reduir-se el 2014, situant-se en el 20,3% en mitjana anual enfront del 23,1% de l'any anterior. Cal assenyalar que tot i aquest canvi de tendència en el mercat laboral, encara la taxa d'atur de les persones de més de 55 anys augmenta, la taxa d'atur juvenil és del 47%, la taxa de temporalitat es resisteix a baixar del 18% i els aturats de llarga durada (més d'un any en atur) sumen ja el 60% del total. Per nivell de qualificació és interessant assenyalar que malgrat l'atur ha caigut a tots els nivells formatius, les caigudes més importants, de l'ordre del 10%, s'han donat entre les persones amb nivells formatius equiparables a la formació professional de grau superior o primers cicles d'estudis universitaris. Per contra, els descensos menys importants de l'atur es donen entre la població menys formada.
- Els **preus** han seguit una clara tendència baixista al llarg de l'any, atès que van començar el 2014 creixent el 0,3% i van acabar amb una caiguda del 0,7%. Aquesta evolució baixista és el resultat de la reducció de costos, l'elevada capacitat productiva sense utilitzar i el descens del preu del petroli i dels aliments no elaborats –aquests últims van corregir la forta pujada registrada l'any anterior.
- El 2014 ha prosseguit el suau ajustament salarial que es va iniciar el 2012 com a resultat de l'enorme bretxa existent entre l'oferta i la demanda de treball, i també del procés de devaluació interna que s'està produint a la nostra economia per recuperar la competitivitat perduda abans de la crisi. Els **costos laborals** s'han reduït de mitjana l'1,8%, un descens més acusat que el registrat al conjunt de l'Estat (-0,3%).
- La millora de l'activitat econòmica ha permès augmentar de manera significativa la **recaptació fiscal** el 2014. A diferència d'anys anteriors en els que el protagonisme requeia en els ingressos derivats dels canvis normatius, la causa principal del creixement dels ingressos aquest any ha estat l'augment de les bases imposables. En el seu conjunt, l'administració tributària estatal ha recaptat 36.266 milions

d'euros a les administracions d'hisenda radicades a Catalunya, un 6,3% més que el 2013. Aquesta xifra representa el 21,2% de la recaptació del conjunt estatal territorialitzable.

- Les **finances de la Generalitat de Catalunya** han tancat el 2014 amb un dèficit del 2% del PIB, en línia amb els darrers anys. La recaptació de tributs autonòmics s'ha incrementat en un 5,5%, fins als 2.276 milions d'euros, sobretot per l'augment de la recaptació dels impostos cedits, que constitueixen el nucli de la recaptació de tributs de la Generalitat. Per al 2015, el pressupost de la Generalitat preveu un increment de la despesa de l'1,9%, com a conseqüència fonamentalment de la recuperació d'una de la paga extra que fou eliminada el 2012 i de l'increment de les inversions reals.
- Els **resultats economicofinancers de les empreses catalanes** han millorat el 2014. Així, la rendibilitat del patrimoni net ha estat favorable com a resultat del millor rendiment de l'actiu, sobretot per l'augment del valor afegit. El palanquejament, tot i reduir-se, segueix sent positiu i, per tant, contribueix favorablement a la rendibilitat. D'altra banda, les empreses han augmentat les seves inversions en immobilitzats materials el 2014, ampliant així la seva capacitat productiva, fet que anticipa augments futurs de la demanda. Respecte al finançament, les empreses catalanes han continuat la política de desendeutament i capitalització atès que el patrimoni net guanya pes en el finançament total. Finalment, cal mencionar que les principals diferències entre les empreses catalanes i les de la resta d'Espanya, són que les catalanes han experimentat una evolució més favorable de l'activitat, del valor afegit i de la rendibilitat els darrers anys. La productivitat laboral també ha evolucionat més favorablement a Catalunya que a la resta d'Espanya.

Anàlisi territorial

- L'evolució de l'activitat econòmica a la **província de Barcelona** ha estat lleugerament més positiva que al conjunt de Catalunya. El creixement estimat del VAB nominal per al 2014 és de l'1,2%, una dècima per sobre de la mitjana catalana, gràcies al repunt de la demanda interna i al bon comportament del turisme a la ciutat de Barcelona. La demanda interna s'ha vist afavorida pel creixement de l'ocupació (2,6%), fins i tot en sectors com la construcció que tornen a crear llocs de treball després d'anys de caigudes.

Les exportacions, que han crescut un 2,7% en termes nominals, per sobre de la mitjana catalana, han tingut també una evolució favorable, especialment en els sectors químic, automòbil i tèxtil. La millor evolució de l'activitat econòmica a la província de Barcelona en comparació amb el conjunt de Catalunya també s'ha traduït en una major reducció dels aturats (-8,7% enfront el -7,8%), fet que ha permès rebaixar la taxa d'atur fins al 16,5%, gairebé dos punts per sota del nivell del 2013.

- L'economia de la **província de Girona** ha evolucionat de manera idèntica a la catalana per segon any consecutiu, amb un creixement estimat del VAB nominal de l'1,1%. La bona evolució de la indústria, en especial la càrnia, ha compensat la mala evolució del sector de la construcció. Precisament el sector de la indústria càrnia ha estat el principal responsable del fort impuls de les exportacions, que han crescut un 2,8%, set dècimes per sobre de la mitjana catalana. En conjunt, l'evolució de les exportacions ha estat especialment positiva als mercats extracomunitaris, amb un creixement del 7,2%. En canvi, l'evolució de l'activitat turística a la Costa Brava ha quedat per sota de la mitjana, amb un creixement molt minso de les pernoctacions hoteleres. La reactivació econòmica a la província de Girona ha tingut el seu reflex en el mercat treball, atès que el nombre d'afiliats ha augmentat un 3,1%, molt en línia amb el conjunt de Catalunya. Així mateix, l'atur registrat ha retrocedit a un ritme proper al de la mitjana catalana, situant la taxa d'atur en el 16,9%, idèntica a la del Principat.
- L'evolució de l'activitat econòmica a la **província de Lleida**, amb un creixement estimat del VAB nominal del 0,8%, ha quedat lleugerament per sota de la del conjunt de Catalunya, una situació que contrasta amb la dels anys anteriors, en què havia estat la província amb una millor evolució relativa. Aquesta evolució ve explicada en part per la caiguda de les exportacions en un 2,1%, però també per la mala temporada turística al Pirineu i a la Val d'Aran. L'evolució plana de les exportacions de fruita i llegum, i la caiguda del 20,7% en el valor de les exportacions de pinsos animals, els dos principals productes d'exportació, expliquen l'evolució baixista del conjunt, que no ha pogut ser compensada per l'increment d'exportacions de productes carn o greixos. El mercat de treball tampoc s'ha recuperat amb la mateixa intensitat que a la resta de Catalunya. El nombre d'afiliats ha augmentat un 1,5%, la meitat que al Principat, sobretot pel menor creixement al sector serveis. Tot i això, l'atur registrat ha caigut per segon any consecu-

tiu, fet que ha permès situar la taxa d'atur registrat en el 15%, la més baixa de Catalunya.

- La **província de Tarragona** també ha registrat una taxa de variació positiva el 2014 després d'anys de retrocés, però no tan intensa com al conjunt de Catalunya. S'estima que el VAB nominal ha augmentat un 0,9% enfront l'1,1% de Catalunya, degut tant a un menor dinamisme de la demanda interna com també de les exportacions. Les exportacions han caigut un 1,1% enfront d'un creixement del 2,1% al conjunt de Catalunya, sobretot per l'evolució negativa del sector químic, el principal producte d'exportació, que ha caigut un 6%. L'evolució de l'activitat turística ha tingut contrastos: el nombre de turistes s'ha incrementat un 3,9% a la Costa Daurada, mentre que les pernoctacions s'han reduït un 3,5%, fet que ha provocat que l'estada mitjana passi a ser de 4,1 dies. En global, el mercat de treball ha evolucionat favorablement aquest any, trencant la tendència negativa que es va iniciar el 2008, però ho ha fet amb menys força que a la resta del Principat. El nombre d'afiliats ha augmentat un 2,7% (3,0% a Catalunya) i l'atur registrat s'ha reduït un 5% (-6,9% a Catalunya). La taxa d'atur registrat s'ha situat en el 20,3%, la més alta de les quatre províncies catalanes, però s'ha reduït en més d'un punt ajudada també pel descens de la població en edat de treballar.

Monogràfic: L'economia catalana en les darreres cinc dècades. Creixement i canvis estructurals

- L'estudi monogràfic, realitzat pels professors Martí Parellada i Gemma Garcia, analitza les principals transformacions estructurals que ha registrat l'economia catalana en el darrer mig segle, coincidint així amb la història de la Memòria Econòmica, que enguany celebra el seu 50è. aniversari. En un context de notable creixement econòmic, el producte interior brut per càpita s'ha més que triplicat tot i el fort creixement demogràfic experimentat en aquests mateixos anys. Això li ha permès un intens procés de convergència amb la Unió Europea. En aquest sentit, l'adhesió a la Comunitat Europea, primer, i la integració a la zona euro, posteriorment, ha tingut un paper fonamental. L'eliminació de traves comercials, la lliure circulació de factors i els efectes de la implantació de la moneda única han generat un sensible augment en el grau d'obertura de l'economia catalana i també un canvi en l'origen i destí dels fluxos comercials, amb una creixent presència de les relacions amb l'estranger i una progressiva pèrdua de pes dels intercanvis amb la resta d'Espanya.

- A aquestes transformacions de les relacions amb l'exterior, s'hi afegeix els canvis en l'estructura productiva que tendeix a una creixent terciarització de l'economia i una pèrdua de pes de les activitats industrials, que ha suposat també una aproximació a l'estructura sectorial mitjana de la zona euro. Cal tenir present, però, que alguns dels sectors terciaris que més han crescut en aquests anys són els serveis a les empreses que, en bona part, corresponen a una certa externalització d'activitats que abans es realitzaven dins dels mateixos sectors industrials. Aquest fet permetria relativitzar la pèrdua de pes de les activitats manufactureres en aquests darrers anys.
- L'altra gran transformació dins del teixit econòmic és l'augment del pes del sector públic i els canvis en la seva composició. La transició democràtica, la creació de l'estat de les autonomies i el progressiu traspàs de competències de l'administració central a les comunitats autònomes ha donat lloc a un creixent pes de la despesa autonòmica sobre la despesa pública total. A nivell regional, però, s'observen grans diferències en el nivell de despesa pública per habitant que no poden explicar-se en la seva totalitat per les distàncies en els nivells de renda per càpita i es deuen, en bona part, a les diferències en els recursos disponibles. El model de finançament autonòmic, i les seves successives reformes, així com els criteris aplicats en la distribució territorial de la despesa de l'administració central, tenen un paper clau en aquests resultats.

1. Economia mundial

Un any més el PIB global s'ha mantingut constant a l'entorn del 3,4%, segons l'informe del Fons Monetari Internacional del mes d'abril de 2015. Aquesta és la mateixa xifra dels darrers dos anys, però queda mig punt per sota de la mitjana de la darrera dècada. Les causes d'aquesta estabilitat es troben en una lleugera acceleració de les economies avançades, que veuen augmentar el seu ritme de creixement en quatre dècimes fins a l'1,8%, mentre que es produeix una desacceleració de similar magnitud de les economies emergents i en desenvolupament, fins al 4,6% (gràfic 1.1). Aquest fet es deu sobretot a la forta moderació del creixement a la regió d'Amèrica Llatina, on es passa del 2,9% el 2013 a l'1,3% el 2014, especialment pels dolents resultats registrats al Brasil, on el creixement ha estat pràcticament nul. També es detecta una lleu desacceleració a la zona asiàtica, de dues dècimes, fins al 6,8%. El creixement a la Xina s'ha moderat en quatre dècimes, fins al 7,4%, mentre que a la Índia el creixement s'ha accelerat en tres dècimes, fins al 7,2%. En canvi, el Japó tanca un any en negatiu (-0,1%), després d'haver assolit un augment de l'1,6% el 2013. A Europa, l'economia russa modera novament el seu creixement fins al 0,6%, il·lustrada tant per la caiguda del preu del petroli com pels conflictes polítics de la regió.

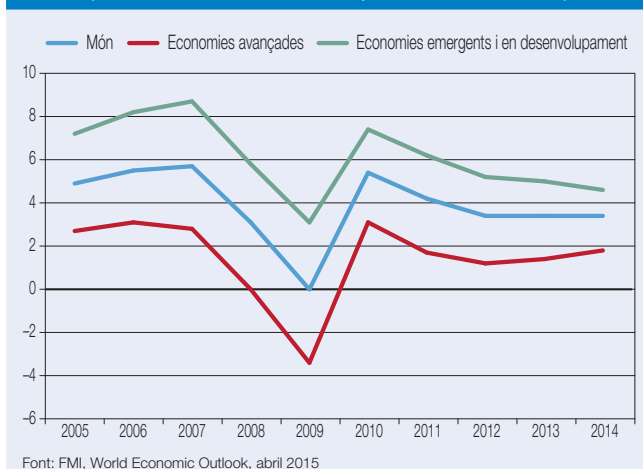
Pel que fa als països més desenvolupats, els principals socis comercials de l'economia catalana, cal destacar que la zona de l'euro ha abandonat finalment les xifres negatives però

creix a un baix ritme (0,9% el 2014). Dins la zona euro, l'economia alemanya ha accelerat lleugerament el seu ritme d'augment respecte de l'any passat en registrar un creixement mitjà de l'1,6%. Tot i això, el creixement ha quedat per sota de les expectatives de principis d'any (gràfic 1.2). Així mateix, França ha continuat amb un creixement molt feble i només ha estat capaç de créixer una dècima més que el 2013, el 0,4%. Per contra, Itàlia ha continuat en recessió, tot i que aconsegueix reduir la variació negativa des del -1,7% el 2013 al -0,4% el 2014. Fora de la zona de l'euro, l'economia britànica mostra un elevat dinamisme, fet que li ha permès tancar el 2014 amb un creixement del 3% el quart trimestre. Un comportament similar es dona a l'economia dels Estats Units, on el PIB ha crescut un 2,4% el 2014, dues dècimes per sobre del resultat del 2013.

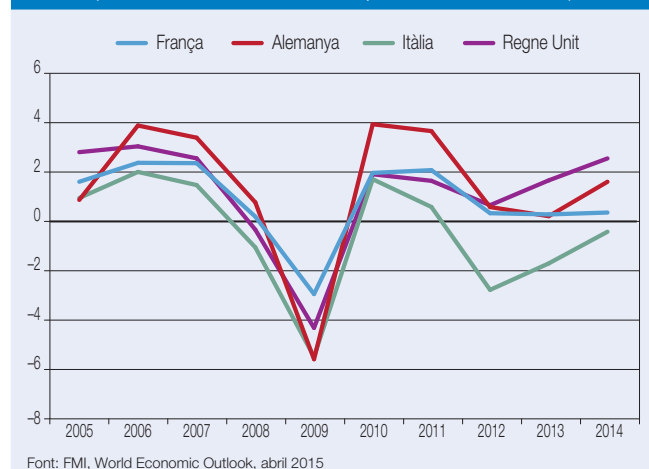
Precisament, la feblesa d'algunes de les economies de la zona de l'euro han dut la **inflació** a nivells mínims històrics. L'any 2014, la UEM va tancar amb una taxa d'inflació negativa del 0,2%, malgrat que la inflació subjacent (que no recull els preus dels combustibles i dels aliments frescos) ho va fer en xifres lleugerament positives (0,7%). Tot i que es previsible que al llarg dels propers mesos els preus abandonin els registres negatius, la tendència és que la inflació subjacent es mantingui en nivells baixos.

Alguns factors externs poden de ser de gran ajuda de cara a consolidar la recuperació econòmica a la zona euro. El primer

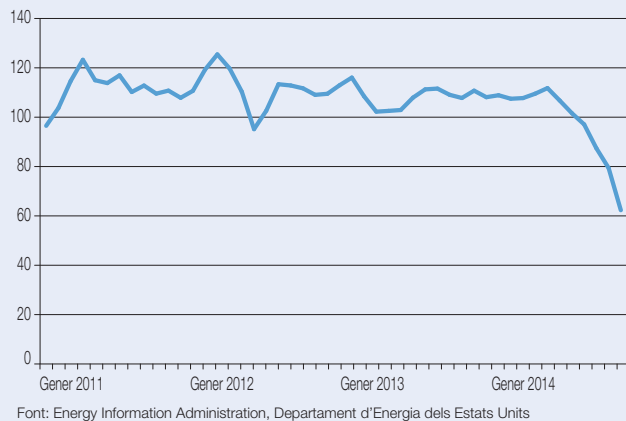
Gràfic 1.1
Evolució del PIB mundial
(taxes de variació interanual a preus constants, en %)

Gràfic 1.2
Evolució del PIB als principals països europeus
(taxes de variació interanual a preus constants, en %)

Gràfic 1.3
Evolució del preu del barril Brent
(dòlars EUA per barril)

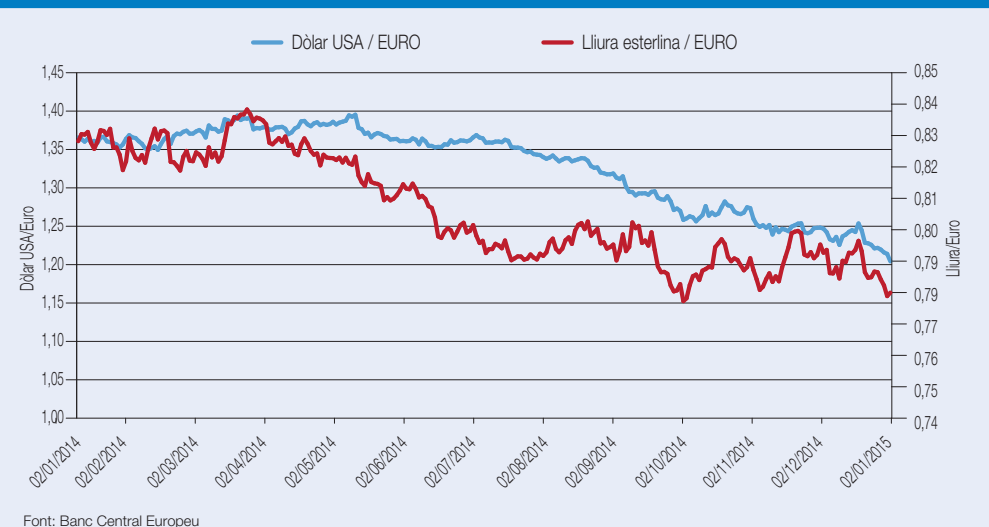
d'ells és la forta caiguda del **preu del petroli**, que va ser especialment important a partir del mes de setembre del 2014 (gràfic 1.3). Les causes d'aquesta evolució poden trobar-se en un menor dinamisme de la demanda, però també en l'increment de l'oferta, especialment en el cas dels Estats Units, on la producció s'ha incrementat prop del 40% gracies a l'expansió de fonts energètiques no convencionals (*shale oil*), i la decisió d'Àràbia Saudita de no retallar la producció. Si els preus es consoliden en nivells a l'entorn dels 50-60 dòlars/barril, això afectarà de manera favorable a aquells països més dependents de les importacions energètiques, com és el cas d'Espanya.

Un segon factor prové de la pèrdua de valor de l'euro respecte d'altres monedes de referència com és el cas del dòlar o la lliura esterlina, fet que constitueix una bona notícia per a les empreses exportadores (gràfic 1.4). En el cas del dòlar, la cotització ha passat d'1,37 dòlars per euro a l'inici de l'any fins als 1,21 dòlars per euro en el moment del tancament, amb una clara tendència a la baixa. La caiguda de la cotització és lleugerament més moderada en relació a la lliura esterlina, havent passat de 0,83 lliures per euro a l'inici de l'any als 0,78 lliures per euro de finals d'any. En canvi, la cotització respecte del ien japonès, que durant tot l'any va oscil·lar entre 135 i 147 iens per euro, ha experimentat una apreciació cap a finals d'any per establir-se en els 144 iens per euro, la mateixa cotització que a l'inici de l'any.

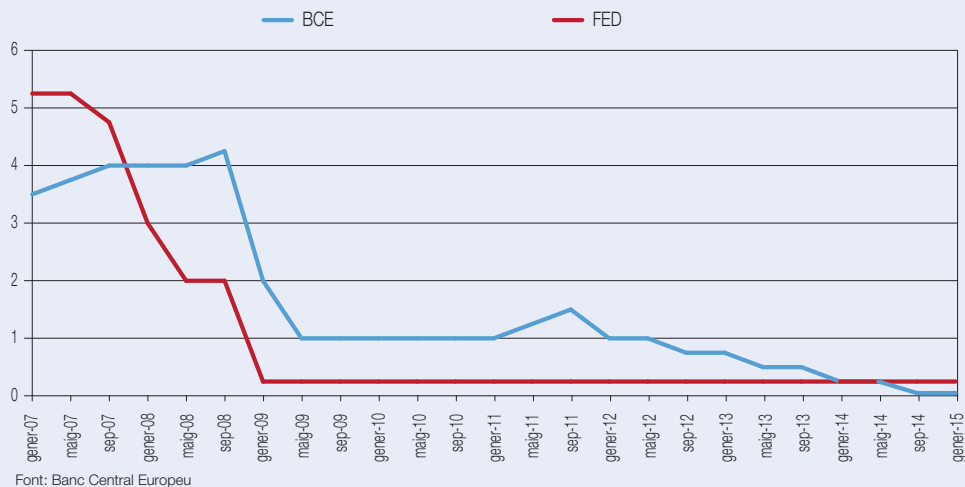
La persistent debilitat del creixement de les economies de la zona de l'euro va tornar a provocar un relaxament de la política monetària, que es va concretar en dues reduccions del **tipus d'interès** de les operacions principals de finançament al llarg de l'any, fins a situar-los en el 0,05% a partir del setembre del 2014 (gràfic 1.5). Els baixos nivells d'inflació i la necessitat de reequilibrar el balanç, han dut al Banc Central Europeu a adoptar una política de *quantitative easing*, és a dir, de compra de bons sobirans, que s'inicià al llarg de 2015. Aquesta operació, que ha estat anticipada per molts inversors, explica en bona part la tendència a la depreciació de la moneda europea durant el 2014.

Per la seva part, el tipus de descompte de la Reserva Federal dels Estats Units s'ha mantingut constant al llarg del 2014, tot

Gràfic 1.4
Evolució del tipus de canvi de l'euro
(cotització respecte de l'euro)

Gràfic 1.5
Tipus d'interès oficial del BCE i de la Reserva Federal
(en %)

i que es preveu un increment dels tipus al llarg del 2015 coincidint amb la consolidació de la recuperació econòmica. Així mateix, la Reserva Federal ha actuat en la direcció contrària a la del Banc Central Europeu, retirant el programa de compra de bons sobirans després d'uns anys d'aplicació.

2. Economia espanyola

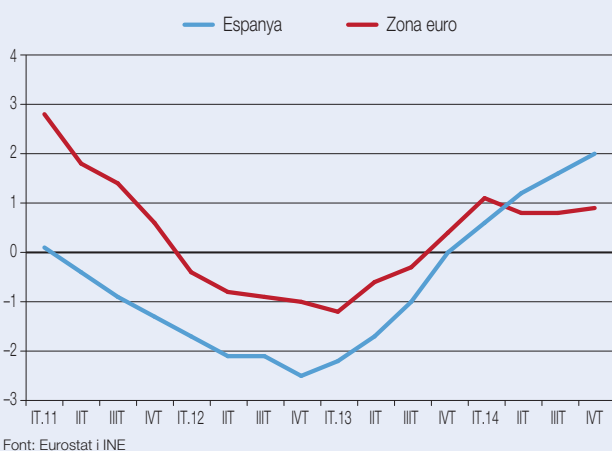
L'economia espanyola ha tancat el 2014 amb un creixement positiu i proper al 2%, fet que li ha permès assolir un creixement mitjà anual de l'1,4%, que contrasta amb la caiguda de l'1,2% experimentada l'any anterior. A més, el creixe-

ment del **PIB** espanyol està sent en els darrers trimestres sistemàticament superior a la mitjana de l'eurozona, un fet que no passava des de l'inici de la crisi ([gràfic 1.6](#)). La demanda interna ha estat el motor del creixement del PIB, fet que ha permès compensar la contribució negativa del sector exterior, una situació radicalment diferent a la dels anys immediatament anteriors, quan era la demanda externa l'element que permetia compensar, si més no parcialment, les caigudes del PIB.

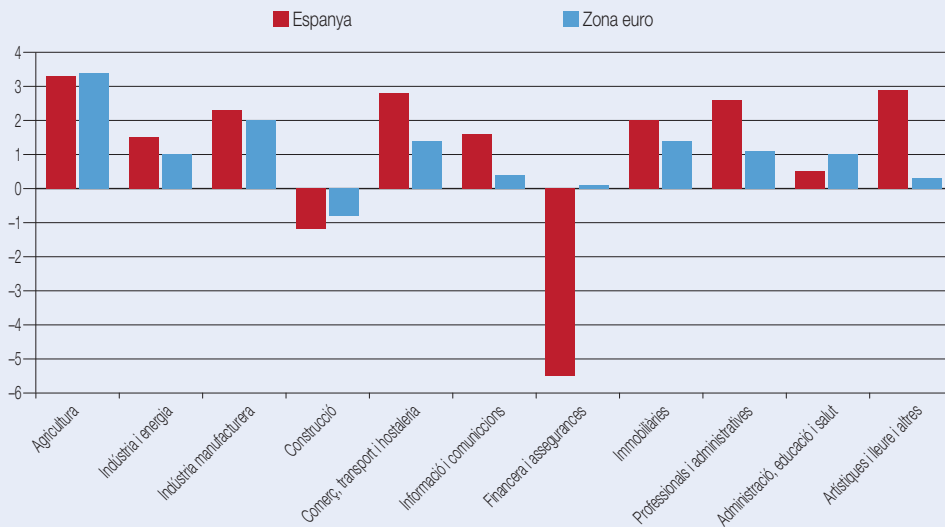
Pel costat de l'oferta, al [gràfic 1.7](#) es pot veure el creixement sectorial a Espanya en comparació al creixement mitjà de l'eurozona l'any 2014. En el cas espanyol, únicament dues activitats presenten taxes de variació negatives. Una d'elles és la construcció, si bé ho fa a un ritme cada vegada més moderat, i per tant, allunyat de les fortes caigudes d'anys precedents. Però la principal contracció es dona a les activitats financeres i d'assegurances. Aquest és un element diferencial respecte del conjunt de l'eurozona, tant pel seu signe com per la seva magnitud, i que pot respondre al procés de reestructuració del sistema financer espanyol que s'està duent a terme i que encara no ha culminat.

Tot i aquesta millora de l'economia, l'evolució dels **preus** continua essent negativa. Espanya va registrar al desembre del 2014 una inflació general del -1,0% i una subjacent del 0% (la subjacent harmonitzada va ser del -0,2%, tal com es pot veure al [gràfic 1.8](#)). Aquest fet pot haver estat un factor limitador del consum, especialment d'articles duradors, tot i que la magnitud de la caiguda és poc significativa i pot haver

Gràfic 1.6
Evolució del PIB a Espanya i la zona euro
(taxes de variació interanual, en %)

Gràfic 1.7
Evolució del VAB per activitats, 2014
(taxes de variació interanual, %)

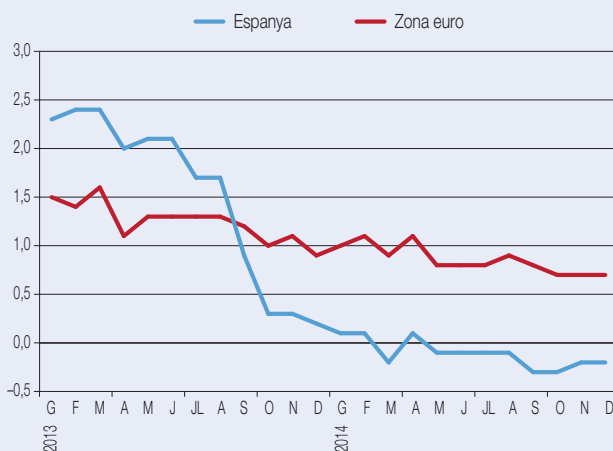
Font: Eurostat

estat compensada per altres factors, com ara les expectatives dels consumidors. Precisament aquestes expectatives han consolidat la forta millora que van experimentar durant el 2013 i se situen en els nivells més alts des d'abans de la crisi. Una situació que també es dona quan als enquestats se'ls pregunta sobre la intenció de realitzar una despesa important en els propers mesos.

La recuperació de l'economia s'ha traduït en un augment de l'ocupació al conjunt de l'any, fet que no es produïa des del

2007, just abans de la crisi. El nombre mitjà d'ocupats durant el 2014 fou de 17,34 milions, enfront dels 17,19 del 2013, segons dades de l'Enquesta de Població Activa. El creixement de l'ocupació, que en termes globals ha estat de l'1,2%, s'ha produït exclusivament entre els assalariats del sector privat, mentre que l'ocupació al sector públic encara cau en 12.000 persones i els treballadors per compte propi cauen en 10.000 persones. Aquest creixement, però, no és uniforme segons les edats, ja que en el cas dels menors de 35 anys la variació és fins i tot negativa.

Gràfic 1.8
Evolució de l'IPC harmonitzat subjacent
(taxes de variació interanual, en %)

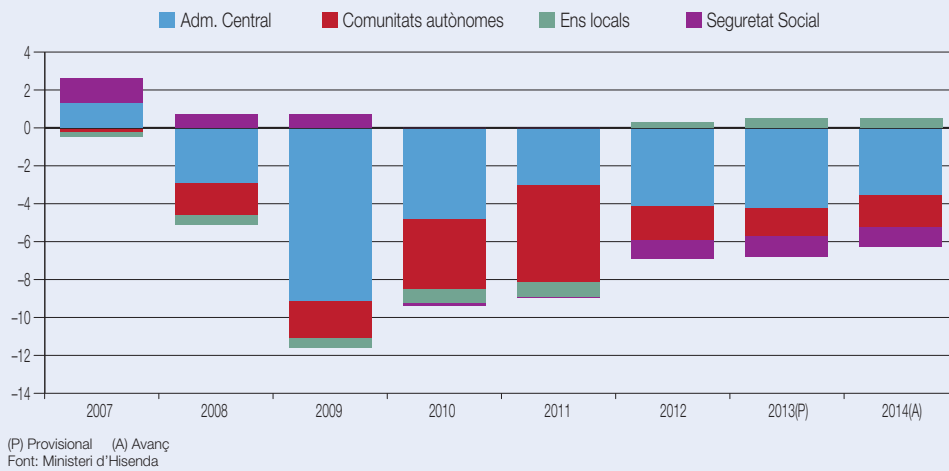

Font: Eurostat

Desagregant la variació d'ocupació per activitats, s'observa un comportament desigual per sectors. L'hostaleria, que va ocupar de mitjana 1,4 milions de treballadors el 2014, té un comportament molt favorable, amb un creixement interanual del 3,5% respecte del 2013. També és força significatiu el creixement experimentat a la sanitat i serveis socials (3,7%), que ocupa de mitjana a 1,4 milions de treballadors. Per contra, l'ocupació va caure en un 1% a l'educació, fins als 1,15 milions d'ocupats. El creixement a la indústria manufacturera és de l'1,1%, mentre que a la construcció continua la caiguda del nombre d'ocupats, tot i que s'ha moderat fins al -3,5%, quedant per sota del milió d'ocupats.

Per professions, les que han crescut més han estat les relacionades amb els tècnics de suport i els administratius, amb creixements propers al 3%, així com també els treballadors del comerç i l'hostaleria, amb un creixement superior al 2%. Per contra, les ocupacions elementals han tingut un creixe-

Gràfic 1.9
Distribució del superàvit/dèficit per administracions
 (en percentatge del PIB)

ment nul, mentre que el grup de directius i gerents, i de treballadors qualificats del sector primari han estat els únics grups on s'ha produït una caiguda significativa d'ocupats.

Finalment, el balanç del 2014 es tanca, un any més, amb un saldo negatiu dels **comptes públics**, atès que les necessitats financeres de les administracions han estat clarament superiors a la seva capacitat de finançament. Segons les darreres xifres disponibles, el dèficit públic ha ascendit al 5,7% del PIB 5,8% si s'inclou el cost de la reforma del sistema financer), dues dècimes superior a l'objectiu fixat per la Comissió Europea, però sis dècimes inferior al dèficit del 2013.

Aquest descens del dèficit públic és resultat sobretot del millor comportament de les finances de l'administració central, el dèficit de la qual es redueix set dècimes fins al 3,5% del PIB (gràfic 1.9). Cal destacar que la recaptació en la majoria d'impostos han tingut un comportament favorable respecte del 2013. Així mateix, el finançament via deute s'ha vist beneficiat

dels baixos tipus d'interès i d'una prima de risc que ha retornat als nivells precisi.

Per contra, les comunitats autònomes han vist com el seu dèficit creixia en dues dècimes fins al 1,7% del PIB allunyat de l'objectiu de l'1% que s'havia marcat dels del Govern central. Per la seva banda, la seguretat social continua mantenint un dèficit, de l'1,1% del PIB. Únicament les corporacions locals tanquen el 2014 amb un superàvit, similar al de l'any anterior (0,5% del PIB).

De cara al 2015, el pressupost de l'Estat ascendeix a 440 mil milions d'euros, un 4% superior al del 2014. Dins de l'apartat d'ingressos, cal destacar una tímida reforma fiscal que s'espera pugui contribuir a l'augment de l'activitat econòmica. No obstant això, la pressió fiscal continua a nivells superiors als de 2012. En global, es preveu que el dèficit de l'Estat es redueixi des del 3,5% al 2,9% del PIB el 2015, tal com figura en el Programa d'estabilitat pressupostària presentat a Brussel·les a l'abril del 2015.

Reflexions sobre la transició cap a una nova era industrial

Joan B. Casas

Degà del Col·legi d'Economistes de Catalunya

Després de la dura crisi dels darrers anys, i en uns moments en els que sembla que l'economia es recupera, és quan resulta més recomanable reflexionar profundament sobre la nostra indústria, el què ha passat i, especialment, sobre el model productiu que ha d'impulsar Catalunya cara el futur. El debat ha de perseguir conèixer la realitat i els nostres avantatges i desavantatges en aquest camp, per tal d'impulsar el protagonisme del sector industrial. Evidentment, cal destinar esforços a realitzar una anàlisi de curt termini, focalitzat en la conjuntura i el cicle econòmic, però, també i sobretot, a efectuar una anàlisi de mitjà i llarg recorregut, que centri l'atenció en les tendències, les estructures i, en definitiva, en el model existent i el desitjat. D'un temps ençà aquest debat s'està produint a diversos àmbits de la nostra societat¹, cosa molt positiva per la rigorositat del treball realitzat, però val la pena continuar insistint per tal d'impulsar un veritable i exitós projecte per a les nostres generacions futures.

No podem obviar l'oportunitat d'un debat d'aquest tipus, que té lloc en un context en el que la indústria torna a tenir l'atenció social i política que no hauria d'haver abandonat. Val a dir que a nivell internacional es parla d'un renaixement de la indústria manufacturera com a solució per afrontar la crisi i d'un resorgiment de l'interès per la política industrial. La seva contribució és cabdal per a Catalunya, a l'igual que per a altres societats avançades, sent conscients que la seva aportació resulta imprescindible i estratègica, vertebrant el conjunt de l'economia, especialment en un procés de recuperació de l'activitat, tal i com recentment han destacat diverses institucions i estudis realitzats². En resum, uns elevats nivells de benestar només es poden garantir amb un alt protagonisme de la indústria dins de la nostra economia en tots els fronts (riquesa, activitat, ocupació, innovació, valor afegit, coneixement, exportació, etc.).

1. Es pot parlar de les iniciatives endegades per la Fundació per la Indústria –Sabadell 1559, pel Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya (CTESC), pel Pacte per la Indústria a Catalunya (+ Indústria) i pel Col·legi d'Economistes de Catalunya.

2. En el cas de Catalunya, R. Blanco i C. Poveda (2013) sintetitzen el paper vertebrador de la indústria a través de diversos elements claus: efectes multiplicadors cap endavant i cap enrere, el fort lligam entre la indústria i els serveis a la producció, l'alt nivell d'internacionalització, l'estreta relació amb la innovació tecnològica, i l'elevada productivitat.

Dues crisis superposades

La indústria catalana ha patit en els darrers vint anys una doble crisi o, dit d'una altra manera, dues crisis superposades, en mig d'un important procés de transformació que se sintetitza en l'anomenada «Tercera Revolució Industrial» o «Revolució Digital»³, la qual cosa té incidència en molts camps (tecnologia, producció, estratègia, organització, etc.).

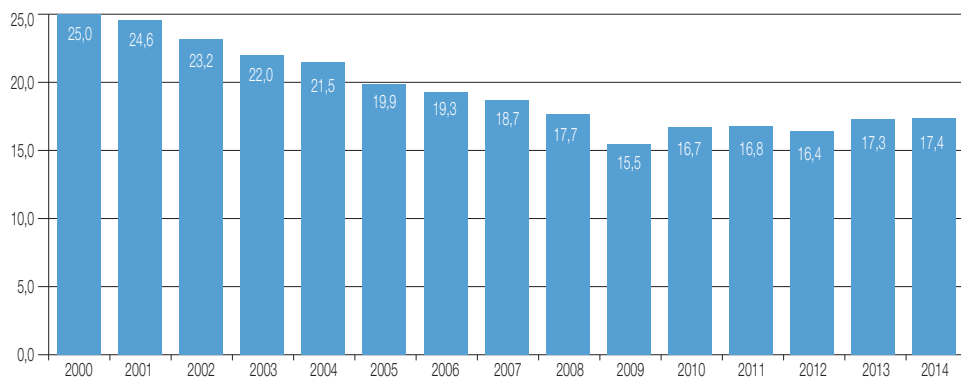
La primera crisi experimentada per la indústria catalana es correspon amb una profunda transformació estructural, que té els seus orígens a mitjan dels anys noranta del segle passat. Afecta a tots els països desenvolupats i des de fa un temps està modificant les bases de creixement de la indústria occidental. Diverses tendències marquen aquesta crisi i transformació: la globalització de mercats i la incorporació dels països emergents a l'esfera internacional; l'explosió de les noves tecnologies d'informació i comunicació i la digitalització; les noves estratègies empresarials, entre les que destaquen la fragmentació de les cadenes de valor, la internacionalització i l'*outsourcing* i l'*offshoring*; la transformació de la demanda i la irrupció de nous canvis culturals, socials i de consum; un major protagonisme dels serveis en l'activitat productiva i en la configuració dels béns industrials, donant lloc a l'anomenada «servoindústria»; etc. Com a síntesi d'aquestes tendències, el ritme d'activitat de la indústria catalana va palesar una moderació continua des de mitjan de la dècada dels anys noranta, que fou especialment notòria en els primers anys del present segle⁴.

La segona crisi es superposa a la primera i s'inicia amb el començament de la crisi econòmica de l'any 2007. Malgrat que aquesta s'origina a la construcció i al sector financer, la indústria ha estat molt directament afectada. Cal remarcar, especialment, el retrocés de la demanda i les dificultats de finançament i de cobrament de les empreses com els princi-

3. Tal i com s'apunta a The Economist, a «*The third industrial revolution*» (2012), la primera revolució va ser la de la mecanització i la indústria tèxtil al segle XVIII a Bretanya, la segona la de les línies de muntatge, la producció en massa i l'automoció a principi del XX als Estats Units, i la tercera la digital, basada en sèries molt petites, flexibilitat, nous materials i processos, etc.

4. Es va passar del 4,1% d'increment anual del VAB en el període 1994-2001 al 0,3% en el període 2002-2007 -J. M. Hernández, J. Fontrodona i R. Blanco (2012).

Evolució del pes específic de la indústria a Catalunya (% indústria manufacturera sobre VAB total a preus corrents)

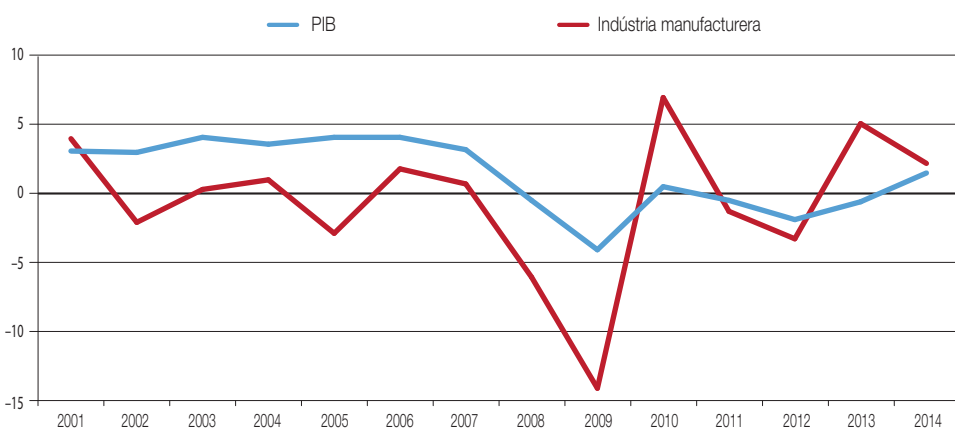
Font: IDESCAT

pals elements crítics. Aquesta crisi (anomenada «Gran Recessió») ha provocat una forta contracció del teixit productiu, amb evidències clares en terme de caiguda de la producció, increment de l'atur i alta taxa de mortalitat d'empreses.

El balanç d'ambdues crisis, l'estructural i la conjuntural, se sintetitza en una important destrucció de capacitat productiva de la indústria catalana des de finals del segle XX. Entre els primers trimestres del 2001 i del 2015 s'eliminen 227.300 llocs de treball i entre el 2000 i el 2014 el teixit empresarial es redueix en 35.744 firmes. I malgrat la recuperació de l'activitat industrial del període 2013-2014 la producció del 2014 resul-

ta gairebé un 9% inferior al volum fabricat el 2000 i un 12% en relació al nivell del 2007. Tot això es resumeix en que la indústria manufacturera passa de representar un 25,0% del VAB català el 2000 a suposar un 17,4% el 2014, encara que el mínim s'assoleix el 2009 (15,5%); i d'ocupar un 28,4% dels treballadors totals a principi del 2001 a abraçar un 18,6% a començament del 2015. Cal notar, no obstant això, que durant la crisi dels darrers anys la indústria recupera posicions en termes relatius gràcies al major impacte d'aquesta sobre el sector de la construcció. A la Unió Europea i a l'eurozona la indústria també retrocedeix, però en menor proporció. En termes de VAB, passa de representar un 22,2% a un 19,0%

Evolució de l'economia i de la indústria a Catalunya. 2001-2014 (% variació anual en volum)

Font: IDESCAT

al conjunt comunitari, i d'un 22,4% a un 19,4% a la zona euro; i en ocupació d'un 26,2% a un 21,9% a la Unió Europea, i d'un 26,2% a un 21,2% a l'eurozona.

La destrucció de capacitat productiva ha estat, doncs, notòria, però ha anat acompanyada d'altres canvis en el model productiu català, alguns d'ells positius, com per exemple la transformació de l'estructura sectorial, una millora de la productivitat i de la competitivitat, un increment de la innovació —especialment de producte—, un ús més intensiu de tecnologia, una major vocació exportadora, i un impuls en la diversificació dels mercats exteriors. Malgrat que s'està superant lentament la crisi industrial conjuntural, no ens hem d'oblidar que encara no s'ha superat l'altra, l'estructural, la de llarg recorregut, la que ha de fer front a reptes transcendents, com la globalització, la major concurrència a nivell internacional, la reducció dels avantatges en costos laborals, la transformació de l'estructura sectorial, o la carrera tecnològica, entre d'altres.

Una base industrial sostenible i amb potencial

La indústria manufacturera internacional seguirà creixent en els propers anys un 2-3% en els països més avançats i un 7-8% en les economies emergents, assumint un protagonisme central⁵. L'aposta per la indústria és gairebé mundial, tant al món desenvolupat com a l'emergent, establint-se objectius que passen per una recuperació dels nivells relatius fins a percentatges d'abans de la crisi. Es pot ressenyar que s'està redescobrint la indústria. Exemples d'això els tenim als Estats Units, a Gran Bretanya, a França i a la pròpia Unió Europea⁶. Però, el més important, és que tot això s'emmarca en un context completament nou respecte del passat, context complex de reptes i possibilitats que supera els models de fa uns anys, i que presenta unes característiques diferents marcades, fonamentalment, pels mercats i per les noves tecnologies (canvis en el perfil del capital humà, ús més intensiu dels serveis, etc.). En aquest sentit, no es pot obviar el procés de relocalització de la producció manufacturera que s'està manifestant recentment en favor

5. Club de Prospectiva del Col·legi d'Economistes de Catalunya (2014).

6. Gran Bretanya: «Foresight (2013). *The Future of Manufacturing: a new era of opportunity and challenge for the UK Project Report*», amb l'horitzó 2050. França: «*La nouvelle France industrielle*» (2013), que s'estructura en 34 plans industrials. Unió Europea: «Una indústria europea més forta per al creixement i la recuperació econòmica», que proposa mesures agrupades en quatre pilars (accelerar la inversió en la difusió de noves tecnologies en sis sectors d'actuació prioritària, millorar les perspectives de mercats de les empreses europees en el mercat interior i als mercats globals, millorar les condicions de finançament de les empreses i de les pimes en particular, i facilitar els recursos humans especialitzats i amb la formació adaptada a les noves possibilitats d'ocupació que demandi la indústria).

dels països desenvolupats i que sembla s'intensificarà en el futur⁷.

És interessant posar l'èmfasi en la nova estratègia industrial dissenyada per la Comissió Europea dins de l'Agenda de creixement, creació d'ocupació i recuperació econòmica, iniciada a començament de l'any 2012. Aquesta defineix el marc general per a la nova política industrial comunitària i proposa una sèrie d'objectius, mesures i instruments, que cerquen restablir la confiança per impulsar la inversió productiva (curt termini) i assolir un creixement sostenible per dinamitzar la productivitat i la inversió en sectors de futur que permetin la reindustrialització europea i el pas a la nova era industrial (llarg termini). La finalitat és revertir la davallada industrial i situar la importància de la indústria en un 20% del PIB el 2020.

En l'actualitat, la indústria catalana parteix d'unes bases relativament sòlides i sanejades i presenta un gran potencial que ofereix un ventall ampli d'oportunitats, cosa que ens permet ser optimistes en el mitjà i llarg termini. El teixit empresarial que ha estat capaç de superar la crisi dels darrers anys surt més enfortit des de tots els punts de vista i disposa d'una xarxa científicotecnològica àmplia i de primer nivell (universitats, centre de recerca, instal·lacions tecnològiques, etc.), així com del capital humà millor preparat de la història. Però cal continuar reivindicant el seu protagonisme quantitatiu i qualitatiu, retornant-li el paper motor que va tenir en el passat i que la societat necessita. En això és primordial reconfigurar el model productiu català, adoptant una perspectiva que s'adapti millor a les noves tendències que s'estan produint a escala mundial, en la majoria de les quals Catalunya disposa d'actius fonamentals (química, nanotecnologia, fòtica, biomedicina, nous materials, etc.). Així mateix, cal continuar corregint algunes disfuncions tradicionals que es mantenen, sense oblidar que Catalunya forma part del món industrial desenvolupat i, per tant, s'està veient afectada per les tendències que el caracteritzen (globalització, noves tecnologies, renaixement de la indústria, relocalització productiva, etc.).

L'any 2014, Catalunya concentra el 23,0% de la indústria espanyola i l'1,6% de la comunitària segons VAB, i ocupa el 23,3% dels treballadors industrials de tot l'Estat i l'1,1% dels del conjunt de la Unió Europea. Pel que fa les exportacions de béns, el Principat és responsable del 25,1% del global espanyol segons dades del 2014 i de l'1,4% de l'import comunitari d'acord amb informació del 2013. Tanmateix, la in-

7. Al respecte, es pot consultar R. Blanco i J. Fontrodona (2014).

dústria ha de ser considerada des d'una perspectiva àmplia, sent conscients de que el seu perímetre ultrapassa les fronteres sectorials tradicionals per incorporar noves activitats i per endinsar-se en nous camps. A Catalunya aquest nou «perímetre industrial», que inclou les activitats industrials i els serveis relacionats amb ella, situa la seva importància en un 44,4% de l'activitat econòmica i en un 47,5% de l'ocupació⁸.

Reflexions per al disseny d'una política industrial

Una política industrial per a Catalunya hauria de perseguir tres objectius claus, sobre la base de que serà difícil canviar la inèrcia de l'economia catalana sense la participació activa de la indústria, atès que la prosperitat de la nostra societat depèn ineludiblement del progrés i de la fortalesa de la nostra base industrial. Per tant, la societat civil catalana juntament amb l'administració ha d'evidenciar un compromís formal i, sobretot, real amb el seu teixit industrial, que tingui com a eix central l'empresa, especialment la PIME.

Un primer objectiu de la política industrial és la reindustrialització de l'economia, la qual cosa significa augmentar el pes específic de la indústria dins del conjunt de l'economia catalana i, també, de l'europea, fixant-se com objectiu que l'activitat industrial creixi en els propers cinc anys a una taxa mitjana anual més elevada que la del global de l'economia, és a dir, al voltant del 5%. Un segon objectiu de la política industrial passaria per resituar la indústria catalana en el context de les transformacions i tendències que està registrant el nou ordre econòmic mundial, minimitzant els riscos i aprofitant al màxim els avantatges disponibles. I, per últim, impulsar les oportunitats que ofereix la Tercera Revolució Industrial per tal que Catalunya la lideri, d'igual manera que va encapçalar a nivell europeu i estatal la primera i segona revolucions.

En aquest context, la política industrial hauria de basar-se en una sèrie de principis bàsics⁹, com els següents:

- Alineament amb la política industrial comunitària com a base per harmonitzar la renda per càpita catalana.
- Visió transversal de la política, superant la dialèctica tradicional de sector i adoptant una perspectiva més tecnològica i més propera al territori i a la visió moderna de clúster.
- Potenciar la col·laboració públic-privada en les actuacions

8. Estimacions realitzades a l'«Informe sobre la indústria a Catalunya: situació, reptes i possibilitats», del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC).

9. Vegeu Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya (2015) i A. M. Grau (2015).

a realitzar, evidenciant, sempre que sigui possible, un col·laboratge d'ambdues parts.

- Disseny de dos tipus d'actuacions. D'una banda, actuacions de curt termini (restabliment de la confiança i impuls de la demanda, major oferta de recursos financers, continuar amb reformes estructurals, etc.) i, de l'altra, actuacions que configurin un full de ruta pel llarg termini i més estratègic, que posi l'èmfasi en vectors fonamentals (innovació, talent, empenedoria, internacionalització, dimensionament, etc.).
- Consens de la política i de les mesures a efectuar amb l'administració, agents i interlocutors socioeconòmics.
- Reforçar el marc formal en el que han de relacionar-se la indústria i altres sectors i estaments dels quals depèn la seva supervivència i competitivitat, com per exemple les finances, l'energia, l'ensenyament i universitats o les institucions socioeconòmiques —públiques i privades.
- Foment de la «cultura industrial» entre la societat civil, sobretot la població més jove, tret que ha estat tradicional a Catalunya i que cal continuar impulsant, unit a altres valors socioeconòmics de gran importància (esforç, productivitat, etc.).

Finalment, la política industrial ha de ser integrada, combinant les mesures de tipus sectorial/tecnològic, dirigides a activitats tradicionals, de futur i en procés de canvi, sense oblidar les de serveis, amb actuacions sobre els factors que determinen el marc general (infraestructures, finançament, fiscalitat, costos, etc.)¹⁰. A més de tot l'anterior, i de manera més específica, els reptes principals sobre els que bascularà la competitivitat de la indústria catalana en els propers anys són tres: la innovació —tecnològica i no tecnològica, amb una atenció especial a la de caràcter organitzatiu—, el talent —amb un protagonisme cada vegada major de les actituds—, i la internacionalització —comercial, productiva, financera, tecnològica, etc.

Bibliografia

Blanco R. i Poveda C. (2013)», Anàlisi comparada dels factors de competitivitat a la indústria catalana», Memòria Econòmica de Catalunya 2012, Consell General de Cambres de Catalunya.

Blanco R. i Fontrodona J. (2014), «Relocalització industrial a Catalunya», Memòria Econòmica de Catalunya 2013, Consell General de Cambres de Catalunya.

Calleja D. (2012), «Europa per crear ocupació i generar creixement», a «El 'revival' de la manufactura catalana», Re-

10. Per a una anàlisi més acurada d'aquests i d'altres factors es pot consultar R. Blanco i C. Poveda (2013).

- vista Econòmica de Catalunya, núm. 66, novembre 2012, Col·legi d'Economistes de Catalunya.
- Club de Prospectiva del Col·legi d'Economistes de Catalunya (2014), «Per la revitalització de la indústria catalana», febrer.
- Comissió Europea (2012), «Una indústria europea més forta per al creixement i la recuperació econòmica», COM (2012) 582 final, 10.10.2012.
- Consejo General de Economistas (2012), «Un nuevo modelo productivo para España».
- Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya (2013), «Una estratègia industrial per a Catalunya».
- Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya (2015), «Estratègia industrial de Catalunya. Programes d'impuls dels 7 àmbits industrials estratègics».
- Fundació per la Indústria - Sabadell 1559 (2014), «Un entorn propici per la indústria», nov. 2014.
- Grau A. M. (2015), «Una estratègia industrial per a Catalunya», Articles d'Economia Industrial, núm. 02, Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya.
- Hernández J. M., Fontrodona J. i Blanco R. (2012), «Evolució i canvi estructural de la indústria catalana (1993-2010), a «El 'revival' de la manufactura catalana», Revista Econòmica de Catalunya, núm. 66, novembre 2012, Col·legi d'Economistes de Catalunya.
- Oliver, J. (2014), «La pèrdua de posicions de la indústria catalana en el context europeu: transformacions estructurals de l'expansió (1995-07) i efectes de la crisi (2007-13), a «Conèixer la Indústria, Fundació per la Indústria – Sabadell 1559.
- Pacte per a la Indústria a Catalunya (+Indústria) (2013), «Propostes per a un nou impuls a la indústria», CCOO, UGT, Foment del Treball Nacional, Pimec, Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Col·legi d'Economistes de Catalunya, Consell de Col·legis d'Enginyers Tècnics Industrials de Catalunya i Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya.
- Pimec (2013), «De la desindustrialització a la reindustrialització?. Informes Pimec, núm. 8, octubre 2013.
- Suñol R. (2014), «Un entorn propici per a la indústria. Objectiu, la competitivitat: propostes», Fundació per la Indústria – Sabadell 1559.
- VVAA (2012a), «Informe sobre la indústria a Catalunya: situació, reptes i possibilitats», Col·lecció Estudis i Informes, núm. 27, Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya.
- VVAA (2012b), «*The third industrial revolution*», The Economist, abril 21st-27th.

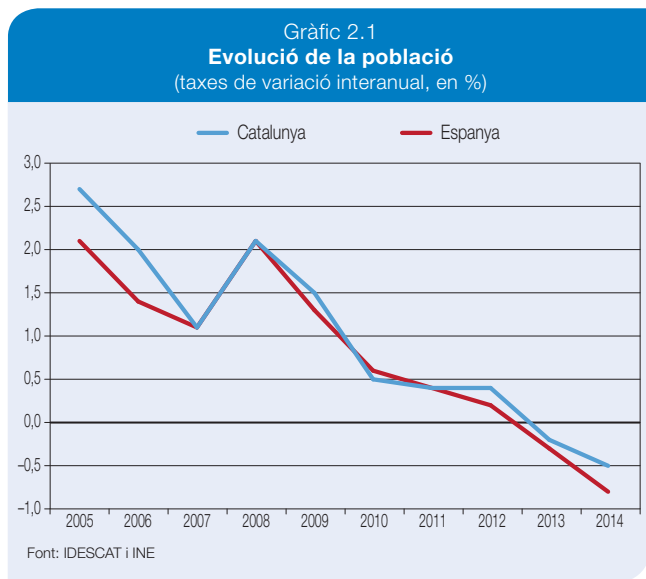

1. Població

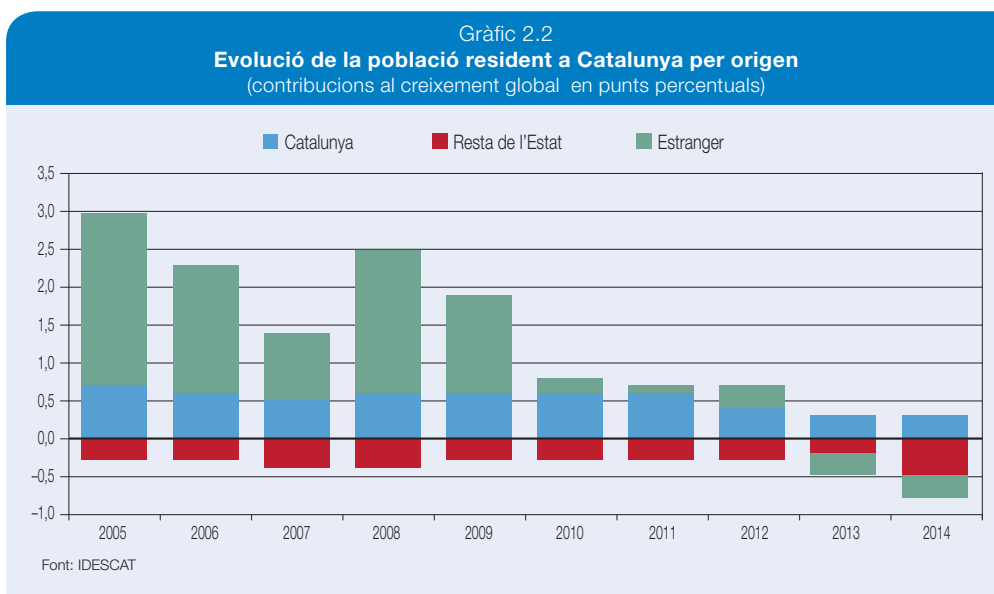
Per segon any consecutiu, la **població** catalana ha tornat a caure. L'any 2014, el nombre total de persones residents a Catalunya era de 7.518.903, 34.747 menys que l'any anterior. En termes relatius la caiguda és del 0,5%, tres dècimes superior a la del 2013, però al mateix temps tres dècimes menys del que cau la mitjana espanyola (-0,8%) (gràfic 2.1).

La caiguda de la població s'explica sobretot per dos motius: la reducció del nombre de naixements, i la consolidació del canvi de signe dels fluxos migratoris. Per grups d'edat, la caiguda del 2014 ve explicada exclusivament pel grup de persones adultes (15 a 64 anys d'edat), que s'ha accelerat respecte a l'any anterior. Si només hagués estat per aquest grup, la caiguda hauria estat superior, de fins a vuit dècimes. Al seu torn, el creixement de la població menor de 15 anys ha estat pràcticament nul per segon any consecutiu, essent aquest el registre més baix dels darrers quinze anys. Aquest fet podria explicar-se tant pel feble nombre de naixements, com també per l'emigració de persones en edat escolar. L'únic segment de població que creix és el de més grans de 65 anys, a causa sobretot de l'entrada en aquest grup de les generacions de finals de la postguerra.

La descomposició de l'evolució de la població resident a Catalunya atenent a la seva nacionalitat mostra també un comportament dual entre nacionals i estrangers. Mentre la població

d'origen nacional ha crescut un 0,5%, la població estrangera ha caigut un 6%. No obstant això, aquestes dades poden ser equívocues ja que estan afectades pels processos de nacionalització, que comencen a ser importants en tant que una part de la població nouvinguda du ja el nombre mínim d'anys necessari per obtenir-la. Aquest fet es corrobora si s'analitza l'evolució de la població basant-se en el lloc de naixement (gràfic 2.2). La capacitat explicativa de la població d'origen espanyol esdevé pràcticament nul·la, en tant que la contribució de la població originària de Catalunya al creixement de l'evolució

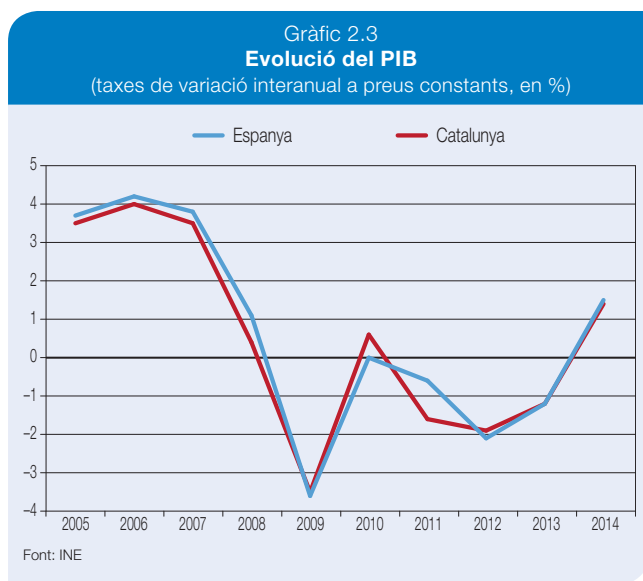

global (tres dècimes percentuals) queda compensada per l'aportació negativa de la mateixa magnitud dels nascuts a la resta de l'Estat. Per contra, l'evolució de la població d'origen estranger és negativa, explicant el mig punt percentual de la caiguda global de la població resident a Catalunya.

2. Activitat econòmica

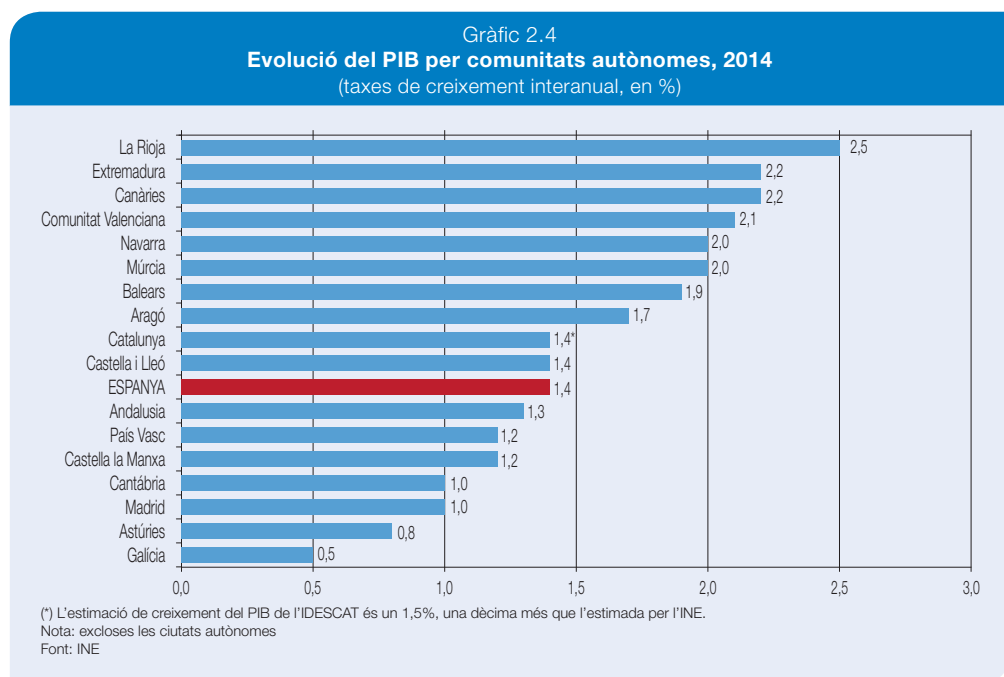
L'economia catalana ha reprès el ritme estroncat arran de la crisi de 2008. Per primer cop des del 2007, el **PIB** de l'economia catalana creix per sobre de l'1%, situant-se en un valor a preus corrents de 209.282 milions d'euros, segons dades de l'IDESCAT. El creixement mitjà del 2014, que ha estat de l'1,5% a preus constants, ha anat accelerant-se a mesura que avançava l'any, fins assolir un creixement interanual de l'1,9% el quart trimestre. Aquesta evolució positiva també s'ha donat al conjunt d'Espanya, on el creixement s'ha situat en l'1,4%, segons l'INE ([gràfic 2.3](#)). En relació al conjunt d'Espanya, l'economia catalana ha mostrat un major dinamisme pel que fa a la indústria manufacturera o a les activitats d'informació i comunicacions, mentre que en canvi s'ha vist més afectada proporcionalment que el conjunt de l'Estat per l'ajust del sector financer.

Si comparem l'evolució de l'economia catalana amb la de la resta de **comunitats autònomes**, Catalunya ha tingut un comportament similar a la mitjana (1,4% segons comptabilitat regional de l'INE). A diferència del 2013, en què totes les comunitats autònomes van experimentar descensos en el PIB, el creixement del PIB ha estat generalitzat durant el 2014

([gràfic 2.4](#)). Les xifres de creixement han oscil·lat entre el 0,5% de Galícia i el 2,5% de La Rioja. Les taxes més baixes s'han donat a la cornisa cantàbrica (Galícia, Astúries i Cantàbria) i a la Comunitat de Madrid, on els creixements no han superat l'1%. En canvi, el creixement ha estat per sobre de la mitjana a les comunitats de l'arc mediterrani.

El **PIB per càpita** de Catalunya s'ha situat a tocar dels 27.000 euros el 2014, un 18% superior a la mitjana espanyola (22.780 euros), i un 1,8% per sobre del nivell del 2013. Cal assenyalar que el PIB per càpita català continua sent el quart més elevat de l'Estat, després de la Comunitat de Madrid, el País Basc i Navarra.

La **demanda interna**, amb un creixement mitjà del 2,6% el 2014, ha estat l'element tractor del creixement, deixant enrere anys de registres negatius (quadre 2.1). Dins la demanda interna, destaca la **inversió** (formació bruta de capital) pel fort impuls registrat, amb un creixement del 4,3% anual, tot i que aquesta xifra amaga un comportament diferent de la inversió en construcció, que continua en retrocés (-3,6%), i de la inversió en béns d'equipament, que pren un impuls del 10%.

Quan parlem únicament de la inversió industrial, aquesta ha experimentat un increment del 2,9% respecte del 2013, segons les darreres dades de l'enquesta industrial. Aquest creixement ha estat especialment important a la indústria de l'automòbil, on ha assolit el 16%. Malgrat tot, les dades assenyalen que una part important de les inversions obeeixen a motius de caire tècnic més que a ampliacions de capacitat derivades de majors expectatives de demanda, tot i que la tendència assenyalada que en un futur proper augmentaran les inversions per aquest concepte. Un indicador avançat de la inversió és el de les matriculacions de vehicles industrials, que ha experimentat un fort creixement el 2014, del 25,6% respecte a l'exercici anterior.

Pel que fa a la **despesa de les llars**, aquesta ha crescut un 2,5% interanual el 2014, enfront d'una caiguda del 3% registrada l'any anterior. Un indicador que mostra la recuperació del

consum privat és el de les matriculacions de turismes, que ha augmentat un 18%, el creixement més elevat dels darrers anys. També es detecta una revifalla en el mercat de motocicletes, que ha crescut un 14%. Així i tot, el nombre total de vehicles matriculats el 2014 està en nivells de fa dues dècades.

Per contra, el **sector exterior** ha actuat com a element limitador del creixement, trencant amb la tendència positiva dels darrers sis anys (gràfic 2.5). La seva contribució negativa al creixement ha estat de vuit dècimes, i és el resultat del saldo negatiu dels fluxos econòmics amb l'estranger, que han restat nou dècimes, mentre que els fluxos amb la resta de l'Estat han contribuït positivament en una dècima.

Aquesta aportació negativa dels fluxos amb l'estranger no es deu tant a l'evolució de les exportacions de béns i serveis, que ha estat positiva i fins i tot més dinàmica que l'any precedent, amb un creixement del 4,2%, sinó sobretot al fort increment de les importacions, que amb una taxa de creixement del 8,1% contrasta amb els registres negatius dels anys precedents. No obstant això, es preveu que aquesta situació sigui transitòria ja que la caiguda del preu del barril de petroli i la depreciació de l'euro permetran millorar el saldo exterior.

Tots els grans **sectors econòmics**, amb l'excepció de la construcció, han presentat un ritme de creixement positiu de l'activitat el 2014. Fins i tot en aquest sector, l'evolució tri-

Quadre 2.1
Evolució del PIB a Catalunya. Demanda
(taxes de variació interanual en volum, en %)

			2014			
	2013	2014	I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.
PIB	-0,6	1,5	1,1	1,5	1,4	1,9
Demanda interna	-3,3	2,6	2,6	2,8	2,3	2,8
Consum llars	-3,0	2,5	2,2	2,0	2,4	3,3
Consum adm. públiques (1)	-4,3	1,2	0,3	1,4	1,8	1,1
Formació bruta de capital (2)	-3,4	4,3	5,8	6,3	2,5	2,6
Béns equipament i altres	-0,4	10,0	16,5	14,2	6,1	4,3
Construcció	-7,4	-3,6	-6,7	-4,1	-2,6	-0,9
Saldo exterior (3) (4)	2,3	-0,8	-1,2	-0,7	-0,9	-0,5
Saldo amb l'exterior (4)	1,1	-0,9	-1,3	-1,1	-1,3	0,2
Exportació de béns i serveis	2,6	4,2	5,6	2,6	3,6	4,9
Importació de béns i serveis	-0,6	8,1	11,4	6,7	8,8	5,5

(1) Inclou la despesa en consum de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars.

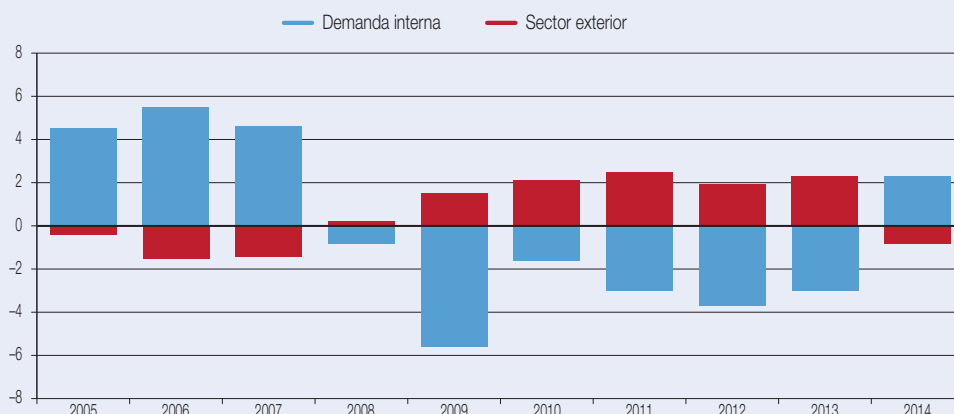
(2) Inclou la variació d'existències.

(3) Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya.

(4) Aportació al creixement del PIB.

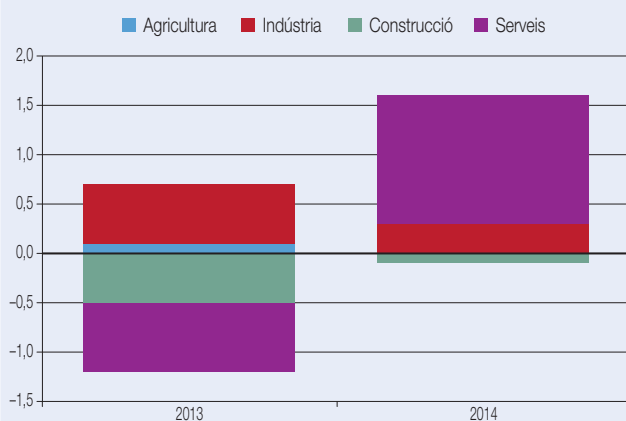
Font: IDESCAT

Gràfic 2.5
Contribucions al creixement del PIB a Catalunya
(en punts percentuals)

Nota: el sector exterior inclou tant els fluxos econòmics amb la resta de l'Estat com els fluxos amb l'estranger.
Font: IDESCAT

Gràfic 2.6
Evolució del VAB per sectors
(contribucions al creixement interanual, en %)

Font: IDESCAT

mestre a trimestre és clarament favorable (quadre 2.2). De fet, el quart trimestre del 2014 el VAB de la construcció ja ha assolit la primera taxa de variació positiva des de l'inici de la crisi, lluny de la caiguda del 6,2% amb la que va començar l'any. Tenint en compte el pes relatiu de cada sector, es pot veure com els serveis han estat el sector tractor d'enguany. Dels 1,5 punts percentuals de creixement global, 1,3 punts venen explicats per la millora de l'activitat als serveis, especialment els serveis orientats al mercat, mentre que l'aportació de la indústria ha estat de tres dècimes positiva. Al seu torn, la caiguda de l'activitat de la construcció frena molt lleugerament el creixement global, en una dècima. Aquest panorama difereix força del que es produí el 2013 quan van ser precisament els serveis els principals responsables de la caiguda, juntament amb una significativa contribució negativa de la construcció, derivada de la intensa caiguda que experimentava en aquells moments (gràfic 2.6).

Quadre 2.2
Evolució del PIB a Catalunya. Oferta
(taxes de variació interanual en volum, en %)

	2013	2014	2014			
			I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.
PIB	-0,6	1,5	1,1	1,5	1,4	1,9
Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	11,1	1,0	6,9	0,9	-1,6	-1,7
Indústria	3,3	1,5	3,2	2,4	0,1	0,4
Construcció	-8,1	-1,6	-6,2	-2,1	-0,7	2,9
Serveis	-1,0	1,8	1,0	1,7	2,0	2,4

Font: IDESCAT

A la **indústria**, el volum de producció ha augmentat un 1,5% a Catalunya el 2014 (corregit de calendari), set dècimes per sobre del resultat del 2013, i dues dècimes més que al conjunt de l'Estat. Tot i això, si ens centrem en la indústria manufacturera es pot veure que el ritme de creixement ha estat encara superior (2,3%) gairebé dos punts per sobre del creixement del 2013.

Per branques d'activitat, les que han mostrat un major dinamisme han estat les relacionades amb la fabricació d'equips elèctrics, electrònics i òptics, que creixen un 11,3%, i els altres minerals no metàl·lics (vidre, ciment o ceràmica), amb un augment del 8%. Per contra, es produeix un notable descens pel que fa al subministrament d'aigua (-6,6%). Una altra dada negativa destacable, per la especial importància estratègica d'aquest sector a casa nostra, la trobem a la indústria farmacèutica, que registra un descens de la producció del 5,3% (gràfic 2.7).

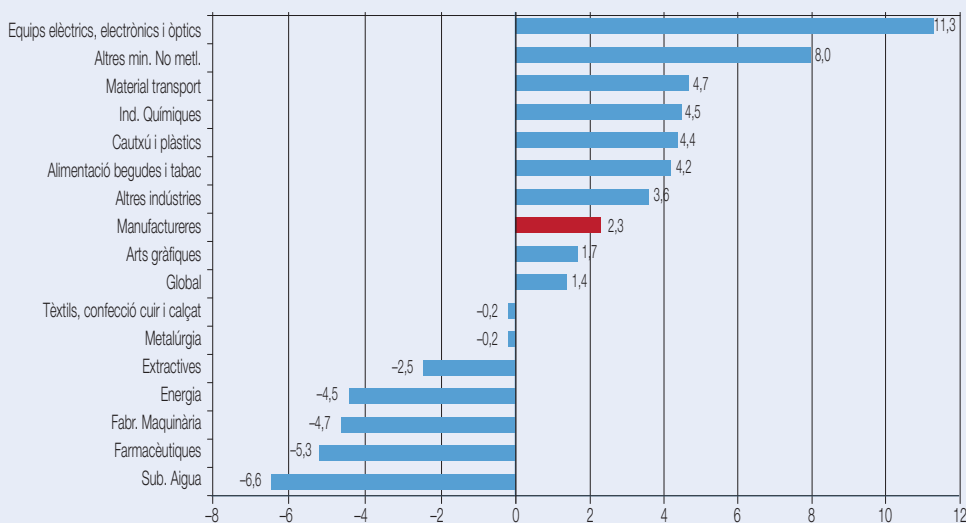
El canvi de cicle a la **construcció** es pot apreciar atenent al consum de ciment, que comença a repuntar després d'anys de descensos a ritmes de dos dígitos. Malgrat tot, la construcció residencial continua en mínims històrics, molt lluny de la mitjana històrica. L'any 2014 es va tancar amb 3.846 habitatges iniciats, 810 més que el 2013, mentre que el nombre d'habitatges acabats se situà en 5.624 (gràfic 2.8). És poc probable que aquesta situació pugui mantenir-se a mitjà termini, ja que l'estoc d'habitatge disponible comença a esgotar-se a moltes de les grans ciutats catalanes i, en especial, a l'àrea metropolitana de Barcelona.

La licitació oficial d'obres també ha experimentat un notable impuls respecte a l'any anterior, amb un increment del 60%, fins als 1.737,2 milions d'euros. L'augment més important s'ha produït a l'obra civil, amb un creixement del 85% respecte al 2013, mentre que en el cas de l'edificació l'increment s'ha quedat en el 19,2%. Totes les administracions han augmentat significativament el creixement de les licitacions, sent l'augment més destacat el de la Generalitat de Catalunya. No obstant això, el volum de licitació encara se situa en nivells de fa dues dècades.

L'activitat als **serveis** sembla recuperar empenya després de dos anys de resultats negatius. Tant els serveis orientats al mercat com aquells no orientats al mercat, han tingut una evolució positiva, amb creixements del 2,1% i 0,3%, respectivament. Especialment significatiu és el darrer cas, després que l'any 2013 la caiguda fos de l'1,9%, en bona part derivada del procés d'ajust fiscal i de les seves conseqüències sobre l'activitat dels serveis socials.

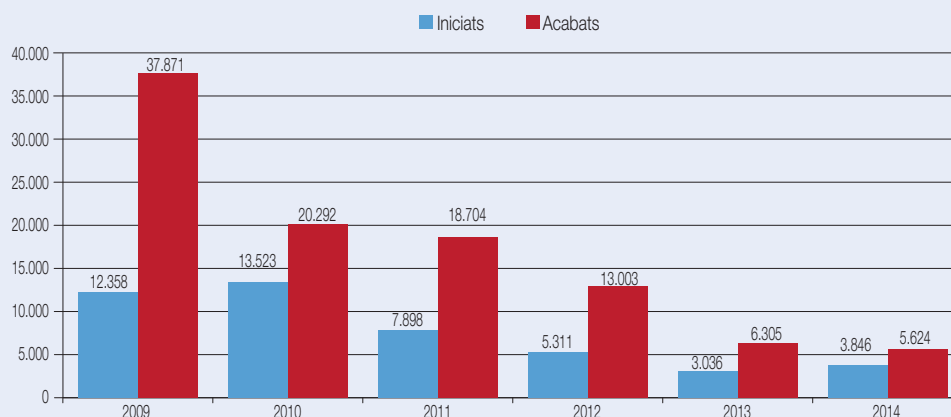
L'índex general d'activitat als serveis s'ha recuperat als nivells del 2010. També s'observa un repunt en l'activitat comercial, especialment en els darrers trimestres. L'indicador d'activitat del comerç mostra una tendència clara de millora, després d'haver assolit nivells mínims a inicis del 2013 (gràfic 2.9). Tot i que les vendes a les grans superfícies encara cauen (un -2,3%), el ritme de caiguda s'ha moderat en dos punts respecte del 2013, especialment pel que fa a productes no alimentaris. Cal tenir present, però, que l'activitat continua estant clarament per sota dels nivells d'abans de la crisi.

Gràfic 2.7
Índex de producció industrial per seccions, 2014
 (taxes de variació interanual, en %)

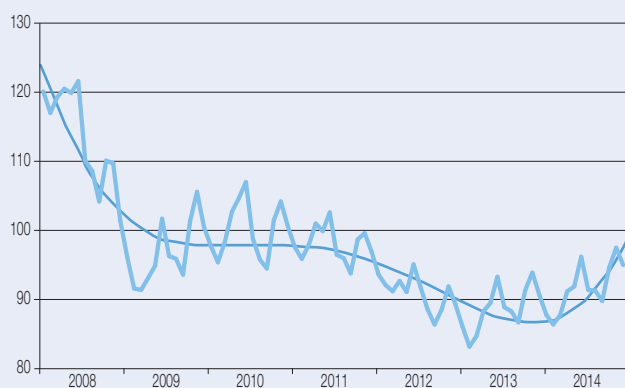
Font: IDESCAT

Gràfic 2.8
Evolució de la construcció residencial a Catalunya
(unitats)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 2.9
Evolució de l'Indicador d'activitat del comerç
(índex 2010 = 100)

Font: IDESCAT

En canvi, el sector **financer i d'assegurances** ha estat una de les activitats que ha presentat una evolució relativa més desfavorable, amb una caiguda del 7% respecte del 2013, segons dades de l'INE. Aquesta situació sembla obeir a raons conjunturals relacionades amb la culminació de l'ajust del sistema financer. Així ho indica, per exemple, la reducció del nombre d'oficines bancàries, que ha passat de les 5.327 el 2013 fins a les 4.940 el 2014 a Catalunya, lluny de les 8.103 del 2007.

Una altra evidència de la millora de l'activitat econòmica respecte als exercicis immediatament precedents es troba en l'evolució del **trànsit en autopistes de peatge**. La intensitat mitjana diària (IMD) a l'AP-7 ha crescut entre un 1,7% (tram Tarragona-Ulldecona) i un 5,7% (tram Montmeló - La Jonque-

ra), després d'anys de descensos. Més intensa ha estat la recuperació entre els vehicles pesants. La IMD ha crescut en aquest cas fins al 10,7%, al tram nord de l'AP-7. El trànsit també ha crescut de manera notable a l'AP-2, un 3,2%, i un 22% entre els vehicles pesants.

Així mateix, el **trànsit marítim** ha augmentat als ports de Barcelona i Tarragona, on el volum total (en tones) de mercaderies transportades ha crescut un 9,2% i 13,6%, respectivament. Especialment destacable és el trànsit de contenidors que ha augmentat un 10% (en TEUS).

El **trànsit aeri** també dona mostres de dinamisme en el conjunt de Catalunya. L'any 2014 ha tancat amb 40,5 milions de passatgers als aeroports catalans, una xifra que supera els 38,9 milions de l'any 2013. Destaca el bon comportament de l'aeroport del Prat, que amb un creixement del 6,7% ha passat dels 35,2 milions de passatgers el 2013 a 37,6 milions el 2014. Per contra, continuen els descensos de trànsit a les instal·lacions de Girona i Reus, tot i que en el primer cas encara supera els 2 milions de passatgers.

L'**activitat turística** ha estat un any més un element positiu que ha contribuït a la millora de l'activitat econòmica de Catalunya. El nombre de viatgers estrangers entrats a Catalunya ha augmentat un 7,6% respecte a l'any anterior, fins als 16,813 milions de viatgers. Les xifres de despesa també han augmentat sensiblement, en un 6,7%, fins assolir els 15.130,8 milions d'euros. Malgrat tot, la despesa per turista i dia va retrocedir lleugerament, en un 1,1% fins als 120,2 euros per persona i dia.

A nivell de mercats emissors, aquest any cal destacar dos fets: el fort impuls dels emissors tradicionals i la forta reculada de l'incipient mercat rus. França amb 4,6 milions de turistes, continua sent el principal mercat emissor en termes de turistes. Per contra, el mercat rus, que havia estat un important factor de creixement en anys anteriors, ha caigut prop d'un 15%, a conseqüència de la devaluació del ruble i de les creixents tensions geopolítiques a la zona.

Les pernoctacions hoteleres han crescut però a un ritme inferior que l'activitat turística global. Concretament ho han fet un 1,5%, quatre dècimes per sota del 2013. Barcelona ha estat novament la marca tractora del creixement, i això ha permès compensar les caigudes experimentades a la Costa Daurada o a la Costa de Barcelona.

Per contra, s'ha produït un descens del nombre de passatgers transportats en creuer al Port de Barcelona, que ha passat de 2.599.232 el 2013 a 2.364.292 el 2014 (-9%). El descens es deu sobretot a la reducció de l'oferta disponible arran de la decisió duta a terme el 2012 per les principals companyies del sector de reduir el nombre de places ofertes a causa de la feblesa del mercat europeu. Tot i que són molt menys importants en termes quantitius, cal destacar el 2014 la consolidació dels ports de Palamós i de Roses com a ports de parada de turisme de creuers, amb 38.612 i 3.647 passatgers, respectivament; i la incorporació dels ports de Tarragona i Sant Carles de la Ràpita en aquest mercat.

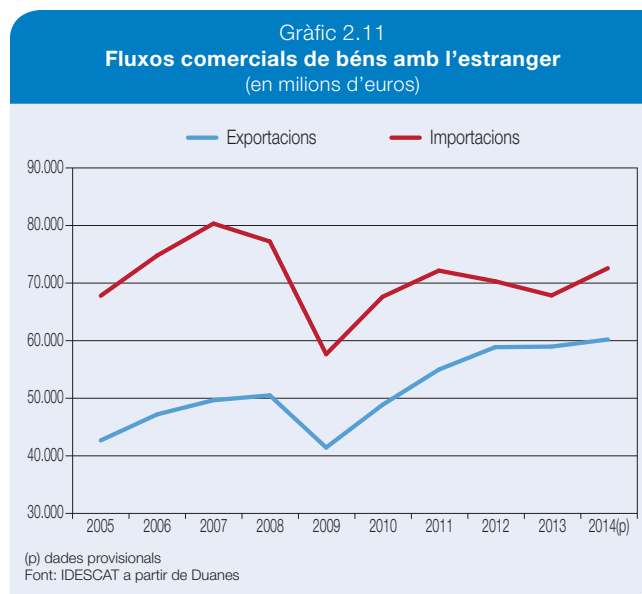
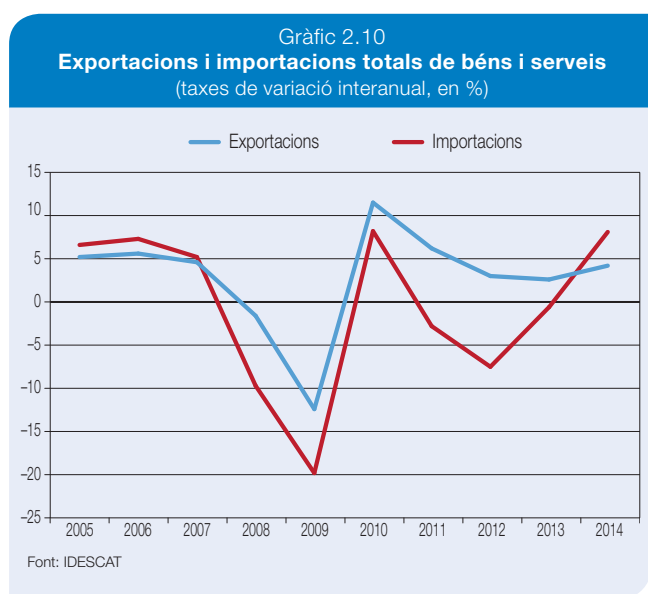
3. Sector exterior

Una altra evidència del canvi de cicle econòmic que s'inicia el 2014 s'observa en l'evolució del sector exterior. Tant les ex-

portacions com les importacions de béns i serveis han accelerat el seu ritme de creixement respecte del 2013 (gràfic 2.10). En el cas de les exportacions de béns i serveis, el creixement es va accelerar en gairebé dos punts, fins al 4,2%, una taxa que retorna als nivells anteriors a la crisi. Més espectacular ha estat el canvi de signe de les importacions de béns i serveis, que han passat de caure un 0,6% el 2013 a créixer un 8,1% el 2014.

Pel que fa específicament a les exportacions de béns, aquestes han accelerat el seu ritme de creixent el 2014, amb una taxa de variació interanual del 3,1% enfront del 0,2% de l'any anterior, assolint la xifra de 60.217 milions d'euros a preus corrents, segons dades provisionals publicades per l'IDESCAT. Però les importacions han experimentat un increment encara més elevat fruit de la recuperació de la demanda interna, del 8,2% interanual, deixant enrere dos anys de descensos (gràfic 2.11). Aquest fet ha motivat que la taxa de cobertura (definida com el quocient de les exportacions sobre les importacions) hagi baixat prop de quatre punts, fins al 83%. Malgrat tot, aquesta ràtio se situa més de deu punts per sobre de la mitjana dels darrers quinze anys.

Val a dir, però, que aquesta no ha estat la dinàmica del conjunt de l'Estat, on les exportacions han moderat el seu creixement, des del 4,3% el 2013 al 2,5% el 2014, i les importacions han crescut més moderadament que a Catalunya (un 5,7%). Val a dir que les exportacions catalanes constitueixen el 25% del total estatal, mentre que les importacions realitzades des de Catalunya representen el 27% del conjunt d'Espanya.

Quadre 2.3
Evolució de les exportacions i importacions de béns per àrees i països, 2014

	Exportacions			Importacions			Saldo comercial	
	Valor (MEUR)	Variació (%)	Pes (% s/total)	Valor (MEUR)	Variació (%)	Pes (% s/total)	Valor (MEUR)	
	2014	2013/2014	2014	2014	2013/2014	2014	2013	2014
Unió Europea (UE-27)	38.940	6,3	64,7	42.589	8,5	58,7	-2.632	-3.649
Alemanya	6.917	6,0	11,5	12.432	13,1	17,1	-4.468	-5.515
França	9.865	0,3	16,4	7.574	5,6	10,4	2.663	2.291
Itàlia	4.893	6,1	8,1	5.695	7,1	7,8	-707	-802
Portugal	4.108	13,1	6,8	1.725	-5,7	2,4	1.802	2.383
Regne Unit	3.688	14,5	6,1	2.496	12,6	3,4	1.005	1.192
Altres països europeus	4.777	-15,9	7,9	4.883	7,2	6,7	1.125	-107
Suïssa	1.979	-15,2	3,3	1.507	16,0	2,1	1.034	472
Amèrica del Nord	1.964	5,9	3,3	2.694	26,5	3,7	-275	-731
Estats Units d'Amèrica	1.777	7,0	3,0	2.501	24,5	3,4	-348	-725
Amèrica Central i del Sud	3.909	-1,9	6,5	2.815	0,1	3,9	1.173	1.094
Resta del món	10.628	3,7	17,6	19.608	6,8	27,0	-8.112	-8.980
Japó	721	19,6	1,2	1.361	9,8	1,9	-636	-639
Xina	1.045	-6,6	1,7	6.008	9,2	8,3	-4.385	-4.963
Total	60.217	3,1	100,0	72.589	8,2	100,0	-8.720	-12.373

Nota: Les dades del darrer any són provisionals i les seves taxes de variació estan calculades a partir de les dades provisionals de l'any anterior.

Font: IDESCAT, a partir de dades del Departament de Duanes i Impostos Especials de l'Agència Estatal d'Administració Tributària.

La Unió Europea ha estat la principal destinació de les exportacions catalanes i la principal emissora d'importacions cap a Catalunya (quadre 2.3). El 64,7% de les exportacions tenen com a destinació algun país de la UE, essent França el primer país receptor (16,4% del total), seguit d'Alemanya i Itàlia. Per la banda de les importacions, les europees totalitzen el 58,7% del total, essent en aquest cas Alemanya el principal país emissor d'importacions (17,1%), seguit a força distància de França. De la resta de països del món, cal destacar que Catalunya manté un saldo favorable amb els països d'Amèrica central i del sud, mentre que existeix un saldo altament desfavorable amb la Xina, amb un pes únicament de l'1,7% en les exportacions i un 8,3% en les importacions, un tret comú a la majoria d'economies desenvolupades.

Les indústries químiques i la producció de vehicles de motor i material de transport conformen el nucli de les exportacions catalanes (quadre 2.4). Aquests sectors, juntament amb la indústria alimentària i el tèxtil conformen el 62% del total d'exportacions. En el cas de les indústries químiques, que representen gairebé la quarta part de les exportacions catalanes, el creixement ha estat un punt per sota de la mitjana global. En canvi, el creixement de les exportacions a la producció de vehicles a motor s'ha incrementat en un 4,0%. Per la seva importància, destaca el creixement del sector del tèxtil, cuir, cal-

çat i la confecció, amb un creixement del 9,4% interanual. Malgrat això, en tots tres casos el creixement de les importacions ha estat molt superior al de les exportacions, fet que ha intensificat el saldo comercial negatiu de la indústria química i en especial del tèxtil, mentre que s'ha reduït el superàvit en el cas de la indústria de vehicles de motor.

Pel que fa als **fluxos d'inversió**, després d'un 2013 amb un creixement notable de la inversió estrangera a Catalunya, l'any 2014 ha tancat de manera provisional amb un descens del 15,8% interanual, fins assolir una xifra de 2.968,4 milions d'euros. La inversió estrangera a Catalunya ha representat el 16,8% del total espanyol que, a diferència de la catalana, ha crescut en el seu conjunt un 9,8%. Per la seva banda, la inversió catalana a l'estranger ha accelerat el ritme de creixement, i ha totalitzat 3.398 milions d'euros, la xifra més alta des del 2008 (gràfic 2.12). Tot i això, el pes d'aquesta sobre el conjunt estatal és lleugerament inferior al pes dels fluxos d'inversió entrants (14,5%).

La Unió Europea ha estat la principal regió receptora de la inversió catalana a l'estranger, amb el 76,5% del total, seguida a força distància d'Amèrica del Nord. Per altra banda, cal destacar el reduït pes de la inversió a Amèrica Llatina, tot i que havia estat tradicionalment una de les principals regions

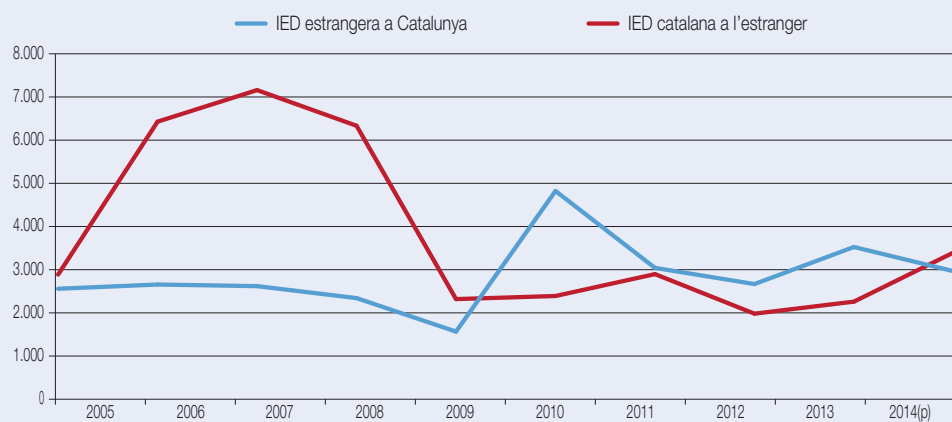
Quadre 2.4
Evolució de les exportacions i importacions de béns per activitats, 2014

	Exportacions			Imports			Saldo comercial	
	Valor (MEUR)	Variació (%)	Pes (%)	Valor (MEUR)	Variació (%)	Pes (%)	Valor (MEUR)	
	2014	2013/2014	2014	2014	2013/2014	2014	2013	2014
Agricultura, ramaderia i pesca	1.450	2,3	2,4	3.684	5,6	5,1	-2.071	-2.234
Extracció i refinació de petroli, carbons	1.611	21,1	2,7	8.843	3,8	12,2	-7.193	-7.232
Productes alimentaris i begudes	6.965	3,7	11,6	5.352	6,9	7,4	1.708	1.613
Tèxtils, cuir, calçat, confecció	5.490	9,4	9,1	7.257	14,1	10,0	-1.340	-1.768
Indústries químiques	14.722	2,1	24,4	14.981	6,5	20,6	354	-259
Metal·lúrgia i productes metàl·lics	3.706	-3,0	6,2	3.926	7,6	5,4	173	-220
Maquinària i equips mecànics	3.808	-0,6	6,3	3.806	9,9	5,2	369	2
Maquinària oficina, precisió i òptica	799	1,1	1,3	2.280	6,2	3,1	-1.356	-1.481
Maquinària i material elèctric i electrònic	3.725	9,4	6,2	4.892	10,6	6,7	-1.017	-1.166
Vehicles de motor, material transport	10.224	4,0	17,0	9.577	11,5	13,2	1.247	648
Resta de branques	6.970	0,8	11,6	7.984	8,8	11,0	-424	-1.014
No classificats en altres apartats	748	-15,2	1,2	10	-81,4	0,0	830	738
Total	60.217	3,1	100,0	72.589	8,2	100,0	-8.720	-12.373

Nota: Les dades del darrer any són provisionals i les seves taxes de variació estan calculades a partir de les dades provisionals de l'any anterior.

Font: IDESCAT, a partir de dades del Departament de Duanes i Impostos Especials de l'Agència Estatal d'Administració Tributària.

Gràfic 2.12
Fluxos d'inversió directa amb l'estranger
(milions d'euros corrents)

(p) dades provisionals

Font: Ministeri d'Economia i Competitivitat

Quadre 2.5
Evolució dels fluxos d'inversió amb l'estranger per àrees, 2014

	Inversió estrangera directa a Catalunya				Inversió catalana a l'estranger			
	Valor (MEUR)		Variació (%)	Pes (% total)	Valor MEUR		Variació (%)	Pes (% total)
	2013	2014(p)	2013/2014	2014	2013	2014(p)	2013/2014	2014
OCDE	3.186	2.851	-10,5	96,0	1.539	3.048	98,1	89,7
UE-27	2.664	2.145	-19,5	72,3	1.256	2.600	107,0	76,5
Amèrica del Nord	285	62	-78,3	2,1	220	427	94,7	12,6
Amèrica Llatina	130	522	300,3	17,6	708	170	-76,0	5,0
Resta d'Amèrica	175	23	-87,0	0,8	9	0	-100,0	0,0
Àsia i Oceania	88	147	66,7	4,9	40	152	277,4	4,5
Àfrica	2	0	-88,5	0,0	7	29	305,2	0,9
Paradisos fiscals	3	15	336,6	0,5	9	0	-99,7	0,0
Tots els països	3.527	2.968	-15,8	100,0	2.262	3.398	50,2	100,0

(p) Dades provisionals

Font: IDESCAT a partir del Ministeri d'Economia i Competitivitat

Quadre 2.6
Evolució dels fluxos d'inversió amb l'estranger per activitats, 2014

	Inversió estrangera directa a Catalunya				Inversió catalana a l'estranger			
	Valor (MEUR)		Variació (%)	Pes (% total)	Valor MEUR		Variació (%)	Pes (% total)
	2013	2014(p)	2013/2014	2014	2013	2014(p)	2013/2014	2014
Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	1	8	477,4	0,3	23	2	-90,6	0,1
Indústries extractives	2	200	..	6,7	0	0	-100,0	0,0
Indústries manufactureres	1.372	220	-84,0	7,4	983	170	-82,7	5,0
Energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	0	0	590,3	0,0	22	86	299,5	2,5
Aigua, sanejament i gestió de residus	5	419	..	14,1	1	1.347	..	39,6
Construcció	182	607	233,3	20,5	124	34	-72,8	1,0
Comerç a l'engròs i al detall	366	568	55,1	19,1	215	457	112,7	13,5
Transport i emmagatzematge	211	69	-67,4	2,3	324	9	-97,2	0,3
Hostaleria	60	85	42,0	2,9	1	11	..	0,3
Informació i comunicacions	475	176	-63,0	5,9	88	129	45,7	3,8
Activitats financeres i d'assegurances	255	62	-75,8	2,1	374	1.017	171,5	29,9
Activitats immobiliàries	215	170	-21,0	5,7	84	117	39,2	3,4
Activitats professionals, científiques i tècniques	253	64	-74,8	2,1	18	3	-81,2	0,1
Activitats administratives i serveis auxiliars	85	15	-81,9	0,5	5	2	-57,1	0,1
Educació	0	2	..	0,1	0	0	-94,8	0,0
Activitats sanitàries i de serveis socials	34	51	49,1	1,7	2	0	-75,9	0,0
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	10	2	-78,9	0,1	1	14	..	0,4
Altres serveis	0	251	..	8,5	0	0	..	0,0
Total	3.527	2.968	-15,8	100,0	2.262	3.398	50,2	100,0

(p) Dades provisionals

Font: IDESCAT a partir del Ministeri d'Indústria Turisme i Comerç

receptores (quadre 2.5). La Unió Europea és també la principal àrea emissora d'inversió estrangera directa, representant el 72,3% del total. Aquesta regió ha estat la principal responsable de la caiguda de la inversió estrangera directa (IED) l'any 2014, atès que ha disminuït en un 19,5%. També destaca, tot i que amb menor volum quantitatiu, la minva de la IED procedent d'Amèrica del Nord, que passa de 285 milions d'euros a 62 milions. Per contra, a IED procedent d'Amèrica Llatina passa de 130 milions d'euros a 522 milions, esdevenint la segona gran regió emissora, després de la UE.

Per activitats, destaca la important caiguda de la inversió en les activitats manufactureres, on passa de 1.372 a 220 milions d'euros (quadre 2.6). També és destacable la caiguda a l'apartat d'informació i comunicacions, de 475 a 176 milions d'euros. Per contra, s'observa una clara millora de les inversions a sectors com la construcció, on passa de 182 a 607 milions, o al sector de l'aigua i medi ambient, que passa de cinc a 419 milions d'euros. No obstant això, aquests creixements no són capaços de compensar les caigudes en els sectors anteriorment esmentats.

Per la banda de les inversions a l'estranger, destaca el fort impacte que ha tingut la inversió en el sector de l'aigua i medi ambient, on s'ha passat d'inversions testimoniales a 1.347,1 milions d'euros. Per altra banda, destaca també la inversió en activitats financeres i assegurances, que totalitza 1.017 milions d'euros. També creixen les inversions a les activitats comercials. Per contra, es contrauen de manera significativa les inversions a la indústria manufacturera, dels 983 milions d'euros del 2013 als 170 milions del 2014.

4. Mercat de treball

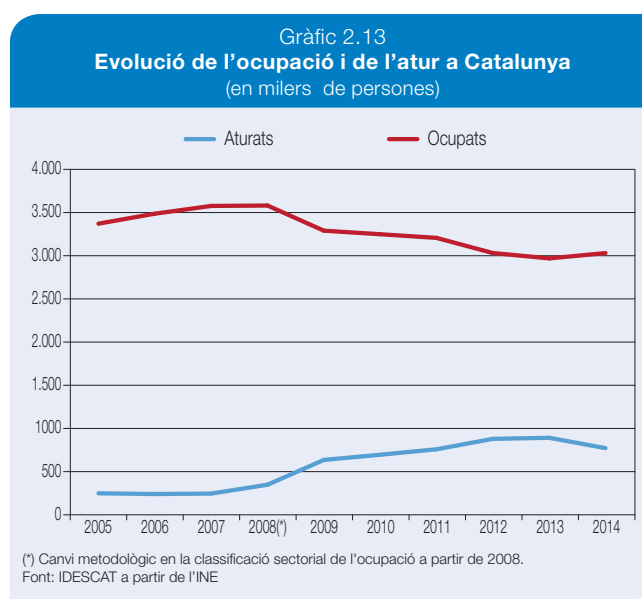
El mercat de treball ha experimentat uns resultats positius el 2014 per primera vegada des de l'inici de la crisi. Tant l'ocupació com les afiliacions a la Seguretat Social han crescut en conjunt durant aquest any, mostrant una tendència similar a la de l'evolució de l'activitat econòmica. Per contra, la població activa s'ha reduït tant per l'efecte vegetatiu com per les migracions, si bé també hi ha un cert efecte desànim en la cerca de feina després d'un llarg període de crisi (quadre 2.7).

La **població activa** a Catalunya s'ha situat en 3.804,2 milers de persones, un 1,5% inferior al registre del 2013. Es tracta del tercer any consecutiu de registres negatius, havent caigut en prop de 163.000 persones respecte del màxim històric assolit el 2011. Aquest fet ha situat la taxa d'activitat en el 62,6%, mig punt per sota de la de 2013.

La caiguda de l'activitat del darrer any ha estat deguda sobretot al col·lectiu masculí (-2,4%), un fenomen que ja es ve donant en els darrers exercicis, mentre que entre les dones la caiguda ha estat més moderada (-0,5%).

L'**ocupació** ha crescut un 2,1% en mitjana anual respecte al 2013, assolint una xifra de 3.030,9 mil persones ocupades (gràfic 2.13). Aquest registre és el primer positiu des del 2008 i cal anar al 2007 per trobar un ritme de creixement de magnitud similar. Ara bé, en comparació amb el màxim històric assolit el 2008, encara estem 550.000 llocs de treball per sota d'aquest nivell. La dinàmica catalana de l'ocupació ha estat sensiblement millor que al conjunt d'Espanya, on l'ocupació ha crescut un 1,2%. Així mateix, la població afiliada a la Seguretat Social ha crescut de mitjana un 1,8% respecte del 2013, situant-se entorn als 2,3 milions de persones. Cal assenyalar que aquest any no s'observen diferències significatives entre l'evolució dels afiliats en règim general (que creix un 1,9%) i el d'autònoms (augmenta un 1,7%).

Del conjunt de població ocupada, la **població assalariada** constitueix el 83% del total a Catalunya. Tant aquest col·lectiu com el de no assalariats registren taxes de creixement positives el 2014, si bé en el primer cas ens trobem amb un creixement mig punt inferior a la mitjana. En canvi, el creixement entre els no assalariats ha estat del 4,3%, més de dos punts per sobre del conjunt de l'ocupació. En altres paraules, la població no assalariada, tot i representar aproximadament la sisena part del total d'ocupats, explica prop del 40% del creixement de l'ocupació del 2014.

Quadre 2.7
Indicadors del mercat de treball. Catalunya

	2012	2013	2014	% var 12/11	% var 13/12	% var 14/13
Població activa (milers)	3.912,4	3.862,8	3.804,2	-1,4	-1,3	-1,5
Homes	2.102,4	2.059,0	2.008,9	-2,3	-2,1	-2,4
Dones	1.810,1	1.803,9	1.795,2	-0,3	-0,3	-0,5
Població ocupada (milers)	3.031,6	2.969,6	3.030,9	-5,5	-2,0	2,1
Homes	1.614,8	1.570,1	1.594,3	-6,5	-2,8	1,5
Dones	1.416,8	1.399,4	1.436,6	-4,3	-1,2	2,7
Població nascuda a l'estranger	420,2	384,5	369,0	-13,7	-8,5	-4,0
Població ocupada per sectors (milers)	3.031,7	2.969,6	3.030,9	-5,5	-2,0	2,1
Agricultura	55,5	52,5	45,1	-6,2	-5,4	-14,0
Indústria	563,8	547,2	558,4	-4,5	-2,9	2,0
Construcció	197,5	184,0	181,3	-19,9	-6,8	-1,5
Serveis	2.214,9	2.186,0	2.246,2	-4,2	-1,3	2,8
Assalariats (milers)	2.540,7	2.471,1	2.511,1	-6,1	-2,7	1,6
Indefinits	2.072,8	2.011,0	2.051,1	-4,0	-3,0	2,0
Temporals	467,8	460,1	460,0	-14,3	-1,7	0,0
Sector públic	412,1	393,3	393,7	-1,4	-4,6	0,1
Sector privat	2.128,6	2.077,8	2.117,5	-7,0	-2,4	1,9
No assalariats	490,95	498,5	519,8	-2,1	1,5	4,3
Població en atur (milers)	880,8	893,2	773,3	15,9	1,4	-13,4
Homes	487,5	488,9	414,7	14,6	0,3	-15,2
Dones	393,2	404,4	358,7	17,6	2,8	-11,3
Taxa d'activitat (%)	63,4	63,1	62,6	-0,7	-0,3	-0,5
Homes	69,6	69,0	68,0	-1,1	-0,6	-1,0
Dones	57,5	57,6	57,5	-0,1	0,1	0,0
Taxa d'ocupació (%)	49,2	48,5	49,9	-2,7	-0,6	1,3
Homes	53,5	52,6	54,0	-3,3	-0,8	1,3
Dones	45,0	44,7	46,0	-2,0	-0,3	1,4
Taxa d'atur (%)	22,5	23,1	20,3	3,4	0,6	-2,8
Homes	23,2	23,7	20,6	3,4	0,5	-3,1
Dones	21,7	22,4	20,0	3,3	0,7	-2,4
Menors de 25 anys	50,4	50,2	47,1	6,6	-0,2	-3,2
Nacionalitat espanyola	19,0	19,9	17,8	3,2	0,9	-2,1
Nascuts a l'estranger – UE	23,6	27,2	23,7	0,8	3,6	-3,5
Nascuts a l'estranger – no UE	43,3	43,2	38,4	6,3	-0,1	-4,8
Taxa de treball a temps parcial (%)	14,1	15,5	18,0	0,5	1,4	2,6
Taxa de temporalitat (%)	18,4	18,5	18,3	-1,8	0,1	-0,2

Nota: les variacions de les taxes estan expressades en punts percentuals.

Font: INE (Enquesta de Població Activa).

Entre la població assalariada, les persones amb contractació temporal representen el 18% del total, una xifra un punt inferior a la del 2013. Aquest fet es deu a que el creixement de la població assalariada s'ha produït exclusivament entre els indefinits. La millora de les perspectives empresarials, unides als majors estímuls fiscals i laborals de la contractació indefinida expliquen aquest repunt de l'ocupació indefinida, que trenca amb la tendència descendent d'anys anteriors.

Un altre trencament de la tendència passada es produeix en relació a l'evolució dels assalariats per sectors contractants. El creixement de la població assalariada el 2014 es deu exclusivament al sector privat, ja que el creixement al sector públic ha estat pla. Tot i això, cal destacar que el sector públic deixa de perdre ocupats, després de dos anys de caiguda, i es manté entorn a les 393 mil persones, el 16% del total dels assalariats.

Per grups demogràfics, el 2014 l'ocupació ha crescut més entre les dones que entre els homes (2,7% enfront de l'1,5%), a diferència del que ha passat al conjunt d'Espanya, on l'ocupació masculina ha mostrat major dinamisme que la femenina (1,4% i 1%, respectivament). La població ocupada ha caigut als grups d'edat més joves, mentre que ha tingut un bon ritme de creixement entre els de major edat, essent especialment significatiu l'increment registrat en el grup de dones de més de 55 anys (5,8%).

Els serveis i la indústria han estat els sectors tractors de la recuperació de l'ocupació l'any 2014 (gràfic 2.14). En tots dos casos s'ha produït un canvi de signe respecte de les xifres del 2013, i en el cas dels serveis el ritme de creixement ha assolit el 2,8%. A la indústria, el creixement també ha es-

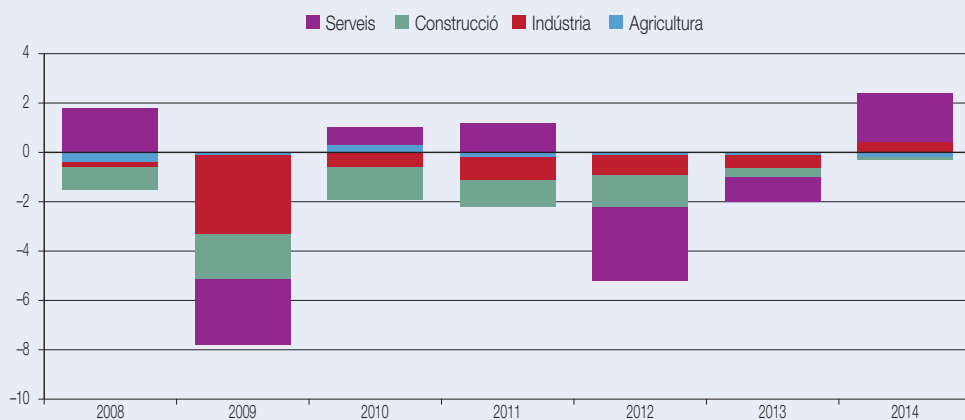
tat força positiu però inferior al dels serveis, situant-se en el 2%. Pel que fa a les caigudes, i deixant de banda el retrocés en l'ocupació en l'agricultura on poden haver motius demogràfics, destaca sobretot la frenada en la caiguda a la construcció, que ha registrat un descens de només l'1,5%, enfront de les intenses caigudes registrades anys anteriors (-6,8% el 2013 i -20% el 2012). A més, les darreres dades trimestrals recullen ja un lleuger augment de l'ocupació en un sector que entre el 2008 i el 2014 ha perdut un 55% dels ocupats.

L'ocupació ha crescut a la majoria de grups professionals, amb l'excepció dels treballadors de coll blau i els menys qualificats. L'increment més destacable, sens dubte, s'ha produït, entre els treballadors dels serveis i la restauració (7,7%). Les professions més qualificades també han tingut una bona evolució, una situació que ja es va donar l'any anterior. Dins les professions de coll blau, que globalment cauen, s'observen importants disparitats. Així, mentre s'incrementen de manera significativa els treballadors en la indústria i la construcció, es redueixen els operaris. Finalment, els treballadors no qualificats baixen un 1,7%.

La **població aturada** a Catalunya es va situar de mitjana en 773.300 persones el 2014, un 13,4% inferior a la xifra del 2013. La caiguda de l'atur s'ha donat tant en homes com en dones, si bé en el primer cas la reducció ha estat més pronunciada (15,2%). La taxa d'atur mitjana de l'any s'ha situat en el 20,3%, quatre punts inferior a la mitjana estatal (24,4%).

Pel que fa a l'atur registrat a les oficines del SOC, a Catalunya es va tancar l'any 2014 amb prop de 576.000 aturats regis-

Gràfic 2.14
Evolució de l'ocupació per sectors
(contribucions al creixement global, en punts percentuals)

Font: IDESCAT

trats¹, gairebé 50.000 menys que a finals del 2013. En termes relatius, la caiguda ha estat del 6,7% en mitjana anual, el primer descens que es produeix des del 2007. L'evolució de l'atur registrat ha seguit la mateixa tendència que al conjunt d'Espanya, tot i que en aquest darrer cas el descens ha estat lleugerament inferior.

L'atur registrat ha caigut tant entre els treballadors nacionals com entre els estrangers. L'any 2014, Catalunya tenia prop de 115.000 aturats estrangers, això és el 19,4% del total d'aturats. La caiguda del nombre d'aturats estrangers ha estat del 9,2%, superior a la mitjana catalana, un fet que es ve donant des del 2012. Aquesta evolució fa que malgrat representar menys de la cinquena part de total d'aturats, expliquin el 28% de la caiguda total d'aturats a Catalunya el 2014. Per col·lectius, la caiguda més destacada s'ha produït en el grup de nacionalitat llatinoamericana, el tercer en importància en termes absoluts, amb un descens del 23,7% respecte a l'any anterior. Per contra, la caiguda ha estat únicament del 0,6% entre els estrangers europeus, el segon grup en importància quantitativa. Pel que fa al col·lectiu magribí, que amb el 41% dels aturats estrangers és el grup més destacat, el descens ha estat del 6,4%.

Malgrat aquestes xifres, l'atur registrat continua creixent entre les persones de més edat. L'any 2014 encara es donen varia-

cions positives de l'atur entre les persones amb 55 anys o més, tot i que el creixement s'ha moderat respecte del 2013. Una altra diferència respecte del 2013 és el canvi de signe en el grup de persones situat entre els 40 i 55 anys, on l'atur no només ha aturat el seu creixement, sinó que fins i tot cau amb força en algun dels subgrups (-8,2% en el cas del grup de 40 a 44 anys).

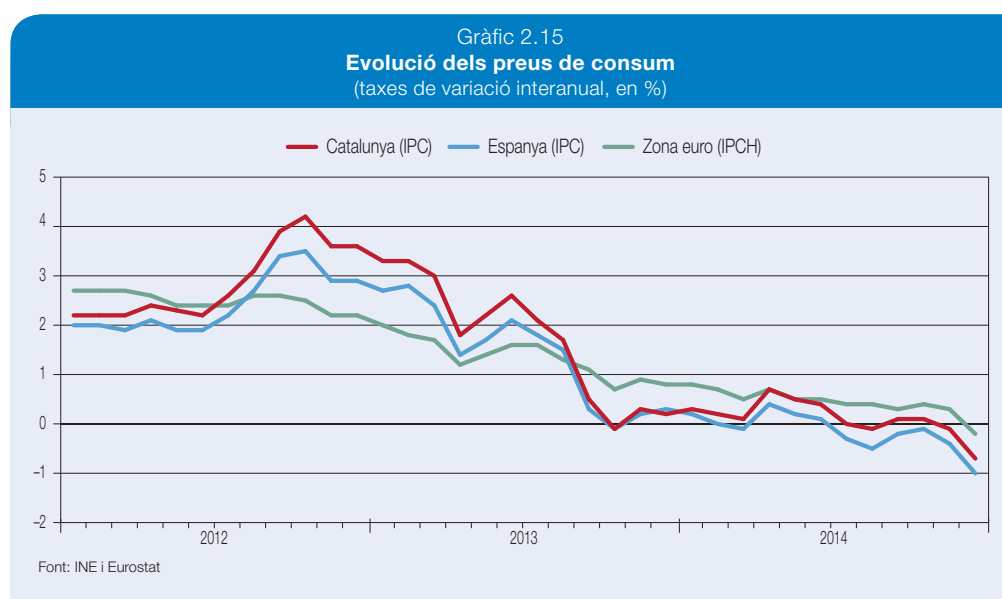
Tot i que l'atur ha disminuït a tots els nivells de qualificació, les caigudes més importants, de l'ordre del 10% s'han donat entre les persones amb nivells formatius equiparables a la formació professional de grau superior o primers cicles d'estudis universitaris. Per contra, els descensos menys importants de l'atur es donen entre la població menys formada.

L'atur també ha caigut amb independència del perfil ocupacional. Els descensos més importants s'han donat tant entre els professionals més qualificats com entre els treballadors tècnics. En tots dos casos les caigudes han estat superiors al 10%. Per contra, la caiguda de l'atur entre el grup de persones no qualificades, el més nombrós en termes absoluts, ha estat únicament del 4,2%. La caiguda més reduïda s'ha donat entre els treballadors en activitats vinculades als serveis i la restauració, amb una descens del 2,2%.

5. Preus i salaris

Catalunya no s'ha escapat a la dinàmica baixista dels **preus al consum** que s'ha produït al conjunt de la zona euro (gràfic 2.15). La inflació catalana ha estat del 0,1% en mitjana anual, la taxa més baixa dels darrers anys a excepció del 2009 quan va ser del 0,2%, i dues dècimes per sobre de la mitjana espanyola, que s'ha situat en el -0,1%. A més, els

¹ L'atur registrat és aquell que recullen les oficines del SOC i difereix del que proporciona l'EPA, en tant que aquest darrer es basa en la manifestació de l'enquetat de la seva impossibilitat de trobar un lloc de treball tot i voler-ho. L'atur registrat, tot i menysvalorar l'atur real (no té en compte els desanimats o aquells qui cerquen feina per vies alternatives), té especial interès atès el seu caràcter censal i la possibilitat de desagregació a múltiples nivells, entre ells el territorial.

preus han seguit una clara tendència baixista al llarg de l'any, atès que van començar el 2014 creixent el 0,3% i van acabar amb una caiguda del 0,7%. A diferència de l'episodi de 2009, en què la forta caiguda del preu del petroli, de les matèries primeres i dels aliments frescos tingué un pes determinant en la moderació dels preus, en aquesta ocasió hi ha una combinació de factors: la significativa reducció dels preus del petroli cap a final d'any i els efectes de l'atonía en el consum.

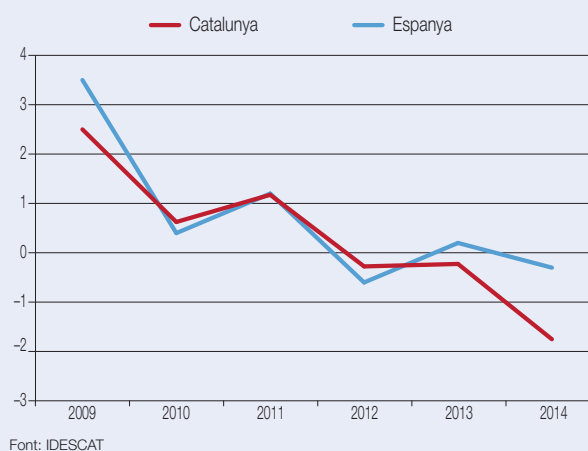
L'evolució de l'IPC per capítols de despesa ha oscil·lat entre un creixement de l'1,7% al capítol d'habitatge, i la caiguda del 6,1% al capítol de comunicacions, una evolució que es repeteix des de fa més d'una dècada (quadre 2.8). Més significativa és la forta moderació que s'observa als capítols d'ensenyament i de medicina. En el primer d'ells, la inflació s'ha moderat en 10 punts percentuals, fins a situar-se en el 0,9% el 2014. En el segon cas, la desacceleració és sensiblement inferior (5,2 punts percentuals), fins a situar-se en el 0,7%. Pel que fa al capítol alimentari, el creixement dels preus ha estat en línia amb l'índex general. La moderació en el creixement dels preus és la nota dominant a tots els capítols, amb l'excepció d'habitatge i del vestit i calçat, on l'augment dels preus ha estat similar al de l'any anterior.

Els **costos laborals** s'han reduït per tercer any consecutiu a Catalunya. De fet, la caiguda s'ha accelerat respecte al 2013 i ha estat de mitjana el -1,75%. L'evolució ha estat més marcada que al conjunt de l'Estat, on la caiguda ha estat única-

ment del 0,3% (gràfic 2.16). Els baixos nivells d'inflació subjacent, l'encara incipient recuperació econòmica, i els efectes de la reforma laboral del 2012, expliquen aquesta contracció, fet que ha permès recuperar competitivitat respecte a l'entorn més immediat.

El cost laboral mitjà per treballador i mes ha estat de 2.671,05 euros, mentre que el cost salarial ha quedat lleugerament per sota dels 2.000 euros mensuals (1.986 euros). Els costos laborals han caigut a tots els sectors, a excepció de la indús-

Gràfic 2.16
Costos laborals totals per treballador i mes
(taxes de variació interanual, en %)

Quadre 2.8
Inflació a Catalunya i Espanya per capítols, 2014
(variació interanual de l'IPC en mitjana anual, en %)

	Catalunya		Espanya	
	2014	2013	2014	2013
ÍNDEX GENERAL	0,1	1,7	-0,1	1,4
Aliments i begudes alcohòliques	0,1	2,8	-0,3	2,8
Begudes alcohòliques i tabac	1,2	6,2	1,5	6,1
Vestit i calçat	0,2	0,1	0,1	0,0
Habitatge	1,7	1,7	1,3	1,0
Parament de la llar	-0,1	1,7	-0,5	0,9
Medicina	0,7	5,9	0,1	7,2
Transports	-1,1	0,0	-0,9	0,4
Comunicacions	-6,1	-4,3	-6,1	-4,2
Esbarjo i cultura	-0,7	1,4	-1,4	0,8
Ensenyament	0,9	10,9	1,8	8,3
Hotels, cafès i restaurants	0,5	0,9	0,5	0,5
Altres béns i serveis	1,6	2,7	1,0	2,1

Font: IDESCAT i INE

tria, on han crescut un 1,4%. El cost laboral per hora efectiva s'ha reduït en un 1,65%, fins als 20,78 euros. De manera similar, el cost salarial per hora efectiva s'ha situat en 15,43 euros, enfront dels 15,70 euros del 2013.

6. Sector públic

L'augment de la pressió fiscal i la relativa millora de l'activitat econòmica han fet millorar de manera significativa la recaptació fiscal. En el seu conjunt, l'administració tributària estatal ha recaptat 36.266 milions d'euros a les administracions d'hisenda radicades a Catalunya, un 6,3% superior al volum del 2013. Aquesta xifra representa el 21,2% de la recaptació del conjunt estatal territorialitzable (quadre 2.9).

La recaptació d'impostos directes ha crescut un 5,3% respecte del 2013, una xifra força superior a la del conjunt de l'Estat. L'IRPF ha recaptat 14.754 milions d'euros, un 5% per sobre del 2013. Més important és l'increment experimentat per l'impost de societats, del 9,7%, un tribut que representa gairebé el 24% de la recaptació estatal. Els impostos indirectes creixen a un ritme superior als directes (7,6%), especialment per l'impuls de l'IVA, que veu augmentar la seva recaptació gairebé un 9% fins als 13.986 milions d'euros, gairebé la quarta part del total estatal.

Per la seva part, les finances catalanes han tancat el 2014 amb un dèficit del 2% del PIB, en línia amb els darrers anys, però clarament superior a l'objectiu de dèficit marcat pel Govern central (1% del PIB). La recaptació de tributs autonòmics s'ha incrementat un 5,5%, fins als 2.276 milions d'euros. Els

tributs cedits, que constitueixen el nucli de la recaptació de tributs de la Generalitat s'han incrementat un 5,9% respecte al 2013. Els tributs propis, per contra, han caigut un 1,4%, fins als 97,5 milions d'euros.

D'entre els tributs cedits destaca, per la seva importància, l'impost de transmissions patrimonials, que ha incrementat la seva recaptació un 31,1% respecte del 2013, fins als 941 milions d'euros. No obstant això, cal tenir en compte que aquestes xifres queden encara molt per sota dels nivells pre-crisi, quan aquest impost havia arribat a recaptar gairebé 4.000 milions d'euros anuals. Més modest és l'increment de l'impost d'actes jurídics documentats, del 5,4%, fins als 302,55 milions d'euros, una xifra que també queda llunyana dels nivells anteriors a la crisi, quan havia superat els 1.500 milions d'euros. Per contra, l'impost de patrimoni, que en els darrers anys havia estat una important font d'ingressos després de la seva reintroducció, ha reculat un 22,8% fins als 431 milions d'euros. Per la seva part, la recaptació per impost de successions i donacions ha augmentat un 4,7%, quedant lleugerament per sobre dels 300 milions d'euros (gràfic 2.17).

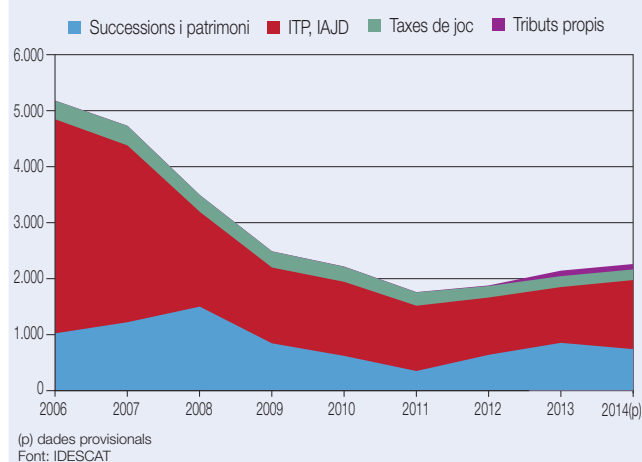
El pressupost per al 2015 de la Generalitat de Catalunya ascendeix a 32.483,09 milions d'euros, que s'incrementa fins a 36.942,92 milions d'euros si s'inclou tot el perímetre del sector públic dependent de la Generalitat. El pressupost de la Generalitat és un 1,9% superior al del 2014. Pel que fa a les despeses, es preveu un increment del 8,1% de les despeses de personal, per la recuperació d'una de les pagues extra que fou eliminada el 2012. També cal destacar que el capítol d'inversions reals s'incrementa un 18%, fins als 434 milions d'euros.

Quadre 2.9
Recaptació d'impostos estatals a Catalunya

	2014 (milers d'€)	Pes s/Espanya	Variació 2014/13 (%)
Directes	19.742.384	21,7	5,3
IRPF	14.754.106	21,4	5,0
I. Societats	4.473.664	23,9	9,7
No residents	256.080	18,1	-10,5
Indirectes	16.172.780	20,5	7,6
IVA	13.986.147	24,9	8,9
Impostos especials	1.272.254	6,7	-6,8
Tràfic exterior	602.018	39,5	15,5
Taxes	351.170	21,2	5,3
TOTAL	36.266.334	21,2	6,3

Font: AEAT

Gràfic 2.17
Evolució dels tributs propis i cedits de la Generalitat de Catalunya (milions d'euros)

L'estat de benestar i el futur dels drets socials¹

Guillem López i Casasnovas

Catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra

L'estat del malestar en el qual es troba avui el nostre estat del benestar no és un joc de paraules sinó la constatació de la realitat davant una ciutadania descontenta que, en general, s'havia acostumat a esperar més i més de la prestació social sense mostrar disposició a contribuir suficientment per obtenir-la. Un estat del benestar que arriba tard —amb la democràcia— però amb capacitat de fagocitar un creixent volum de recursos de la mà de les expectatives dels espanyols i el corporativisme polític sindical derivat de la creació d'oferta pública d'ocupació. La demanda ciutadana, instal·lada en un suposada gratuïtat de tot allò que és públic, vol més i millors serveis sense mostrar voluntat per abordar la despesa amb més finançament, i oblidant que no es poden tenir prestacions nòrdiques amb impostos llatins, i amb una evasió fiscal o frau que ha comptat amb certa acceptació social tàcita.

La crisi econòmica viscuda ha suposat el retorn al passat. Sense creixement de la renda i amb disminució dels ingressos fiscals no és financerament sostenible ni mantenir el nivell de serveis que es pensava ja consolidat ni, per suposat, oferir prestacions noves que es consideraven meritades. Si en el passat la despesa social havia crescut fins i tot per sobre del que ho havia fet la renda, amb la recessió aquest creixement s'ha alentit. El fet que la despesa es reduís menys del que ho feien els ingressos obria una escletxa financera que empenyia als governs a la consolidació fiscal per evitar un dèficit explosiu. Les prestacions reals s'han salvat sobretot gràcies als professionals, que han fet més amb menys recursos. No s'ha aprofitat doncs una bona crisi per replantejar inèrcies, i fins i tot per fer variar perspectives i cultures.

Tanmateix, la indignació que ha causat el repartiment dels costos de la crisi, la creixent desigualtat que s'experimenta la seva sortida, i la percepció de que poc o res s'ha fet per immunitzar l'economia d'una nova crisi pandèmica, ha focalitzat les ires de la població en la contenció de la despesa social. Es clama així en mitjans polítics i ciutadans les retallades, sense valorar tot allò que s'ha aconseguit, sense qüestionar la forma com s'ha assolit, i si el mateix o menys pot ser millor i més raonable davant un potencial malbaratament que tard o d'ho-

ra acabarà erosionant la sostenibilitat financera i que alimenta corporacions professionals que volen decidir per compte propi i cobrar per compte aliena, i que atemoritzen als espanyols amb la privatització dels serveis públics després d'haver privatitzat el seu propi lloc de treball. El clamor ha vingut en bona part d'alguns dels seus mateixos protagonistes: els empleats públics, sense complicitats amb les dificultats que té actualment el finançador/ocupador públic. I, tot això, a més en mig d'una elevada politització que ha trobat en particular en les polítiques de salut el centre de totes les baralles polítiques. Així, s'ha ressentit la percepció sobre la bona «salut» que objectivament té el nostre sistema de salut, i molts usuaris i professionals de bona fe estan aterrats per una suposada privatització d'un dels serveis més estimats per la nostra ciutadania.

Però l'economia és així: els recursos són limitats, cal considerar-los en les seves diferents alternatives i no es pot gastar allò que no s'ingressa. De forma que sense reconduir el creixement de la despesa social i/o augmentar la pressió fiscal, el recurs al dèficit no és altra cosa que un engany comptable i una mostra d'insolidaritat cap a futures generacions. Salvar els nostres interessos corrents amb una despesa social que trasllada a deute el seu finançament implica que els nostres fills i nets hauran d'assumir el cost d'uns serveis dels quals no es van beneficiar. Per tant, allò que es podria argumentar en anteriors circumstàncies com solidaritat intrageneracional (rics *versus* pobres) esdevé insolidaritat intergeneracional: es produeix una ruptura dels equilibris de l'equitat amb les generacions que se solapen. Malestar, privatització i deute són els tres genets d'aquesta nova apocalipsi que hauríem d'intentar descavalcar per recuperar una anàlisi assossegada sobre allò del nostre estat del benestar que és consolidable i allò que és revisable; de la política que és necessària pel benestar social i de la que no ho és tant.

Davant allò que és nou no acaba de néixer mentre que allò que és vell no acaba de morir. Aquesta podria ser una descripció del *impasse* en què es troba el nostre sistema de protecció social. Aquesta situació produeix incertesa i una certa angoixa entre la ciutadania al no poder configurar exactament quines són les xarxes públiques de seguretat que la protegeixen.

A falta de dinàmiques internes anticipatòries, la globalització econòmica, tot i que sovint sotmesa a canvis conjunturals

¹ Una anàlisi més completa del tema es pot trobar als *Policy Papers* CRES -Almirall, números 8 i 10 del 2015 i al llibre del mateix autor 'El Bienestar Desigual' Edit península Atalaya, de propera publicació, Setembre del 2015.

marcats per la competitivitat i el comerç internacional, serà previsiblement el concatenant extern més poderós de l'evolució que tindrà el nostre estat del benestar. O aprenem a viure amb menys, a dependre més de nosaltres mateixos i a no fiar-ho tot a tercers, o no toca altra cosa que créixer, innovar i superar el *handicap* d'una competitivitat global que empeny cap a la convergència econòmica entre països menys i més desenvolupats. I tot allò que no ha pogut aconseguir la política i l'acció democràtica a Europa —la revisió dels estats del benestar a la recerca de la convergència dels espais socials dels seus països membres—, potser que vingui forçat i sense referent explícit per la via de la globalització econòmica, sense full de ruta, sense prioritització racional, amb múltiples desqualificacions i danys colaterals a la cohesió social.

2. Entendre els indicadors de la despesa social

De la despesa social és important tant la seva composició com el seu agregat. Els efectes sobre el benestar no són els mateixos si es transfereixen recursos (prestacions monetàries, de lliure disposició per a les famílies), que si s'ofereixen prestacions en espècie gratuïtes en l'accés (que es perden si no s'utilitzen). Com tampoc no és el mateix fer-ho des d'un finançament general a càrrec del contribuïent o d'un pagament o taxa a càrrec del beneficiari. Alguns països intervenen no gastant públicament sinó regulant l'obligació de que la despesa s'assumeixi privadament, amb multes i sancions en cas d'incompliment. A més, a vegades allò transferit o obligat està lliure d'impostos o fins i tot incentivat amb deduccions fiscals, en altres no. En alguns països, allò que no és un benefici per prestació directa ho pot ser indirectament amb preus regulats per a determinats col·lectius, ja sigui amb càrrec a les empreses subministradores o mitjançant subvencions (transport, llum, aigua). Tot allò, la seva naturalesa i composició, acaba afectant al benestar dels ciutadans. Com mostra recentment un estudi de l'OCDE, aquestes qüestions canvien fins i tot el rànquing dels països segons la importància de la seva política social: despesa pública despesa pública neta (després d'impostos), despesa social privada (obligatòria i voluntària) i despesa social total neta. Diferències en els rànquings: Dinamarca amb despesa social total neta passa de ser el segon país al novè; Espanya del novè al 14è; Regne Unit del 12è al quart; Estats Units d'ocupar el lloc 23 al segon.

De la despesa social importa i molt el seu referent: el diagnòstic no és idèntic si es considera en termes per càpita (o de població beneficiària) que en termes de PIB. En aquest últim cas, en la comparativa influirà tant l'evolució del numerador (despesa social) com del denominador (PIB). Que la ràtio creixi pot ser equivoc: si l'economia va malament es dispara la despesa en pres-

tacions socials, l'atur, etc., i el denominador baixa. Per tant, tot i que augmenta la ràtio despesa social/PIB, no es pot considerar un èxit del sistema de benestar. També acostuma a ser equivoc el terme de comparació: no es poden derivar referents de sistemes que tenen «genètica» diferent. Si comparem despesa en sanitat o en educació hem de fer-ho amb dades que continuïn la mitjana de països similars en estructura demogràfica, nivell de desenvolupament i sistemes de protecció. No té lògica comparar el nostre sistema de salut, per exemple, amb la mitjana de països de l'OCDE perquè aquesta mitjana conté, i en elevada ponderació, la despesa sanitària de països amb els que no ens volem semblar en protecció social (EUA, Corea, Mèxic, Japó) o que tenen un sistema sanitari d'assegurament social (Alemanya, Bèlgica, Àustria, Països Baixos o França), o un servei de salut públicament administrat (Itàlia, Portugal, Regne Unit, Dinamarca) i que acostumen a ser més cars que els serveis nacionals de salut tot i que aconsegueixen millor satisfacció dels seus usuaris. Per tant, hauríem de comparar-nos amb països amb sistemes similars a allò que diuen les nostres lleis que hem d'aspirar, i ajustar-ho per la riquesa i demografia que té cada un d'aquests països. No es pot criticar, al contrari, per beneficiar-se dels seus suposats errors (l'anomenada ineficiència) per reivindicar virtuts pròpies (gastar més).

Si avaluem no *qui o què* gasta sinó *per a qui i quins resultats* aconsegueix la nostra despesa social, hem de canviar la perspectiva d'anàlisi. Pensant en els destinataris, en el benestar de la comunitat, no s'hauria d'analitzar la despesa social de manera aïllada al que succeeix en el mercat laboral. L'aspiració de tota persona és tenir un treball digne i remunerat, i no a viure del subsidi social. De manera que «workfare» i «welfare» han de coordinar-se millor. I acabar amb la idea de que es merita el dret «per no treballar» sinó pel fet de fer-ho (també en treball comunitari) i malgrat això no aconseguir uns mínims vitals. I vigilar després que l'empresa no capitalitzi el subsidi al seu favor o que el beneficiari entri en situacions de trampa de la pobresa o s'instal·li en l'economia submergida. Considerant ambdós aspectes avui es detecten millor les ruptures dels equilibris en l'equitat de finançament i despesa de les diferents generacions, especialment en el pla intergeneracional dels nostres joves i persones grans.

Finalment, en el pla territorial, no es pot exigir a la despesa social de la Generalitat de Catalunya allò que s'esperaria d'una comparació entre estats. Cada país té la despesa social que es pot permetre d'acord amb la seva capacitat de generació de renda i riquesa. De fet, els analistes no sabem que va primer i que va després, si la renda o la despesa: si un país és més pròsper per tenir millors palanques de despesa social, o té aquestes gràcies a un major nivell de possibilitats

derivades de la seva renda i riquesa. Però sí sabem que un territori que es financi com Catalunya, en el millor dels casos d'acord amb el seu pes poblacional dintre d'un estat quan la participació de la seva renda és superior a la mitjana, per definició estarà condemnat a tenir una despesa social en percentatge del PIB inferior a la mitjana espanyola, o clar està, a veure-s forçat a peatges i copagaments per tal que els agregats de la despesa estiguin a l'alçada de la demanda poblacional. Pura aritmètica. Per als que critiquen que la despesa social/PIB a Catalunya està per sota de la ràtio espanyola, no hi cap altra solució que reivindicar un finançament de concert econòmic, que depengui dels seus propis recursos i no de transferències centrals anivelladores, com si d'un estat més es tractés en el concert dels països desenvolupats.

3. Reformar l'estat del benestar: drets, necessitats i mèrits per a una assignació justa i efectiva dels recursos públics

Són diferents les aportacions fetes a l'estudi de com s'assignen i/o s'haurien d'assignar els recursos econòmics, limitats de *per se*, i en especial els recursos públics, que mantenen en la seva font i destí una especial responsabilitat social. Els mecanismes possibles per a una pretesament assignació justa dels recursos públics són en principi quatre, segons si: (i) es considera l'assignació com un dret originari del ciutadà (ii), com una discrecionalitat política, però pautaada, ja sigui a una condició de necessitat social (iii) o de mèrit (iv), o finalment, a la vista del resultat assolible (iv) objectivat per l'efectivitat que de la utilització dels recursos se'n derivi.

En el primer cas, la delimitació del dret a rebre per la condició inalienable de ciutadà (o la categoria que es vulgui) és dicotòmica (es té o no es té: i si es té, res no la fa objectable). Aquest criteri funciona amb la seva major potència quan es formula «ex ante», en el dret d'accedir (tothom és elegible, cobert de la contingència prevista), tot i que no tothom pugui ser finalment elegit (com a mínim, a la vista de l'ocurrència o no del cas).

En el segon cas, el concepte de necessitat respon en principi a una condició marcada per una situació objectiva («ex post», es produeix o no aquella necessitat), i és relativa (algú pot tenir més necessitat que altres).

El que atén al principi de mèrit, al contrari de l'anterior, respon a un filtratge individual previ: la situació efectiva s'examina a tall dels antecedents que la causaren, i les actuacions dels potencials beneficiaris, en la mesura que l'hagueren o no pogut evitar. Finalment, el criteri d'assignació basat en resultats

incorpora a la prioritització la capacitat de beneficiar-se que puguin tenir d'aquells recursos els seus destinataris.

Els anteriors criteris són modulables i sovint s'encavalquen. Però per donar robustesa, transparència i consistència als principis del que es poden considerar assignacions justes, sempre caldrà identificar quin preval i amb quina coherència ho fa en cada aplicació. Tant al llarg del temps, si així es vol, com dels diferents casos concrets en cada moment i circumstància financera, ja sigui de retallades en despesa o increments de finançament. I és que sovint la literatura de la filosofia de la justícia tendeix a mostrar-ne les múltiples arestes d'aquells criteris, tot i que després, en el desenvolupament normatiu i en la implementació de les assignacions d'aquella manera justificades, s'esvaeixen els vincles més bàsics. Per exemple, amb els drets universals existeix força confusió del que substantivament aquests puguin albergar, ja siguin drets substantius (el dret de vot) o no (el dret al treball o a una vida digna), i com aquells drets indiscriminats acaben sovint identificats amb barra lliure d'accés a béns i serveis, dels que siguin disponibles, en cada circumstància i tants cops com vegades es faci la cua per accedir-los. En canvi, el criteri de necessitat té més recorregut. Per a alguns qui més necessita és qui més pot apropar-se al seu millor estat (punt d'arribada); per altres, simplement, qui més necessita en cada moment respecte d'aquell servei, és qui de partida, pitjor està. No entra en valorar si els guanys dels qui guanyarien amb una assignació diferent és més o menys del que hi perdrien els potencials perdedors. No transacciona guanys i pèrdues, és un criteri ortogonal que es despreocupa de la desigualtat i focalitza només en la pobresa. No analitza les raons de l'estat de necessitat: si és o no la seva responsabilitat, si l'afectat es va esforçar més o menys per evitar-la. Aquest seria l'estereotip del criteri de necessitat aplicat a situacions com la proximitat a la mort: la regla del rescat, prevaldria respecte de totes les altres. Altres interpretacions apuntarien a que la meritocràcia és necessària i prioritària però no suficient per anivellar les 'condicions de partida'. També en el camí de la reinterpretació de 'necessitat' hi podem trobar la igualació de les capacitats efectives de decisió, fet que requeriria discriminacions subjectives de cara a anivellar efectivament els terrenys de joc per igualar oportunitats.

Altres perspectives dissectionen les raons subjectives que poden fer que aquell estat de necessitat: n'és o no l'individu responsable?, respon a una circumstància exògena, insuperable, o a una falta d'esforç?. L'esforç requerit seria el que es correspon al nivell que com a mínim empíricament s'observa per part de tots aquells que estan en circumstància similar al de l'afectat. La circumstància es corregeix, es neutralitza amb

la política pública, però no la falta d'esforç que pugui fer ciutadans irresponsables.

En tot cas, a les tres assignacions anteriors hi manca la valoració de l'efectivitat d'aquells recursos: és a dir, l'impacte que poden tenir tant en la millora individual com en l'agregada. Així, si volem maximitzar la salut, l'esperança de vida, reduir mortalitat innecessàriament prematura i sanitàriament evitable, o augmentar els anys de vida guanyats lliures d'incapacitat amb aquells recursos, el més comú dels sentits es negaria a abocar recursos a qui més necessitat té però que només mínimament se'n pot beneficiar, o envers aquells que ex ante

s'han fet mereixedors dels recursos però que en la seva aplicació concomitant generin uns resultats minsos. Però la capacitat de beneficiar-se d'uns recursos pot tenir certament una deriva complicada: a la sanitat, la dels tractaments que estenen la vida però amb molt baixa qualitat; o que ho fan relativament en el cas individual, però molt poc de forma col·lectiva respecte de l'esperança de vida, com són els guariments als terminals; o que per naturalesa suposen l'extensió dels impactes més gran per als joves que per els ancians. D'aquí que alguns proposin per a aquell «maximand» social algunes restriccions explícites. No tot valdria doncs per a maximitzar-ne els resultats!

L'EMPRESA CATALANA

1. Presentació¹

En aquest capítol es presenta l'anàlisi econòmicofinancera de l'empresa catalana dels anys 2013 i 2014. Aquesta anàlisi s'emmarca en la línia de treball i publicació iniciada l'any 1988 pel Departament d'Economia i Finances (actualment, Departament d'Economia i Coneixement) de la Generalitat de Catalunya. Des de l'any 2007, l'elaboració d'aquests estudis sobre l'empresa catalana és fruit de la col·laboració de la Cambra de Comerç de Barcelona amb el Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya². L'anàlisi es fonamenta en la part corresponent a empreses catalanes de les bases de dades trimestral i anual de la Central de Balanços del Banc d'Espanya (CBBE), que es remeten regularment a la Cambra de Comerç de Barcelona i al Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya.

En relació amb la cobertura de la mostra d'empreses utilitzada per la CBBE, es pot dir que aquesta representa el 29% del Valor Afegit Brut al cost dels factors del total de les societats no financeres³. Els sectors d'energia (energia elèctrica, gas i aigua) tenen una cobertura del 62%. Els sectors industrials (empreses manufactureres, especialment) estan sobre representats a l'igual que transport i comunicacions, que tenen cobertures entre el 30% i el 50%. Les societats de responsabilitat limitada i anònimes són la forma jurídica majoritària (50% i 47% del total, respectivament). Pel que fa la dimensió, en aquesta mostra, les empreses grans estan sobre representades.

A la part catalana de la mostra estatal, a la base anual, el nombre d'empreses de la CBBE que han contestat el darrer qüestionari –que correspon a l'any 2013– i que tenen la seu social a Catalunya és de 2.306⁴, el que representa un 29,96% de la mostra de tot l'Estat. A l'igual que passa amb la mostra del total d'Espanya, en la mostra d'empreses catalanes es

troben més representades les empreses industrials que les de serveis o les de la construcció, i les empreses grans tenen també un pes superior al que els correspon, biaixos que s'accentuen a la mostra de la base trimestral. Segons dades d'IDESCAT a Catalunya hi havien 586.443 empreses a l'any 2014 de les quals 7.033 tenien 50 o més empleats. De les 2.306 empreses de la mostra amb la que s'ha fet el present estudi, 1.114 tenien 50 empleats o més, el que representa un 15,83% del total d'empreses catalanes d'aquesta dimensió.

Cal tindre en compte que l'anàlisi es refereix a empreses operatives els anys 2013 i 2014. Per tant, no té en compte les empreses que han tancat. D'acord amb les dades d'IDESCAT, el nombre d'empreses amb establiment a Catalunya que han desaparegut al llarg dels darrers anys es significatiu, especialment en la indústria. En el darrer any ha estat el sector de la construcció on hi ha hagut més desaparicions d'empreses:

Nombre d'empreses per sectors

	2007	2013	Variació 2007-2013 en %	2014	Variació 2013-2014 en %
Total	621.391	590.629	-4,9%	586.443	-0,7%
Indústria	50.114	38.962	-22,2%	37.977	-2,5%
Construcció	90.857	78.180	-13,5%	74.908	-4,2%
Serveis	480.420	473.487	-1,4%	473.558	0,01%

Font: IDESCAT

Per dimensions, on més ha disminuït el nombre d'empreses és en el segment d'empreses mitjanes, en canvi, ha augmentat el segment d'empreses grans:

Nombre d'empreses per dimensió

	2007	2013	Variació 2007-2013 en %	2014	Variació 2013-2014 en %
Menys de 50 treballadors	613.058	583.344	-4,84%	579.410	-0,7%
Més de 50 i menys de 199 treballadors	5.993	5.148	-14,09%	4.882	-5,1%
Més de 200 treballadors	2.340	2.137	-8,67%	2.151	0,6%
Total	621.391	590.629	-4,95%	586.443	-0,7%

Font: IDESCAT

¹ Capítol redactat per Oriol Amat i Salas (Catedràtic d'Economia Financera i Comptabilitat, UPF) i Enric Genescà i Palau (Enginyer Industrial). Els autors agraeixen a Manuel Ortega i Ana Esteban de la Central de Balanços del Banco de España les dades facilitades; i a Enric Genescà i Garrigosa els suggeriments realitzats.

² Als webs de la Cambra de Comerç de Barcelona i del Departament d'Economia i Coneixement es poden consultar els informes dels últims anys.

³ Central de Balances del Banco de España (2014): "Central de Balances. Resultados anuales de las empresas no financieras 2013", Banco de España, Madrid.

⁴ A més de les 2.363 empreses, hi ha 84 empreses del sector d'energia que només s'han considerat en l'apartat 3.1 per la seva sobre representació.

Quadre 3.1
Abast de la mostra - Exercici 2013

Dimensió	Empreses		Personal		Valor afegit brut c.f.	
	Nombre	%	Nombre	%	Milers d'euros	%
Petites	1.192	51,7%	24.289	6,1%	1.124.294	5,3%
Mitjanes	814	35,3%	73.562	18,3%	4.216.060	20,0%
Grans	300	13,0%	303.185	75,6%	15.727.662	74,7%
TOTALS	2.306	100,0%	401.036	100,0%	21.068.016	100,0%

Valors absoluts de totes les empreses de la mostra

Es pot afegir que la base trimestral, que arriba fins al quart trimestre del 2014, la integra una mostra de 141 empreses catalanes, que representen el 17,62% de les de tot l'Estat.

Cal tenir present que s'han actualitzat les dades de les bases trimestral i anual dels darrers exercicis, cosa que explica que, per a alguns conceptes, els valors que figuren en aquest informe no coincideixin exactament amb els seus homòlegs d'edicions anteriors. A l'apartat 2 s'analitza la situació economicofinancera de l'empresa catalana durant els anys 2013 i 2014, el primer a partir de la informació provinent de la base de dades anual i el segon a partir de la trimestral. La informació de la base anual permet, també, estudiar les tendències observades en les principals partides i ràtios fins l'any 2013. Tal i com ja s'ha indicat, per elaborar aquest apartat les 84 empreses del sector de l'energia s'han exclòs tant de la base trimestral com de l'anual, per la seva sobre representació. El [quadre 3.1](#) mostra la composició de la mostra de 2.306 empreses privades catalanes de la base de dades anual.

A l'apartat 3 s'analitzen els resultats i la situació economicofinancera de les empreses catalanes desagregant la mostra de la base anual per sectors i dimensions. En el mateix apartat també es compara l'empresa catalana amb la resta de les empreses espanyoles.

2. Anàlisi economicofinancera de les empreses catalanes

2.1. Introducció

Durant l'any 2014, l'entorn econòmic en el que es mouen les empreses catalanes ha tingut una evolució molt diferent a la dels anys anteriors. Segons l'IDESCAT, el PIB català va créixer un 1,5% l'any 2014, després d'anys de retrocessos a causa de l'esclat de la bombolla immobiliària, la crisi finance-

ra i les mesures de reducció de la despesa pública i d'augment dels ingressos fiscals. En canvi, durant el 2014 han tingut un efecte molt positiu la millora dels mercats financers, la depreciació de l'euro, la caiguda del preu del petroli, els baixos tipus d'interès i la política monetària expansiva, entre d'altres. També ha estat molt beneficiós per a l'economia la bona evolució de les exportacions i l'augment del turisme.

L'entorn econòmic té el seu reflex en els comptes de les empreses. Per tal de comprovar-ho, aquest informe economicofinancer de les empreses catalanes s'inicia amb l'anàlisi de l'activitat i la generació de valor afegit. Posteriorment, es descriu l'ocupació. A continuació, s'estudia la inversió en actius immobilitzats i actius corrents. Després s'analitza el cost dels factors, i la productivitat. Seguidament, s'estudia l'estructura financera. Els apartats finals es dediquen a l'anàlisi dels resultats i la rendibilitat.

Com es visualitza al [requadre 3.1](#), l'anàlisi està estructurada en diferents etapes que permeten comprovar els inductors de l'evolució de la rendibilitat financera, que és un dels principals objectius de les empreses. A cada variable del requadre s'indica l'apartat en el que es tracta dins d'aquest informe.

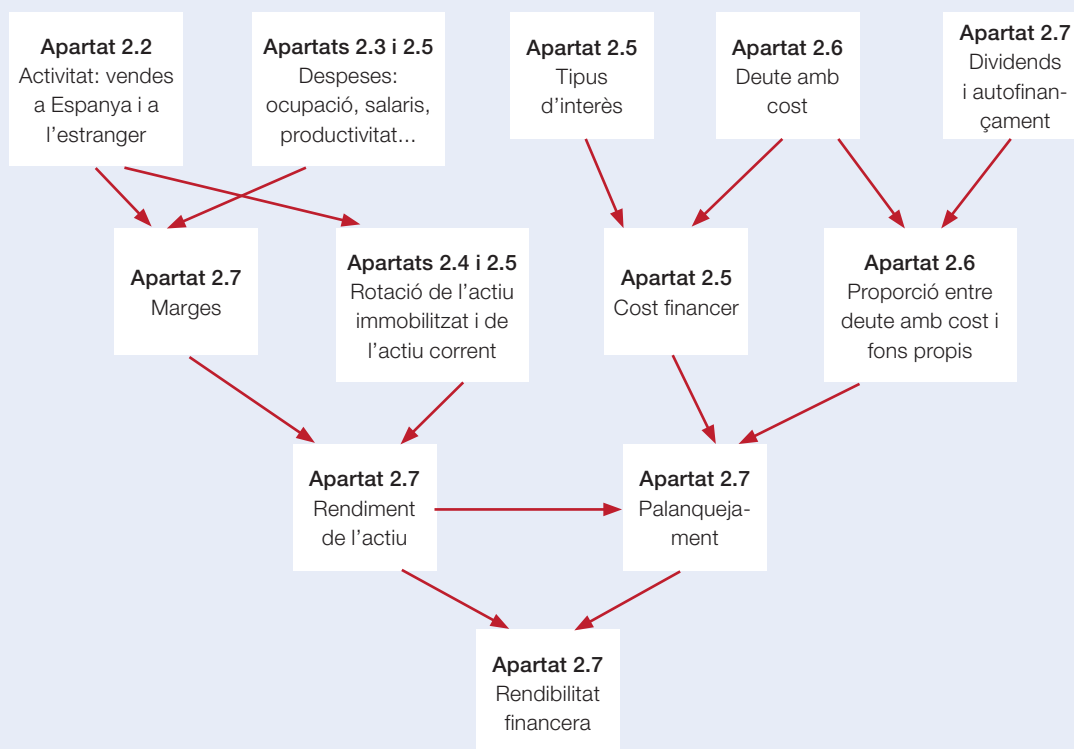
2.2. Activitat i valor afegit

En aquest apartat s'analitza l'evolució de l'activitat, les vendes, les compres i la creació de valor afegit.

L'any 2013, l'activitat va augmentar perquè la producció⁵ va créixer (0,3%). En canvi, va caure el valor afegit brut al cost

⁵ El valor de la producció mesura l'import dels béns i serveis produïts per l'empresa durant l'exercici. Es defineix com el volum de negoci; més o menys les variacions de les existències de productes acabats, els treballs en curs i els béns i serveis comprats per a la revenda; menys les compres de béns i serveis per a la revenda; més la producció immobilitzada.

Requadre 3.1
Factors que influeixen en la rendibilitat financera

DESCRIPCIÓ DE LES BASES DE DADES UTILITZADES

Requadre 3.2

La informació que contenen les bases de dades utilitzades és fonamentalment economicofinancera i prové de l'agregació dels qüestionaris trimestral i anual tramesos al Banc d'Espanya per empreses no financeres de diferents localitzacions, dimensions i sectors d'activitat. El qüestionari trimestral (balanç i compte de resultats) és més senzill que l'anyal. Cada trimestre, les empreses responen el qüestionari del trimestre corrent i el de l'any anterior. Això permet que el càlcul dels percentatges de variació es basi en les mateixes mostres d'empreses. A la base de dades trimestral, les ràtios i els percentatges anuals són una mitjana ponderada, segons el nombre d'empreses o el volum d'activitat, dels quatre trimestres. La base anual permet fer una anàlisi més detallada de la situació econòmico-financera de les empreses privades catalanes per a l'exercici 2013 i els anteriors.

Per a cada any es disposa dels estats comptables del període corrent i de l'immediatament anterior, el que permet calcular els percentatges de variació a partir de les mateixes mostres d'empreses. Ara bé, quan es comparen ràtios o percentatges de dues bases diferents (2013-2012 amb 2012-2011, per exemple), cal tenir en compte que les mostres respectives també ho són i que, en conseqüència, les

diferències observades es poden deure tant al canvi de mostra com al canvi de tendència.

Tant a la base trimestral com a l'anyal, per als agregats principals es disposa d'una estimació del valor de l'actiu immobilitzat a preus corrents. Això comporta, d'una banda, introduir a l'actiu una partida d'ajust de preus que afecta principalment l'immobilitzat material i, de l'altra, aplicar al passiu i patrimoni net un ajust pel mateix import en els fons propis. L'ús dels valors corrents en lloc dels comptables té uns avantatges clars, com ara evitar el trencament en les tendències que es produeix en els exercicis en què hi ha actualitzacions.

Des del nostre punt de vista, però, l'avantatge principal és que soluciona el càlcul de les ràtios en què al numerador hi ha una partida d'un estat de fluxos (resultats, per exemple), i al denominador, una partida del balanç. Si en valorar la segona s'utilitzen criteris comptables, com és habitual, el numerador i el denominador estan en bases monetàries diferents: el primer, a preus corrents, i el segon, a preus històrics. Si el denominador es valora a preus corrents, s'obté una estimació més precisa d'aquestes ràtios, ja que els dos elements del quocient estan en la mateixa base monetària.

Quadre 3.2
Activitat i valor afegit
(en % variació respecte les mateixes empreses de l'any anterior)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Nombre d'empreses	2.691	2.807	2.664	2.306	150	141
Activitat i valor afegit						
Valor de la producció i subvencions	4,8	1,9	-2,3	0,3	0,2	3,4
Compres i consums intermedis	6,2	3,6	-2,7	2,0	1,5	3,1
Valor afegit brut al cost de factors	2,0	-1,4	-1,3	-3,4	-2,6	3,9
Distribució geogràfica de l'activitat						
Vendes totals	4,8	1,8	-1,5	-0,1	2,3	6,1
Vendes a Espanya	1,6	-1,8	-5,7	-1,9	-1,1	8,3
Vendes a l'estranger	16,8	13,7	11,6	4,2	6,2	2,5
Compres totals	12,5	5,9	-2,9	-0,5	5,2	11,3
Compres a Espanya	11,0	5,6	-3,6	-1,8	-1,7	-1,8
Compres a l'estranger	15,1	6,5	-1,8	2,0	10,9	21,7

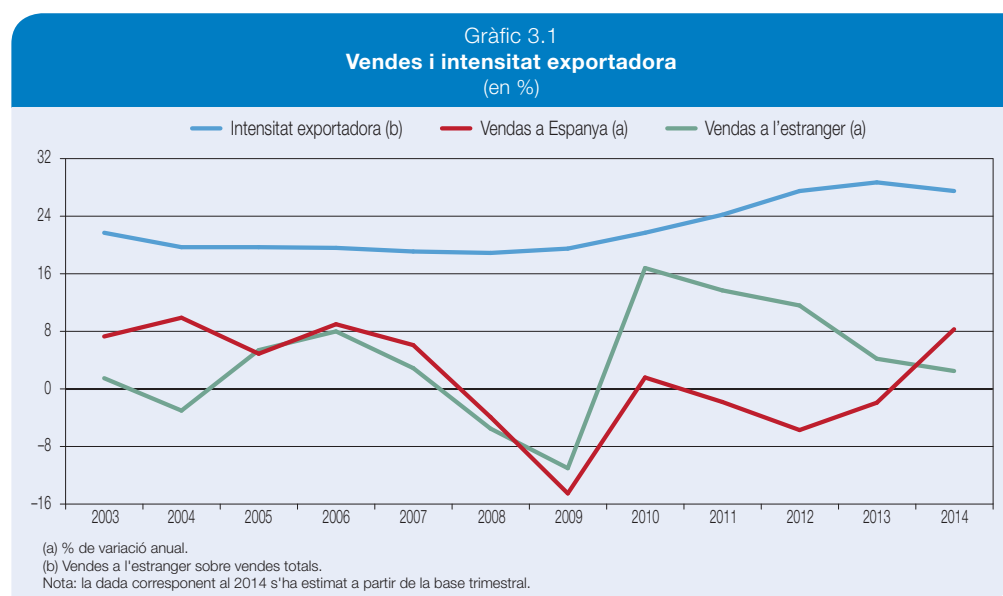
(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any.

dels factors⁶ (-3,4%). Per tant, durant el 2013, les empreses varen guanyar activitat però varen perdre marge.

Per a l'any 2014, les dades de la base trimestral indiquen que el percentatge de variació del valor de la producció ha estat positiu (3,4%), i el valor afegit brut ha canviat la tendència i ha

crescut (3,9%), ja que les compres han augmentat (3,1%) però menys que el valor de la producció (quadre 3.2). Per tant, les empreses han tingut més activitat i més capacitat per generar riquesa al treballar amb més valor afegit.

L'any 2013, les vendes totals varen caure (-0,1%) i, en canvi, el 2014 han augmentat amb força (6,1%). Això és el resultat d'un increment important de les vendes a Espanya i també de les vendes a l'estranger (gràfic 3.1). Per tant, a diferència dels anys anteriors en que l'activitat exportadora feia possible que

Quadre 3.3
Ocupació
(en % variació respecte les mateixes empreses de l'any anterior)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Nombre mitjà de treballadors	0,2	-1,3	-1,6	-1,3	-2,4	0,9
Nombre mitjà de treballadors fixos	0,2	-1,3	-0,8	-1,6	-1,3	-1,4
Nombre mitjà de treballadors no fixos	-0,1	-0,9	-5,0	0,2	-11,7	12,7

(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any.

les vendes totals no s'enfonsessin, en el 2014 ha estat el mercat interior el causant de la major part de l'increment de les vendes totals. Això es pot visualitzar amb la reducció de la intensitat exportadora, que mesura el pes de les vendes a l'estranger sobre les vendes totals. La intensitat exportadora que va anar augmentant des de l'any 2009 fins el 2013, s'ha reduït per primer cop el 2014.

Tornant al quadre 3.2, l'any 2013 va continuar la tendència iniciada el 2008 i va seguir millorant la balança comercial amb l'estranger. Les exportacions varen créixer (4,2%) mentre les importacions varen augmentar, però menys (2,0%)⁷. Durant els primers anys de la crisi econòmica (2008-2013) la fortalesa de les exportacions va permetre millorar molt en aquest aspecte, ja que Catalunya és una de les regions europees on més han augmentat les exportacions des de que va començar la crisi. Això explica que, conjuntament amb el turisme i la inversió estrangera, Catalunya estigui sortint millor de la crisi que la resta de l'Estat espanyol. L'augment continuat de les exportacions explica que en els darrers anys hagi canviat significativament la distribució de les vendes totals de les empreses. L'any 2000, per exemple, les vendes a la resta d'Espanya representaven el 57% de les vendes fora de Catalunya, i les vendes a l'estranger representaven el 43% restant. En els darrers anys la situació ha anat canviant i el 2013, les vendes a l'estranger representaven ja el 57% del total de vendes de les empreses catalanes fora de Catalunya, mentre que les vendes a la resta d'Espanya eren el 43%, d'acord amb dades del Centro de Predicciones Económicas.

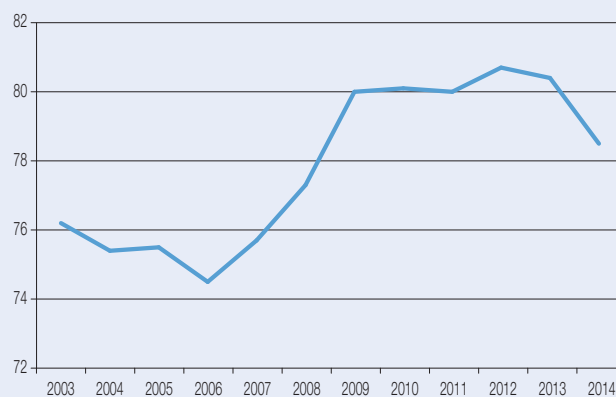
L'any 2014 les exportacions de béns catalanes varen superar els 60.000 milions d'euros, segons dades de Duanes, el que

⁷ L'evolució de les exportacions que es desprèn de les dades de la Central de Balanços del Banc d'Espanya es diferent de la que s'inclou a les estadístiques de comerç exterior de la comptabilitat nacional, ja que les primeres es basen només en les empreses que han enviat la seva informació comptable a la CBBE.

representa més del 26% de les exportacions totals d'Espanya. Aquesta fortalesa de la internacionalització és la millor porta de sortida de la crisi. De tota manera, les dades de la mostra trimestral de 2014, reflecteixen un canvi substancial ja que l'increment de les importacions ha estat molt important (21,7%), com a resultat de la recuperació de la demanda interna, mentre les exportacions varen seguir augmentant però a un ritme molt inferior (2,5%). El resultat fa augmentar el dèficit exterior. Aquest dèficit és precisament un dels principals desequilibris que ha tingut tradicionalment el patró de creixement de l'economia catalana, a l'igual que l'espanyola.

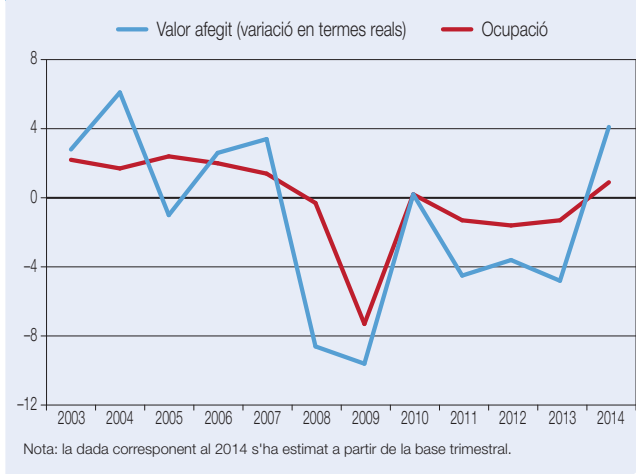
En resum, els nivells d'activitat i vendes que ja varen tindre una evolució positiva el 2013, han augmentat amb força el 2014, sobretot per la bona marxa del mercat interior. Tot i que les exportacions han seguit augmentant, les importacions han crescut molt més i, per tant, sembla que tornem al model tradicional de dèficit de la balança comercial. Un altre aspecte positiu és que el 2014, les empreses han guanyat capacitat de generació de riquesa per l'augment del valor afegit.

Gràfic 3.2
Ocupació fixa sobre la total
(en %)

Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

Gràfic 3.3
Valor afegit i ocupació
(en % de variació interanual)

2.3. Ocupació

A continuació, s'analitza l'ocupació de les empreses catalanes incidint en la proporció entre contractació fixa i temporal.

L'any 2013, l'ocupació va seguir decreixent (-1,3%), essent el col·lectiu dels treballadors fixos el que va disminuir (qua-

dre 3.3). La base trimestral de 2014 registra un canvi de tendència (0,9%), impulsat amb força pel col·lectiu dels treballadors no fixos que varen augmentar de manera significativa (12,7%), fet que és indicatiu de que moltes empreses han optat pels contractes temporals. En canvi, el nombre de treballadors fixos va seguir disminuint el 2014 (-1,4%).

Pel que fa a l'evolució de l'estructura de l'ocupació a l'empresa catalana, des de l'any 2007 fins el 2012 el pes de l'ocupació fixa en el total va anar augmentant. En canvi, el 2013 i 2014 s'ha reduït aquest pes (gràfic 3.2).

En resum, després de diversos anys molt negatius, en l'any 2014 s'ha produït un augment de l'ocupació. Aquest augment es deu a la contribució dels treballadors no fixes. Per altra banda, el 2014 també ha augmentat el valor afegit, després de molts anys amb variació negativa (gràfic 3.3).

2.4. Inversió

En aquest apartat s'analitza la inversió realitzada per les empreses catalanes, distingint entre immobilitzat (terrenys, edificis, maquinària...) i actiu corrent (estocs, clients, tresoreria...).

DEFINICIÓ DE CONCEPTES DE ROTACIÓ I D'INVERSIÓ

Requadre 3.3

Rotació dels actius: és una mesura que relaciona el valor de la producció i les partides de l'actiu d'exploació. La rotació representa el nombre de vegades que una partida d'actiu determinada es plasma en la producció o les vendes, i és un indicador d'eficiència en la gestió dels actius. Un cop garantit el funcionament operatiu i comercial de l'empresa, qualsevol increment de la rotació de l'actiu s'interpreta com una millora d'eficiència i redunna en un increment de la rendibilitat de l'actiu, sempre que el marge es mantingui constant. En alguns cassos, quan es calcula per a l'immobilitzat, s'utilitza com a numerador el valor afegit per tal de reflectir una mesura de productivitat aparent equivalent a la del factor treball. Les taxes de variació, en tot cas, es reconstrueixen a partir de les taxes de variació del numerador i el denominador de la mateixa mostra.

Inversió com a percentatge de variació del saldo a preus corrents: es calcula com la diferència entre el saldo absolut d'un actiu, valorat a preus corrents, en dos anys consecutius respecte del valor de l'actiu corresponent en el període inicial.

Inversió en actius fixes materials (FBCF): mesura el valor de les adquisicions menys les vendes d'actius fixes materials (edificis, maquinària, vehicles...). La dada que s'ofereix és la taxa de variació entre els fluxos d'inversió de l'any actual respecte de l'anterior.

Immobilitzat per ocupat: és el quocient entre el valor d'immobilitzat a preus corrents i el nombre d'ocupats. Per tant, és una mesura de dotació d'immobilitzat per ocupat que indica la intensitat del capital de l'empresa i el seu procés productiu. L'interès econòmic d'aquesta mesura rau en el grau de substitució que hi ha entre els factors de producció, capital (immobilitzat) i treball (ocupats), per la qual cosa aquesta ràtio mesura la demanda relativa dels factors. Alhora, determina els valors oferts per altres indicadors, per exemple, la rotació de l'actiu mateixa. D'altra banda, està fortament condicionada per la tecnologia productiva, ja que no totes les activitats requereixen la mateixa dotació en immobilitzat per al seu desenvolupament, i d'aquí la diferència sectorial o industrial notable en aquesta mesura.

Immobilitzat net no financer: inclou l'immobilitzat material, les inversions immobiliàries i l'immobilitzat intangible nets d'amortitzacions i deterioraments. També es denomina *actiu no corrent net no financer*.

Actiu corrent net no financer: existències, clients, altres deutors comercials i actius líquids menys proveïdors i altres creditors comercials sense cost.

Actius financers: Inversions financeres netes a llarg i a curt termini.

Quadre 3.4
Inversió en actius no financers
 (taxes de variació en percentatge)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Immobilitzat material i inversions immobiliaries	9,5	11,8	11,9	12,9	-12,3	11,7
Actius fixes materials (FBCF)	-21,7	5,0	0,0	53,7	nd	nd
Actiu corrent net no financer	-2,9	12,5	-13,5	-2,4	ns	-34,3
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (nominal)	-3,3	-12,6	-2,5	-2,3	-10,1	10,7
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (nominal)	-3,3	-22,1	-5,6	-3,1	-10,1	10,7
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (real)	-5,0	-15,3	-4,8	-3,7	-11,4	10,9
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (real)	-5,0	-24,5	-7,8	-4,5	-11,4	10,9

(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any.

(ns) Valor no significatiu.

(nd) Dada no disponible.

Nota: actius valorats a preus corrents.

L'any 2014, d'acord amb les dades del [quadre 3.4](#), la taxa de variació de l'immobilitzat material i les inversions immobiliaries ha tornat a ser positiva (11,7%).

L'immobilitzat net (que descompta les amortitzacions i els deterioraments) real per ocupat és un indicador que reflexa l'esforç inversor de l'empresa, en relació als treballadors. Del 2010 al 2013, aquestes taxes de variació en termes reals han estat negatives. En canvi, el 2014, la taxa ha estat positiva (10,9%).

Per altra banda, la inversió en actius corrents no financers que ja havia disminuït el 2012 i el 2013, ha seguit disminuint el 2014 (-34,3%).

La inversió en capital de caràcter intangible s'ha mantingut per sobre del 3% entre 2008 i 2013, com es pot comprovar amb l'evolució de la ràtio de despeses en R+D sobre el valor afegit:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Despeses en R+D / Valor afegit	3,0%	3,3%	3,0%	3,3%	3,7%	3,9%

Aquesta evolució pot afectar positivament a la competitivitat futura. Els pagaments a l'estranger per transferència de tecnologia sobre el valor afegit també han augmentat en percentatge l'any 2013:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pagaments a l'estranger per transferència de tecnologia / Valor afegit	0,67%	1,11%	1,18%	1,15%	1,06%	1,23%

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Cobraments de l'estranger per transferència de tecnologia / Valor afegit (%)	0,29%	0,76%	0,65%	0,66%	0,91%	1,16%

En resum, les empreses han augmentat les seves inversions en immobilitzats materials el 2014. Una explicació seria que les empreses estan anticipant un augment de la demanda futura i, per tant, amplien la seva capacitat productiva. En canvi, les inversions en actius corrents no financers s'han continuat reduint.

2.5. Cost dels factors i productivitat

L'objectiu d'aquest apartat és analitzar l'evolució dels costos dels factors i de la productivitat, distingint entre factor treball, actius i finançament.

Pel que fa a les despeses de personal, el 2013 les taxes de variació de les despeses de personal i dels salaris per treballador varen augmentar en termes nominals, però es varen reduir en termes reals ([quadre 3.5](#)). Per contra, les dades de la mostra de 2014 indiquen que les despeses de personal

Quadre 3.5
Cost dels factors de producció
 (en percentatge)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Despeses de personal (nominal) (a)	-0,1	1,7	0,2	0,4	1,5	0,0
Despeses de personal (real) (a)	-1,8	-1,5	-2,2	-1,1	0,1	0,2
Sous i salaris (nominal) (a)	0,0	1,4	-0,3	0,2	0,7	-1,5
Sous i salaris (real) (a)	-1,8	-1,7	-2,7	-1,3	-0,7	-1,3
Cost nominal del finançament	3,3	3,6	3,9	3,7	3,9	4,0
Cost real del finançament	1,4	0,4	1,5	2,2	2,5	4,2

(*) Mitjana ponderada de les ràtios trimestrals. En aquesta base no hi ha detall de sous i salaris.

(a) Taxa de variació anual de la ràtio.

Nota: les despeses de personal i els salaris són per treballador.

han augmentat, en termes reals, mentre que els sous i salaris han tingut taxes de variació negatives. Una possible explicació de que les despeses de personal hagin augmentat, mentre que els sous i salaris s'han reduït, és que hi hagi hagut un increment d'altres despeses socials, com les indemnitzacions per rescissió de contracte, entre d'altres.

Després d'anys de caigudes de la ràtio de valor afegit per treballador, en l'exercici 2014 es va produir un augment del quocient entre el valor afegit en termes reals i el nombre de treballadors (gràfic 3.4).

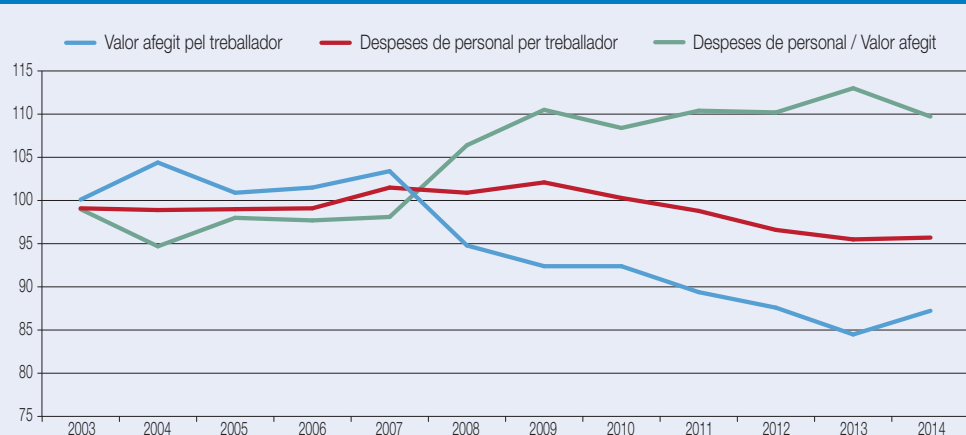
Continuant amb el gràfic 3.4, les despeses de personal sobre el valor afegit varen reduir-se el 2014. Aquestes despeses de personal sobre valor afegit informen del cost laboral unitari, per la

diferència entre les taxes de variació del cost laboral per ocupat i de la productivitat. De fet, el 2014 les despeses de personal per treballador varen augmentar, però això va ser compensat per un augment encara més gran del valor afegit per treballador.

El gràfic 3.5 mostra el comportament dels components de la productivitat laboral i el cost per ocupat per períodes. Entre els anys 2004 i 2013 el valor afegit es va reduir en termes reals. En canvi, el 2014 la taxa de variació va augmentar (4,1%), segons la base trimestral⁸. Aquesta informació es

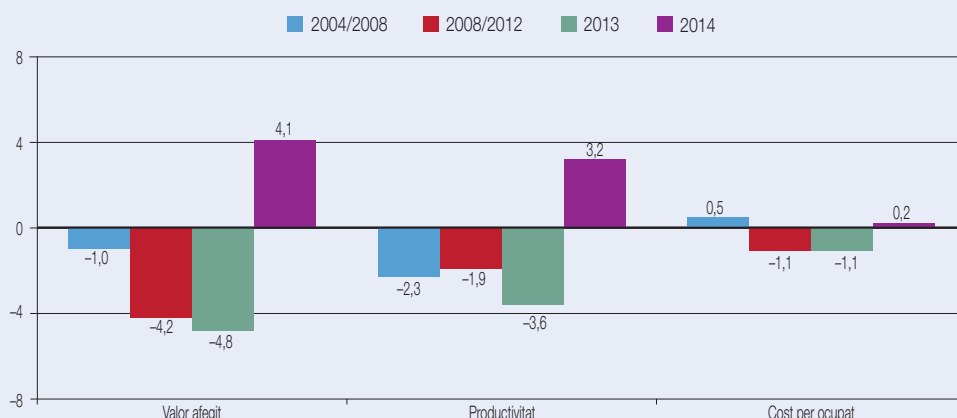
⁸ Les taxes de variació del valor afegit del gràfic 5 no coincideixen amb les del quadre 8, perquè les del gràfic 5 són en termes reals. En canvi, les del quadre 8 són del compte de pèrdues i guanys i, per tant, són dades comptables.

Gràfic 3.4
Cost laboral i productivitat
 (índex 2001=100 i unitats monetàries constants)

Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

Gràfic 3.5
Activitat, cost laboral i productivitat
 (mitjana anual dels % de variació en termes reals)

Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

pot contrastar amb la del quadre 8, més endavant, on es pot apreciar el 2013 la reducció tant de les despeses de personal (-0,9%) com del valor afegit (-3,4%). El 2014, varen augmentar tant les despeses de personal com el valor afegit.

Les dades del gràfic 3.5 mostren que del 2008 al 2013 va caure la productivitat laboral ja que la disminució del cost per ocupat no va poder compensar la caiguda més important del valor afegit. El 2014, hi ha hagut un canvi important ja que ha augmentat lleugerament el cost per ocupat (0,2%), però en augmentar encara més la productivitat (3,2%), el valor afegit ha augmentat considerablement (4,1%). Si calculem la productivitat⁹ considerant la producció (que ha augmentat com

ja s'ha indicat) i no el valor afegit (que també ha augmentat), obtindríem un resultat en la mateixa línia i també diríem, per tant, que la productivitat laboral ha augmentat.

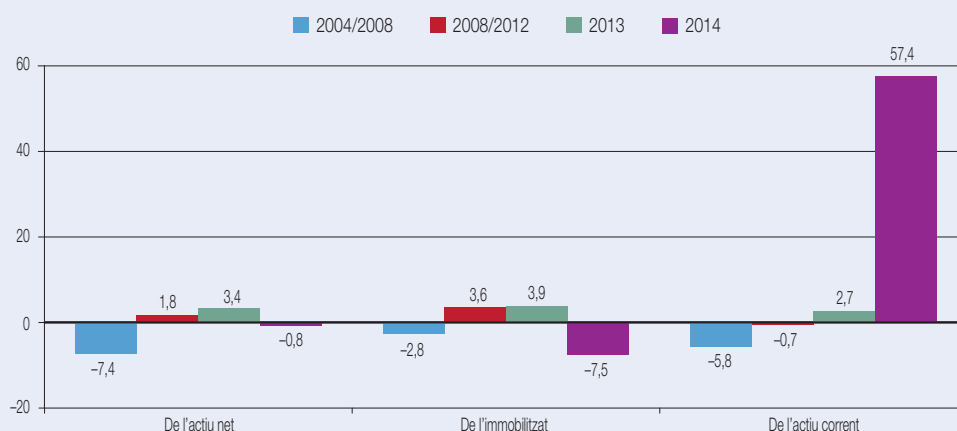
En relació amb el finançament, en el quadre 3.5 es pot visualitzar que el cost real va augmentar l'any 2013 (2,2%), per sobre del percentatge de l'any anterior (1,5%), i que en el 2014 encara ha augmentat més (4,2%).

La productivitat de la inversió es pot avaluar mitjançant la rotació: quant major és la rotació de la inversió, major és la seva eficiència i, per tant, la seva contribució a la generació de va-

pot considerar els ingressos, la producció o el valor afegit. Com a inputs es pot considerar, entre d'altres, el nombre de treballadors, les hores treballades o el cost salarial.

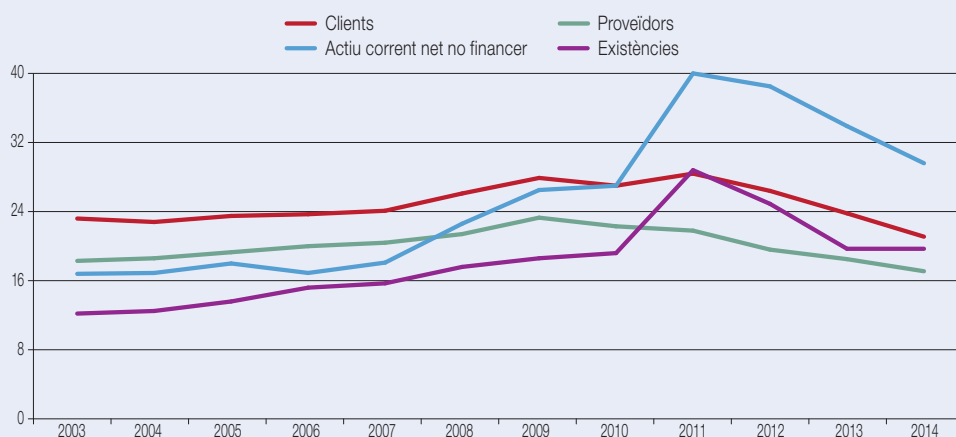
⁹ La productivitat del factor treball compara l'output obtingut en relació als inputs emprats i es pot calcular de diferents maneres. Com a output es

Gràfic 3.6
Activitat, cost laboral i productivitat
 (mitjana anual dels % de variació en termes reals)

Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

Gràfic 3.7
Ràtios sobre valor de la producció
(en percentatge)

Nota: el numerador és igual al valor mitjà de la corresponent partida d'actiu o passiu.
Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

lor. D'acord amb les dades del [gràfic 3.6](#), la rotació de l'actiu net, que havia augmentat l'any 2013, ha disminuït el 2014 ja que la millora de la rotació de l'actiu corrent no ha compensat l'empitjorament de la rotació de l'actiu immobilitzat, que té un pes més elevat en l'actiu net. Per tant, les empreses han perdut eficiència en la gestió de l'actiu net.

En el [quadre 3.6](#) també es comprova que el 2014 la rendibilitat de l'actiu net no financer ha augmentat per la millora dels marges que ha compensat la reducció de la rotació. En canvi, en el mateix quadre s'observa que si es considera l'actiu net, la base trimestral mostra que el 2014 hi ha hagut una reducció de la rendibilitat de l'actiu per l'empitjorament del

marge que no ha estat compensat pel lleuger augment de la rotació.

L'actiu corrent net en el model de balanç de situació de la CBBE inclou els clients, existències i proveïdors (amb signe negatiu). El [gràfic 3.7](#) permet veure l'evolució de cada un d'aquests elements sobre el valor de la producció. El 2014, s'observa una reducció del pes de l'actiu corrent net, motivat sobretot per l'estabilització dels estocs i una reducció més important en els clients que en els proveïdors.

En resum, el 2014 les dades de productivitat dels diferents factors (treball, actius i finançament) han tingut una evolució

Quadre 3.6
Rendibilitat, marge i rotació
(en percentatge)

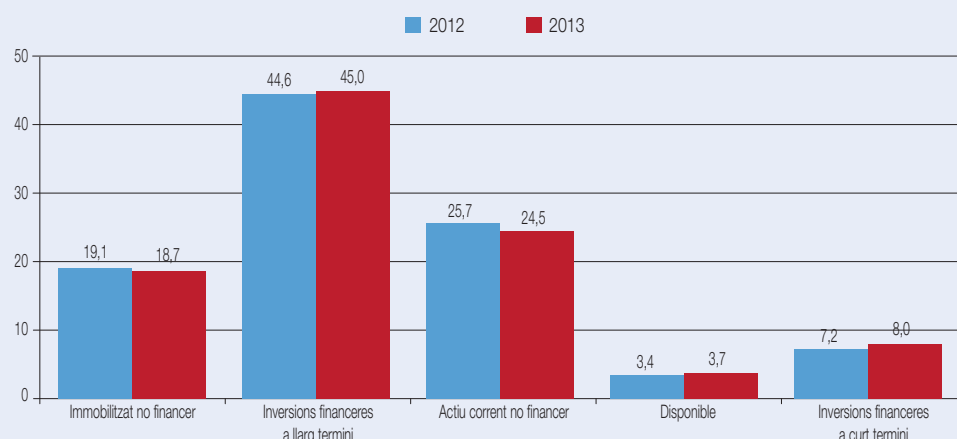
	Base anual				Base trimestral (*)	
	2011	2012	2012	2013	2013	2014
Rendibilitat ordinària de l'actiu net	4,80	4,50	4,80	5,80	8,60	7,30
Marge	9,50	8,60	9,50	11,40	26,70	22,20
Rotació	0,50	0,52	0,51	0,50	0,32	0,33
Rendibilitat de l'actiu net no financer	3,60	2,50	2,70	3,70	10,00	10,20
Marge	3,40	2,20	2,40	3,10	7,30	7,50
Rotació	1,05	1,11	1,15	1,19	1,38	1,37

(*) Mitjana ponderada de les ràtios trimestrals. En la base trimestral l'estructura de marge i rotació és diferent degut al predomini d'empreses grans.

Nota: calculats sobre actius / passius valorats a preus corrents.

Nota: les dades corresponents als dos anys de cada parella corresponen a la mateixa mostra d'empreses.

Gràfic 3.8
Estructura de l'actiu 2012 i 2013
(en % a partir de dades comptables)

diversa. Per una banda, la productivitat del treball ha augmentat sobretot per la millora del valor afegit per treballador. Per altra banda, ha empitjorat la productivitat de l'actiu, com a conseqüència de la menor rotació de l'actiu immobilitzat. Els costos reals del finançament han seguit augmentant els anys 2013 i 2014.

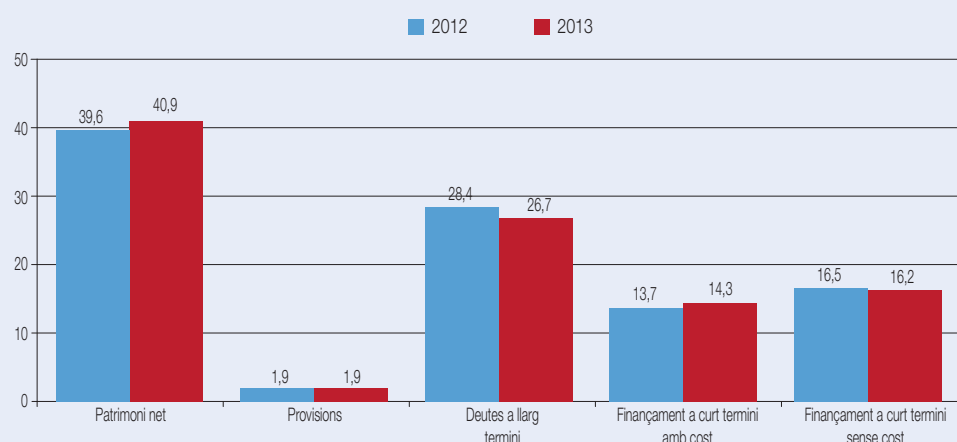
2.6. Estructura financera

En aquest apartat s'analiza l'estructura financera, que és la resultant de les polítiques de captació de finançament i de la materialització d'aquests recursos en diferents actius. De la seva anàlisi es poden derivar conclusions sobre la gestió dels recursos financers que permeten una visió més completa de la política d'inversió i finançament de les empreses.

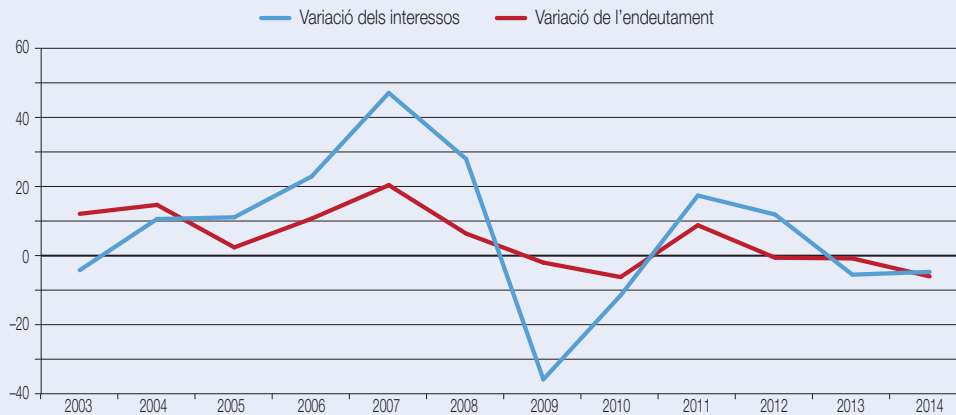
L'estructura de l'actiu mostra que l'any 2013 no va experimentar variacions significatives (gràfic 3.8). En l'actiu corrent ha augmentat el pes tant del disponible com de les inversions financeres a curt termini. Tots aquests augments s'han compensat amb una lleugera reducció del pes de l'actiu corrent no financer.

El gràfic 3.9 permet constatar un augment del pes relatiu del patrimoni net el 2013, que va pujar fins el 40,9% del total del finançament. També es produeix una reconversió dels deutes, augmentant el pes dels deutes a curt termini amb cost i disminuint el pes dels deutes a llarg termini i del finançament a curt termini sense cost. Per tant, el 2013 l'estructura del finançament s'ha enfortit per l'augment de la capitalització. En el gràfic 3.10 es comprova que l'endeutament (que inclou el deute amb cost i el deute sense cost) s'ha reduït el

Gràfic 3.9
Estructura del passiu 2012 i 2013
(en % a partir de dades comptables)

Gràfic 3.10
Endeutament i interessos
 (en % de variació anual)

Nota: la dada corresponent al 2014 s'ha estimat a partir de la base trimestral.

2014. Les dades del [quadre 3.7](#), per altra banda, indiquen que el passiu remunerat va disminuir el seu pes en el passiu. Les dades de la base trimestral indiquen que la ràtio de passiu remunerat cau del 84,2 % el 2013 al 83,3 % el 2014.

En resum, el 2013 no va canviar gaire l'estructura de l'actiu. En el finançament, tant en el 2013 com en el 2014 va guanyar pes el patrimoni net. Per tant, ha continuat la política de capitalització de moltes empreses.

2.7. Resultats i creació de riquesa

En aquest apartat s'analitzen la rendibilitat dels actius i dels fons propis, així com els components principals que expliquen la seva evolució. Un dels objectius principals de qual-

sevol empresa, fins i tot en el cas de les organitzacions sense afany de lucre, és generar riquesa financera per tal de poder créixer i retribuir adequadament a totes les parts interessades o *stakeholders* (socis, treballadors, proveïdors, comunitat...).

La rendibilitat de l'empresa mesura la seva capacitat de generació de beneficis en relació amb la inversió i, per tant, és un indicador del benefici generat a partir dels recursos disponibles. El [gràfic 3.11](#) presenta l'evolució del resultat ordinari net i del resultat net total sobre l'actiu net i sobre l'actiu net no financer, respectivament. En tots els casos, es comprova que el 2014, considerant les dades de la base trimestral, el rendiment dels actius ha estat més elevat que l'any anterior.

Quadre 3.7
Estructura del passiu remunerat
 (en percentatge)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2011	2012	2012	2013	2013	2014
Passiu remunerat / Passiu	82,4	81,7	82,3	82,5	84,2	83,3
Patrimoni net (a)	52,3	49,7	50,7	51,7	52,1	55,8
Finançament amb cost (a)	47,7	50,3	49,3	48,3	47,9	44,2
Finançament a llarg termini amb cost (a)	31,0	32,6	33,3	31,5	38,7	34,5
Finançament a curt termini amb cost (a)	16,7	17,8	16,0	16,8	9,2	9,7

(a) sobre passiu remunerat.

Nota: patrimoni net valorat a preus corrents.

Nota: les dades corresponents als dos anys de cada parella corresponen a la mateixa mostra d'empreses.

En el [quadre 3.8](#) es pot comprovar que el 2014 ha augmentat el resultat net d'exploració (6,3%), però ha disminuït el resultat net després d'impostos (-40,5%) sobretot per la pitjor evolució dels ingressos financers, però també per l'augment de les altres despeses financeres, les amortitzacions i les provisions d'exploració, que han superat la millora del valor afegit brut.

El [quadre 3.9](#) mostra que la rendibilitat del patrimoni net (rendibilitat financera) ha assolit un valor del 9,9% el 2014, que es una bona dada si es té en compte la situació dels tipus d'interès de mercat i el cost d'oportunitat del accionistes. Això és conseqüència de la bona dada de la rendibilitat econòmica (resultat ordinari abans d'interessos i impostos sobre l'actiu net):

$$\text{Rendibilitat econòmica} = \text{Resultat ordinari abans d'interessos i impostos} / \text{Actiu net}$$

Aquesta ràtio es pot segregar en els components de marge i rotació:

$$\underbrace{\frac{\text{Resultat ordinari abans d'interessos i impostos}}{\text{Valor de la producció}}}_{\text{Marge}} \times \underbrace{\frac{\text{Valor de la producció}}{\text{Actiu net}}}_{\text{Rotació}}$$

Quadre 3.8

Resultats

(% variació respecte les mateixes empreses de l'any anterior)

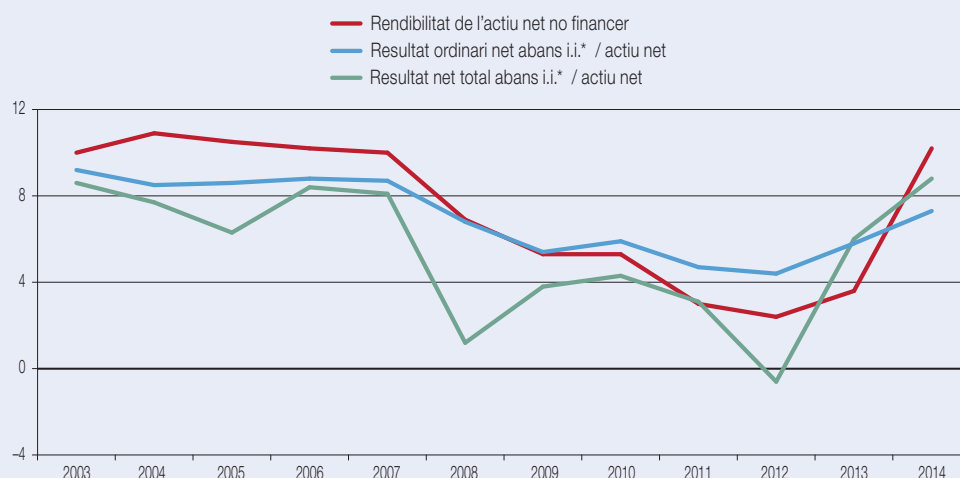
	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Nombre d'empreses	2.691	2.807	2.664	2.306	150	141
Valor afegit brut al cost de factors	2,0	-1,4	-1,3	-3,4	-2,6	3,9
Despeses de personal	0,1	0,4	-1,4	-0,9	-0,9	0,9
Amortitzacions i provisions d'exploració	1,9	-8,8	18,2	-20,4	-5,0	9,9
RESULTAT NET DE L'EXPLORACIÓ	11,4	5,4	-36,5	28,9	-4,5	6,3
Ingressos financers	-7,1	21,7	11,2	15,5	7,7	-20,5
Altres despeses financeres	21,7	16,1	34,4	-35,5	-45,5	25,5
Interessos del finançament rebut	-11,0	16,8	3,2	-5,8	11,7	-4,7
RESULTAT ORDINARI NET	10,3	11,1	-23,3	45,9	6,2	-16,9
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	12,5	16,7	ns	ns	163,8	-37,5
RESULTAT NET (després d'impostos)	27,0	-29,7	ns	ns	235,8	-40,5
Resultat net mes amortitzacions i provisions	8,2	-10,3	-93,4	123,6	126,5	-31,8
Proposta de distribució de dividends	-23,8	27,3	95,5	34,9	nd	nd
Beneficis no distribuïts	69,4	-45,9	-451,4	40,7	nd	nd
Pro Memoria: Taxes de variació abans d'incorporar ajustos matriu-filial						
Interessos del finançament rebut	-11,5	17,4	11,9	-5,5	11,7	-4,7
RESULTAT ORDINARI NET	28,1	16,3	-24,2	36,9	6,2	-16,9
Resultat ordinari net més interessos	14,7	16,7	-11,7	20,1	7,5	-14,2
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	33,1	20,0	-290,3	ns	163,8	-37,5

(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any. En aquesta base no es disposa dels ajustos matriu-filial.

(ns) Valor no significatiu.

(nd) Dada no disponible.

Gràfic 3.11
Rendiment de l'actiu
(en %)

*i.i.: interessos i impostos.
Nota: l'actiu net mitjà està valorat a preus corrents.
2014 dades de la base trimestral

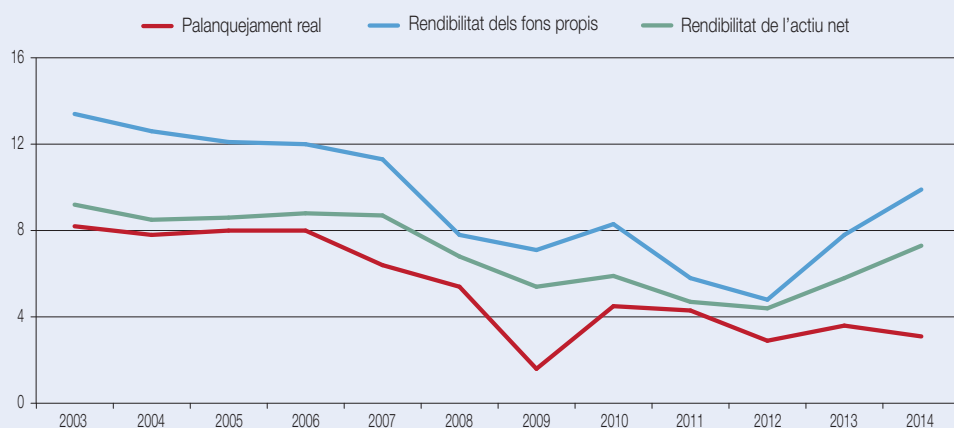
La rendibilitat econòmica, tal com es pot veure en el requadre 3.4, és un dels principals determinants de la rendibilitat financera. Com ja s'ha indicat anteriorment, el 2014 la rotació de l'actiu ha empitjorat (gràfic 3.6) i el marge ha millorat (quadre 3.6) i, en conjunt, el rendiment dels actius (rendibilitat econòmica) ha millorat, si comparem amb les dades de 2013 (base anual).

La millora del rendiment dels actius, tot i la reducció del palanquejament que segueix sent positiu, explica la bona dada de la rendibilitat del patrimoni net el 2014 (quadre 3.9).

El gràfic 3.12 mostra la bona dada de la rendibilitat dels fons propis (rendibilitat financera) el 2014. Això es conseqüència, com ja s'ha indicat anteriorment, de l'augment de la rendibilitat econòmica (rendibilitat de l'actiu net) que compensa la lleugera reducció del palanquejament.

Resumint, la rendibilitat del patrimoni net ha tingut un bon resultat el 2014. Entre les causes d'aquest bon comportament, cal destacar la millora del rendiment de l'actiu, sobretot per l'augment del valor afegit. El palanquejament, tot i reduir-se, segueix sent positiu i, per tant, contribueix favorablement a la rendibilitat.

Gràfic 3.12
Rendibilitat i palanquejament
(en %)

Nota: l'actiu net i els fons propis estan valorats a preus corrents.
2014 dades de la base trimestral

Quadre 3.9
Rendibilitat, palanquejament i endeutament
(en percentatge)

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Resultat ordinari net abans i.i.* / actiu net	5,9	4,7	4,4	5,8	8,6	7,3
Cost nominal del finançament	3,3	3,6	3,9	3,7	3,9	4,0
Palanquejament nominal	2,7	1,0	0,5	2,1	4,7	3,3
Palanquejament real	4,5	4,3	2,9	3,6	6,1	3,1
Rendibilitat de l'actiu net no financer	5,3	3,0	2,4	3,6	10,0	10,2
Rendibilitat del patrimoni net	8,3	5,8	4,8	7,8	13,0	9,9
Ràtio d'endeutament	47,6	51,8	49,0	48,8	47,9	44,2

i.i.*: interessos i impostos.

(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any.

Nota: calculats sobre actius / passius mitjans. L'actiu net i els fons propis estan valorats a preus corrents.

DEFINICIÓ DE CONCEPTES I RÀTIOS

Requadre 3.4

Rendibilitat ordinària de l'actiu net a preus corrents (rendibilitat econòmica)

A la base anual, la rendibilitat de l'actiu net, o rendibilitat econòmica, és igual al resultat ordinari de l'exercici abans d'interessos i impostos dividit per la mitjana dels valors inicial i final del període de l'actiu net a preus corrents. El resultat ordinari, numerador d'aquesta ràtio, és igual al resultat de l'exercici abans d'impostos i interessos menys les partides no financeres de fora de l'explotació. En excloure l'efecte d'aquestes partides (resultats per alienació, correccions valoratives i variacions del valor raonable), s'obté un coneixement més precís dels aspectes substancials de la gestió empresarial. El denominador d'aquesta ràtio és igual a la mitjana dels valors inicial i final del període de l'actiu net de proveïdors i d'altres passius sense cost. En aquest càlcul, l'immobilitzat material i Inversions immobiliàries es valora a preus corrents. A la base trimestral, la rendibilitat econòmica corresponent a cada trimestre és igual al resultat ordinari d'aquest trimestre multiplicat per quatre i dividit per l'actiu net mitjà a preus corrents. La ràtio corresponent a cada any és igual a la mitjana ponderada de les quatre ràtios trimestrals. Cada base trimestral està integrada per les dades corresponents al trimestre corrent i el mateix trimestre de l'any precedent. Això fa que en comparar les ràtios del 2014 amb les del 2013 s'estiguin comparant les ràtios corresponents a les mateixes mostres d'empreses.

Rendibilitat dels recursos propis (rendibilitat financera o rendibilitat ordinària del patrimoni net)

Aquesta ràtio és igual al resultat ordinari abans d'impostos dividit per la mitjana dels valors inicial i final dels recursos propis ajustats per la

inflació. A la base trimestral, per calcular aquesta ràtio se segueix un procediment semblant al que s'ha descrit al paràgraf anterior.

Cost nominal unitari del finançament aliè

És igual al valor dels interessos del finançament rebut sobre la mitjana dels valors inicial i final de l'endeutament amb cost.

Palanquejament nominal

És igual a la diferència entre la rendibilitat de l'actiu net a preus corrents i el cost nominal unitari del finançament aliè.

Palanquejament real

És igual a la rendibilitat de l'actiu net a preus corrents menys el cost real del finançament aliè. El cost real del finançament aliè és igual al nominal (interessos del finançament rebut sobre l'endeutament amb cost) deflactat per l'índex de preus corresponent. De fet, en calcular la ràtio de rendibilitat sobre valors de l'actiu a preus corrents, el numerador i el denominador estan en la mateixa base monetària i, per tant, la ràtio és real. Per aquest motiu, és aconsellable comparar-lo amb l'interès real.

Ràtio d'endeutament

És igual a la relació de saldos mitjans entre els recursos aliens amb cost i el passiu remunerat. El passiu remunerat és igual al patrimoni net ajustat per inflació més l'endeutament amb cost. El seu valor coincideix amb el de l'actiu net a preus corrents.

La relació entre aquestes ràtios es pot expressar matemàticament (mitjançant una expressió que deriva del compte de resultats) seguint la nota metodològica del Banc d'Espanya:

R1 = Rendibilitat ordinària de l'actiu net (rendibilitat econòmica)

R2 = Interessos sobre recursos aliens amb cost (cost del deute)

R3 = Rendibilitat ordinària dels recursos propis (rendibilitat financera)

$R4 = R1 - R2$ (palanquejament)

R5 = Recursos aliens amb cost sobre passiu remunerat (endeutament)

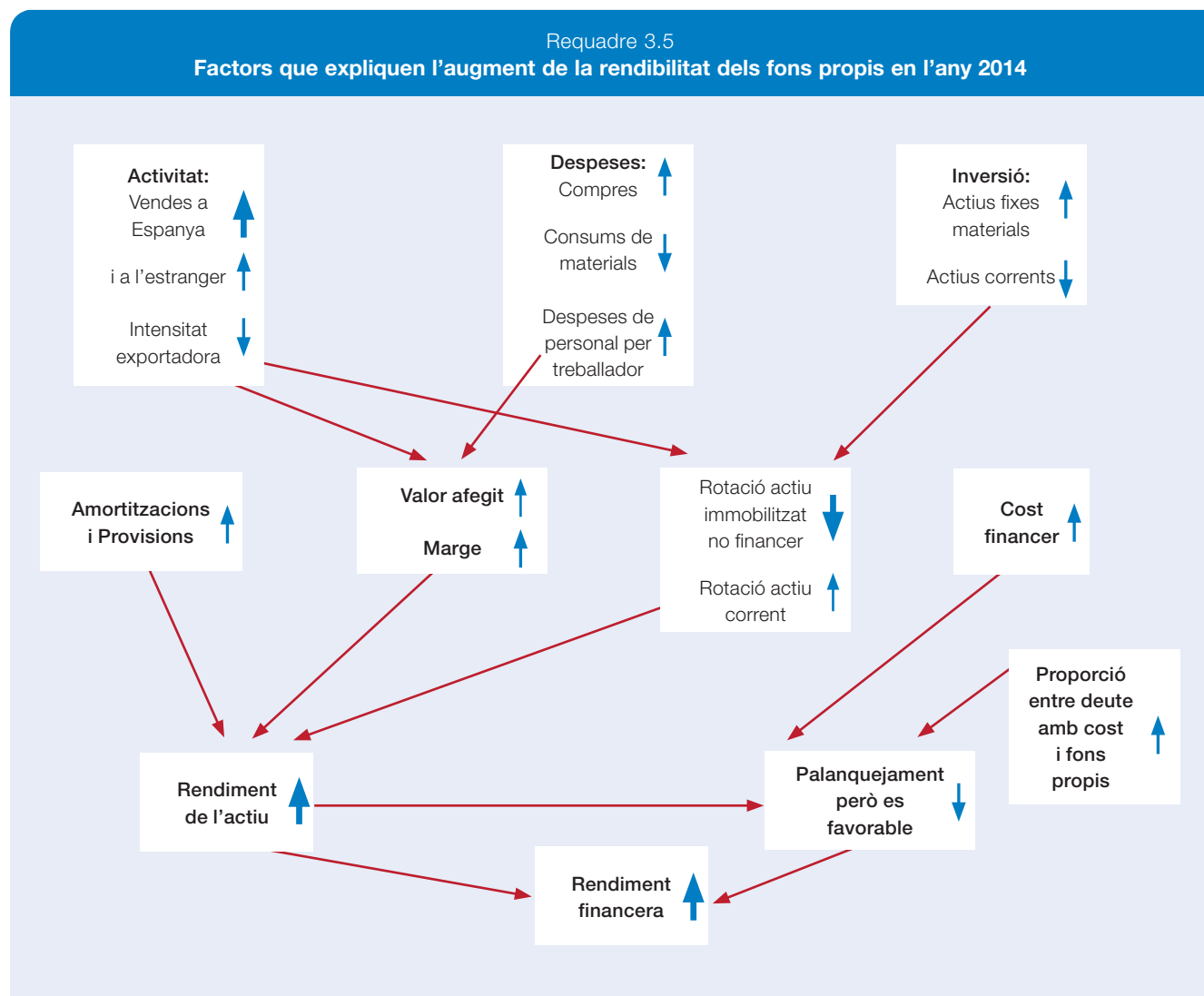
$R6 = \text{Recursos aliens sobre patrimoni net} (R6 = R5 / (1 - R5))$

Relació entre les ràtios de resultats:

$R3 = R1 + (R1 - R2) R6$

Requadre 3.5

Factors que expliquen l'augment de la rendibilitat dels fons propis en l'any 2014

3. Anàlisi de l'empresa catalana per sectors, per dimensions i comparació amb la resta d'Espanya

3.1. Anàlisi de l'empresa catalana per sectors: industrial, serveis i energètic

Donat que per a l'any 2014 només es disposa de la base trimestral, que inclou un nombre molt inferior d'empreses, aquesta anàlisi sectorial¹⁰ se centra en l'any 2013 fent les comparacions amb el 2012.

L'activitat (valor de la producció i subvencions) va augmentar en tots els sectors el 2012. El 2013, va seguir augmentant en els serveis, es van mantenir estable a la indústria, però es va reduir en el sector energètic.

L'any 2012, el VAB (Valor Afegit Brut) va augmentar a l'energia, i es va reduir a la indústria i als serveis. El 2013 el valor afegit només va augmentar als serveis (quadre 3.10).

La productivitat laboral (inversa del cost laboral unitari) és pot avaluar comparant l'evolució del valor afegit per treballador amb l'evolució de les despeses de personal per treballador. Tant en l'any 2012 com el 2013, va millorar al sector industrial i al serveis.

Pel que fa a l'ocupació, el nombre de treballadors per empresa es va seguir reduint en tots els sectors.

D'acord amb les dades del quadre 3.10, el 2013 la indústria i els serveis varen augmentar el pes del patrimoni net i, per tant, varen reduir el pes de l'endeutament, com a conseqüència de la millora dels resultats. Les empreses industrials són les més capitalitzades i les empreses de serveis són les que gaudeixen d'un palanquejament més elevat.

Així mateix, les inversions en immobilitzat material i inversions immobiliàries varen augmentar l'any 2013 en tots els sectors. Els actius corrents no financers també varen augmentar en l'energia però, en canvi, es varen reduir a la resta de sectors.

Continuant amb el quadre 3.10, el 2013 es va produir un important augment del resultat net a la indústria i l'energia. Els dividendes varen augmentar als serveis i l'energia.

¹⁰ Aquesta anàlisi per sectors incorpora les empreses del sector energètic, que no s'han considerat en les parts anteriors d'aquest informe i exclou els sectors d'activitats amb cobertura reduïda (Agricultura, ramaderia i caça; Silvicultura i explotació forestal; Pesca i aqüicultura; i Construcció).

El 2012 com el 2013, la rendibilitat del patrimoni net va ser positiva i va augmentar en tots els sectors.

Com a resum del que va succeir el 2013, es pot indicar que l'activitat i el valor afegit brut varen augmentar als serveis i, en canvi, van evolucionar menys favorablement a la indústria i al sector energètic. La productivitat laboral va millorar tant als serveis com a l'energia. En canvi, l'ocupació (nombre de treballadors per empresa) es va seguir reduint a tots els sectors. La indústria i els serveis varen augmentar el pes del patrimoni net. Així mateix, les inversions en immobilitzat material i inversions immobiliàries varen augmentar a tots els sectors. També es va produir un important augment del resultat net a la indústria i el sector energètic. Finalment, la rendibilitat del patrimoni net va augmentar a tots els sectors.

3.2. Anàlisi de l'empresa catalana per dimensions: petites, mitjanes i grans empreses

A l'igual que l'apartat anterior aquesta anàlisi es centra en l'any 2013 fent les comparacions amb el 2012. D'acord amb les dades del quadre 3.11, l'anàlisi per dimensions¹¹ de l'any 2013 permet comprovar que les empreses de totes les dimensions varen reduir el valor afegit. La pitjor evolució la varen experimentar les empreses grans. En canvi, l'activitat, mesurada a partir del valor de la producció i subvencions, només va augmentar en les empreses grans.

L'evolució de l'ocupació (nombre mitjà de treballadors per empresa), va ser negativa, tant el 2012 com el 2013, sobretot en el cas de les empreses petites i mitjanes. També es va reduir en tots els casos el valor afegit per treballador. La productivitat laboral va disminuir en les empreses mitjanes i grans el 2013 ja que el cost laboral unitari (despeses de personal dividit pel valor afegit) va augmentar (quadre 3.11). Tot i que les despeses de personal per treballador es varen reduir, el valor afegit per treballador encara es va reduir més donant com a resultat una pèrdua de productivitat laboral. Les empreses petites varen ser les úniques en les que es va reduir el cost laboral unitari el 2013 com a conseqüència de que les despeses de personal per treballador es varen reduir més que el valor afegit per treballador.

D'acord amb les dades del quadre 3.11, les inversions en actius fixes materials i en actius corrents varen augmentar el 2013 en tots els segments d'empreses, especialment en les empreses mitjanes i grans.

¹¹ En aquest estudi es classifica les empreses segons la dimensió en petites (fins a 49 treballadors), mitjanes (entre 50 i 249 treballadors) i grans (250 treballadors o més).

Quadre 3.10
Anàlisi de l'empresa catalana, per sectors

	Indústria		Serveis		Energia	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Nombre d'empreses	820	664	1.579	1.433	95	84
Activitat i valor afegit (taxes de variació, en %)						
Valor de la producció i subvencions	0,2	0,0	0,3	2,6	7,4	-2,1
Compres i consums intermedis	1,3	0,5	0,9	3,0	9,2	-2,8
Valor afegit brut al cost de factors	-3,3	-1,6	-0,2	2,2	4,7	-0,9
Cost laboral i productivitat (taxes de variació, en %)						
Nombre mitjà de treballadors	-0,7	-1,3	-1,2	-0,8	-3,7	-1,1
Valor afegit per treballador (real)	-4,9	-1,8	-1,4	1,6	6,1	-1,3
Despeses de personal per treballador (real)	-2,1	-1,2	-2,2	-1,2	1,7	-1,4
Cost laboral unitari (despeses de personal/valor afegit)	2,9	0,6	-0,8	-2,7	-4,2	-0,1
Estructura del passiu remunerat (en %)						
Passiu remunerat / Passiu	77,0	76,9	86,6	86,7	81,1	81,4
Patrimoni net / Passiu remunerat	61,7	62,6	55,6	56,7	55,8	54,9
Finançament amb cost / Passiu remunerat	38,3	37,4	44,4	43,3	44,2	45,1
Finançament a llarg termini amb cost / Passiu remunerat	18,5	18,4	34,3	32,1	33,1	30,3
Finançament a curt termini amb cost / Passiu remunerat	19,8	19,1	10,1	11,2	11,0	14,9
Inversió en actius no financers (taxes de variació, en %)						
Immobilitzat material i inversions immobiliàries	11,8	13,6	10,7	11,0	5,6	3,0
Actius fixes materials (FBCF)	-4,2	2,8	12,6	92,6	150,1	-22,1
Actiu corrent net no financer	-1,7	-4,2	-8,5	-4,7	81,2	44,0
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (nominal)	-3,8	-3,7	-0,5	-2,4	3,7	-1,2
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (nominal)	-5,1	-4,0	-5,2	-3,6	3,9	-2,8
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (real)	-6,1	-5,1	-2,9	-3,9	1,3	-2,7
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (real)	-7,3	-5,4	-7,5	-5,0	1,5	-4,2
Resultats i autofinançament (taxes de variació, en %)						
Valor afegit brut al cost de factors	-3,3	-1,6	-0,2	2,2	4,7	-0,9
Despeses de personal	-0,5	-1,0	-1,1	-0,6	0,2	-1,0
Amortitzacions i provisions d'explotació	-4,1	-3,6	23,1	-39,7	3,6	-1,5
RESULTAT NET DE L'EXPLOTACIÓ	-12,1	-1,6	-28,4	169,7	9,8	-0,3
Ingressos financers	-0,6	22,5	20,0	12,9	15,3	16,9
Altres despeses financeres	32,0	-22,7	33,1	-32,3	3,0	-24,4
Interessos del finançament rebut	-3,7	-8,2	7,6	-1,5	4,9	6,3
RESULTAT ORDINARI NET	-10,2	12,5	-5,5	82,5	15,7	10,8
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	13,8	44,9	-137,7	499,0	-34,2	8,5
RESULTAT NET (després d'impostos)	0,1	46,7	-184,5	ns	-36,7	8,5
Resultat net més amortitzacions i provisions	-2,6	14,9	-26,4	59,9	-23,7	4,1
Proposta de distribució de dividends	42,0	-2,7	183,6	36,7	39,5	153,3
Beneficis no distribuïts	-283,3	ns	-836,5	31,7	-99,3	ns
Pro Memoria: Taxes de variació abans d'incorporar ajustos matriu-filial						
Interessos del finançament rebut	-3,7	-8,2	25,5	-2,0	4,9	6,3
RESULTAT ORDINARI NET	-10,2	12,5	-14,4	94,5	15,7	10,8
Resultat ordinari net més interessos	-8,7	8,0	-4,4	59,5	12,9	9,7
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	13,8	44,9	-62,2	810,7	-34,2	8,5
Rendibilitat, palanquejament i endeutament (en %)						
Resultat ordinari net abans i.i.* / actiu net	6,0	6,7	5,5	7,6	6,9	7,5
Cost nominal del finançament	3,7	3,3	3,9	3,9	3,8	4,1
Palanquejament nominal	2,2	3,4	1,6	3,8	3,0	3,4
Palanquejament real	4,7	4,9	4,0	5,3	5,5	5,0
Rendibilitat de l'actiu net no financer	6,8	7,0	2,9	6,7	5,3	5,0
Rendibilitat del patrimoni net	7,4	8,8	6,8	10,6	9,2	10,2
Ràtio d'endeutament	38,8	37,9	46,0	43,8	43,9	44,6

Nota: Indústria i serveis no inclouen les empreses d'activitats amb cobertura reduïda.

Nota: Actius valorats a preus corrents.

* Per aquest agregat no es disposa dels ajustos matriu-filial.

(ns) Valor no significatiu.

i.i.*: Interessos i impostos.

Nota: Calculats sobre actius / passius mitjans. L'actiu net i els fons propis estan valorats a preus corrents.

Quadre 3.11
Anàlisi de l'empresa catalana, per dimensions

	Empreses petites		Empreses mitjanes		Empreses grans	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Nombre d'empreses	1.498	1.192	826	814	340	300
Activitat i valor afegit (taxes de variació, en %)						
Valor de la producció i subvencions	-3,9	-2,7	-3,2	-0,6	-1,9	0,7
Compres i consums intermedis	-3,1	-2,5	-2,7	0,0	-2,7	2,7
Valor afegit brut al cost de factors	-5,5	-3,1	-4,2	-2,0	-0,1	-3,7
Cost laboral i productivitat (taxes de variació, en %)						
Nombre mitjà de treballadors	-4,0	-3,9	-2,1	-2,0	-1,3	-0,9
Valor afegit per treballador (real)	-3,8	-0,6	-4,4	-1,4	-1,2	-4,3
Despeses de personal per treballador (real)	-1,3	-1,3	-2,5	-0,4	-2,2	-1,3
Cost laboral unitari (despeses de personal/valor afegit)	2,6	-0,7	2,0	1,0	-1,0	3,2
Estructura del passiu remunerat (en %)						
Passiu remunerat / Passiu	78,7	78,5	77,3	76,5	83,1	83,4
Patrimoni net / Passiu remunerat	73,0	73,8	65,2	66,2	48,2	49,2
Finançament amb cost / Passiu remunerat	27,0	26,2	34,8	33,8	51,8	50,8
Finançament a llarg termini amb cost / Passiu remunerat	17,1	16,4	20,2	19,4	35,5	33,4
Finançament a curt termini amb cost / Passiu remunerat	9,9	9,8	14,6	14,5	16,4	17,4
Inversió en actius no financers (taxes de variació, en %)						
Immobilitzat material i inversions immobiliàries	6,1	2,8	9,7	9,0	12,1	13,4
Actius fixes materials (FBCF)	-5,3	-10,3	-3,6	-7,2	1,0	66,0
Actiu corrent net no financer	-4,4	-0,8	-7,2	-1,4	-15,3	-2,7
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (nominal)	0,5	-0,6	-2,5	-2,0	-2,8	-2,5
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (nominal)	0,2	-0,5	-3,1	-2,4	-6,9	-3,5
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (real)	-1,8	-2,1	-4,8	-3,4	-5,0	-3,9
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (real)	-2,1	-1,9	-5,4	-3,9	-9,1	-4,9
Resultats i autofinançament (taxes de variació, en %)						
Valor afegit brut al cost de factors	-5,5	-3,1	-4,2	-2,0	-0,1	-3,7
Despeses de personal	-3,0	-3,8	-2,3	-1,0	-1,1	-0,7
Amortitzacions i provisions d'explotació	-0,6	-8,7	5,2	-10,0	21,3	-22,3
RESULTAT NET DE L'EXPLOTACIÓ	-26,4	14,4	-17,2	1,9	-50,4	52,5
Ingressos financers	14,5	-17,4	23,2	-4,3	10,0	16,6
Altres despeses financeres	-23,3	-23,4	-5,9	-21,9	45,4	-36,6
Interessos del finançament rebut	-0,7	-9,0	-6,0	-7,9	4,3	-5,6
RESULTAT ORDINARI NET	-26,8	17,2	-9,1	3,8	-29,7	60,2
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-26,7	6,1	40,6	-12,4	ns	ns
RESULTAT NET (després d'impostos)	-31,1	6,0	57,4	-15,0	ns	ns
Resultat net més amortitzacions i provisions	-11,4	-5,4	22,2	-11,6	-127,4	236,9
Proposta de distribució de dividendes	6,9	-21,4	-4,8	30,7	112,3	35,4
Beneficis no distribuïts	-43,9	34,7	910,7	-81,5	-437,9	41,2
Pro Memoria: Taxes de variació abans d'incorporar ajustos matriu-filial						
Interessos del finançament rebut	-0,7	-9,0	-6,0	-7,9	14,3	-5,3
RESULTAT ORDINARI NET	-26,8	17,2	-9,1	3,8	-28,0	43,8
Resultat ordinari net més interessos	-19,5	6,4	-8,5	1,2	-12,1	23,2
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-26,7	6,1	40,6	-12,4	-461,5	ns
Rendibilitat, palanquejament i endeutament (en %)						
Resultat ordinari net abans i.i.* / actiu net	3,3	3,0	6,2	5,9	4,1	5,9
Cost nominal del finançament	4,1	4,0	3,7	3,6	3,9	3,7
Palanquejament nominal	-0,8	-1,0	2,5	2,4	0,2	2,2
Palanquejament real	1,7	0,5	4,9	3,9	2,7	3,7
Rendibilitat de l'actiu net no financer	3,4	3,1	6,2	6,6	1,4	2,9
Rendibilitat del patrimoni net	3,0	2,7	7,5	7,2	4,4	8,2
Ràtio d'endeutament	28,2	26,6	35,3	34,3	51,8	51,3

Nota: Actius valorats a preus corrents.

(ns) Valor no significatiu.

i.i.*: Interessos i impostos.

Nota: Calculats sobre actius / passius mitjans. L'actiu net i els fons propis estan valorats a preus corrents.

El finançament d'aquestes inversions s'ha fet prioritzant el patrimoni net, en totes les dimensions d'empreses. El mateix any 2013, les empreses petites i mitjanes són les que estan més capitalitzades.

El resultat net d'explotació, que havia disminuït el 2012, va tornar a créixer el 2013 en totes les dimensions d'empreses, sobretot a les grans i petites. Entre els principals motius cal destacar la reducció de les despeses de personal i de les amortitzacions i provisions d'explotació¹². El mateix va passar amb el resultat ordinari net, per la reducció de les despeses financeres.

El 2013, les empreses grans són les que han tingut una evolució positiva en els recursos generats (resultat net més amortitzacions i provisions). En canvi, en les petites i mitjanes l'evolució va ser negativa. Pel que a la distribució de dividends, les empreses grans i les petites han estat més prudentes ja que han augmentat més els beneficis no distribuïts.

A nivell de rendibilitat del patrimoni net les empreses grans són les que aconsegueixen ser més rendibles el 2013, seguides de les empreses mitjanes. Entre les causes que expliquen la millor rendibilitat de les empreses grans estaria la millor evolució del resultat ordinari net, combinat amb l'endeutament més elevat i el palanquejament favorable, l'augment dels ingressos financers i la reducció de les despeses financeres.

En resum, el 2013 les empreses grans són les que han tingut una millor evolució. Són les úniques que varen augmentar l'activitat i han estat les més rendibles per la millor evolució del resultat ordinari net, els resultats financers i han tret un major profit de l'endeutament més elevat gràcies al palanquejament favorable. El 2013, el resultat ordinari net va créixer en totes les dimensions d'empreses, per la reducció de les despeses de personal, de les amortitzacions i provisions d'explotació i de les despeses financeres. Les inversions en actius fixes materials varen augmentar en tots els segments d'empreses, especialment en les empreses mitjanes i grans. Amb les inversions en actius corrents va succeir el contrari i es varen reduir en tots els casos.

3.3. Comparació de l'empresa catalana amb les de la resta d'Espanya

L'evolució del PIB a Espanya i Catalunya ha estat molt similar en aquests darrers anys. Fins a l'any 2007, l'economia espanyola i catalana varen experimentar un creixement sostingut important, al voltant del 4% anual del Producte Interior Brut,

¹² Les provisions d'explotació inclouen els deterioraments per morositat i els deterioraments per pèrdua de valor dels estocs.

que era superior al de la mitja dels països de la Unió Europea. Després de la gran caiguda del 2009 (-3,6% a Espanya; i -3,5% a Catalunya), l'economia es va començar a recuperar tot i que el 2011 el PIB va tornar a recaure a Espanya (-0,6%) i també a Catalunya (-1,6%). El 2013 va continuar el retrocés del PIB tant a Catalunya com a Espanya amb una variació del -1,2 %. I el 2014 es va produir per fi un canvi de tendència i el PIB va registrar un creixement tant a Catalunya com a Espanya del 1,4 %, més gran que el de la Unió Europea.

Aquesta millor evolució del PIB català el 2014, té el corresponent reflex en les empreses. Així, el comportament de les empreses de Catalunya l'any 2014 ha estat molt més favorable que el de la resta d'Espanya.

El 2014, va augmentar l'activitat i el valor afegit a Catalunya i, en canvi, es va reduir a Espanya (quadre 3.12).

Fins a l'any 2013, el nombre de treballadors per empresa es va reduir tant a Catalunya com a la resta d'Espanya. Però el 2014 es produeix un canvi de tendència a Catalunya, ja que el nombre de treballadors per empresa augmenta. Les despeses de personal per treballador, en canvi, han augmentat a Espanya més que a Catalunya. Això explica que la productivitat laboral hagi millorat a Catalunya i no a la resta d'Espanya, tal com recull el cost laboral unitari (despeses de personal sobre valor afegit), que ha augmentat a Espanya aquest any.

D'acord amb les dades del quadre 3.12, les empreses catalanes i en menor mesura les de la resta d'Espanya, varen augmentar les inversions en immobilitzat material durant l'any 2014. En canvi, la inversió en actiu corrent va augmentar a Espanya, mentre que a Catalunya es va reduir. Pel que fa al finançament, ha continuat el procés de desendeutament, ja que el 2014 ha augmentat més el finançament amb fons propis en detriment del deute amb cost, especialment en el cas de les empreses espanyoles. A les empreses espanyoles el creixement del finançament amb patrimoni net ha estat major que a Catalunya. Simultàniament, el finançament amb deute amb cost ha estat més elevat a Catalunya. Com que el palanquejament és més favorable a les empreses catalanes, aquestes han aconseguit una major rendibilitat.

Tot i que el 2014 les empreses catalanes varen tenir una millor evolució de l'activitat, de la productivitat laboral i del valor afegit, al final les empreses espanyoles varen tindre una millor evolució del resultat net, gràcies a les menors amortitzacions, provisions i despeses financeres.

Quadre 3.12
Anàlisi comparativa de l'empresa catalana i la resta d'Espanya

	Base anual				Base trimestral (*)	
	2012		2013		2014	
	CAT	RE	CAT	RE	CAT	RE
Nombre d'empreses	2.664	6.720	2.306	5.389	141	659
Activitat i valor afegit (taxes de variació, en %)						
Valor de la producció i subvencions	-2,3	-5,0	0,3	-1,9	3,4	-1,0
Compres i consums intermedis	-2,7	-4,8	2,0	-1,6	3,1	-1,4
Valor afegit brut al cost de factors	-1,3	-5,4	-3,4	-2,3	3,9	-0,1
Cost laboral i productivitat (taxes de variació, en %)						
Nombre mitjà de treballadors	-1,6	-2,4	-1,3	-1,9	0,9	-0,6
Valor afegit per treballador (real)	-2,0	-5,3	-3,6	-1,8	3,2	0,7
Despeses de personal per treballador (real)	-2,2	-1,9	-1,1	-1,9	0,2	1,3
Cost laboral unitari (despeses de personal/valor afegit)	-0,2	3,7	2,5	-0,1	-2,9	0,6
Estructura del passiu remunerat (en %)						
Passiu remunerat / Passiu	82,3	81,3	82,5	81,3	83,3	84,7
Patrimoni net / Passiu remunerat	50,7	48,9	51,7	49,3	55,8	56,6
Finançament amb cost / Passiu remunerat	49,3	51,1	48,3	50,7	44,2	43,4
Finançament a llarg termini amb cost / Passiu remunerat	33,3	34,6	31,5	34,0	34,5	30,9
Finançament a curt termini amb cost / Passiu remunerat	16,0	16,5	16,8	16,7	9,7	12,5
Inversió en actius no financers (taxes de variació, en %)						
Immobilitzat material i inversions immobiliàries	11,9	9,8	12,9	9,5	11,7	4,1
Actius fixes materials (FBCF)	0,0	2,0	53,7	-8,9	nd	nd
Actiu corrent net no financer	-13,5	2,6	-2,4	7,1	-34,3	4,7
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (nominal)	-2,5	-2,5	-2,3	-1,8	10,7	4,7
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (nominal)	-5,6	-2,9	-3,1	-2,4	10,7	4,7
Immobilitzat net per ocupat (estoc) (real)	-4,8	-4,8	-3,7	-3,3	10,9	4,9
Immobilitzat material per ocupat (estoc) (real)	-7,8	-5,2	-4,5	-3,8	10,9	4,9
Resultats i autofinançament (taxes de variació, en %)						
Valor afegit brut al cost de factors	-1,3	-5,4	-3,4	-2,3	3,9	-0,1
Despeses de personal	-1,4	-1,9	-0,9	-2,3	0,9	0,5
Amortitzacions i provisions d'explotació	18,2	8,2	-20,4	-8,2	9,9	-3,1
RESULTAT NET DE L'EXPLOTACIÓ	-36,5	-31,3	28,9	4,9	6,3	1,6
Ingressos financers	11,2	-9,9	15,5	3,9	-20,5	-4,2
Altres despeses financeres	34,4	12,9	-35,5	22,8	25,5	-30,5
Interessos del finançament rebut	3,2	-3,1	-5,8	-2,7	-4,7	-2,4
RESULTAT ORDINARI NET	-23,3	-32,0	45,9	8,6	-16,9	-1,0
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-1.550,0	-165,5	ns	ns	-37,5	128,8
RESULTAT NET (després d'impostos)	-1.156,1	-162,7	ns	ns	-40,5	128,4
Resultat net més amortitzacions i provisions	-93,4	-69,3	123,6	34,6	-31,8	76,1
Proposta de distribució de dividendes	95,5	-21,0	34,9	-0,1	nd	nd
Beneficis no distribuïts	-451,4	-217,2	40,7	23,5	nd	nd
Pro Memoria: Taxes de variació abans d'incorporar ajustos matriu-filial						
Interessos del finançament rebut	11,9	-1,9	-5,5	-4,2	-4,7	-2,4
RESULTAT ORDINARI NET	-24,2	-26,9	36,9	2,0	-16,9	-1,0
Resultat ordinari net més interessos	-11,7	-18,7	20,1	-0,1	-14,2	-1,4
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	-290,3	-117,6	ns	1.310,7	-37,5	128,8
Rendibilitat, palanquejament i endeutament (en %)						
Resultat ordinari net abans i.i.* / actiu net	4,4	5,2	5,8	5,9	7,3	5,3
Cost nominal del finançament	3,9	3,9	3,7	3,9	4,0	3,4
Palanquejament nominal	0,5	1,3	2,1	2,0	3,3	1,9
Palanquejament real	2,9	3,7	3,6	3,6	3,1	1,7
Rendibilitat de l'actiu net no financer	2,4	4,4	3,6	6,4	10,2	5,5
Rendibilitat del patrimoni net	4,8	6,7	7,8	8,1	9,9	6,8
Ràtio d'endeutament	49,0	53,1	48,8	50,9	44,2	43,4

(*) Mitjana ponderada dels percentatges de variació dels quatre trimestres de l'any.

(nd) Dada no disponible.

(ns) Valor no significatiu.

Nota: Actius valorats a preus corrents.

i.i.*: interessos i impostos.

Nota: Calculats sobre actius / passius mitjans. L'actiu net i els fons propis estan valorats a preus corrents.

Per tant, la rendibilitat del patrimoni net ha estat més elevada a les empreses catalanes (9,9%) que a les de la resta d'Espanya (6,8%).

En resum, les principals diferències entre les empreses catalanes i les de la resta d'Espanya són que les empreses catalanes han experimentat una evolució més favorable de l'activitat, del valor afegit i de la rendibilitat els darrers anys. La productivitat laboral també ha evolucionat més favorablement a Catalunya. A les empreses espanyoles el que va evolucionar millor el 2014 va ser el patrimoni net, el resultat financer i el resultat net.

4. Conclusions

L'anàlisi economicofinancera de l'empresa catalana per als anys 2013 i 2014 es fonamenta en les empreses amb seu a Catalunya que integren les bases de dades trimestral i anual de la Central de Balanços del Banc d'Espanya (CBBE), que aquest remet regularment a la Cambra de Comerç de Barcelona i al Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. En relació amb la cobertura de la mostra d'empreses utilitzada per la CBBE, es pot dir que aquesta representa el 29% del Valor Afegit Brut al cost dels factors del total de les societats no financeres. De l'anàlisi efectuada es desprenen les conclusions següents:

Activitat i valor afegit: Per primer cop en molts anys, l'activitat va tindre una evolució positiva el 2013 i ha augmentat amb força el 2014, sobretot per la bona marxa del mercat interior. El valor afegit també ha augmentat el 2014. Tot i que les exportacions han seguit augmentant, les importacions han crescut molt més impulsades per la recuperació demanda interna.

Ocupació: Després d'anys molt negatius, el 2014 s'ha experimentat un augment de l'ocupació. Aquest augment es deu a la contribució dels treballadors no fixes.

Inversió: Les empreses han augmentat les seves inversions en immobilitzats materials el 2014. Aquesta política inversora pot estar anticipant un augment de la demanda futura i, per tant, les empreses amplien la seva capacitat productiva. En canvi, les inversions en actius corrents no financers s'han continuat reduint.

Cost dels factors i productivitat: El 2014 les dades de productivitat dels diferents factors (treball, actius i finançament) han seguit una evolució diversa. La productivitat laboral ha augmentat sobretot per la millora del valor afegit per treballador. Per altra banda, ha empitjorat la productivitat de l'actiu,

com a conseqüència de la menor rotació de l'actiu immobilitzat. Els costos reals del finançament han seguit augmentant.

Estructura financera: El 2013 no va canviar gaire l'estructura de l'actiu. En el finançament, tant en el 2013 com en el 2014, va guanyar pes el patrimoni net. Per tant, ha continuat la política de desendeutament i capitalització de moltes empreses.

Resultats i creació de riquesa: La rendibilitat del patrimoni net ha estat favorable el 2014. Entre les causes cal destacar el millor rendiment de l'actiu, sobretot per la millora del valor afegit. El palanquejament, tot i reduir-se, segueix sent positiu i, per tant, contribueix favorablement a la rendibilitat.

Anàlisi per sectors¹³: El 2013 l'activitat i el valor afegit brut varen augmentar en els serveis i, en canvi, van evolucionar menys favorablement als sectors industrial i energètic. La productivitat laboral va millorar en els serveis i l'energia. En canvi, l'ocupació (nombre de treballadors per empresa) es va seguir reduint a tots els sectors. La indústria i els serveis varen augmentar el pes de l'endeutament, com a conseqüència de la millora dels resultats. Així mateix, les inversions en immobilitzat material i inversions immobiliàries varen augmentar a tots els sectors. També es va produir un important augment del resultat net a la indústria i l'energia. Finalment, la rendibilitat del patrimoni net va augmentar en tots els sectors.

Anàlisi segons la dimensió: El 2013 les empreses grans són les que han tingut una millor evolució. Varen ser les úniques que van augmentar l'activitat i han estat les més rendibles per la millor evolució del resultat ordinari net, dels resultats financers i perquè han tret un major profit de l'endeutament més elevat gràcies al palanquejament favorable. Les inversions en actius fixes materials varen augmentar en tots els segments d'empreses, especialment en les empreses mitjanes i grans. Amb les inversions en actius corrents va succeir el contrari, ja que es van reduir en tots els casos. El finançament d'aquestes inversions s'ha fet prioritant el patrimoni net, i això ha contribuït a una millor capitalització.

Comparació amb la resta d'Espanya: Les principals diferències entre les empreses catalanes i les de la resta d'Espanya, són que les empreses catalanes han experimentat una evolució més favorable de l'activitat, del valor afegit i de la rendibilitat els darrers anys. La productivitat laboral també ha evolucionat més favorablement a Catalunya que a la resta d'Espanya.

¹³ Donada la menor representativitat de la mostra, les anàlisis per sectors i dimensió de les empreses han arribat només fins al 2013.

L'empresa que deixa la crisi.

El futur de la empresa catalana i el nou model de gestió empresarial

Salvador Alemany Mas

President d'Abertis Infraestructuras

President del Consell Assessor per a la Recuperació Econòmica i el Creixement (CAREC)

President de l'Institut d'Economia de Barcelona (IEB)

Membre de la Taula de Política Econòmica de la Cambra de Comerç de Barcelona

Vista amb perspectiva, podem afirmar que aquesta ha estat la primera gran crisi de la globalització. A diferència, però, d'altres crisis recents com ara la del deute a l'Amèrica Llatina i Rússia a finals dels 90 i principis dels 2000, aquesta ha tingut el seu epicentre als països que al llarg del segle xx i començament del XXI havien estat els motors de la economia mundial —els Estats Units, Europa i el Japó— si bé els seus efectes van acabar escampant-se arreu. Però malgrat tractar-se d'una crisi global, que en els seus inicis va ser força simètrica arreu del món, s'ha acabat mostrant asimètrica pel que fa a com s'ha gestionat als diferents països, i quins han estat els seus efectes.

Pel que fa a la nostra economia, resten algunes greus assignatures pendents de superar, entre les que destacaria la taxa d'atur, però sembla que el pitjor ja ha passat. Una adequada gestió de l'escenari resultant de la crisi i les seves conseqüències passa necessàriament per preguntar-nos quin és el futur que espera a la nostra economia. O és que pensem realment que podem tornar a la situació en què vivíem al 2007?

Durant els anys anteriors a l'esclat de la crisi van confluïr al nostre país una sèrie de factors conjunturals que alimentaven un fals efecte riquesa. Factors com ara l'arribada de fons europeus, que en el seu conjunt representaven una aportació de vora el 0,7% del PIB espanyol anual, o una economia basada en excés en el sector de la construcció, intensiva en mà d'obra però amb baix valor afegit, que va permetre atreure i donar feina a un volum important de població immigrada, i que va fer que la nostra població creixés un 12% en només tres anys. La seva arribada va contribuir a impulsar de manera decidida la nostra economia en termes de demanda d'habitatge, consum, mobilitat, impostos, etc.

Es fa difícil pensar que aquesta situació es pot tornar a repetir, si més no a mitjà termini. Recuperar-nos, doncs, és redefinir quin és el creixement potencial de la nostra economia sense tenir en compte aquests factors «extraordinaris» que han durat molt temps però que, d'alguna manera, emmascaraven la força real i subjacent de la nostra economia.

L'aposta per la internacionalització

En pocs anys, hem passat de ser una economia fortament protegida a ser una economia plenament oberta, en un entorn globalitzat, i amb un gran nombre d'empreses internacionalitzades en els seus diversos aspectes. L'actual grau d'internacionalització de la nostra economia —mesurat com la suma del percentatge d'importacions i exportacions en relació al nostre PIB— és similar al dels països del nostre entorn com ara França, Alemanya o el Regne Unit.

Malgrat això, no tots els casos d'internacionalització es poden comptar com a casos d'èxit. Les dades mostren que el percentatge d'empreses que abandonen la exportació durant els tres primers anys s'acosta a la meitat. Una xifra similar, val a dir, a la que es produeix en el món de la empremadoria.

Aquestes evidències ens porten a pensar que la internacionalització no s'ha d'entendre un objectiu en si, sinó més aviat un mitjà per aprofitar els avantatges competitius d'una companyia. La empresa que aborda la internacionalització sense disposar prèviament d'aquesta posició competitiva es pot veure abocada cap a un fracàs anunciat.

Cal, doncs, incentivar la existència de les condicions objectives necessàries per tal que les nostres empreses puguin competir en un mercat internacional. D'entre aquestes, jo destacaria: (a) la necessitat de disposar d'un producte o servei competitiu, (b) un capital humà ben preparat i motivat, (c) finançament suficient, ja que no podem sortir a l'exterior a la desesperada, amb munició a la recambra únicament per jugar-nos el futur a un sol tret, i (d) una adequada selecció dels mercats. A tot això cal sumar paciència i persistència, perquè la internacionalització, tot i ser una aposta estratègica i vital per a moltes empreses, no pot ser mai la panacea si no es compta amb les condicions objectives necessàries.

Els anys de la crisi no han estat fàcils per a aquelles empreses que iniciaven la seva recerca de nous mercats a l'exterior. Aquest període s'ha caracteritzat per la incertesa, l'estanca-

ment de les economies madures, l'augment de la competència entre empreses de tot tipus de països, i un euro sobrevalorat respecte la majoria de divises mundials. Cap d'aquests factors no han representat, doncs, un ajut per a les empreses que han mirat cap a la exportació com una via de sortida en front a l'estancament del mercat domèstic.

Ens cal dimensió per competir internacionalment

Un recent estudi de Deloitte analitza la dicotomia existent en la dimensió de les nostres empreses. Davant un nombre reduït d'empreses de gran dimensió i líders internacionals en el seus sectors, el nostre panorama empresarial està conformat majoritàriament per un univers de petites empreses. Al conjunt d'Espanya únicament el 17% de les empreses tenen més de 10 treballadors, davant el 33% d'Alemanya o el 44% de Suïssa. I mentre la mitjana europea situa en 17 el nombre de treballadors per empresa, a Espanya amb prou feines arriba als 10.

També tenen una dimensió inferior les microempreses catalanes, les de menys de 10 treballadors en plantilla. Si al conjunt d'Europa la dimensió mitjana d'aquestes és d'1,9 empleats, a Catalunya amb prou feines arriba als 1,7. Malgrat la seva reduïda dimensió, però, les microempreses generen el 31,2% de l'ocupació a Catalunya, davant un 28,8% al conjunt d'Europa.

Aquesta manca de dimensió de les nostres empreses redueix negativament en la productivitat per empleat i en la seva capacitat d'inversió. Cal, doncs, que les nostres empreses creixin i siguin encara més competitives per tal que puguin consolidar l'incipient creixement econòmic, contribuint així a reduir els actuals nivells d'endeutament i de desocupació. I l'única manera per reduir aquests dos índex negatius és a través de les exportacions i de la inversió estrangera. Centrar la recuperació en l'estímul de la demanda interna seria un error perquè augmentaria el dèficit comercial i incrementaria els desequilibris tradicionals de la nostra economia.

La diagnosi realitzada per la patronal PIMEC al seu darrer informe anual és prou eloqüent: La indústria catalana està ben posicionada i és altament competitiva respecte els seus socis europeus malgrat alguns aspectes –com ara el cost de l'energia– que suposen un llast per al seu desenvolupament. La capacitat d'internacionalització dels seus productes és innegable, especialment en alguns sectors «clúster» on el seu lideratge mundial és destacable.

Aquesta fortalesa i bon posicionament es veu frenada, però, pel problema de la manca de dimensió. Des de PIMEC iden-

tifiquen vuit arguments que econòmicament van en favor de les empreses més grans, com són les economies d'escala, la productivitat, l'especialització, la innovació, l'accés als mercats, la capacitat inversora i financera, la capacitat de negociació i la rendibilitat.

Però no tot és positiu en el fet de guanyat dimensió a la empresa. Alguns desavantatges més habituals que podem trobar al creixement poden ser la por a la major complexitat de gestió associada a créixer, l'alentiment en la presa de decisions, el sacrifici d'alguns privilegis de ser petit derivats del marc normatiu i la pèrdua de control de l'empresa.

Esprement el nostre potencial

La globalització dels mercats, el desenvolupament tecnològic i l'avenç de noves potències i nous competidors mundials ens obliga a les economies i a les empreses a ser cada cop més competitius, a reinventar-nos constantment si volem ocupar, mantenir i créixer posicions als mercats.

Dos processos necessaris, encara que no sempre suficients, per arribar a ser una economia competitiva són el desenvolupament d'una potent activitat de recerca i desenvolupament (R+D) així com la formació de capital humà tant en coneixement com en capacitats i saber fer.

En un teixit empresarial com el del nostre país, conformat bàsicament per microempreses i pimes amb una estructura sectorial molt diversificada en bastants «clústers», podem trobar a faltar, per nombre i dimensió, a les grans empreses «tractores» que, per exemple en economies amb forta intensitat de coneixement, com l'alemanya o l'americana, actuen com un sistema *pull* on són les empreses les que d'alguna manera impulsen la universitat en termes de transferència tecnològica.

Contràriament, al nostre país és la universitat la que ha d'assumir el paper dinamitzador de la transferència, actuant com un sistema *push* pel qual les universitats assumeixen una cultura marcadament emprenedora i es doten dels mecanismes per traslladar el resultat de la seva activitat a l'economia real i al teixit productiu. No es pot pensar, si més no d'una manera generalitzada en l'estadi actual, que siguin les pimes les que actuïn com l'element tractor d'aquesta innovació i transferència. Aquesta és la missió que la universitat ha d'integrar com a pròpia.

Un dels elements que cal impulsar per assolir uns bons nivells de competitivitat és, sens dubte, la innovació: Innovar per

crear valor, fent les coses de manera diferent (innovació en procés) i fent coses diferents (innovació en producte o servei).

Reindustrialització de la nostra economia

Al llarg de les darreres quatre dècades, i molt especialment a partir del 2008, s'ha produït al nostre país un procés preocupant de desindustrialització de la nostra estructura productiva. L'Anton Costas, president del Cercle d'Economia, afirmava en una entrevista que: «abans de l'euro aquest era un país industrial, però la entrada al Sistema Monetari Europeu i a l'euro van distorsionar l'estructura de la nostra inversió desviant-la des de la indústria cap a altres activitats més lucratives amb el curt termini». Unes activitats basades més en la especulació financera que en la creació de valor sostenible a llarg termini.

Per aconseguir reequilibrar la nostra economia, l'activitat manufacturera directa hauria de recuperar en part la seva posició d'abans de la crisi. Si als anys 70 aquesta representava prop del 40% del PIB, a la actualitat –i després dels estralls de la crisi– ha vist minvat el seu pes en la nostra economia fins al 16%, lluny de la quarta part (25%) que seria desitjable.

Malgrat aquesta situació de partida, la nostra economia presenta un seguit de punts forts que conviden a ser optimista i pensar en que aquesta recuperació de la base industrial és possible. Em permeto destacar-ne tres: (i) un pes relatiu de la indústria superior al de altres economies europees, (ii) les empreses que han sobreviscut a la crisi estan especialitzades i són altament competitives, i (iii) l'esperit emprenedor dels nostres empresaris. Per contra, els punts febles són la pèrdua d'actius que hem patit aquests darrers anys i el fet que dins les noves iniciatives emprenedores, les de base industrial són clarament minoritàries i, a més, la seva dimensió no és gaire significativa.

Quan em refereixo a la «base industrial», però, no hem de pensar només en la indústria manufacturera. Parlo també de les empreses del sector energètic, del software, de la biomedicina, del turisme, o de l'agroalimentari, moltes d'ells amb una tradició molt llarga a casa nostra i una situació competitiva que les fa estar en primera línia en quant a tecnologia i productes, que han de ser els puntals sobre els que desenvolupem la nostra base empresarial del futur.

Avui tenim indústries sense fàbriques en el sentit clàssic, com la del programari o la del turisme, per exemple, i indústries

tradicionals, com la de la construcció, en la qual les empreses matrius del sistema (contractistes) estan situades en grans edificis a la zona financera de les seves ciutats-seu. No tenen en les seves plantilles ni un sol treballador manual (blue collar) i el seu equip humà està conformat per financers, administratius i alguns tècnics. No obstant això, i a l'igual que en altres sectors on s'ha donat aquesta evolució, es mantenen com indústries perquè basen la seva activitat en un *know how* concret i, mitjançant el seu treball de coordinació de subcontractistes, produeixen producte, és a dir, transformen; el seu projecte és un projecte orientat cap al llarg termini.

Aprofitar els nostres metres d'avantatge. Necessitat de nous projectes

Quan pensem en un projecte cal pensar en unes referències. D'aquesta reflexió han de sorgir els metres d'avantatge que ens facilitaran el camí cap a l'èxit. Per aconseguir-los, cal triar bé el nord al que volem dirigir-nos, i tenir ben definits els marges amb els quals treballar i els valors amb els quals ens hem de moure.

Un projecte industrial només es pot entendre a llarg termini, perquè admet aquests ajustos de ruta. Un empresari que no cregui que transforma el seu sector, que no cregui que la seva empresa està ajudant a transformar la societat, tindrà molt poc recorregut. Aquells que han descobert els seus metres d'avantatge han de començar per preguntar-se si només serveixen per als primers passos, o si poden ser l'origen d'un projecte de llarg recorregut. És una pregunta que s'haurien de fer totes les *start-up*.

Fer empresa no és només fer transaccions per guanyar diners. Fer empresa significa imaginar un projecte, tenir la visió i dissenyar el camí sobre el qual construir-lo i desenvolupar-lo. Aquesta és per a mi la visió industrial en un sentit ampli. És una visió a llarg termini, que inclou la creació d'uns marcs de referència sobre els quals es mourà el projecte quan estigui en marxa. Aquesta visió industrial implica comptar amb un coneixement, un saber fer que ofereixi una diferència sobre altres. És el que jo anomeno «els metres d'avantatge», que hem de saber aprofitar encara que no siguin gaires. Ja sigui comptar amb l'accés a una matèria primera, una experiència, una habilitat o una posició geoestratègica millor. Tot projecte de negoci ha de tenir com a missió fer alguna cosa útil per a la societat per a la qual treballa i a la qual ha de servir. Qualsevol altra cosa no té sentit, no podria mantenir el seu mercat i la seva vida seria efímera.

ANÀLISI TERRITORIAL

Barcelona i comarques

Anàlisi de la província

La província de Barcelona, tot i representar el 24,1% de la superfície de Catalunya, concentra la major part de la població i de l'activitat econòmica, amb un 73% de la població catalana i també del VAB total. Quant al nombre d'empreses, compta amb el 75,4% de les empreses catalanes i gairebé un 90% de les empreses de més de 1.000 treballadors.

La **població** a la província de Barcelona s'ha situat en 5.523.784 persones el 2014, 17.141 menys que el 2013. En termes relatius, la caiguda de la població ha estat del 0,3%, dues dècimes inferior a la mitjana catalana. Es tracta de la segona caiguda consecutiva de la població que es produeix a nivell provincial.

Aquesta disminució és producte de la caiguda del nombre de persones de nacionalitat estrangera, que s'ha reduït en 42.323 persones (-5,5%), fins a les 729.667. La població d'origen estranger representa el 13,2% del total de la província, per sota del màxim assolit el 2010, quan va ser del 14,6%. Per la seva part, la població autòctona ha registrat un lleuger augment, del 0,5%, idèntic al del conjunt de Catalunya.

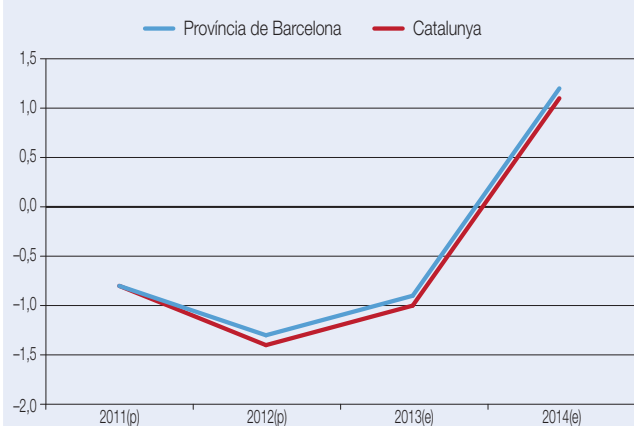
El **valor afegit brut (VAB)** a preus corrents de la província de Barcelona ha crescut un 1,2% l'any 2014, segons estima-

cions de la Cambra de Comerç de Barcelona. Aquesta xifra és una dècima superior al creixement del VAB a Catalunya segons l'INE (1,1%), i contrasta amb el descens del 0,9% registrat l'any anterior ([gràfic 4.1](#)). Tant el 2013 com el 2014, el creixement estimat de la província de Barcelona ha superat en una dècima el del conjunt de Catalunya. La demanda interna, derivada de la major confiança en l'economia i de l'augment de l'ocupació, ha estat el tractor de l'embranchada de l'activitat. Xifres com la matriculació de vehicles industrials, que es van incrementar l'any 2014 un 30% i un 19,4% respectivament, il·lustren aquesta situació. No obstant això, altres xifres com les compravendes immobiliàries, que experimenten una caiguda de l'1,9%, adverteixen que els efectes de la crisi sobre la construcció encara són palesos el 2014.

L'Enquesta de clima empresarial, que elaboren conjuntament l'Idescat i la Cambra de Comerç de Barcelona, ofereix resultats provincials per sectors. Segons aquesta enquesta, la **marxa dels negocis** de les empreses ubicades a la província de Barcelona són encara negatives a tots els principals sectors econòmics¹ el 2014, si bé molt menys que anys anteriors ([gràfic 4.2](#)). Els sectors de la construcció i del co-

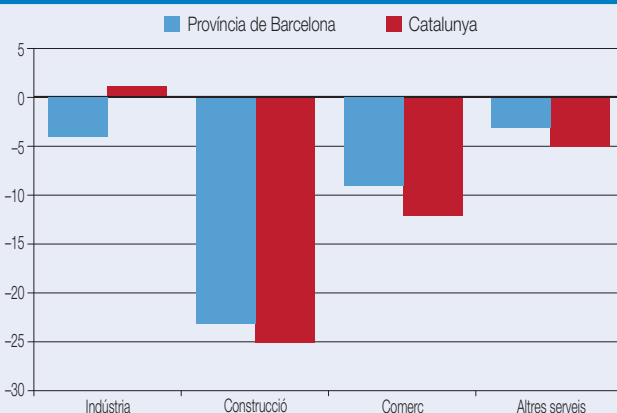
¹ L'Enquesta de clima empresarial també dona resultats per al sector de l'hostaleria però només hi ha informació per marques turístiques, no per províncies.

Gràfic 4.1
Evolució del VAB
(Taxa de variació interanual a preus corrents, en %)

Font: INE i Cambra BCN
(p) dades provisionals de l'INE (e) estimacions de Cambra BCN

Gràfic 4.2
Evolució de la marxa dels negocis per sectors. Any 2014
(Saldos de respostes: diferència entre percentatges de resposta «a l'alça» i «a la baixa»)

Font: Idescat i Cambra BCN

merç presenten saldos més negatius que la indústria i els altres serveis. Però tots ells, excepte la indústria, presenten una marxa dels negocis menys dolenta a Barcelona que al conjunt de Catalunya, fet que confirma que la província ha registrat un creixement lleugerament superior al de la mitjana del Principat donada la importància del sector serveis en la seva economia (ocupa a dues terceres parts dels treballadors).

Pel que fa als mercats exteriors, les **exportacions** de béns a la província han ascendit a 47.057,3 milions d'euros el 2014, un 2,7% més que l'any anterior. Els productes químics són els de major importància, representen el 26% del total d'exportacions, i han registrat un augment del 5,8%. La indústria automobilística i el tèxtil i la confecció són els altres dos sectors de major importància, amb un pes del 15% i el 9% del total, i creixements interanuals del 12% i 6%, respectivament. Al seu torn, les **importacions** han totalitzat 57.311,1 milions d'euros el 2014 (el 8,2% més que l'any anterior). Els productes químics, juntament amb el tèxtil i confecció, conformen un terç de les importacions totals (gràfics 4.3 i 4.4).

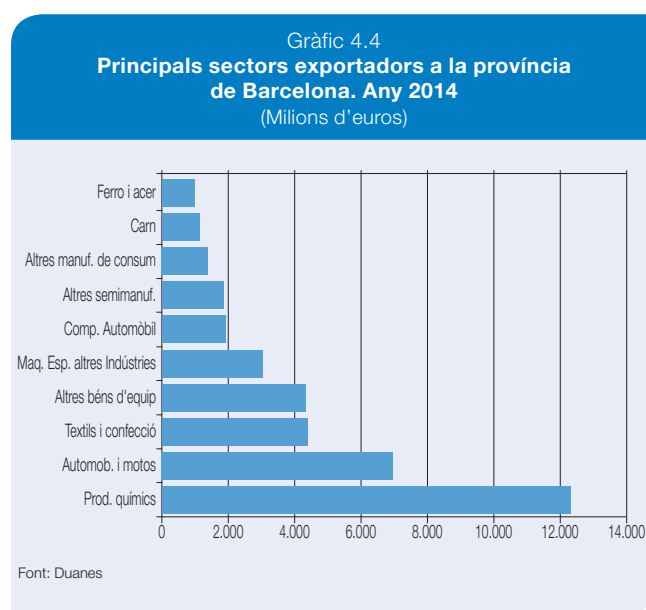
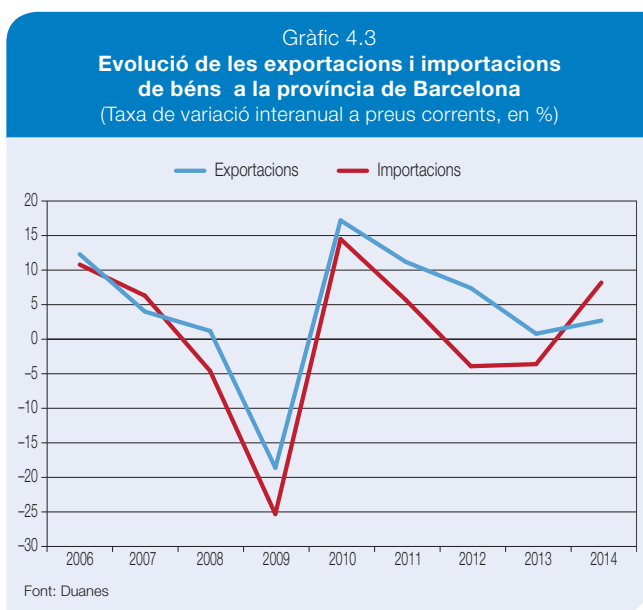
A la província de Barcelona hi ha gairebé 42.000 empreses exportadores, de les quals una tercera part (13.866) són empreses exportadores regulars (han exportat quatre anys consecutius). Tot i que el nombre d'empreses exportadores total s'ha reduït un 3,5% respecte al 2013, el nombre de regulars s'ha incrementat un 8,8%. El gruix de les empreses regulars se situa en trams d'exportació inferiors a 50.000 euros (representen el 46% del total) i han crescut el 12,6% respecte al 2013. També ha augmentat el nombre d'empreses que exporta entre 5 i 50 milions, mentre que les empreses amb

volums d'exportació superiors als 50 milions d'euros s'han reduït un 7,3%, fins a les 115.

Pel que fa al **sector turístic**, la temporada ha estat molt favorable al conjunt de la província. El nombre de viatgers en establiments hotelers s'ha incrementat un 2,8% i el de pernотacions un 5,5% a la marca turística Barcelona², que representa, el 42% del total de viatgers rebuts a Catalunya i prop del 36% de les pernотacions. Els creixements més importants en termes relatius els trobem a la marca Catalunya Central, amb creixements del nombre de turistes i de pernотacions del 19,5% i 12,8%, respectivament. Per contra, a la Costa de Barcelona els turistes creixen un 7,5%, mentre que cauen les pernотacions un 2,3%.

Quant al comportament del mercat de treball, cal assenyalar que la **població ocupada** a la província de Barcelona ha registrat un creixement del 2,6% el 2014, situant-se en 2.234.475 persones. El creixement ha estat mig punt superior a la mitjana catalana. Com en el cas del conjunt de Catalunya, els serveis han estat el motor de la recuperació del mercat laboral, amb un creixement del 2,9% respecte al 2013, fins a totalitzar 1.689.900 ocupats, el 76,5% del total. La indústria també ha mostrat un bon comportament, amb un creixement del 2,1%, mentre que la construcció acaba el

² A efectes de planificació turística Catalunya està dividida en marques turístiques. La de Barcelona comprèn la comarca del Barcelonès, mentre que la Costa de Barcelona comprèn l'Alt Penedès, el Baix Llobregat, el Garraf i el Maresme. La marca Catalunya Central comprenia l'any 2014 les comarques d'Anoia, Bages, Berguedà, Osona, Vallès Occidental i Vallès Oriental. A partir del 2015 les comarques vallesanes passaran a formar part de la marca Costa de Barcelona.

2014 amb un tímid augment del 0,1% (que contrasta amb la caiguda de l'1,5% al conjunt de Catalunya). Malgrat aquesta evolució favorable, les xifres de 2014 encara queden molt per sota dels registres d'ocupació del 2008. Per exemple, el nombre de persones ocupades a la construcció el 2014 (119.225) és un 56% inferior al nivell d'ocupació que hi havia el 2008. La caiguda a la indústria ha estat de gairebé de 175.000 ocupats en aquest període, fins a situar-se en 413.725, és a dir, el 18,5% de la població ocupada a la província, lluny del pes que tenia a principis de segle (gràfics 4.5 i 4.6).

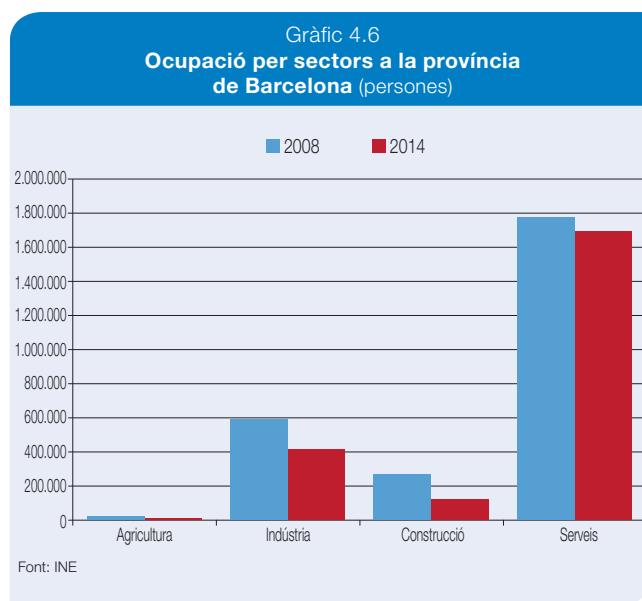
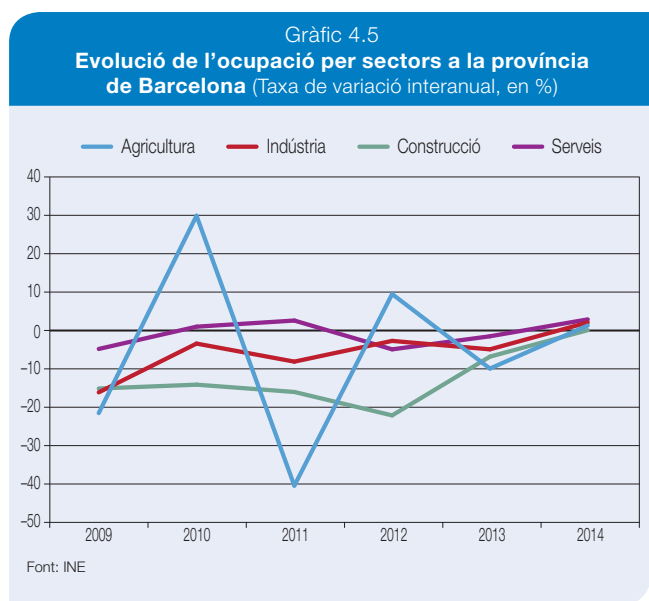
Anàlogament, el nombre **d'afiliats a la Seguretat Social** ha crescut un 3,1% al conjunt de la demarcació, situant-se en 2.172.605 a 31 de desembre de 2014, i trenca així amb la tendència descendent que es venia produint des de l'inici de la crisi. El creixement ha estat superior entre els assalariats (3,2%) –que conformen el 83% del total d'afiliats–, que entre els autònoms, on el creixement ha estat del 2,5%.

Els serveis, com en el cas de Catalunya, han estat l'element tractor de l'embranchada de les afiliacions, amb un creixement del 3,5%. De fet, els serveis han aportat 58.000 dels 65.000 nous afiliats a la demarcació, situant la seva contribució al creixement global de l'afiliació en 2,8 punts percentuals. Una major desagregació permet veure les bases del creixement de l'afiliació a Barcelona tant amb relació al 2013, com també al conjunt de Catalunya. El creixement del nombre d'afiliats als serveis s'ha basat en les activitats de comerç i d'hostaleria i en les activitats professionals i administratives, amb contribucions positives al creixement de nou i vuit dècimes, respectivament. En tots dos casos, a més, es tracta d'una apor-

tació clarament superior a la del 2013. També és notable la contribució al creixement de les activitats vinculades amb l'administració pública (sis dècimes percentuals), tot i que en aquest darrer cas, l'avenç respecte al 2013 és més moderat que en els altres dos casos. Una dada a tenir en compte és la reculada del nombre d'afiliats en les activitats financeres (3,2% en termes relatius), que pot venir explicada pel procés de concentració bancària que s'està experimentant en els darrers anys.

El nombre de **contractes de treball** signats subscrits a la província de Barcelona el 2014 ha augmentat en gairebé 210.000 respecte al 2013, un 13% més en termes relatius. Aquest ritme de creixement és el mateix que al conjunt de Catalunya. Tot i que en termes absoluts el gruix del creixement prové dels contractes temporals, cal destacar el fort impuls dels contractes indefinits, que han crescut un 23%, enfront d'un 11,7% els temporals. D'entre els temporals, creixen sobretot els contractes de pràctiques i formació, un 34% i 43% respectivament.

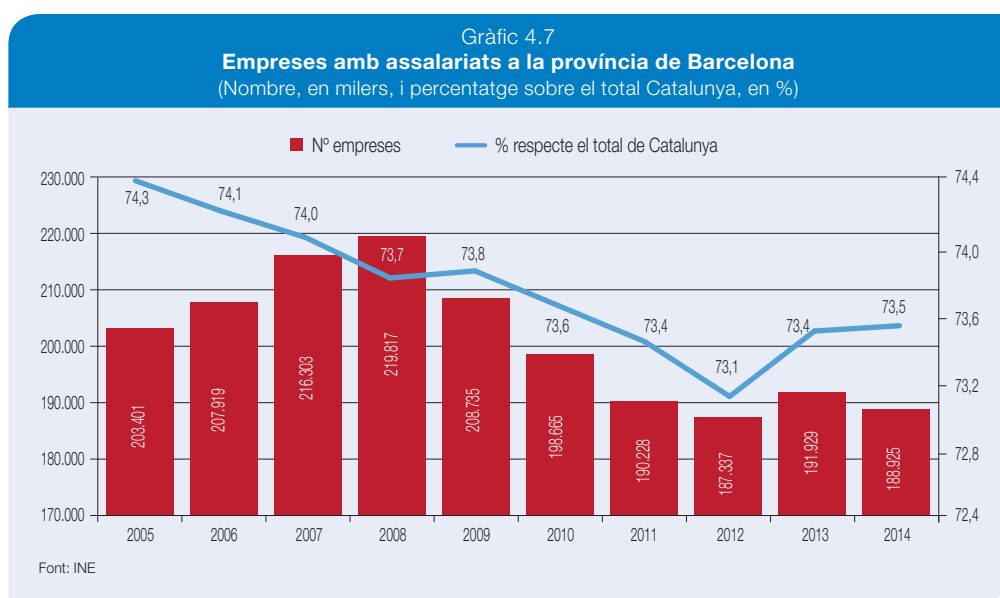
Per primer cop des del 2007, el nombre d'**aturats registrats** ha caigut a la província de Barcelona, i a més ho ha fet de manera més intensa que al conjunt de Catalunya. El nombre mitjà d'aturats registrats a les oficines del SOC corresponents a la província de Barcelona durant el 2014 fou de 441.755, 35.142 menys que el 2013. En termes relatius la caiguda ha estat del 7,4%, mig punt superior a la mitjana catalana. Al seu torn la **taxa d'atur** registral s'ha situat en el 16,5% a finals del 2014, enfront del 18,2% d'un any abans. Val a dir, però, que aquesta continua essent molt superior a la del 2008 (11,8%).

Malgrat la conjuntura favorable en l'ocupació i l'afiliació, s'ha produït una lleugera caiguda en el nombre d'**empreses** amb treballadors (-1,6%), situant-se aquestes en 188.925, el 73,5% del total de Catalunya segons l'INE (gràfic 4.7). La caiguda, en línia a la del conjunt de Catalunya s'ha produït amb independència de la mida, essent especialment significativa en el cas de les empreses d'entre 50 i 200 treballadors, on el descens ha estat del 4,7%. Per contra, el nombre d'empreses concursades ha experimentat una important disminució respecte al registre del 2013 (del -29,6% en termes relatius), resultat de la millora del context econòmic.

Segons les dades de la Seguretat Social, a la província de Barcelona hi havia 175.649 **comptes de cotització** el 2014, 4.272 més que el 2013. El creixement en termes relatius (2,5%) ha estat tres dècimes superior a la mitjana catalana. Aquest és el primer augment que es produeix des de l'inici de la crisi i, a més, tots els grans sectors de l'economia han vist créixer el nombre d'empreses.

Finalment, els **preus del consum** a la província de Barcelona han crescut un 0,3% en mitjana anual, dues dècimes per sobre del conjunt de Catalunya i mig punt per sobre de la mitjana espanyola. Cal destacar que es manté el diferencial d'inflació respecte al conjunt de l'economia catalana i espanyola que ja es donava l'any 2013.

Taula 4.1
Dades bàsiques de la província de Barcelona

	2011	2012	2013	2014	Variació 2013-2014 (% , pp)		Pes Prov./Catalunya	
					Província	Catalunya	2013	2014
DEMOGRAFIA								
Població Total	5.529.099	5.552.050	5.540.925	5.523.784	-0,3	-0,5	73,4%	73,5%
Densitat (hab/km ²)	716	719	717	715	-0,3	-0,5	-	-
Població de menys de 15 anys	848.233	859.475	862.343	862.820	0,1	-0,1	72,7%	72,8%
Població potencialment activa (15-64)	3.745.231	3.740.229	3.709.759	3.669.527	-1,1	-1,2	73,3%	73,4%
Població de 65 anys i més	935.635	952.346	968.823	991.437	2,3	2,2	74,0%	74,1%
Índex de dependència global	47,6	48,4	49,4	50,5	1,2	1,1	-	-
Índex d'envelliment	110,3	110,8	112,3	114,9	2,3	2,5	-	-
Nacionalitat espanyola	4.735.379	4.759.979	4.768.935	4.794.117	0,5	0,5	74,6%	74,6%
Nacionalitat estrangera	793.720	792.071	771.990	729.667	-5,5	-6,0	66,6%	67,0%
Taxa d'estrangeria total	14,4	14,3	13,9	13,2	-0,7	-0,9	-	-
Taxa d'estrangeria extracomunitaria	11,3	11,2	10,9	10,2	-0,7	-1,4	-	-
ACTIVITAT ECONÒMICA								
Comptes de cotització¹	178.064	171.666	171.377	175.649	2,5	2,2	72,1%	72,3%
Nº empreses	453.485	446.147	438.385	434.914	-0,8	-0,7	75,5%	75,4%
sense treballadors	263.257	258.810	246.456	245.989	-0,2	0,0	77,1%	77,0%
1 a 49 assalariats	185.817	183.078	187.834	184.994	-1,5	-1,6	73,3%	73,3%
50 a 199 assalariats	3.454	3.355	3.162	3.012	-4,7	-4,9	81,8%	82,0%
200 a 999 assalariats	804	767	803	791	-1,5	-1,2	85,2%	85,0%
1.000 o més assalariats	153	137	130	128	-1,5	0,0	90,9%	89,5%
Empreses concursades	1080	1474	1570	1106	-29,6	-28,0	84,1%	82,4%
Compravendes immobiliàries	120.655	115.804	131.989	129.527	-1,9	-2,4	58,3%	58,6%
Matriculació de vehicles	136.389	118.736	126.371	151.176	19,6	18,2	78,1%	79,0%
SECTOR EXTERIOR								
Exportacions de béns (milions €)	42.321,8	45.444,3	45.828,8	47.057,3	2,7	2,1	77,7%	78,2%
<i>10 principals sectors:</i>								
Prod. químics	9.759	10.836	11.633	12.308	5,8	3,2	74,9%	76,8%
Automob. i motos	5.397	6.238	6.219	6.964	12,0	11,4	98,3%	98,9%
Textils i confecció	3.414	3.622	4.117	4.379	6,4	6,1	90,6%	90,8%
Altres béns d'equip	3.869	3.931	4.088	4.337	6,1	6,9	81,9%	81,2%
Maq. Esp. altres Indústries	2.713	2.932	3.368	3.030	-10,0	-8,9	83,2%	82,2%
Comp. Automòbil	2.005	2.046	2.090	1.925	-7,9	-6,5	91,0%	89,6%
Altres semimanuf.	1.680	1.790	1.834	1.849	0,8	-0,9	73,7%	75,0%
Altres manuf. de consum	1.213	1.248	1.291	1.390	7,6	7,6	86,2%	86,3%
Carn	877	1.012	1.115	1.139	2,1	7,0	44,7%	42,7%
Ferro i acer	1.155	1.142	1.070	989	-7,6	-7,2	94,6%	94,1%
Exportacions a la UE	21.932	21.820	22.180	23.475	5,8	4,3	73,3%	74,4%
Exportacions fora UE	20.389	23.623	23.648	23.581	-0,3	-0,2	82,4%	82,4%
Importacions de béns (milions €)	57.190	54.941	52.943	57.311	8,2	6,7	78,6%	79,7%
<i>10 principals sectors:</i>								
Prod. químics	11.917	11.831	12.095	13.000	7,5	5,0	79,0%	80,8%
Textils i confecció	5.552	5.313	5.415	6.014	11,1	10,5	94,3%	94,8%
Altres béns d'equip	5.243	4.970	5.078	5.481	7,9	6,0	89,0%	90,6%
Automob. i motos	3.808	3.568	3.820	4.437	16,2	19,4	94,8%	92,2%
Comp. Automòbil	3.204	3.078	3.488	3.555	1,9	1,7	97,7%	97,9%
Maq. Esp. altres Indústries	3.283	3.226	2.974	3.269	9,9	9,6	90,6%	90,9%
Petroli i derivats	2.282	2.129	1.465	1.711	16,8	0,7	21,6%	25,0%
Altres manuf. de consum	1.678	1.524	1.475	1.678	13,8	13,1	86,9%	87,4%
Altres semimanuf.	1.619	1.583	1.517	1.595	5,1	3,9	76,6%	77,5%
Gas	1.941	1.994	1.564	1.448	-7,4	9,8	84,4%	71,2%
Importacions UE	28.534	26.162	26.698	28.834	8,0	6,7	81,9%	82,9%
Importacions fora UE	28.656	28.778	26.245	28.476	8,5	6,7	75,5%	76,7%
Nombre d'empreses exportadores (nombre)	38.301	40.926	43.486	41.951	-3,5	-3,0	88,6%	88,2%
Nombre d'empreses exportadores regulars	11.328	11.945	12.739	13.866	8,8	8,6	86,8%	87,0%
Exporten menys de 50.000 €	4.641	5.121	5.662	6.376	12,6	16,4	90,4%	87,5%
Exporten de 50.000 a 500.000 €	3.023	3.123	3.211	3.422	6,6	12,2	87,9%	83,6%
Exporten de 500.000 a 5 Milions €	2.676	2.690	2.863	3.021	5,5	8,9	81,9%	79,3%
Exporten de 5 a 50 Milions €	880	900	881	932	5,8	3,9	77,3%	78,6%
Exporten més de 50 Milions €	108	111	124	115	-7,3	-1,2	76,5%	71,9%
MERCAT DE TREBALL								
Ocupats	2.367.875	2.234.325	2.178.575	2.234.475	2,6	2,1	73,4%	73,7%
Agricultura	11.575	12.675	11.425	11.575	1,3	-14,0	21,8%	25,7%
Indústria	437.800	426.075	405.100	413.725	2,1	2,0	74,0%	74,1%
Construcció	164.025	127.775	119.150	119.225	0,1	-1,5	64,7%	65,8%
Serveis	1.754.425	1.667.875	1.642.875	1.689.900	2,9	2,8	75,2%	75,2%
Afiliats total règims¹	2.195.063	2.112.913	2.107.835	2.172.605	3,1	3,0	76,3%	76,4%
Assalariats	1.822.147	1.747.495	1.740.764	1.796.395	3,2	3,1	77,5%	77,6%
Autònoms	372.916	365.418	367.071	376.210	2,5	2,2	70,9%	71,1%
Contractes¹	1.601.146	1.603.630	1.619.436	1.829.394	13,0	13,0	74,9%	74,9%
Atur registrat¹	454.961	481.112	463.474	422.935	-8,7	-6,9	72,7%	71,3%
Taxa d'atur registrat ¹	17,5%	18,7%	18,2%	16,5%	-1,7	-1,6	99,0%	98,0%

¹ Dades de final d'any

Fons: INE, IDESCAT, Departament d'Empresa i Ocupació (DEO), Direcció General de Trànsit (DGT), Dataconex i ICEX

Anàlisi comarcal

La província de Barcelona inclou onze comarques: Alt Penedès, Anoia, Bages, Berguedà, Baix Llobregat, Barcelonès, Garraf, Maresme, Osona, Vallès Occidental i Vallès Oriental³. L'any 2015 s'ha creat una nova comarca (el Moianès), que inclou municipis de les comarques del Bages, Osona i Vallès Oriental, però encara no es disposa d'informació estadística per analitzar-la. La major concentració de la població es dona al Barcelonès, al Baix Llobregat i als dos vallesos. Entre aquestes quatre comarques sumen el 79% de la població provincial total. El Berguedà és la comarca menys poblada de la província i la que presenta una estructura econòmica i geogràfica més diferent a la resta, al tractar-se d'una comarca majoritàriament de muntanya.

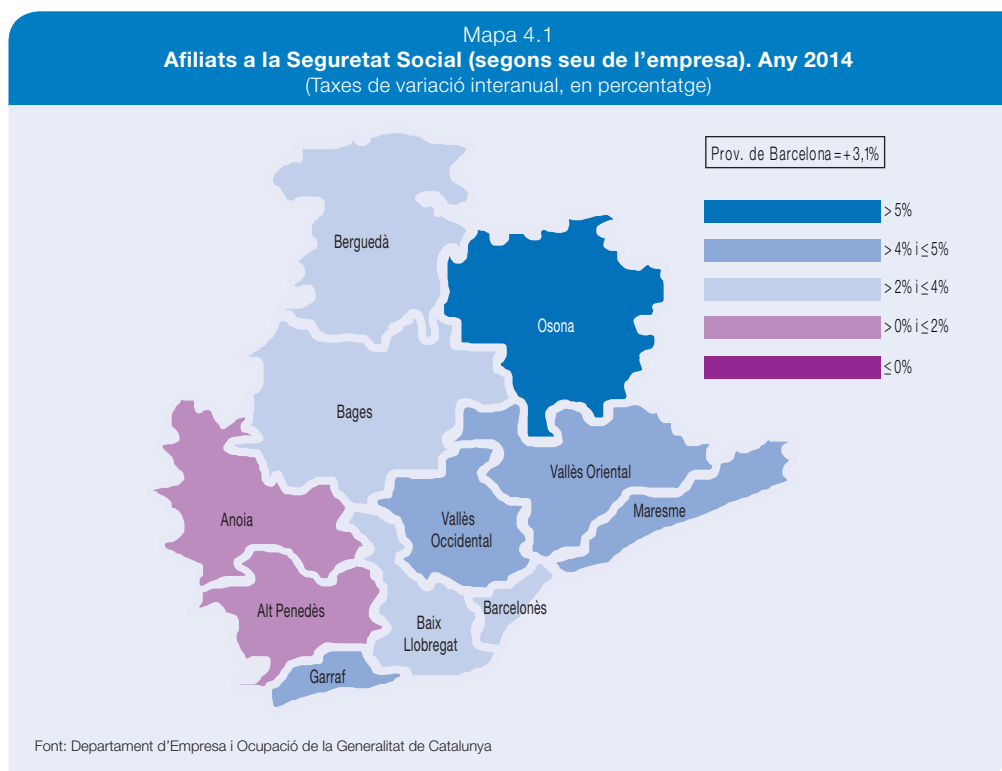
L'evolució de la **població** durant el 2014 ha estat desigual per comarques. Les caigudes més elevades s'han donat a la zona mitjana i alta del Llobregat (Berguedà i Bages), amb caigudes de l'1,3% i el 0,7% respectivament, i al Barcelonès (-0,6%), que per la seva importància quantitativa és el principal factor explicatiu del descens global a nivell provincial. Per contra, la població ha crescut a les dues comarques vallesanes i al Ma-

³ Els municipis de Espinelves, Vidrà i Viladrau, de les comarques d'Osona formen part de la província de Girona. Així mateix, Gósol (Berguedà) pertany a la província de Lleida. En canvi, el municipi de Fogars de la Selva, de la Selva, pertany a la província de Barcelona.

resme, si bé ho ha fet de manera molt minsa. Per trams de població, aquestes diferències són encara més accentuades. En el grup de menors de 15 anys, destaca el creixement experimentat al Barcelonès, amb un 0,5%, mentre que les caigudes són superiors a l'1% a l'Anoia i al Berguedà. En el grup de persones entre 15 i 64 anys, les caigudes són generalitzades. Per contra, s'observen creixements superiors al 3% entre la població de 65 i més anys, a un bon nombre de comarques, especialment en aquelles properes a Barcelona i amb un abundant parc d'urbanitzacions de baixa densitat, destacant els casos del Vallès Oriental (3,8%) i del Baix Llobregat (3,5%).

La població nascuda a Catalunya augmenta a totes les comarques, amb l'excepció del Berguedà on cau un 1,1%. Per contra, les caigudes de la població són generalitzades entre les persones nascudes a l'estranger, les més significatives s'han produït al Bages (-5%) a l'Anoia (-4,2%) i al Garraf (-4,1%).

El nombre d'**afiliats a la Seguretat Social** ha crescut de forma generalitzada a totes les comarques, tant al règim general com al règim d'autònoms. Els creixements més reduïts s'han produït a l'Alt Penedès, amb un 0,4%, i a l'Anoia, amb un 1,8%. Per contra, els creixements més elevats es donen a Osona (5,2%), al Garraf (4,6%) i al Maresme (4,3%). Als vallesos l'afiliació ha crescut un 4%, mentre que al Baix Llobregat el creixement ha estat del 3,8%. Al Barcelonès el creixement ha estat set dècimes inferior a la mitjana provincial (2,4%) ([mapa 4.1](#)).

Els **serveis** han estat el motor de la recuperació de les afiliacions a gairebé totes les comarques. L'única excepció la trobem a l'Alt Penedès i al Berguedà. En el primer cas, l'absència de creixement en aquest sector és el factor explicatiu del minso creixement global de l'afiliació. En el cas del Berguedà —la comarca amb menys afiliats globals a la Seguretat Social—, la indústria ha estat el motor de la recuperació. Cal destacar també el fort impuls que experimenta l'ocupació a la **indústria** a Osona i que explica bona part del creixement diferencial de la comarca. Quant a la **construcció** comença a contribuir positivament al creixement de l'afiliació a gairebé totes les comarques, amb l'única excepció de l'Anoia, on encara es perden afiliats. Destaca sobretot en el cas del Berguedà, amb un creixement anual dels afiliats a la construcció del 6,2% el 2014. Aquesta comarca juntament amb el Vallès Oriental són les que presenten un major pes relatiu dels treballadors de la construcció sobre el total (el 15% en ambdós casos) (gràfic 4.8).

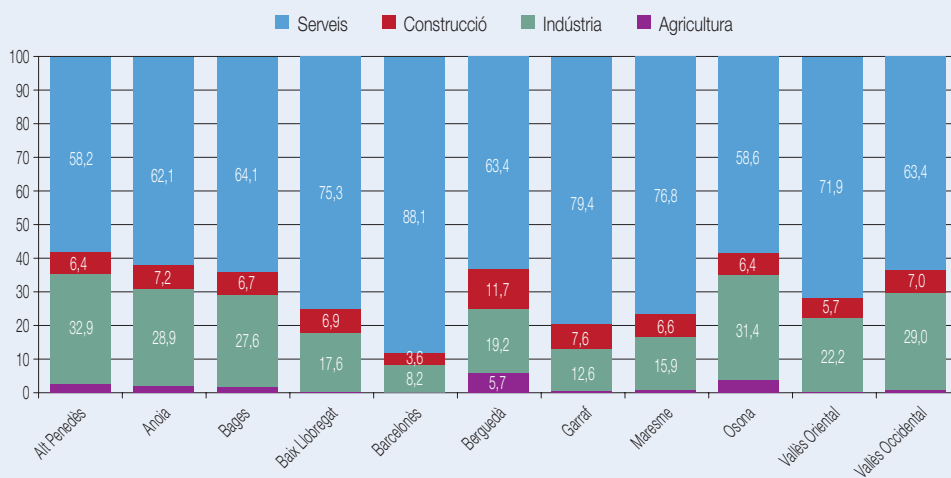
Pel que fa als subsectors dels serveis, el comerç ha estat determinant en el creixement a la majoria de comarques, amb les excepcions del Berguedà, on el nombre d'afiliats al comerç cau el 6,4%, així com al Barcelonès o l'Alt Penedès, on tot i créixer ho fa d'una manera minsa. El creixement de les activitats professionals és especialment significatiu als dos Vallesos, essent la segona font de creixement d'afiliats en termes absoluts, després del comerç. De manera similar, les activitats administratives han tingut un pes destacat en la creació de nous afiliats a Osona i al Berguedà. Al Garraf i al Maresme, en canvi, és l'hostaleria la segona activitat que ha generat més nous afiliats, després del comerç.

Atenent al lloc de residència dels treballadors, els creixements de l'afiliació han estat més uniformes, oscil·lant entre l'1,3% de l'Alt Penedès i el 4,4% d'Osona. Cal destacar que a totes les comarques de la província, amb l'excepció del Barcelonès, el nombre d'afiliats segons residència és superior al nombre d'afiliats segons el compte de cotització de l'empresa, assolint aquesta discrepància valors a l'entorn del 70% al Garraf, i superiors al 40% al Maresme, a l'Anoia, o al Berguedà.

L'**atur registrat** ha disminuït de forma generalitzada a totes les comarques. Al Berguedà s'ha produït el descens més important, un -14,4%. Les caigudes també han superat el 10% a Osona i al Vallès Oriental; mentre que les més moderades es donen al Bages (-6,8%), a l'Alt Penedès i a l'Anoia (-7,3% en tots dos casos). Precisament en aquesta darrera comarca és on es registra l'única taxa d'atur registral superior al 20%. Per contra, només al Barcelonès se situa per sota del 15%. A Osona és del 15,5% i al Baix Llobregat és del 16,7%, mentre que a les dues comarques vallesanes se situa lleugerament per sota del 18%. A totes les comarques la **taxa d'atur** registral ha disminuït respecte al 2013, oscil·lant el descens entre 1,3 punts percentuals al Barcelonès i 2,7 punts al Berguedà (mapa 4.2).

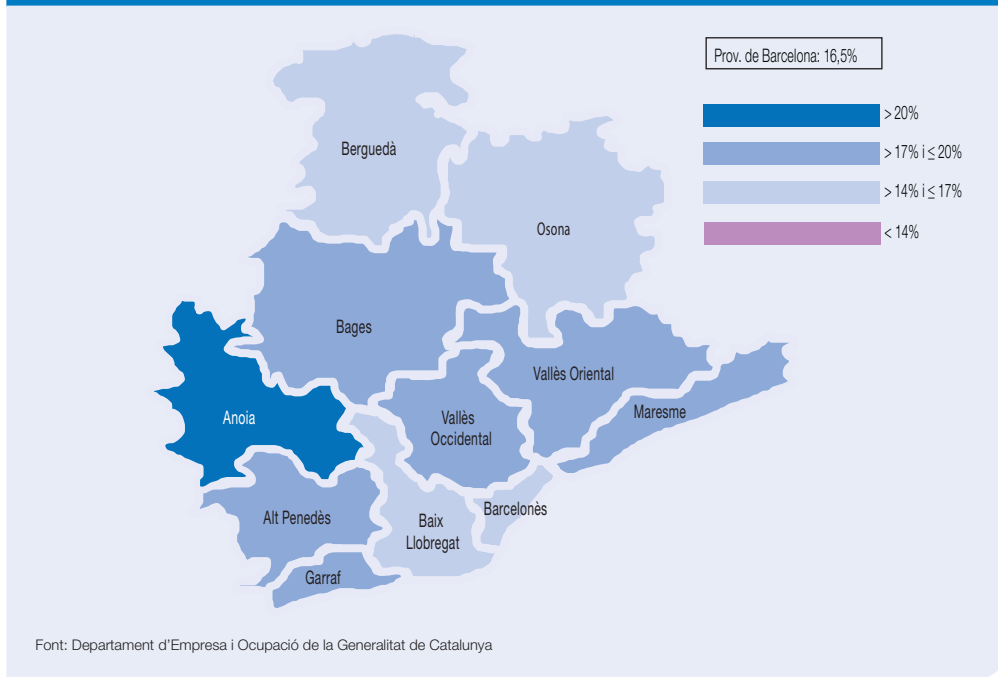
El nombre de **comptes de cotització** de la Seguretat Social (l'única dada disponible que aproxima el nombre d'empreses a nivell comarcal) ha crescut a totes les comarques durant el 2014. El creixement més elevat s'ha produït al Garraf (5,5%), mentre que el més reduït s'ha donat al Berguedà (1%). El creixement del nombre d'empreses també ha estat notable al

Gràfic 4.8
Estructura sectorial dels afiliats. Any 2014
(En percentatge sobre el total d'afiliats de la comarca)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Mapa 4.2
Taxa d'atur registral. Any 2014
 (En percentatge)

Maresme i a Osona, amb creixements del 3,7% cadascú, i al Baix Llobregat (3,5%). Per contra, el creixement d'empreses al Barcelonès ha estat més moderat (1,8%).

El creixement d'empreses als serveis ha estat la tònica general a les comarques, amb l'excepció del Berguedà on ha caigut un 0,5%. El valor màxim de creixement d'empreses en aquest sector s'ha registrat al Garraf, amb un ascens del 4,6%. Precisament en aquesta comarca és on s'ha registrat també el creixement més important d'empreses a la construcció (un 14,2% respecte a l'any anterior). La segueix, a força distància, el Baix Llobregat, amb un creixement de les empreses de construcció del 6,1% respecte a un any enre-

re. En canvi, l'Alt Penedès ha registrat un descens significatiu del nombre d'empreses en aquest sector (el -3,4%). Pel que fa a la indústria, el creixement més important de centres de cotització es va donar al Berguedà (7,7%), mentre que al Barcelonès i al Bages el nombre d'empreses va disminuir lleugerament. Quant a la importància dels sectors a les comarques, el Barcelonès és la comarca amb un major pes de les empreses del sector de serveis (amb un 89% d'empreses dedicades als serveis del total d'empreses de la comarca), Osona és la comarca amb un major pes del sector industrial i primari (amb un 19% i un 5%, respectivament) i el Berguedà quant a la construcció (amb un 10% del total).

Taula 4.2
Dades bàsiques de les comarques. Any 2014

	Població		Població nascuda a l'estranger		Empreses (comptes de cotització)		Afiats segons seu de l'empresa		Afiats segons residència		Atur registrat		Taxa d'atur registral
	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	(%) 2014 ¹
Alt Penedès	106.262	0,0	13.509	-2,3	3.286	1,8	34.411	0,4	42.725	1,3	8.356	-7,3	17,3
Anoia	117.842	-0,5	11.844	-4,2	3.110	1,9	29.989	1,8	43.859	2,2	11.086	-7,3	20,9
Bages	184.403	-0,7	22.386	-5,0	5.443	1,9	59.528	2,7	69.046	3,0	14.528	-6,8	17,7
Baix Llobregat	806.249	-0,3	106.002	-3,5	20.695	3,5	263.208	3,8	324.141	3,0	62.320	-9,5	16,7
Barcelonès	2.227.238	-0,6	480.184	-1,2	84.215	1,8	1.119.614	2,4	872.853	2,5	156.255	-7,9	14,8
Berguedà	40.039	-1,3	3.862	-0,3	1.293	1,0	10.258	2,0	14.462	2,9	2.788	-14,4	16,3
Garraf	145.886	-0,5	25.137	-4,1	3.762	5,5	31.315	4,6	53.553	3,6	12.268	-9,3	19,9
Maresme	437.919	0,1	58.199	-1,7	11.427	3,7	114.789	4,3	168.649	3,3	36.133	-8,5	18,7
Osona	154.897	-0,1	21.740	-0,2	5.646	3,7	57.268	5,2	64.691	4,4	11.530	-10,9	15,5
Vallès Occidental	899.532	0,1	114.544	-2,3	25.122	2,9	327.719	4,0	357.837	3,4	74.740	-9,3	17,9
Vallès Oriental	403.623	0,2	50.062	-1,7	11.656	2,9	124.591	4,0	161.300	3,2	32.847	-10,6	17,8
Província de Barcelona	5.523.784	-0,3	907.428	-1,9	175.649	2,5	2.172.605	3,1	2.172.870	2,9	441.755	-7,4	16,5
Catalunya	7.518.903	-0,5	1.290.628	-2,6	243.017	2,2	2.844.130	3,0	2.907.214	2,7	593.555	-6,9	16,8

¹ Dades a 31 de desembre

Font: IDESCAT, MTAS, DEO i INE

Les infraestructures estratègiques per a l'àrea metropolitana de Barcelona

Daniel Albalade i Germà Bel

Universitat de Barcelona (GiM-IREA)

La regió metropolitana de Barcelona és una de les grans àrees metropolitanas del sud d'Europa, juntament amb Madrid, Milà i Roma. I ho és també del conjunt d'Europa, si tenim en compte que només Londres i París tenen unes dimensions, població i riquesa netament superiors. També és la única ciutat important d'Europa en la que les principals decisions d'inversió en infraestructures i de gestió dels equipaments de transport depenen d'unes autoritats estatals que, lluny de jugar un paper d'àrbitre o facilitador entre les principals ciutats del seu Estat, juguen un paper de part. Això és, prenen decisions d'inversió i de gestió que subordinen els interessos sistemàticament a les conveniències de comunicació de la capital política de l'Estat. Això ha dificultat que la dotació d'infraestructures i la gestió de les mateixes preparin de forma òptima a Barcelona per fer el que ha de fer el sistema de mobilitat d'una gran àrea metropolitana: connectar eficaçment amb el món, articular-la adequadament amb la seva àrea d'influència, i promoure una mobilitat eficient i sostenible dins la pròpia àrea.

1. Les infraestructures de connectivitat internacional: una dotació adequada; una gestió manifestament millorable

Barcelona té ara i pel futur proper una dotació infraestructural adequada de les grans infraestructures de connectivitat global: l'aeroport per al trànsit de passatgers (i subsidiari per al de mercaderies) i el port per al trànsit de mercaderies. A això hi ha ajudat el fet que siguin infraestructures que no són finançades pels pressupostos públics, sinó per les taxes pagades pels seus usuaris. I en el cas de Barcelona, amb escreix, doncs ambdues infraestructures obtenen uns beneficis financers considerables, part dels quals són usats per les autoritats estatals en inversions i operacions — moltes vegades mancades de propòsit de mobilitat — en altres instal·lacions.

Així doncs, el Port de Barcelona i l'Aeroport de El Prat es troben en condicions per a competir amb la resta de ports i aeroports comparables en quant a dotació d'infraestructures i qualitat de servei. Ho mostra clarament l'evolució del Port de Barcelona dels darrers anys, tant en creixement de la càrrega, noves inversions i desenvolupament turístic amb l'impuls del negoci dels creuers. Tot i que el sud d'Europa no presenta avantatges significatius en la combinació entre costos d'ope-

ració i accés a mercats, la situació geogràfica de l'àrea metropolitana de Barcelona i els canvis en els patrons de comerç mundials que promouen l'arribada de fluxos comercials provinents del sud-est asiàtic suposa una finestra d'oportunitat per l'àrea metropolitana de Barcelona de convertir-se en porta d'entrada natural d'aquests productes. Malauradament, només un quart de la càrrega Àsia-Europa entra actualment pels ports del Mediterrani per la ineficiència del transport de superfície i la limitada accessibilitat als mercats del centre d'Europa. És imprescindible disposar de les infraestructures de superfície adequades i dissenyades per facilitar el transport multimodal, fomentant la indústria exterior catalana com a font de riquesa sostenible.

Pel que fa a l'aeroport, l'augment de rutes aèries de llarg recorregut creades des de Barcelona durant els darrers anys han ajudat a millorar l'accés a nous mercats i ha permès potenciar la seva connectivitat de llarg radi, complementant cada vegada millor l'excel·lent connectivitat a nivell europeu i de la Mediterrània que ha assolit l'aeroport del Prat en els darrers anys. Encara hi ha camí a córrer pel que fa a la connectivitat de llarga distància, i en aquest sentit la trajectòria dels darrers anys permet tenir un cert optimisme.

Per aprofitar com cal la potencialitat de les infraestructures de llarga distància de que disposa l'àrea metropolitana de Barcelona, és necessari avançar en el control des de la proximitat de les decisions rellevants en matèria d'inversions, de preus i taxes, i de gestió comercial d'aquestes instal·lacions. Això permetria fer front molt més ràpid i eficaçment a les seves principals mancances, que són, com s'ha mencionat, les connexions de transport terrestre, especialment ferroviari, del port i l'aeroport, tan temps necessitades i postergades. Tanmateix, en aquest sentit no podem ser tan optimistes, atesos els antecedents de la política d'infraestructures a Espanya. En qualsevol cas, caldrà ser persistent en aquesta direcció.

2. Les infraestructures terrestres: subsistència de moltes i greus mancances

Les infraestructures terrestres de comunicació a mitja distància de Barcelona, autopistes i ferrocarril (de passatgers), presenten un nivell de dotació adequat per les comunicacions amb el

centre de la península ibèrica, però això és tot. Subsisteixen deficiències importants en les infraestructures terrestres transversals, les que articulen la mobilitat al llarg de la Mediterrània, tant cap al sud com cap al centre d'Europa. L'articulació regional amb ferrocarril, tot superant els dèficits en l'eix mediterrani tant per passatgers com per mercaderies, ha de ser una prioritat per millorar l'articulació de Barcelona amb la seva àrea territorial d'influència. Els efectes, òbviament, serien positius no només per la capital del país, sinó per tot el país.

2.1. L'aposta pel ferrocarril de mercaderies

La inversió en infraestructures a Catalunya ha tingut una forta orientació cap als passatgers. Així ho mostra la inversió en l'alta velocitat ferroviària o en l'aeroport de Barcelona. Aquests dos projectes han absorbit la major part de la inversió pública en infraestructures de la darrera dècada, deixant al marge la mobilitat eficient de les mercaderies. Aquest abandonament contribueix a la reduïda quota de mercat del ferrocarril a Catalunya i a Espanya, i dificulta que pugui jugar un paper com alternativa al transport per carretera.

El consens a l'àrea metropolitana de Barcelona i al conjunt de Catalunya sobre la importància del corredor mediterrani de mercaderies fa pensar que la política d'infraestructures hauria de prioritzar aquest projecte. Tanmateix, les competències sobre el desenvolupament d'aquest corredor corresponen a l'administració central, que s'ha caracteritzat per assignar esforços inversors molt limitats a aquest projecte mentre segueix ampliant la xarxa d'alta velocitat ferroviària per a passatgers arreu de l'Estat com a política prioritària.

L'aposta pel ferrocarril, en especial en el moviment de mercaderies, es considera una prioritat logística i mediambiental a Europa. El disseny de la xarxa europea TEN-T, en la que s'inscriu el corredor mediterrani, promou la connectivitat ferroviària dels ports per tal de facilitar aquesta mobilitat. Malauradament, només el 10,7% de les mercaderies que surten o entren al port de Barcelona ho fan mitjançant el ferrocarril. De fet, en l'actualitat, el corredor ibèric (Barcelona-Saragossa-Madrid) i el corredor nord (Pamplona i Burgos) suposen la pràctica totalitat del transport ferroviari del Port, i tan sols el 2% restant corresponen al corredor europeu. Aquesta realitat adverteix de les limitacions actuals del port de Barcelona per funcionar com a centre de connexions logístiques i per fomentar el canvi modal desitjat sense unes infraestructures de superfície que hi donin suport.

Si bé les infraestructures són importants, també ho és l'eficiència en els serveis de transport. Per això és important pro-

moure la competència entre operadors —avui molt imitada—, entendre els motius pels quals Renfe segueix gaudint d'una quota de mercat tant elevada, i promoure mesures de gestió de la demanda que donin incentius a moure les mercaderies per ferrocarril. També en aquest sentit cal un debat sobre el corredor d'alta velocitat mixt actual i l'antic traçat per Portbou. En primer lloc, el disseny de la xarxa actual d'alta velocitat i la situació de la concessió del túnel del Pertús, que requereix de moltes circulacions a preus elevats per sostenir-se, posa en qüestió la política de promoure aquest corredor per a l'ús mixt entre passatgers i mercaderies. De fet, un creixement del trànsit de mercaderies i passatgers podria posar també límits a la capacitat del túnel per servir de forma eficient el trànsit mixt a mig termini. Mentrestant, la majoria de serveis de mercaderies segueixen prenent el pas per Portbou i part del sector logístic reclama l'adaptació del traçat a l'ample europeu amb la solució del tercer fil. Aquesta opció sacrificarà temps a canvi de no trobar-se limitat per la coordinació amb els serveis de viatgers, pels problemes en el túnel del Pertús o per la configuració costosa de l'actual traçat que dificulta la seva competitivitat en termes de costos amb la carretera. Un problema a tenir en compte és que això agreujaria els ja molt importants problemes de viabilitat de la concessió del Túnel del Pertús, que es troba dins un procés que pot desembocar en el rescat per l'Estat, per aplicació del principi contractual de Responsabilitat Patrimonial de l'Administració.

2.2. Els serveis ferroviaris de proximitat: Rodalies

La mobilitat interna de la regió metropolitana té el seu gran forat negre en el funcionament del ferrocarril de rodalies —especialment el de titularitat estatal—, que presenta uns nivells de modernització i de servei molt inferiors al d'altres urbs comparables a Europa, i inferior també al nivell de servei de l'oferta col·lectiva de mobilitat dins l'àrea metropolitana pròpiament dita. Les necessitats d'inversió en rodalies són importants, i aquest és un dèficit que perjudica l'eficiència de la gestió, per molt canvi de titularitat formal de la competència gestora que s'hagi fet. I també té conseqüències distributives importants, doncs són serveis usats més habitualment per moltes persones de menor capacitat de despesa. Aquí hi ha, probablement, la principal prioritat inversora en un futur immediat.

La qualitat del servei de rodalies es veu enormement condicionada per la situació de les seves infraestructures. Tot i el pla d'infraestructures ferroviàries 2008-2015 i la transferència de la gestió a la Generalitat de Catalunya l'any 2010, el servei de Rodalies de Catalunya segueix oferint problemes evidents

de qualitat i fiabilitat. El pla comprometia una inversió de 4.000 milions d'euros, però ha tingut una execució massa minsa com per haver pogut solucionar els problemes endèmics del servei. A més, a l'any 2012 la inversió en el servei de rodalies va caure un 95%, i a més està constituïda bàsicament per les inversions associades a l'estació per a l'alta velocitat de la Sagrera i l'inici d'estudis i projectes, el que ha d'associar-se més a l'alta velocitat ferroviària que al servei de rodalies, i no s'ha recuperat de forma significativa.

En els darrers mesos hem assistit a diversos anuncis d'acords entre la Conselleria de Territori i Sostenibilitat i el Ministeri de Foment per tal d'accelerar inversions considerades urgents un cop abandonat el pla d'infraestructures. Els primers acords fixaven actuacions per valor de 306 milions d'euros fins a l'any 2016, una xifra que es va incrementar amb una reserva de 100 milions d'euros al gener de 2014, i que allargarien les actuacions fins al 2017. Tanmateix, els ritmes d'execució —també d'aquestes actuacions urgents— garanteixen nous incompliments. Aquests s'evidencien amb els diversos anuncis d'acord entre la Conselleria i el Ministeri als que hem assistit per a les mateixes actuacions i amb els mateixos protagonistes. El darrer anunci d'actuacions per part del Ministeri de Foment, el dia 14 de maig del 2015, just enmig de la campanya electoral de les municipals de 2015, augura actuacions en la connexió ferroviària de la T1 del Prat i Barcelona, i la duplicació del tram de Parets-La Garriga en la línia de ferrocarril Barcelona-Puigcerdà. Tanmateix, tenim experiència sobrada d'anuncis electorals incomplets pels governs centrals com per donar-li credibilitat a aquest. Temps hi haurà de veure si ara sí fan alguna cosa, o ha estat —una vegada més— només fum per sortir del pas.

Més enllà de les inversions, la transferència del servei a la Generalitat és insuficient per resoldre els principals problemes del servei de rodalies. La transferència de competències del 2010 es va traduir en un canvi de titularitat i en la possibilitat de decidir només sobre la regulació, la planificació, la gestió, la coordinació i la inspecció del sistema de rodalies. Per tant, la Generalitat té competències en els horaris, freqüències de pas, política informativa i preus, i pot obrir expedients i sancionar a Renfe. Però no té competències sobre les infraestructures, sobre els trens, ni sobre les estacions o el personal. Ni tan sols pot substituir l'operador del servei ja que l'Estat ha incomplert l'acord per modificar la llei del sector ferroviari per facilitar la liberalització dels serveis. En aquest marc limitat, la Generalitat actua en la planificació i coordinació d'horaris, en la definició dels estàndards de qualitat i en la major exigència en els serveis oferts per l'operador però això sembla insuficient per fer el salt de qualitat que mereixen els usuaris de rodalies.

El principal topall per a la millora del servei a llarg termini es troba en que les circulacions que utilitzen els dos únics túnels que permeten creuar la ciutat es troben en un estat de saturació, fet que suposa un greu coll d'ampolla per tot el sistema de rodalies. Aquesta situació fa impossible augmentar-ne les freqüències i facilita que les incidències s'estenguin en el conjunt del sistema. Els túnels no poden absorbir en condicions de seguretat un número superior de circulacions per sentit en hora punta i en coordinació amb la resta de serveis ferroviaris. Dit això, l'arribada de l'alta velocitat i la reordenació del sistema permet un millor aprofitament del túnel de Passeig de Gràcia. No és aquest el cas del túnel de l'Eixample, que no resol cap d'aquests problemes ja que només està disponible pel servei d'alta velocitat. El nou intercanviador a la Sagrera-Meridiana sí pot permetre millores sense pressionar més el sistema en les entrades a Barcelona pel Vallès i pel Barcelonès nord.

Per altra banda, el sistema actual depèn en excés de la configuració de les bifurcacions que determinen els encaminaments i impedeixen una major flexibilitat del servei. És paradigmàtic —tot i no ser únic— el cas de la manca de desdoblament de línia entre Montcada i Vic, que posa en greu situació la capacitat del transport públic per competir amb la carretera en els trànsits d'entrada i sortida de la regió metropolitana. De la mateixa manera, el sistema de rodalies es troba greument congestionat en hora punta en diversos trams centrals, com el del Barcelonès nord de la R1, el de Montcada i Barcelona de la R2, o l'entrada per Sant Andreu Arenal en connexió amb la Sagrera-Meridiana de la R4. Aquesta situació dificulta la competència intermodal entre el ferrocarril i el vehicle privat.

Els únics esforços d'inversió s'han fet en la millora dels sistemes de comunicació i senyalització. També s'han substituït combois, s'han reformat algunes estacions per a permetre que rebin combois de més longitud, i s'han construït noves sub-estacions elèctriques. La catenària ha rebut també algunes actuacions parcials.

La renovació total de les catenàries, el desdoblament de vies úniques, i la implementació del sistema ERTMS (European Rail Traffic Management System), suposaria una millora en la fluïdesa, fiabilitat i seguretat dels serveis, i es maximitzaria l'ús de la capacitat de les infraestructures actuals. Més enllà d'aquestes actuacions, les infraestructures urbanes en el cas de Barcelona imposen límits físics al desenvolupament del sistema a llarg termini. La reordenació de línies, la major integració dels serveis rodalies, regionals i metro, o les millores en la comunicació i senyalització suposen només solucions par-

cials i temporals que poden esgotar les seves prestacions a mig termini si no es planteja la construcció d'un tercer túnel. Aquest tercer túnel permetria reduir la pressió dels actuals, resoldre problemes de configuració de la xarxa i guanyar fiabilitat permetent desviaments de serveis sense que això suposi el bloqueig o la transferència de retards enormes al conjunt de la xarxa. Aquest túnel, però, hauria de permetre resoldre els problemes de saturació de les línies de major ús i entrada a la ciutat de Barcelona. Per això l'elecció del traçat i de la seva connectivitat amb la resta de serveis com el metro i la llarga distància hauria de ser objecte d'estudi prioritari.

3. La gestió futura de la mobilitat

És coneguda la gran elasticitat del creixement del moviment de mercaderies respecte del creixement econòmic. Així ho va demostrar el fet que en el període 2000-2007 el creixement del moviment de les mercaderies a Catalunya va ser 2,5 vegades el creixement del PIB, i que en el període de crisi aquesta hagi caigut més de sis vegades en comparació amb el conjunt de l'economia. Es tracta, doncs, d'un sector enormement sensible al cicle econòmic. Això ens alerta que, davant d'un període de recuperació econòmica, les necessitats logístiques i de mobilitat augmentaran a l'àrea metropolitana de Barcelona pressionant la capacitat actual de les infraestructures. Tot i que l'àrea metropolitana de Barcelona disposa d'una dotació d'infraestructures viàries de qualitat, la seva configuració actual no sembla capaç de fer front a les necessitats de mobilitat futures donat l'actual grau de congestió en

les hores punta. Això suposa una limitació al creixement del desenvolupament logístic de l'àrea metropolitana i una pressió agregada sobre el conjunt de la mobilitat metropolitana. La congestió té un impacte negatiu sobre l'eficiència, així com sobre la competitivitat de l'economia metropolitana. El desenvolupament de nous accessos viaris al Port de Barcelona, la gestió de la demanda de trànsit en els accessos a la ciutat de Barcelona i el quart cinturó seran elements que provocaran tensions que accentuaran el debat públic en els propers anys.

En general, i això també és aplicable a la mobilitat metropolitana, la millora en la gestió d'infraestructures i serveis té un potencial molt més gran per augmentar el benestar que la inversió física incremental. També la gestió integral de la mobilitat. En aquest sentit, una capital europea del segle XXI ha d'abordar d'una forma més decidida i moderna els problemes de sostenibilitat física i ambiental de la mobilitat. S'ha de començar a reflexionar a fons, i avaluar beneficis i perjudicis de polítiques de pacificació del trànsit i reducció de la contaminació, com les taxes impositives de congestió que ja s'han experimentat amb èxit a ciutats com Londres, Estocolm, Copenhage o Milà. Certament, que hagi funcionat bé en aquests llocs no implica necessàriament que també hagi de fer-ho a Barcelona. Tanmateix, seria apropiat començar aviat a analitzar-ho, doncs en algun moment s'acabarà la relativa pacificació del trànsit privat que ha provocat la crisi econòmica, i es tornaran a experimentar fortes tensions en termes de congestió i contaminació.

Girona i comarques

Anàlisi de la província

Amb una superfície de 5.905 km², la província de **Girona** és la més petita de les províncies catalanes, però la tercera en termes d'habitants, totalitzant 756.156 persones l'any 2014, el 10,1% de la població catalana. Una proporció similar es dona entre les empreses, tot i que el pes relatiu de Girona com a seu de grans empreses de Catalunya és inferior al 5%.

Per primer cop en molts anys, la **població** ha caigut a les comarques gironines l'any 2014. El nombre d'habitants de la província s'ha reduït en 5.476 respecte al 2013. En termes relatius la caiguda ha estat del 0,7%, dues dècimes per sobre de la mitjana catalana. Dins el segment de la població potencialment activa (de 15 a 64 anys) la caiguda ha estat encara superior (1,4%), i s'explica sobretot pel descens de la població estrangera (-6,7%), si bé una part d'aquest obeeix a processos de nacionalització.

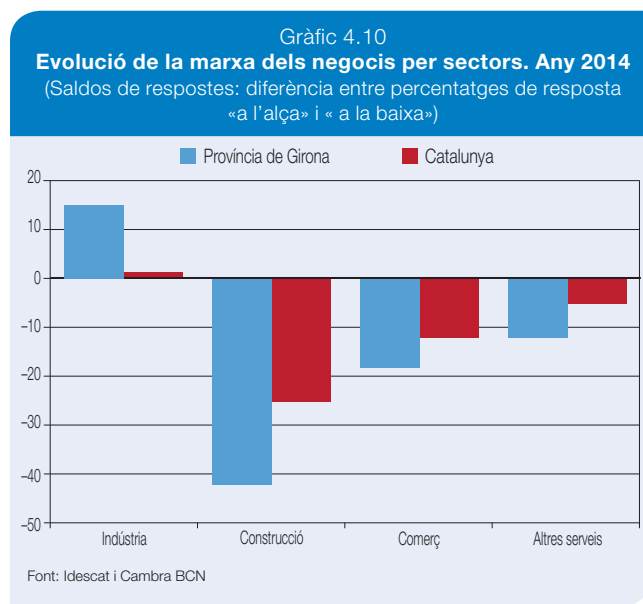
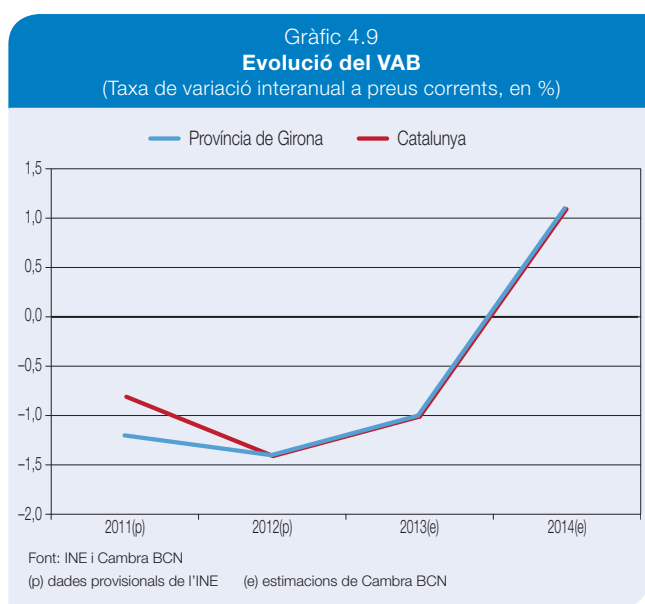
El **valor afegit brut (VAB)** a preus corrents de la província de Girona ha crescut l'1,1% l'any 2014, segons estimacions de la Cambra de Comerç de Barcelona, dada que contrasta amb la caiguda de l'1% registrada l'any 2013. L'economia gironina s'ha comportat igual que el conjunt de Catalunya per segon any consecutiu (gràfic 4,9). El pitjor comportament del sector de la construcció a la província queda compensat per un major creixement del sector industrial a Girona.

Així, dins el sector de la construcció, cal destacar que el nombre d'habitatges nous iniciats a la província ha continuat caient, de 545 a 491. Malgrat tot, les compravendes immobiliàries han experimentat una embranzida important el 2014, amb un creixement del 4%, que contrasta amb la caiguda del 2,4% registrat al conjunt de Catalunya.

Els resultats de l'Enquesta de clima empresarial per a la província de Girona mostren que la **marxa dels negocis** de les empreses ha continuat retrocedint el 2014 a la construcció, al comerç i als altres serveis (no inclou comerç i hostaleria). Això vol dir que el percentatge d'empreses que diu que la marxa dels negocis augmenta encara és inferior al del percentatge d'empreses que diu que disminueix. Per contra, el saldo de respostes és positiu a la indústria, per primera vegada des de l'inici de la crisi, i a més força superior al petit augment que es registra al conjunt de Catalunya. En canvi, a la resta de sectors econòmics l'evolució de la marxa dels negocis és pitjor a la província que al Principat, especialment a la construcció (gràfic 4.10)⁴.

Les vendes a l'exterior han tingut una millor evolució relativa a Girona que al conjunt de Catalunya. Les **exportacions** de béns de la província han ascendit a 4.394 milions d'euros, un 2,8% més que el 2013. Aquesta favorable evolució, set dèci-

⁴ Els resultats de l'Enquesta per al sector de l'hostaleria només estan disponibles per marques turístiques, no per províncies.

mes superior a la mitjana catalana, es deu sobretot al fort impuls de les exportacions de la indústria càrnia, que amb un creixement de l'11,3% ha exportat un total de 1.285 milions d'euros, el 29,2% de les exportacions totals de la província. La fabricació de maquinària per a altres indústries també ha tingut una significativa contribució positiva al creixement, atès que ha registrat un augment del 7,5% i és el tercer sector exportador més important a la província de Girona. Així mateix, cal destacar el fort creixement de les exportacions extra-comunitàries, que ha estat del 7,2%, especialment si es posa en context amb la caiguda del 0,2% que han registrat al conjunt de Catalunya (gràfics 4.11 i 4.12).

A la província de Girona hi havia 3.316 **empreses exportadores** l'any 2014, de les quals poc més de mil són exportadores regulars, és a dir, han exportat de forma regular durant quatre anys consecutius. El 2014 el nombre d'empreses exportadores regulars s'ha incrementat un 8,8%, similar a l'augment registrat pel conjunt de Catalunya. Per això, la província manté pràcticament constant el seu pes sobre el total d'empreses exportadores regulars del Principat en el 6,6%. Cal assenyalar que el major creixement s'observa en el nombre d'empreses amb volums d'exportació entre 50.000 i 500.000 euros, que creix un 15% respecte al 2013.

Al seu torn, les **importacions** s'han incrementat un 3,9%, fins als 2.121 milions d'euros el 2014, per sota del creixement del 6,7% registrat a Catalunya. Els productes químics, que representen una mica més de la quarta part de les importacions,

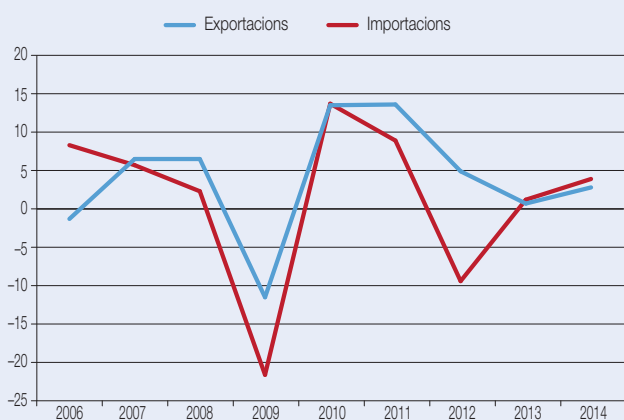
han registrat un augment del 3% i expliquen una part significativa de l'increment global, com també ho fan les matèries primeres animals i vegetals, que tot i el seu reduït volum en termes absoluts (76 milions d'euros) han experimentat un creixement de l'11,3%.

Un indicador important alhora d'analitzar l'economia de la província és l'evolució de l'**activitat turística** a la marca Costa Brava⁵. El nombre de turistes en establiments hotelers ha caigut un 0,6% en relació amb el 2013 i queda lleugerament per sota dels tres milions. Per contra, les pernoctacions han crescut molt lleugerament, un 0,5%, però per sota de la mitjana catalana (1,5%). La Costa Brava és, després de la Costa Daurada, la marca turística amb una major estada mitjana, que el 2014 ha estat de 3,6 dies.

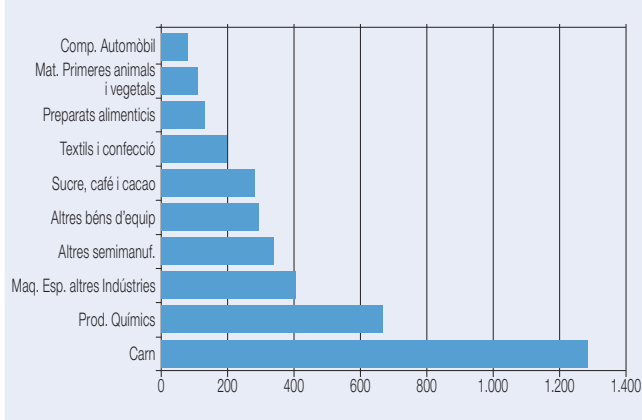
Quant al mercat laboral, el nombre de **persones ocupades** a la província de Girona ha caigut un 0,2%, fins a les 303.425, segons l'INE, enfront d'un augment del 2,1% al conjunt de Catalunya. L'explicació d'aquest diferencial ve donada pel mal comportament de l'ocupació a la construcció, amb una caiguda interanual del 6,7%, així com pel feble creixement als serveis (0,7%) i l'absència de creixement a la indústria. L'ocupació continua essent inferior respecte a la del 2008 a tots els grans sectors de l'economia (gràfics 4.13 i 4.14).

⁵ La marca turística Costa Brava inclou totes les comarques gironines amb excepció de la Garrotxa, el Ripollès i la Cerdanya, que són enquadrades a la marca turística Pirineus. Aquesta darrera marca s'analitzarà amb major detall a la fitxa corresponent a Lleida.

Gràfic 4.11
Evolució de les exportacions i importacions de béns a la província de Girona
(Taxa de variació interanual, a preus corrents, en %)

Gràfic 4.12
Principals sectors exportadors a la província de Girona. Any 2014
(Milions d'euros)

En canvi, el nombre **d'afiliats a la Seguretat Social** dona un senyal positiu el 2014. Els afiliats han crescut un 3,1% al conjunt de la demarcació (una dècima més que a Catalunya), situant-se en 261.874 a 31 de desembre, 7.862 més que a finals del 2013. El creixement ha estat superior entre els assalariats (règim general), que conformen el 77% del total d'afiliats, que entre els autònoms (3,3% enfront del 2,4%).

Els serveis, com en el cas de la resta de províncies catalanes, han estat el sector tractor de l'increment de les afiliacions, que amb un creixement del 3,5%, han aportat el 80% dels nous afiliats a la demarcació. Les activitats de comerç i d'hostaleria han estat el principal subsector en termes de nous afiliats, amb una aportació neta de 2.847 afiliats (el 36% dels nous afiliats). Les activitats professionals, amb un creixement interanual del 6,3% han tingut també una evolució molt favorable, degut sobretot al bon comportament de les activitats jurídiques i de comptabilitat, que han crescut un 6,8%, i han aportat 453 afiliats nets. Per contra, tal i com s'observa també al conjunt de Catalunya, s'ha produït una caiguda significativa d'afiliats a les activitats financeres i d'assegurances (4,8%), tot i que en termes absoluts la caiguda és reduïda (228 afiliats).

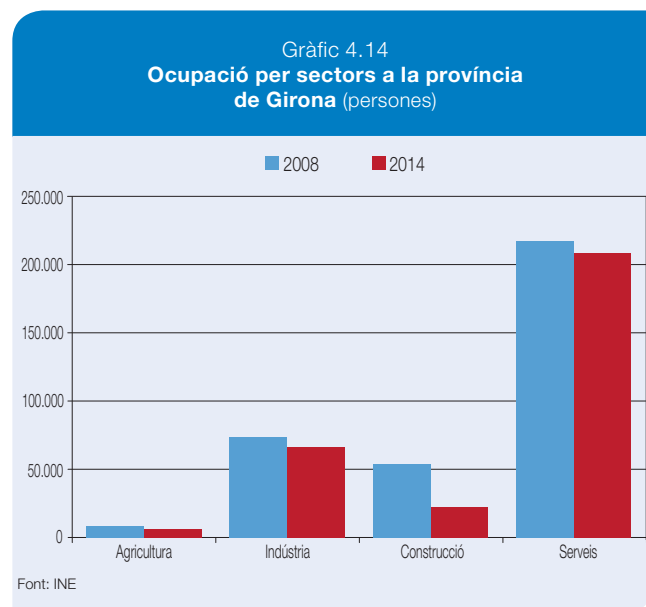
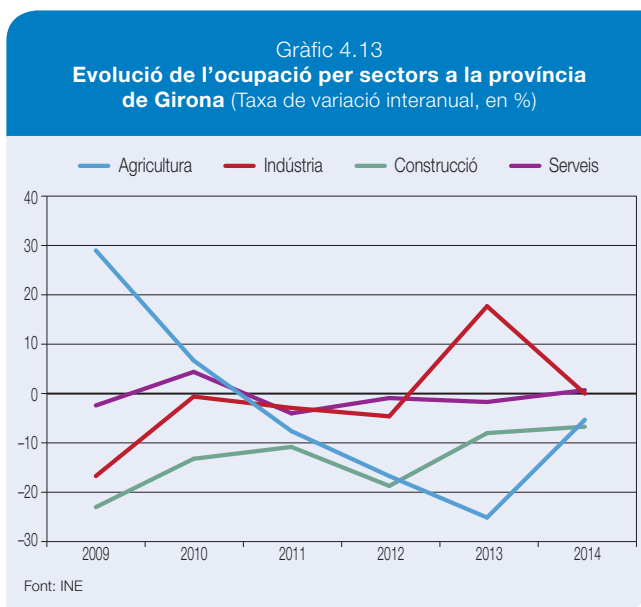
El creixement de les afiliacions a la indústria també ha estat significatiu (2,7%), com a resultat especialment del bon comportament de la indústria de l'alimentació, que amb un creixement del 5,9% ha generat 871 dels 1.230 nous afiliats al sector industrial. A la construcció, el creixement del nombre d'afiliats ha estat més moderat (1,4%), sis dècimes infe-

rior a la mitjana catalana, una evolució que contrasta amb la disminució que mostra l'Enquesta de població activa de l'INE.

La xifra de **contractes de treball** signats subscrita a la província de Girona ha augmentat en 25.732 el 2014, un 13,2% per sobre del nivell del 2013. Aquest ritme de creixement és el mateix que es dona al conjunt de Catalunya. El ritme de creixement dels contractes temporals (12,7%) ha estat sensiblement superior al del conjunt de Catalunya. Per contra, el creixement dels contractes indefinits (16,9%) ha estat més de cinc punts inferior a la mitjana catalana. Malgrat tot, la demarcació de Girona és la que té un major pes relatiu dels contractes indefinits sobre el total de contractes registrats (13,5%).

Per primer cop des del 2007, el nombre d'**aturats registrats** ha caigut a la província de Girona, tot i que ho ha fet a un ritme inferior al de la mitjana catalana. El nombre d'aturats registrats ha estat de 54.120, un 6% per sota del nivell del 2013. Al seu torn, la **taxa d'atur** registral ha passat del 18,2% a desembre de 2013 al 16,9% a finals del 2014, situant-se en línia amb la mitjana catalana.

Per la seva banda, el nombre d'**empreses** amb assalariats a la demarcació s'ha situat en 28.423, l'11,1% del total de Catalunya. El 2014, el teixit empresarial s'ha reduït un 0,8%, la meitat del que ho fat al conjunt de Catalunya (-1,6%) (gràfic 4.15). El creixement ha estat significatiu entre les empreses sense assalariats (2,4%), fet que ha permès compensar les caigudes tant a les petites empreses (-0,8%) com a les

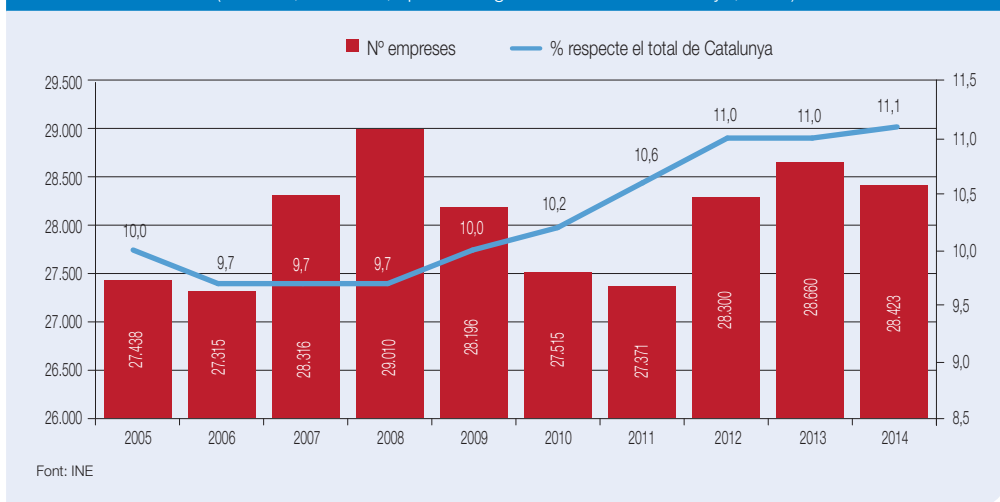
empreses d'entre 50 i 199 treballadors (-3,9%). Així mateix, es detecta una caiguda significativa en el nombre d'empreses concursades (-19,6%), si bé a un ritme força inferior al de la mitjana catalana.

Els **comptes de cotització** a la Seguretat Social han crescut un 1,3%, gairebé un punt menys que la mitjana catalana, superant les 27.000 empreses. Aquest increment es deu prin-

cipalment a un increment dels comptes en el sector serveis (1,7%), que compensen el feble creixement de la indústria (0,4%) i la caiguda de la construcció (-1%).

Per últim, els **preus del consum** a la província de Girona han crescut un 0,1% en mitjana anual, enfront del creixement de l'1,2% del 2013. La inflació ha estat idèntica a la mitjana catalana el darrer any.

Gràfic 4.15
Empreses amb assalariats a la província de Girona
 (Nombre, en milers, i percentatge sobre el total Catalunya, en %)

Taula 4.3
Dades bàsiques de la província de Girona

	2011	2012	2013	2014	Variació 2013-2014 (% , pp)		Pes Prov./Catalunya	
					Província	Catalunya	2013	2014
DEMOGRAFIA								
Població Total	756.810	761.627	761.632	756.156	-0,7	-0,5	10,1%	10,1%
Densitat (hab/km²)	128	129	129	128	-0,7	-0,5	-	-
Població de menys de 16 anys	122.690	124.597	125.239	124.826	-0,3	-0,1	10,6%	10,5%
Població potencialment activa (16-64)	514.218	514.911	512.205	504.956	-1,4	-1,2	10,1%	10,1%
Població de 65 anys i més	119.902	122.119	124.188	126.374	1,8	2,2	9,5%	9,5%
Índex de dependència global	47,2	47,9	48,7	49,7	1,1	1,1	-	-
Índex d'envelliment	97,7	98,0	99,2	101,2	2,1	2,5	-	-
Nacionalitat espanyola	595.144	598.559	600.607	605.847	0,9	0,5	9,4%	9,4%
Nacionalitat estrangera	161.666	163.068	161.025	150.309	-6,7	-6,0	13,9%	13,8%
Taxa d'estrangeria total	21,4	21,4	21,1	19,9	-1,3	-0,9	-	-
Taxa d'estrangeria extracomunitaria	14,7	14,8	14,6	14,0	-0,7	-1,4	-	-
ACTIVITAT ECONÒMICA								
Comptes de cotització¹	27.696	26.835	26.711	27.062	1,3	2,2	11,2%	11,1%
Nº empreses	58.052	57.971	57.215	57.658	0,8	-0,7	9,9%	10,0%
Sense assalariats	30.681	29.671	28.555	29.235	2,4	0,0	8,9%	9,2%
1 a 49 assalariats	27.004	27.946	28.323	28.096	-0,8	-1,6	11,0%	11,1%
50 a 199 assalariats	310	298	285	274	-3,9	-4,9	7,4%	7,5%
200 a 999 assalariats	52	52	48	49	2,1	-1,2	5,1%	5,3%
1.000 o més assalariats	5	4	4	4	0,0	0,0	2,8%	2,8%
Empreses concursades	96	116	148	119	-19,6	-28,0	7,9%	8,9%
Compravendes immobiliàries	28.905	30.133	31.112	32.348	4,0	-2,4	13,7%	14,6%
Matriculació de vehicles	17.104	14.703	15.724	17.928	14,0	18,2	9,7%	9,4%
SECTOR EXTERIOR								
Exportacions de béns (milions €)	4.047	4.245	4.273	4.394	2,8	2,1	7,2%	7,3%
<i>10 principals sectors</i>								
Carn	1.075	1.237	1.155	1.285	11,3	7,0	46,3%	48,1%
Prod. Químics	590	641	661	668	1,0	3,2	4,3%	4,2%
Maq. Esp. altres Indústries	336	357	378	406	7,5	-8,9	9,3%	11,0%
Altres semimanuf.	349	328	361	338	-6,4	-0,9	14,5%	13,7%
Altres béns d'equip	281	282	292	294	0,5	6,9	5,9%	5,5%
Sucre, café i cacao	282	300	290	282	-2,8	4,2	48,8%	45,5%
Textils i confecció	243	204	215	197	-8,6	6,1	4,7%	4,1%
Preparats alimenticis	92	107	122	132	8,4	16,6	14,8%	13,8%
Mat. Primeres animals i vegetals	90	109	120	109	-9,4	1,1	23,5%	21,1%
Comp. Automòbil	120	93	74	79	6,1	-6,5	3,2%	3,7%
Exportacions UE	2.656	2.663	2.664	2.670	0,2	4,3	8,8%	8,5%
Exportacions fora UE	1.391	1.582	1.609	1.724	7,2	-0,2	5,6%	6,0%
Importacions de béns (milions €)	2.228	2.018	2.042	2.121	3,9	6,7	3,0%	3,0%
<i>10 principals sectors</i>								
Prod. Químics	496	534	549	566	3,0	5,0	3,6%	3,5%
Altres semimanuf.	177	158	175	181	3,3	-0,9	7,0%	7,3%
Maq. Esp. altres Indústries	126	113	127	131	3,0	9,6	3,9%	3,6%
Textils i confecció	129	120	133	130	-1,8	10,5	2,3%	2,1%
Carn	101	98	106	106	-0,3	8,8	24,3%	22,3%
Altres béns d'equip	116	99	98	104	6,0	6,0	1,7%	1,7%
Sucre, café i cacao	92	106	77	79	2,8	2,3	6,0%	6,1%
Mat. Primeres animals i vegetals	65	67	68	76	11,3	-1,4	9,6%	10,8%
Metals no ferrosos	132	93	69	70	1,5	-4,7	8,3%	8,8%
Altres manuf. de consum	70	63	69	70	1,3	13,1	4,1%	3,6%
Importacions UE	1.645	1.550	1.545	1.584	2,5	6,7	4,7%	4,6%
Importacions fora UE	584	468	497	537	8,1	6,7	1,4%	1,4%
Nombre d'empreses exportadores	2.954	2.902	3.108	3.316	6,7	-3,0	6,3%	7,0%
Nombre d'empreses exportadores regulars	928	935	971	1.056	8,8	8,6	6,6%	6,6%
Exporten menys de 50.000 €	250	235	250	283	13,2	16,4	4,0%	3,9%
Exporten de 50.000 a 500.000 €	221	224	228	266	16,7	12,2	6,2%	6,5%
Exporten de 500.000 a 5 milions €	327	342	349	360	3,2	8,9	10,0%	9,5%
MERCAT DE TREBALL								
Ocupats	314.175	301.675	303.900	303.425	-0,2	2,1	10,2%	10,0%
Agricultura	10.625	8.850	6.625	6.275	-5,3	-14,0	12,6%	13,9%
Indústria	59.150	56.400	66.375	66.400	0,0	2,0	12,1%	11,9%
Construcció	32.025	26.025	23.950	22.350	-6,7	-1,5	13,0%	12,3%
Serveis	212.400	210.425	206.925	208.400	0,7	2,8	9,5%	9,3%
Afiliats total règims¹	264.750	254.669	254.012	261.874	3,1	3,0	9,2%	9,2%
Assalariats	205.459	196.240	195.421	201.898	3,3	3,1	8,7%	8,7%
Autònoms	59.291	58.429	58.591	59.976	2,4	2,2	11,3%	11,3%
Contractes¹	188.159	187.349	195.047	220.779	13,2	13,0	9,0%	9,0%
Atur registrat¹	58.620	59.889	58.781	55.162	-6,2	-6,9	9,2%	9,3%
Taxa d'atur registrat ¹	17,8%	18,4%	18,2%	16,9%	-1,3	-1,6	98,9%	100,4%

¹ Dades de final d'any

Fonts: INE, IDESCAT, Departament d'Empresa i Ocupació (DEO), Direcció General de Trànsit (DGT), Dataconex i IOEX

Anàlisi comarcal

La província de Girona comprèn la totalitat dels municipis de les comarques de l'Alt i Baix Empordà, Garrotxa, Gironès, Pla de l'Estany i el Ripollès. Inclou també la pràctica totalitat dels municipis de La Selva (amb l'excepció de Fogars de la Selva) i una part important dels municipis de la Cerdanya, incloent-hi Puigcerdà, la seva capital. També inclou tres municipis de la comarca d'Osona (Espinelles, Vidrà i Viladrau). Tanmateix, per fer l'anàlisi comarcal de la província s'han considerat les següents vuit comarques en la seva totalitat: Alt Empordà, Baix Empordà, Cerdanya, Garrotxa, Gironès, Pla de l'Estany, Ripollès i la Selva.

La caiguda de la **població** durant el 2014 ha estat la tònica general a les comarques gironines, amb l'excepció del Pla de l'Estany, on la població ha crescut un 0,7%, i del Gironès, on el nombre d'habitants s'ha mantingut constant. La caiguda més destaca en taxa de variació s'observa a la Cerdanya, on el descens ha estat del 3%. En canvi, si tenim en compte el pes de cada comarca sobre la població total de la província, la Selva és la que més ha contribuït al descens global de població, atès que explica aproximadament la meitat de la disminució de les comarques gironines.

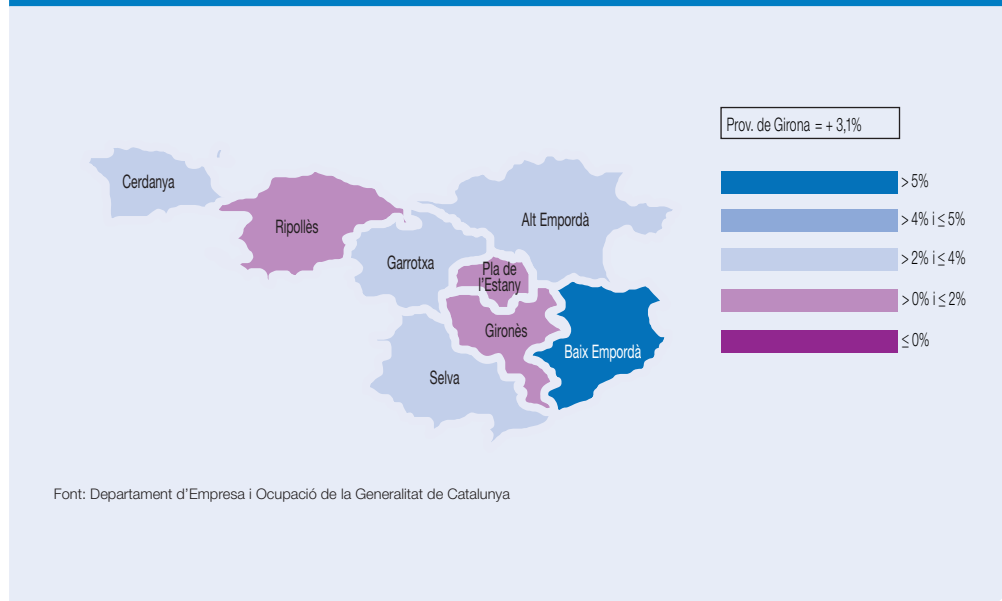
Com al conjunt de Catalunya, la major part del descens poblacional s'explica per la disminució de persones nascudes a l'estranger. Aquesta situació es dona a pràcticament totes les comarques de Girona, amb l'excepció del Pla de l'Estany. La caiguda de la població estrangera supera el 7% a la Cerdanya

i a la Selva. Per contra, la població nascuda a Catalunya cau només a dues comarques (el Ripollès i la Cerdanya). En tots dos casos la disminució de la població catalana es produeix de manera especial en el tram d'edat comprès entre 20 i 40 anys. Al Gironès i al Pla de l'Estany, en canvi, és on la població nascuda a Catalunya ha crescut més.

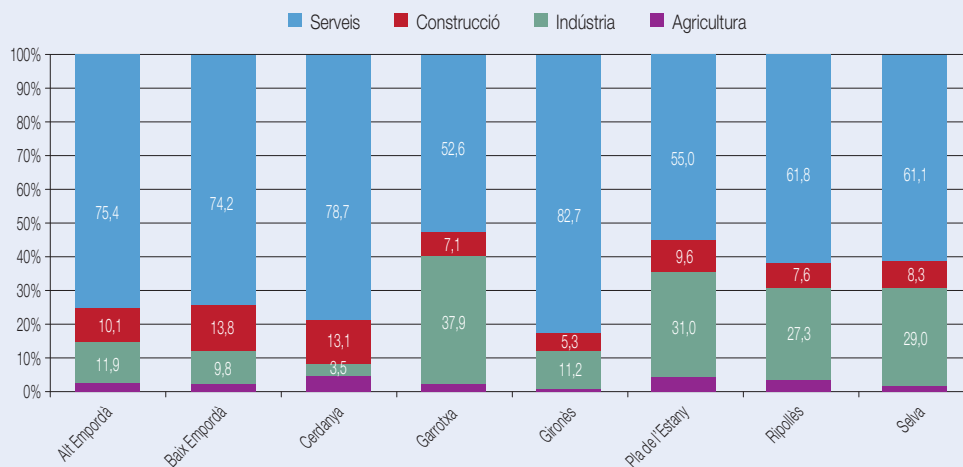
El nombre d'**afiliats a la Seguretat Social** ha crescut a totes les comarques gironines el 2014, oscil·lant entre un creixement de l'1% del Ripollès i del 6,9% del Baix Empordà (mapa 4.3). El creixement s'ha situat per sobre de la mitjana al Baix Empordà, a la Selva (3,8%) i Garrotxa (3,4%).

Els **serveis** han estat el motor de la recuperació de les afiliacions a totes les comarques. Al seu torn, la **indústria** ha tingut un impacte significatiu a comarques com la Garrotxa, on el creixement dels afiliats es reparteix pràcticament a parts iguals entre aquest sector i els serveis. Aquesta comarca és, a més, la que té un major pes dels afiliats a la indústria sobre el total, amb un 38% dels afiliats treballen en aquest sector. La contribució de la indústria al creixement global dels afiliats és també significativa a la Selva, una altra comarca amb un fort pes de la indústria, amb un 29% dels afiliats totals de la comarca. Així mateix, cal destacar la contribució positiva de la **construcció** al creixement de l'afiliació global al Baix Empordà que, tot i ser relativament poc significatiu (vuit dècimes dels 6,9 punts de creixement global a la comarca) suposa un punt d'inflexió a la tendència dels darrers anys, caracteritzada per importants contribucions negatives al creixement (gràfic 4.16).

Mapa 4.3
Afiliats a la Seguretat Social (segons seu de l'empresa). Any 2014
(Taxes de variació interanual, en percentatge)

Gràfic 4.16
Estructura sectorial dels afiliats. Any 2014
 (En percentatge sobre el total d'afiliats de la comarca)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Atenent a la residència de l'afiliat, per comptes de la seu social de l'empresa, el creixement del conjunt de la província de Girona es rebaixa fins al 2,4%. La Garrotxa, la Selva i el Gironès són les comarques amb una millor evolució, amb creixements al voltant del 2,7%. La Cerdanya és la comarca on ha crescut menys el nombre d'afiliats segons residència, només el 0,2%. Totes les comarques de la província, amb l'excepció del Gironès, tenen un major nombre d'afiliats segons residència que segons el domicili del compte de cotització. De mitjana, els afiliats segons compte de cotització representen entre el 80% i el 90% dels afiliats segons residència, excepte al Gironès on representen el 119%, que vol dir que hi ha gairebé un 20% de treballadors que resideixen fora d'aquesta comarca.

El descens de l'atur registrat ha estat generalitzat a totes les comarques gironines amb ritmes de caiguda entre el 5,1% (Alt Empordà) i el 10% (Cerdanya). El Gironès i la Selva són les dues comarques amb major nombre d'aturats de la província, amb 13.543 i 13.357 aturats, respectivament, seguits per l'Alt i el Baix Empordà. Així mateix, la taxa d'atur registrat oscil·la entre el 9,7% de la Cerdanya i el 19,8% del Baix Empordà. Com a conseqüència tant de la reducció del nombre d'aturats com de la població en edat de treballar, aquesta taxa s'ha reduït de manera significativa a totes les comarques gironines. Les caigudes més importants s'han donat a la Selva i al Baix Empordà (mapa 4.4).

El nombre de **comptes de cotització** (empreses) de la Seguretat Social ha crescut a gairebé totes les comarques durant el 2014. L'única excepció ha estat al Pla de l'Estany, on el nombre de centres era de 1.189 a desembre del 2014, un 2,2% inferior al de l'any anterior. El creixement més elevat s'ha produït al Ripollès, amb un 3,4%, tot i que en xifres absolutes el major creixement s'ha donat al Gironès.

La disminució de centres de cotització al Pla de l'Estany s'ha produït tant a la indústria, com a la construcció i també als serveis. Aquesta comarca destaca per ser l'única que ha registrat un descens del nombre d'empreses al sector terciari, ja que la tònica general ha estat d'increments moderats. En canvi, tant a la indústria com a la construcció el panorama ha estat força variat. En el cas de la construcció, continuen les caigudes a comarques com el Pla de l'Estany (-9,5%), la Garrotxa (-6,9%) i la Selva (-5%), mentre que augmenten significativament al Baix Empordà (5,9%) o a la Cerdanya (5,5%). En aquesta darrera comarca és on la construcció té un pes relatiu més elevat sobre el conjunt de centre de cotització, representant el 23% del total. Les variacions a la indústria han estat més moderades. La Garrotxa i el Pla de l'Estany són les comarques amb un major pes relatiu dels centres de cotització corresponents a la indústria, que representen un 16% i 15% del total, respectivament.

Mapa 4.4
Taxa d'atur registral. Any 2014
(En percentatge)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Taula 4.4
Dades bàsiques de les comarques. Any 2014

	Població		Població nascuda a l'estranger		Empreses (comptes de cotització)		Afiats segons seu de l'empresa		Afiats segons residència		Atur registrat		Taxa d'atur registral
	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	(%) 2014 ¹
Alt Empordà	140.214	-0,8	38.117	-3,5	5.283	0,6	40.319	2,5	49.716	2,1	10.814	-5,1	18,5
Baix Empordà	132.886	-0,7	29.005	-3,3	4.817	2,5	37.243	6,9	45.975	2,5	10.599	-6,0	19,8
Cerdanya	18.063	-3,0	3.280	-7,8	986	2,2	6.456	3,0	7.924	0,2	727	-10,0	9,7
Garrotxa	56.036	-0,1	8.985	-1,0	1.919	0,2	21.135	3,4	23.466	2,7	3.166	-7,7	12,1
Gironès	185.085	0,0	38.772	-2,0	7.032	2,2	89.442	1,7	74.972	2,6	13.543	-6,1	15,5
Pla de l'Estany	31.554	0,7	4.783	1,4	1.189	-2,2	11.288	1,5	13.297	2,1	1.666	-6,1	11,6
Ripollès	25.700	-1,1	2.289	-2,1	964	3,4	9.511	1,0	10.536	0,9	1.502	-8,0	12,9
Selva	170.249	-1,7	36.548	-7,2	5.000	0,3	47.360	3,8	58.470	2,7	13.357	-6,5	19,4
Província de Girona	756.156	-0,7	161.425	-3,8	27.062	1,3	261.874	3,1	282.951	2,4	55.162	-6,2	16,9
Catalunya	7.518.903	-0,5	1.290.628	-2,6	243.017	2,2	2.844.130	3,0	2.907.214	2,7	593.555	-6,9	16,8

¹ Dades a 31 de desembre

Font: IDESCAT, MTAS, DEO i INE

El turisme a les comarques gironines

Esther Martínez-Garcia

Departament d'Economia de la Universitat de Girona

Introducció

Les comarques gironines són un territori relativament poc poblat, amb 747.875 habitants, que representa el 10,1% de la població total a Catalunya¹. També concentra el 10% de la població ocupada, i s'hi genera al voltant del 10% del VAB de Catalunya. L'activitat turística en aquest territori hi té una àmplia tradició i arrelament, i a més genera una part considerable de l'activitat econòmica. Per exemple, els treballadors ocupats a l'hostaleria, que n'és només una part del sector, representen el 14,21% del total a Catalunya. Dues de les marques turístiques catalanes es troben a les comarques de Girona: la Costa Brava i la part dels Pirineus ubicats a Girona (Pirineu de Girona). La primera és una destinació turística madura, consolidada i fortament internacionalitzada, i en ella es concentra un gran nombre de pernoctacions turístiques de Catalunya —més de 17 milions, el 26,46%². En relació a altres marques turístiques, destaca pel gran pes que té l'oferta de càmpings i de turisme rural en el global català. En

¹ Segons dades del cens 2011, Idescat.

² Font: Idescat, www.idescat.cat.

canvi, en allotjament hotelier, tot i rebre gran nombre de turistes, se situa per sota d'altres marques que també tenen una gran capacitat d'atracció de turistes (taula 1)³. Per la seva banda, el Pirineu de Girona està més especialitzat en el turisme rural i turisme d'activitats esportives relacionades amb la neu i la muntanya, acull un menor nombre de turistes i el turisme internacional és també menys nombrós.

Grans xifres de la demanda i l'oferta turística

Si bé és força coneguda la capacitat d'atracció turística d'estrangers que tenen les comarques gironines, no cal menystenir la importància del turista català dins el conjunt de clients. Així, el mercat domèstic català representa quasi el 80% (79,48%) dels turistes de tot l'Estat i el 71,94% de les pernoctacions hoteleres de les comarques gironines⁴. Els turistes més nombrosos de l'Estat espanyol procedeixen de la

³ A aquestes xifres de la taula caldria afegir entre d'altres, i per tenir la panoràmica més complerta, la de l'oferta en altres tipus d'allotjament, com els apartaments turístics, les cases de familiars i amics, etc.

⁴ Font: web INE.

Taula 1
Pernoctacions per marques turístiques
(milers i %)

	Establiments hotelers		Càmpings		Allotjament rural	
	Any 2014	Var. 2014/2013 (%)	Any 2014	Var. 2014/2013 (%)	Any 2014	Var. 2014/2013 (%)
Barcelona	18.305	5,5	0	–	0	–
Catalunya Central	1.843	12,8	194	2,3	133	13,7
Costa Brava	10.669	0,5	6.478	–2,0	253	17,2
Costa Daurada	8.886	–3,5	4.609	11,3	63	42,9
Costa del Garraf	–	–	–	–	–	–
Costa de Barcelona–Maresme	–	–	–	–	–	–
Costa Barcelona	7.671	–2,3	1.923	–4,1	44	29,5
Pirineus	1.063	–2,6	1.028	1,3	331	31
Terres de Lleida	367	6,7	48	24,3	49	2,5
Terres de l'Ebre	617	3,4	491	4,5	27	35,5
Val d'Aran	599	0,0	42	70,5	–	–
Total pernoctacions	50.019	1,5	14.813	2,2	918	23,0

Font: Idescat, a partir de les enquestes de l'INE. Les dades de 2014 són provisionals

Taula 2
Zones turístiques amb major nombre de pernотacions
(ordenat per nombre total de viatgers)

	Viatgers			Pernотacions		
	Residents a Espanya	Residents a l'estranger	Total	Residents a Espanya	Residents a l'estranger	Total
Barcelona	1.497.412	5.556.698	7.054.110	2.860.602	15.443.908	18.304.510
Illa de Mallorca	604.551	5.806.012	6.410.563	2.355.088	38.137.101	40.492.189
Costa del Sol	1.834.370	2.428.436	4.262.806	5.724.696	11.387.374	17.112.070
Costa Blanca	2.026.129	1.472.985	3.499.114	7.871.067	7.591.205	15.462.272
Illa de Tenerife	784.774	2.559.718	3.344.492	3.389.920	20.561.124	23.951.044
Costa Brava	1.217.522	1.765.683	2.983.205	2.999.629	7.669.238	10.668.867
Palma-Calvià	366.611	2.610.859	2.977.470	1.395.142	14.826.540	16.221.682
Illa de Gran Canaria	560.619	1.720.264	2.280.883	2.148.932	14.117.545	16.266.477
Fuerteventura	152.085	1.218.028	1.370.113	769.043	11.047.094	11.816.137
Illa de Lanzarote	272.793	1.001.764	1.274.557	1.523.545	8.502.813	10.026.358
TOTAL aquestes zones	9.316.866	26.140.447	35.457.313	31.037.664	149.283.942	180.321.606
% Costa Brava s/zones	13,1%	6,8%	8,4%	9,7%	5,1%	5,9%
Girona província	1.408.296	1.804.902	3.213.198	3.352.375	7.745.398	11.097.773
Total Espanya	44.535.268	43.063.762	87.599.030	104.170.705	190.245.615	294.416.320

Font: INE

Comunitat Valenciana, la Comunitat de Madrid, el País Basc i Andalusia. De fet, aquestes comunitats autònomes són juntament amb Catalunya, les que generen més turisme emissor a l'Estat, i consegüentment, també a Catalunya.

La Costa Brava, que és la marca amb més activitat turística de Girona, es troba entre les deu primeres zones turístiques a l'Estat espanyol. Amb les xifres de la **taula 2** es constata que, pel nombre de pernотacions, la Costa Brava se situa en una posició similar a la de destinacions com les illes de Fuerteventura i Lanzarote. Si s'analitza pel nombre de turistes, la Costa Brava es troba en una posició superior i similar a la de destinacions com Palma-Calvià. En altres tipus d'allotjament, com el càmping i l'allotjament rural, les comarques gironines concentren molta oferta, i per tant, se situarien en un lloc més amunt del rànquing per nombre de pernотacions i de turistes.

Les dues marques turístiques de les comarques gironines disposen d'una oferta important, variada i de qualitat de recursos turístics d'ús final. La Costa Brava, que comprèn les comarques de l'Alt Empordà, el Baix Empordà, el Gironès, el Pla de l'Estany i la Selva, té un elevada extensió de costa i platges, 16 dels 64 camps de golf que hi ha a Catalunya (7 als Pirineus), quasi 14.000 amarradors fixos (ports), el 47,8% dels de Catalunya; l'11,7% dels espais PEIN (36,7% als Pirineus); 59 dels 467 museus i col·leccions de Catalunya, 362

dels 1.813 monuments (309 als Pirineus)⁵, etc. La gran diversitat de paisatges ofereix també diferents tipologies de municipis, amb pobles mariners com el Port de la Selva, Palafrugell i Cadaqués, municipis amb encant com Peratallada, Peralada, Monells, Ullastret i Pals, municipis més grans i amb gran influència de turistes com Roses, Empuriabrava, Blanes, Lloret de Mar, l'Estartit, Platja d'Aro, Sant Feliu de Guíxols i Palamós, i pobles d'interior amb personalitat i recursos turístics rellevants com Girona (amb el call jueu, dels més visitats d'Europa), La Bisbal (notable per la ceràmica) i Figueres, amb el Museu Dalí.

Per la seva banda, el Pirineu de Girona, que inclou les comarques de la Cerdanya, la Garrotxa i el Ripollès, també ofereix una gran qualitat d'atractius turístics, entre ells els típics pobles de muntanya, alguns d'ells amb reconeguts entorns medievals com Besalú, Santa Pau, Beget, Ripoll, Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, Molló o Queralbs, o altres capitals amb gran moviment cultural i comercial, com Olot, i entorns naturals de gran bellesa. Així mateix, també compten amb una oferta molt notable de recursos turístics intermedis, d'oferta característica i d'oferta específica turística, entre d'elles d'allotjament.

El teixit empresarial del sector és fonamentalment de micro, petita i mitjana empresa. Tot i així, concentra una gran oferta

⁵ Font: Atlas del Turisme de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 2010. <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>

d'allotjament: el 25,0% de les places hoteleres de Catalunya (i amb preponderància de la categoria mitjana), el 45,6% de les places de càmpings (45,59%) i el 21,3% de les places d'allotjaments rurals⁶.

Una característica rellevant de l'activitat turística, derivada d'un model de turisme de masses i centrat en gran mesura en el turisme de «sol i platja», és l'elevada estacionalitat. Aquesta redueix de manera significativa la utilització temporal de les plantes productives i genera problemes de congestió en temporada alta, si bé es comencen a notar signes de desestacionalització i d'ampliació de productes i segments de mercat. La potenciació del turisme de neu (a la comarca de la Cerdanya) i el turisme rural, són fets diferenciadors d'aquest patró comú, si bé encara representen una participació reduïda en el conjunt del turisme de Girona. En general, els recursos d'interior tenen encara una gran potencialitat per a la seva utilització turística.

Els reptes del turisme a les comarques de Girona

El sector turístic gironí es troba, com en el cas d'Europa en el seu conjunt, davant d'una sèrie de reptes generats per la globalització, als quals ha de fer front per poder mantenir la seva competitivitat com a destinació turística. Tradicionalment, Espanya en el seu conjunt ha ocupat bones posicions en els rànquings internacionals de competitivitat turística⁷. Per exemple, l'últim informe, de 2015, de competitivitat turística del Fòrum Econòmic Mundial situa a Espanya en la primera posició a nivell mundial. Això passa també amb els territoris de Girona. Estan ben posicionats quant a dotació de recursos turístics naturals i culturals, tant en quantitat com en qualitat i diversitat, i a més estan estesos arreu del territori. L'oferta turística és molt variada, tant la bàsica com la complementària, amb bones infraestructures pel turisme de negocis, convencions i fires⁸; oferta pel turista d'oci, cultural,

etc.; àmplia oferta d'activitats per realitzar a l'aire lliure, de turisme esportiu i de natura, etc.; una oferta nombrosa i variada de places d'allotjament turístic, molt bona acceptació de la VISA com a mitjà de pagament, entre d'altres. També hi ha una àmplia tradició en la prioritització del turisme en l'àmbit públic i privat quant a la promoció turística⁹. Les destinacions gironines tenen un avantatge en la corba d'experiència com a destinacions receptores de turisme, una imatge i marca reconegudes internacionalment, un gran avantatge per la proximitat als principals mercats emissors europeus, i compten amb una elevada hospitalitat dels seus residents.

Ara bé, també cal millorar en alguns aspectes fonamentals per a la competitivitat turística, a l'igual que li passa al conjunt d'Espanya, però que a les comarques gironines és, en alguns casos, més palesa si cap la necessitat d'acció al respecte, si hom té en compte la importància econòmica de l'activitat turística en aquests territoris¹⁰. Així, el temps i requeriments administratius necessaris per engegar un negoci són massa elevats; el grau de transparència en les polítiques públiques no està a l'alçada d'altres destinacions internacionals; hi ha certs graus d'inseguretat en els desplaçaments per carretera; la connectivitat per via terrestre i en el seu cas aèria, entre les destinacions gironines i el seu entorn, i dins d'elles és molt millorable, etc. També caldria afegir la necessitat de descongestionar les zones amb major afluència turística, especialment del litoral, que posen en perill la sostenibilitat territorial i de la pròpia activitat turística, tot generant algunes externalitats negatives que es comencen a notar fins i tot en l'àmbit de la sostenibilitat social.

Per altra banda, el sector turístic ha estat fortament afectat pel desenvolupament i democratització de les tecnologies de la informació i del coneixement. La seva introducció i extensió està modificant hàbits culturals, de comunicació, socials, experiencials i de consum entre els individus. Aquests canvis són especialment rellevants en el sector turístic, ja que han generat modificacions importants en el patró de comportament i la demanda dels turistes¹¹. El turista més experimentat dels últims anys, que ha viatjat més gràcies en part a l'abaratiment del transport aeri, s'ha transformat ara en un turista que, a més de ser expert i exigent, demanda experiències personalitzades —la coneguda com *customització* del pro-

⁶ Xifres per l'any 2013, per la marca turística Costa Brava. S'hi hauria d'afegir per tenir el global, les corresponents als pirineus de Girona. Font: Idescat, <http://www.idescat.cat/pub/aec/539;2015>.

⁷ Vegi's per exemple, el «Study on the Competitiveness of the EU tourism industry», del Directorate General Enterprise and Industry de la Unió Europea (2009); el «Global Competitiveness Report 2013-2014» i el «The Travel & Tourism Competitiveness Report», del World Economic Forum (2013); o el «Indicators for Measuring Competitiveness in Tourism», OECD Tourism Papers 2013/02 de la OCDE (2013).

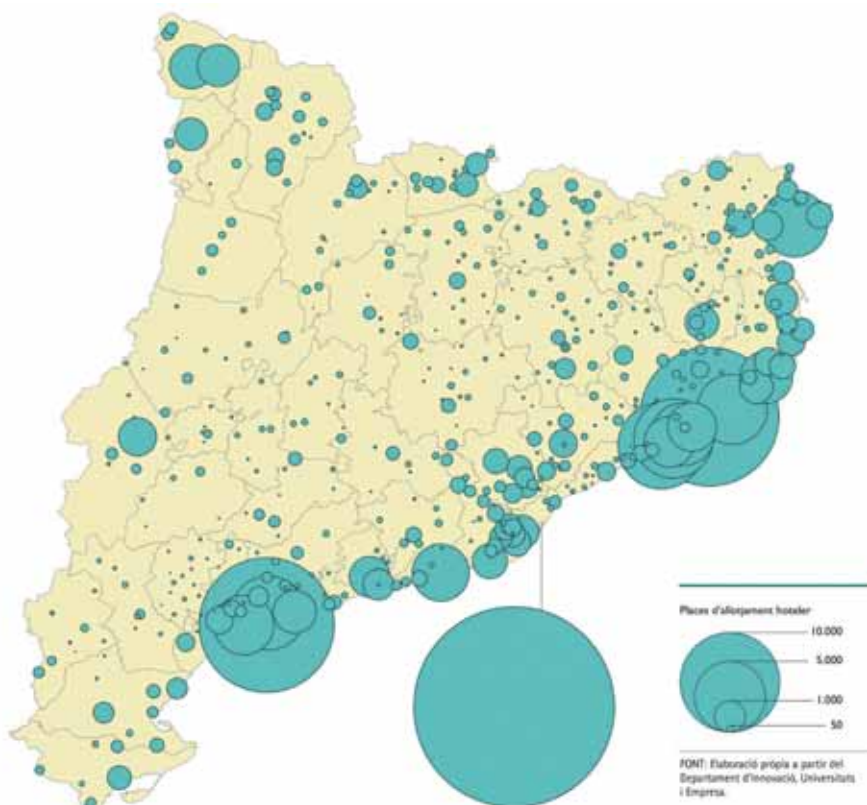
⁸ Per exemple Girona compta amb una Oficina de Congressos, el Costa Brava Convention Bureau encarregada entre d'altres, de promocionar el turisme de negocis i assessorar i donar suport a les empreses. Vegi's per exemple, M. Grijalvo i B. Ferrer-Rosell (2015), Impacte econòmic del turisme MICE a les comarques gironines», INSETUR i Patronat de Turisme Costa Brava Pirineu de Girona, Girona, 2015.

⁹ Vegi's per exemple les accions que desenvolupa el Patronat de Turisme Costa Brava Pirineu de Girona.

¹⁰ Vegi's per exemple, E. Martínez i D. Celma (2013) «Estrategias de internacionalización para destinos turísticos maduros: el caso de las comarcas de Girona», RITUR, Revista Iberoamericana de Turismo, 3 (2); pp. 44–61.

¹¹ Vegi's per exemple, Comissió Europea (març 2014). «Survey on the attitudes of Europeans towards tourism». Analytical report, wave 2 Eurobarometer.

Gràfic 1
Places hoteleres per municipi (2008)

Font: Atles de Turisme de Catalunya, 2010

ducte turístic. Els canvis tecnològics en la informació són ràpids, i afecten al sector turístic generant noves formes de consum turístic, de productes turístics i d'emprenedors turístics, als quals el sector tradicional haurà d'adaptar-se. Un bon exemple n'és el turisme col·laboratiu o «peer to peer» (amb formes i productes com l'allotjament col·laboratiu, els menjars amb autòctons o les visites guiades per la població d'acollida, entre d'altres), que està satisfent les demandes de molts turistes que busquen més immersió cultural en la destinació i major *customització* del seu consum. La societat de la informació ha facilitat la participació més directa del resident, qui es fa còmplice del nou turista. Aquests canvis estan donant lloc a la generació de nous productes turístics i oportunitats de negoci. Un exemple de l'adaptació de l'oferta a les noves demandes el constitueix els anomenats albergs *pijos* («poshtels») que ofereixen serveis més actualitzats i adaptats als nous perfils de clients, que els tradicionals albergs o hostals, com ara: wi-fi gratuïta, habitacions individuals o dobles a més de les col·lectives, ubicació cèntrica, decoració moderna, etc. Un altre exemple és l'oferta d'apar-

taments turístics reglats adaptats a les noves demandes del turista (preus més assequibles que l'allotjament hotelier, decoració més personalitzada, etc.); també l'oferta *low-cost* (tant de transport com d'allotjament, de lloguer de vehicles, etc.), o la generació de productes informatius, itineraris i rutes, etc., de caire col·laboratiu i/o co-creatiu. Els canvis són continus i ràpids. El sector turístic i l'administració es veuen abocats a adaptar-s'hi per sobreviure i mantenir la competitivitat. La competència turística és ara molt més global, i els entorns són molt més competitius que fa uns anys.

Un dels efectes més visibles de la incorporació de la societat de la informació en el consum turístic, i que més es recullen en les estadístiques oficials, ha estat el canvi en la manera d'organitzar el viatge. Cada cop més el turista organitza el seu viatge de manera directa i menys a través d'agència de viatges i altres intermediaris. Els tradicionals «paquets turístics» que havien estat molt importants per a les destinacions gironines, estan quedant relegats per la personalització del viatge per part del propi turista, que ha passat a ser un turis-

ta *independent*. Així doncs, les empreses han de fer els esforços necessaris per poder formar part del paquet turístic personalitzat i creat pel propi viatger, la qual cosa passa necessàriament pel món de les tecnologies de la informació i la comunicació. De tota manera, una part encara important del mercat client de les destinacions gironines està constituït per viatgers que continuen utilitzant els intermediaris turístics més tradicionals per la contractació dels seus viatges; especialment el mercat anglès i l'alemany. Els que contracten un paquet turístic acostumen a realitzar viatges de durada superior (més de 7 dies de mitjana¹²) i majoritàriament s'allotgen en hotels. Les destinacions de costa de la Costa Brava són avui dia encara fortament dependents dels operadors turístics —especialment els que treballen amb turisme de sol i platja. Aquesta intermediació permet als oferents finals assolir altes taxes de vendes —ocupació en els cas dels allotjaments turístics—, però al mateix temps tendeixen

¹² B. Ferrer, E. Martínez-Garcia i G. Coenders (2014). Package and no-frills air carriers as moderators of length of stay, *Tourism Management*, 42, 114–122.

a generar una elevada dependència i uns marges comercials reduïts, que poden repercutir en la qualitat del producte ofert.

El turista independent fa en mitjana una estada més curta, realitza més viatges durant l'any¹³ i és força heterogeni. La heterogeneïtat creixent que s'està produint en el món turístic és un fet destacable que també genera reptes i oportunitats. El fenomen de la «llarga cua» s'estén a tots els àmbits del turisme. El turista «diferent» de la majoria en quant a motivacions i expectatives del viatge, a comportament i patrons de consum turístic, i al que busca quan viatja i el que espera experimentar, és cada vegada més divers. El turista que se surt de la «norma» guanya cada vegada més pes, per això les empreses i les destinacions s'hauran d'ajustar a la realitat dels mercats híper-segmentats. L'adaptació al client és vital per mantenir atractives les destinacions turístiques gironines.

¹³ Vegi's per exemple els informes anuals elaborats per l'Institut de Estudis Turístics.

Lleida i comarques

Anàlisi de la província

Amb una superfície de 12.168,4 km², Lleida és la província amb més extensió de Catalunya (37,9%). En canvi, és la menys poblada, i per tant la de menor densitat (36 habitants per km² el 2014, enfront dels 234,2 hab./ km² del conjunt de Catalunya).

Per segon any consecutiu, la **població** ha caigut al conjunt de la província. El nombre de persones empadronades s'ha reduït en 2.914, fins a les 438.001 persones. La caiguda en termes relatius (0,7%) és superior a la mitjana catalana (-0,5%), i s'explica sobretot pel descens de la població en edat potencial de treballar, que ho ha fet en un -1,2%. També es redueix la població menor de 16 anys, però ho fa més moderadament (-0,3%), mentre que la població major de 65 anys creix un 1,2%. La caiguda de població s'ha produït especialment entre la població estrangera, que retrocedeix un 5,1%, fins a situar-se en 77.045 persones, dels quals prop del 60% són extracomunitaris. No obstant, com en el cas de les altres províncies, una part significativa d'aquest descens obeeix a raons administratives i no pas relacionades amb fenòmens migratoris. La taxa d'estrangeria total s'ha situat en el 17,6% de la població total, vuit dècimes per sota de l'any anterior.

El **valor afegit brut** (VAB) en termes nominals de la província de Lleida ha crescut un 0,8% l'any 2014, segons estimacions de la Cambra de Comerç de Barcelona. Es tracta de l'increment més feble de les quatre províncies catalanes i queda

tres dècimes per sota de la mitjana catalana, que s'ha situat en l'1,1% segons dades de l'INE ([gràfic 4.17](#)). Ara bé, els tres anys anteriors l'economia lleidatana va registrar una millor evolució que la mitjana de Catalunya.

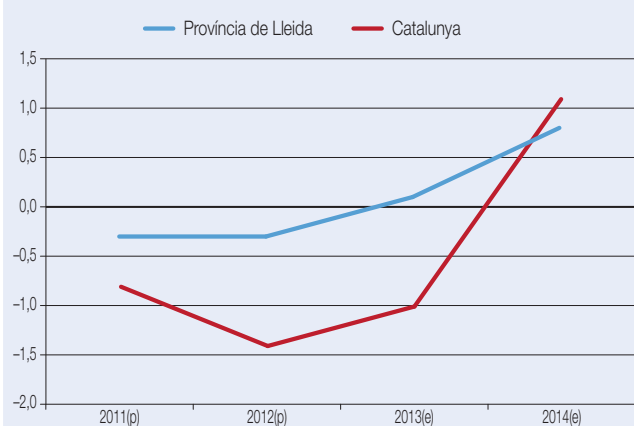
Segons l'Enquesta de clima empresarial, les empreses de la província de Lleida presenten una evolució de la **marxa dels negocis** encara negativa el 2014 a tots els grans sectors analitzats⁶. Malgrat tot, els sectors que mostren un saldo més negatiu (diferència entre respostes d'evolució a l'alça i a la baixa) són la construcció i als altres serveis, mentre que els sectors industrial i del comerç ja van registrar un saldo positiu el darrer trimestre de l'any (malgrat ser negatiu en mitjana anual). En comparació amb l'evolució mostrada per aquests mateixos sectors al conjunt de Catalunya, la província de Lleida destaca sobretot per la millor evolució de la marxa dels negocis al sector del comerç ([gràfic 4.18](#)).

Els indicadors de demanda mostren evolucions dispars. Així, mentre que les **matriculacions de vehicles** s'han incrementat un 20%, per sobre de la mitjana catalana, les **compravendes immobiliàries** han caigut un 3,5%.

La dinàmica d'**exportacions** ha estat la menys favorable entre les províncies catalanes, amb una caiguda del 2,1% en termes nominals, enfront del creixement del 2,1% del conjunt

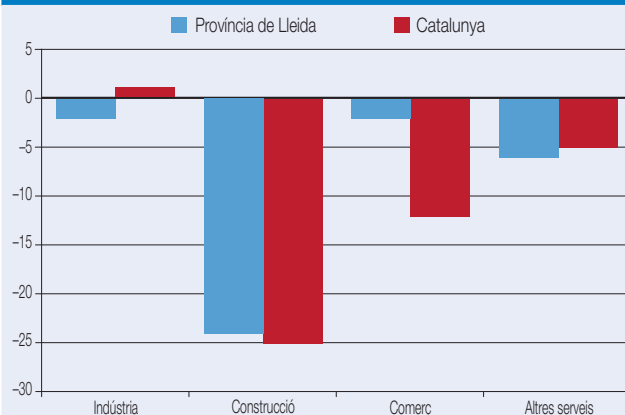
⁶ Els resultats de l'Enquesta per al sector de l'hostaleria només estan disponibles per marques turístiques, no per províncies.

Gràfic 4.17
Evolució del VAB
(Taxa de variació interanual a preus corrents, en %)

Font: INE i Cambra BCN
(p) dades provisionals de l'INE (e) estimacions de Cambra BCN

Gràfic 4.18
Evolució de la marxa dels negocis per sectors. Any 2014
(Saldo de respostes: diferència entre percentatges de resposta «a l'alça» i «a la baixa»)

Font: Idescat i Cambra BCN

de l'economia catalana. Aquesta caiguda s'explica sobretot pel descens que registren les exportacions dirigides a països de la UE (-4,5%), que representen la meitat de les exportacions lleidatanes.

Les exportacions de la província han ascendit a 1.697 milions, el que suposa el 2,8% del conjunt d'exportacions catalanes. Les exportacions de fruites i llegums, que han tingut un creixement nul el 2014, constitueixen la principal font d'exportacions de la província, sent gairebé el 27% del volum total. No obstant, la principal caiguda s'ha donat en l'exportació de pinsos animals, que ha experimentat un descens del 20,7% i representen el 9% del total. Per contra, les exportacions de carn, les terceres en importància, ha experimentat un increment del 7,3%; i les exportacions de greixos i olis, les segons més importants, han augmentat un 4,3% en relació a l'any passat (gràfics 4.19 i 4.20).

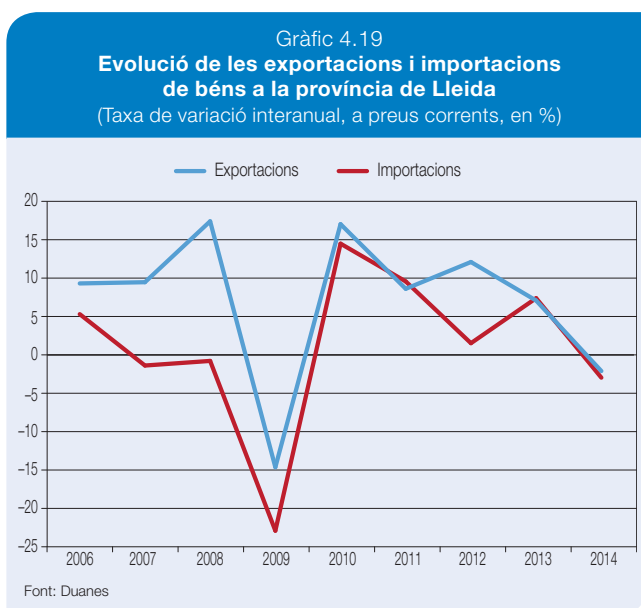
Al seu torn, les **importacions** també han registrat una evolució més negativa que al conjunt de Catalunya. Concretament, les importacions de la província de Lleida han experimentat una caiguda del 3%, enfront del creixement del 6,7% registrat al Principat. Els cereals són el principal producte importat a les comarques de Lleida, amb un pes sobre el total d'importacions del 15,8%. Per tant, la diversificació sectorial de les importacions és superior a la de les exportacions, on el principal sector (les fruites i llegums) concentra més d'una quarta part e les vendes totals a l'exterior. La caiguda més significativa en les importacions es dona a les fruites i llegums (-17,8%), mentre que s'incrementen de manera significativa les importacions de carn (23,3%) i de productes semimanufacturats (16,8%).

Aquesta menor dinàmica de les exportacions a la província també es detecta analitzant el nombre d'**empreses exportadores**, que ha caigut un 0,1%, tot i que el nombre d'empreses exportadores regulars, que representen un terç del total, s'ha incrementat en un 4,7%. Aquest creixement es deu sobretot a l'increment del 20% del nombre d'empreses exportadores amb volums d'exportació entre el mig milió d'euros i els 5 milions d'euros.

El **balanç turístic** del 2014 ha estat força desigual als diferents territoris que conformen la província. A les comarques que integren la marca turística Terres de Lleida s'ha produït un increment tant del nombre de turistes (11,8%) com de les pernoctacions hoteleres (6,7%). Per contra, els resultats han estat per sota de la mitjana catalana tant a la marca turística Pirineus⁷ com a la Val d'Aran. En el primer cas, s'ha produït un descens del nombre de turistes (7,8%) i del nombre de pernoctacions (2,6%), mentre que en el cas de la Val d'Aran el nombre de turistes ha caigut en un 4,7%, mentre que les pernoctacions hoteleres no han crescut respecte al 2013.

Quant a l'evolució del mercat laboral, Lleida ha estat la província catalana amb una major caiguda de la **població ocupada** en termes relatius. El descens del nombre d'ocupats ha estat de l'1,4%, situant-se en una xifra de 183.400 perso-

⁷ Aquesta marca inclou també les comarques del Ripollès i la Garrotxa, administrativament pertanyents a la província de Girona, així com també els municipis de la Cerdanya que pertanyen a la província de Girona. També inclou la comarca del Berguedà, administrativament pertanyent a la província de Barcelona.

nes. Aquesta evolució, que contrasta amb el creixement del 2,1% al conjunt de Catalunya, pot explicar-se per la mala evolució del sector primari, amb una caiguda del 28,8%, en una demarcació on el pes d'aquest sector sobre el total és el més elevat de les quatre províncies catalanes (8%). La importància del sector primari en l'economia de la província també queda palesa en tant que concentra el 32,4% de l'ocupació del sector a tota Catalunya. L'evolució de l'activitat industrial, amb un descens del 9,2%, ha estat un altre factor explicatiu del pitjor comportament del mercat de treball a la província de Lleida, fet que no ha pogut ser compensat per la més que bona evolució del sector de la construcció, que ha crescut un 13,3% si bé només representa el 8,8% de l'ocupació; i dels serveis, que ho han fet un 3,1% i a més representen el 70% de l'ocupació total a la província. Lleida és l'única província catalana on el nombre d'ocupats en un sector (en aquest cas els serveis) l'any 2014 és superior al del 2008 (gràfics 4.21 i 4.22).

A diferència dels resultats obtinguts per l'Enquesta de població activa de l'INE, el nombre d'**afiliats a la Seguretat Social** assenyalava un increment a la província de l'1,5% interanual, situant-se en 158.088 a 31 de desembre, 2.362 més que a finals del 2013. El creixement ha estat mig punt superior entre els assalariats (creix un 2%), que entre el règim d'autònoms (creix el 0,1%). Amb una taxa de treballadors autònoms del 25%, Lleida és la província amb una major proporció d'afiliats d'aquest col·lectiu.

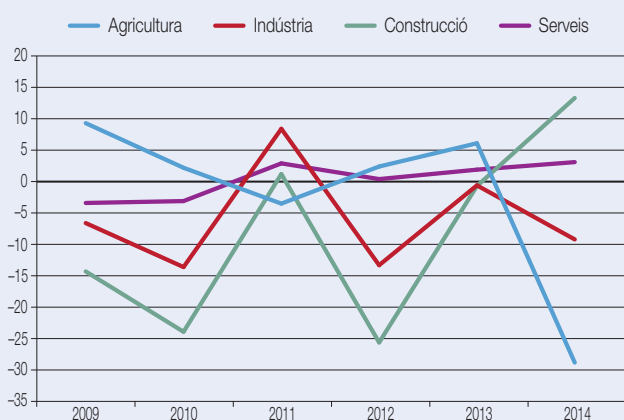
L'any 2014, els serveis expliquen dos de cada tres nous afiliats nets. Gairebé totes les activitats vinculades als serveis,

amb l'excepció dels serveis financers i assegurances, han experimentat increments en les afiliacions. En termes relatius el creixement més important s'ha produït a les activitats immobiliàries, amb un 6,8%, una evolució similar a la d'altres províncies. Ponderant pel conjunt d'afiliats, els majors increments s'han donat als serveis vinculats a l'hostaleria i el comerç, amb una contribució al creixement global de quatre dècimes, i un increment net de 661 afiliats. També han estat significatives les contribucions de les activitats vinculades amb l'administració pública i els serveis socials, així com les activitats de serveis professionals i administratius, amb 417 i 356 nous afiliats respectivament.

El nombre d'**empreses** (amb assalariats) a la província s'ha situat en 15.897 el 2014, el 6,2% del total de Catalunya (gràfic 4.23). Aquest darrer any, el nombre d'empreses s'ha reduït un 2,3% (381 menys), superior al descens registrat pel conjunt de Catalunya (-1,6%). La caiguda s'ha produït sobretot en empreses mitjanes (de 50 a 199 treballadors), on el descens ha estat del 10,2%. Únicament s'ha produït increments, tot i que molt reduïts en termes absoluts, en el grup de grans empreses. D'altra banda, es detecta una caiguda significativa en el nombre d'empreses concursades (que passa de 58 el 2013 a 36 el 2014).

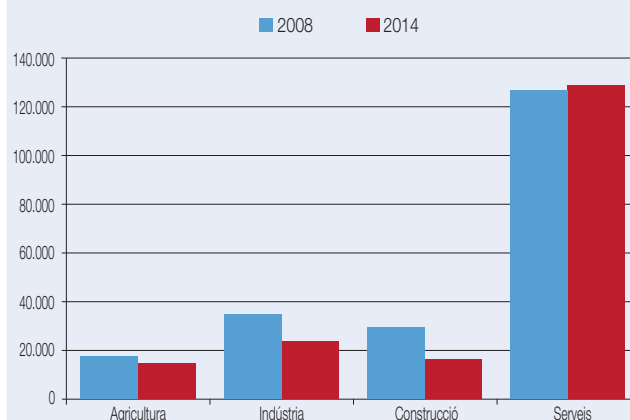
Els **contractes de treball** signats i subscrits a la província de Lleida van augmentar el 2014 en 18.075, un 14% superior al nombre de contractes subscrits el 2013. El creixement ha estat doncs un punt superior a la mitjana catalana. No obstant això, el creixement diferencial s'ha produït en els contractes temporals, que han crescut un 13,9%, dos punts per

Gràfic 4.21
Evolució de l'ocupació per sectors a la província de Lleida (Taxa de variació interanual, en %)

Font: INE

Gràfic 4.22
Ocupació per sectors a la província de Lleida (persones)

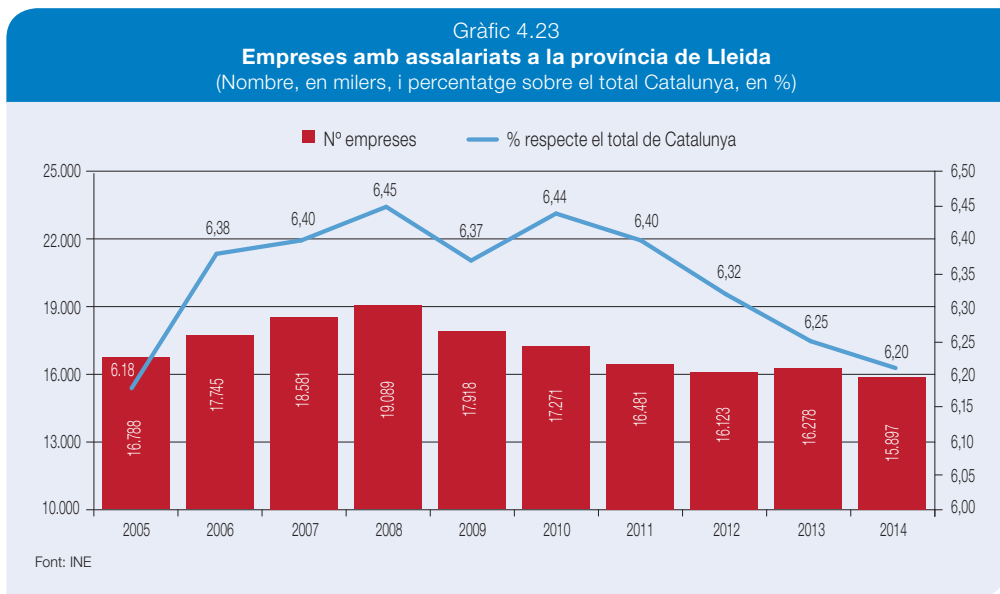
Font: INE

sobre de la mitjana catalana. Per contra, els contractes indefinits, que ho han fet un 15,2%, han evolucionat més de sis punts per sota de la mitjana catalana. La província de Lleida és la que té un menor pes relatiu dels contractes indefinits sobre el total de contractes registrats (8,3%).

El nombre d'**aturats registrats** a la província de Lleida ha caigut per segon any consecutiu. En termes relatius, els aturats a desembre del 2014 eren un 6,2% menys que al de desembre del 2013, una reducció que ha permès re-

duir la taxa d'atur registral del 15,9% el 2013 al 15,0% el 2014.

Per últim, el creixement dels **preus del consum** a la província de Lleida s'ha moderat, en línia amb el que ha succeït a la resta del Principat. Concretament, els preus han caigut un 0,3% en mitjana anual, enfront del creixement de l'1,4% registrat el 2013. No obstant això, es manté un diferencial negatiu de quatre dècimes respecte al conjunt de l'economia catalana.

Taula 4.5
Dades bàsiques de la província de Lleida

	2011	2012	2013	2014	Variació 2013-2014 (% , pp)		Pes Prov./Catalunya	
					Província	Catalunya	2013	2014
DEMOGRAFIA								
Població Total	442.308	443.032	440.915	438.001	-0,7	-0,5	5,8%	5,8%
Densitat (hab/km ²)	36	36	36	36	-0,7	-0,5	-	-
Població de menys de 16 anys	66.172	67.098	67.288	67.055	-0,3	-0,1	5,7%	5,7%
Població potencialment activa (16-64)	297.177	296.473	293.691	290.090	-1,2	-1,2	5,8%	5,8%
Població de 65 anys i més	78.959	79.461	79.936	80.856	1,2	2,2	6,1%	6,0%
Índex de dependència global	48,8	49,4	50,1	51,0	0,9	1,1	-	-
Índex d'envelliment	119,3	118,4	118,8	120,6	1,5	2,5	-	-
Nacionalitat espanyola	360.546	360.979	359.770	360.956	0,3	0,5	5,6%	5,6%
Nacionalitat estrangera	81.762	82.053	81.145	77.045	-5,1	-6,0	7,0%	7,1%
Taxa d'estrangeria total	18,5	18,5	18,4	17,6	-0,8	-0,9	-	-
Taxa d'estrangeria extracomunitaria	11,2	10,9	10,9	10,4	-0,5	-1,4	-	-
ACTIVITAT ECONÒMICA								
Comptes de cotització¹	16.872	16.351	15.973	16.191	1,4	2,2	6,7%	6,7%
Nº empreses	35.730	34.821	33.836	33.354	-1,4	-0,7	5,8%	5,8%
Sense assalariats	19.249	18.698	17.558	17.457	-0,6	0,0	5,5%	5,5%
1 a 49 assalariats	16.278	15.927	16.080	15.714	-2,3	-1,6	6,3%	6,2%
50 a 199 assalariats	175	168	166	149	-10,2	-4,9	4,3%	4,1%
200 a 999 assalariats	26	25	29	30	3,4	-1,2	3,1%	3,2%
1.000 o més assalariats	2	3	3	4	33,3	0,0	2,1%	2,8%
Empreses concursades	52	43	58	36	-37,9	-28,0	3,1%	2,7%
Compravendes immobiliàries	24.774	26.316	27.946	26.954	-3,5	-2,4	12,3%	12,2%
Matriculació de vehicles	6.795	5.898	6.184	7.419	20,0	18,2	3,8%	3,9%
SECTOR EXTERIOR								
Exportacions de béns (milions €)	1.444	1.619	1.733	1.697	-2,1	2,1	2,9%	2,8%
<i>10 principals sectors</i>								
Fruïtes i llegums	356	417	452	452	0,0	4,4	40,6%	38,8%
Greixos i olis	204	199	232	242	4,3	-7,4	30,4%	34,3%
Carn	137	153	193	207	7,3	7,0	7,7%	7,8%
Pinsos animals	79	149	187	149	-20,7	-2,3	36,6%	29,7%
Altres semimanuf.	123	127	108	99	-8,6	-0,9	4,4%	4,0%
Maq. Esp. altres Indústries	45	68	77	73	-5,3	-8,9	1,9%	2,0%
Prod. Químics	126	86	68	66	-2,5	3,2	0,4%	0,4%
Begudes	49	71	58	61	5,3	-4,3	6,3%	7,0%
Altres manuf. de consum	37	49	49	47	-4,1	7,6	3,3%	2,9%
Altres béns d'equip	21	27	40	34	-14,2	6,9	0,8%	0,6%
Exportacions UE	829	853	897	857	-4,5	4,3	3,0%	2,7%
Exportacions fora UE	615	766	836	840	0,4	-0,2	2,9%	2,9%
Importacions de béns (milions €)	763	774	832	807	-3,0	6,7	1,2%	1,1%
<i>10 principals sectors</i>								
Cereals	113	109	127	127	0,1	0,1	15,6%	15,6%
Prod. Químics	95	88	94	94	0,5	5,0	0,6%	0,6%
Altres béns d'equip	52	56	58	58	-0,3	6,0	1,0%	1,0%
Maq. Esp. altres Indústries	48	54	54	55	1,9	9,6	1,7%	1,5%
Fruïtes i llegums	42	49	67	55	-17,8	4,0	7,9%	6,2%
Altres semimanuf.	52	48	43	51	16,8	-0,9	1,7%	2,0%
Carn	23	22	35	43	23,3	8,8	8,0%	9,0%
Llavors i fruits oleaginosos	33	53	51	41	-19,9	3,3	4,3%	3,4%
Begudes	36	32	42	38	-9,8	-8,0	8,2%	8,1%
Altres manuf. de consum	24	24	23	31	35,5	13,1	1,4%	1,6%
Importacions UE	572	563	610	573	-6,0	6,7	1,9%	1,6%
Importacions fora UE	191	211	221	233	5,4	6,7	0,6%	0,6%
Nombre d'empreses exportadores	2.004	2.085	2.257	2.254	-0,1	-3,0	4,6%	4,7%
Nombre d'empreses exportadores regulars								
Exporten menys de 50.000 €	299	301	305	315	3,3	16,4	4,9%	4,3%
Exporten de 50.000 a 500.000 €	179	166	186	180	-3,2	12,2	5,1%	4,4%
Exporten de 500.000 a 5 milions €	158	159	170	204	20,0	8,9	4,9%	5,4%
MERCAT DE TREBALL								
Ocupats	190.600	182.600	185.925	183.400	-1,4	2,1	6,3%	6,1%
Agricultura	18.850	19.300	20.475	14.575	-28,8	-14,0	39,1%	32,4%
Indústria	30.325	26.300	26.150	23.750	-9,2	2,0	4,8%	4,3%
Construcció	19.300	14.350	14.250	16.150	13,3	-1,5	7,7%	8,9%
Serveis	122.175	122.675	125.050	128.875	3,1	2,8	5,7%	5,7%
Afiliats total règims¹	163.469	156.776	155.726	158.088	1,5	3,0	5,6%	5,6%
Assalariats	122.527	116.905	116.155	118.480	2,0	3,1	5,2%	5,1%
Autònoms	40.942	39.871	39.571	39.608	0,1	2,2	7,6%	7,5%
Contractes¹	126.236	124.404	129.031	147.106	14,0	13,0	6,0%	6,0%
Atur registrat¹	30.262	31.940	30.571	29.030	-5,0	-6,9	4,8%	4,9%
Taxa d'atur registrat ¹	15,2%	16,2%	15,9%	15,0%	-0,9	-1,6	86,2%	88,9%

¹ Dades de final d'any

Fonts: INE, IDESCAT, Departament d'Empresa i Ocupació (DEO), Direcció General de Trànsit (DGT), Dataconex i ICEX

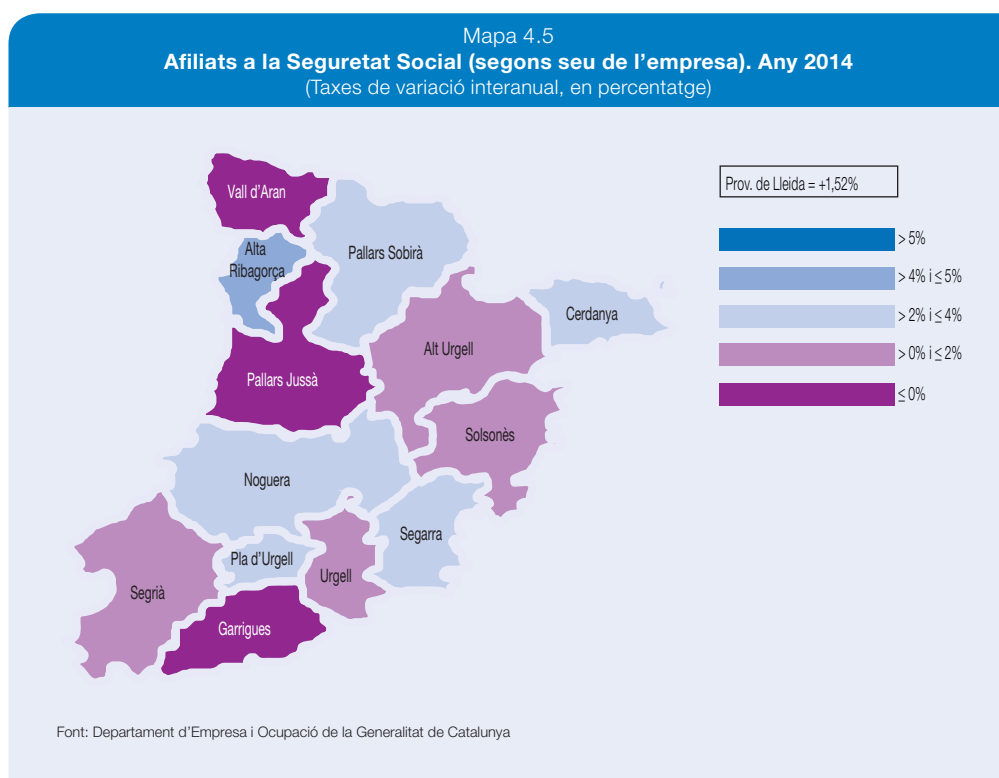
Anàlisi comarcal

La província de Lleida comprèn la totalitat de les comarques de l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, les Garrigues, la Noguera, el Pallars Jussà i Sobirà, el Pla d'Urgell, la Segarra, el Segrià, el Solsonès, l'Urgell i la Val d'Aran. També inclou una part de la Cerdanya, així com el municipi de Gósol, situat a la comarca del Berguedà. En aquest anàlisi es tindran en compte 13 comarques, totes les esmentades excepte el Berguedà que només té un municipi a la província. En termes geogràfics es distingeixen dues regions: la primera, la de les comarques de la plana; la segona, la de les comarques pirinenques i prepirinenques. Aquestes darreres són les comarques amb menor població de Catalunya, i també les de menor densitat de població. Tant el Pallars Sobirà com l'Alta Ribagorça tenen densitats de població inferiors a 10 habitants per km². Aquestes dues són també les comarques menys poblades de Catalunya amb 7.220 i 3.873 habitants, respectivament.

La caiguda de la **població** durant el 2014 ha estat generalitzada a totes les comarques de la província de Lleida, oscil·lant entre el 5,5% de l'Alta Ribagorça i el 0,2% del Segrià. Tenint en compte el nombre d'habitants de cada comarca, les que més han contribuït al descens de la població del global de les 13 comarques han estat la Cerdanya, la Noguera i el Segrià, que expliquen el 58% de la caiguda total.

La forta caiguda de la població a l'Alta Ribagorça en termes relatius s'explica, a més de pel reduït nombre total d'habitants ja esmentat anteriorment, pel descens del nombre de persones d'origen estranger, que ho ha fet en un 25,2%. El descens de la població estrangera ha estat el principal factor explicatiu en la caiguda de la població a la majoria de comarques, excepte al Solsonès o els dos Pallars, on la caiguda ve explicada fonamentalment per la població originària de Catalunya. La població nascuda a Catalunya també ha caigut a la resta de comarques del Pirineu i del Prepirineu, amb l'excepció de la Val d'Aran, on ha crescut un 0,7%. Així mateix, ha crescut a les comarques de l'eix de l'A-2, especialment al Segrià, amb un creixement interanual del 0,5%.

L'**afiliació a la Seguretat Social** ha crescut a la majoria de les comarques de Ponent el 2014. Les excepcions les trobem a les comarques de les Garrigues, amb una caiguda de l'1,2%, al Pallars Jussà i a la Val d'Aran, amb caigudes del 0,3% i 0,1% respectivament. El creixement més elevat en termes relatius es dona a l'Alta Ribagorça, amb un increment del 4,1%. Tenint en compte el nombre absolut d'afiliats de cada comarca, la major contribució al creixement prové del Segrià. La resta del creixement ve bàsicament explicat per les altres comarques de la plana ([mapa 4,5](#)).

El nombre d'afiliats als **serveis** ha crescut a totes les comarques amb l'excepció de les Garrigues, on ha caigut un 1,5%. A l'Alta Ribagorça i al Pallars Sobirà, amb creixements del 4,4%, ha estat el principal factor explicatiu del creixement global. Per contra, el creixement a l'Urgell ha estat únicament del 0,1%. Així mateix, el creixement d'afiliats a la **indústria** ha estat especialment significatiu a les comarques del Segrià i la Segarra, amb creixements del 3% i 2,5%. La Segarra és la comarca de la província de Lleida amb un major pes dels afiliats a la indústria, atès que representen el 48,1% dels afiliats de la comarca. Per contra, l'afiliació a la indústria ha caigut un 4,1% a les Garrigues, una comarca on el pes de la indústria (19,2% del conjunt d'afiliats) és superior a la mitjana. Pel que fa a l'**agricultura**, s'ha produït un creixement de l'afiliació en aquest sector a totes les comarques, amb l'excepció del Pallars Jussà. A les Garrigues el pes de l'ocupació en el sector primari arriba al 22,9%. L'increment del nombre d'afiliats al sector agrícola ha estat notable al Solsonès (7,5%) i a la Noguera (3,5%), dues comarques on el pes d'aquest sector supera el 10% (gràfic 4.24).

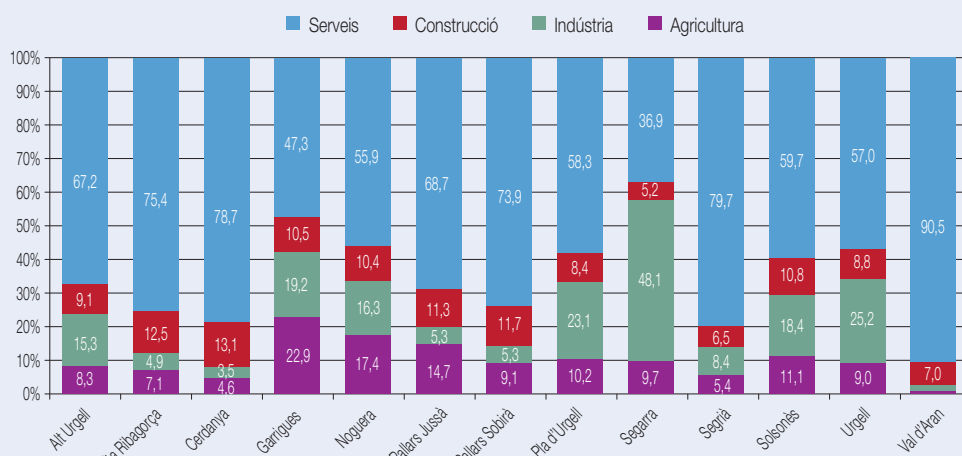
El nombre d'afiliats segons residència d'aquests, ha crescut a gairebé totes les comarques el 2014, amb l'única excepció de les Garrigues, on ha caigut un 0,2%. Els majors creixements es donen a l'Alta Ribagorça (2,9%), al Solsonès (2,4%) i a la Segarra (2,1%). El Pallars Sobirà té un 50% més d'afiliats segons residència que els que apareixen segons compte de cotització, la discrepància més gran seguida per les Garrigues, on és del 42%. En una situació contrària es troben les

comarques de la Val d'Aran i del Segrià, tot i que les discrepàncies en aquest cas no superen el 6%.

El nombre de **comptes de cotització** de la Seguretat Social (assimilable al nombre d'empreses) ha crescut a la majoria de comarques durant el 2014. El major creixement s'ha donat a la comarca de l'Alta Ribagorça, amb un 5,2% de nous comptes respecte al 2013, tot i que aquesta és la comarca amb un menor nombre d'unitats (183 comptes de cotització). Ponderant pel pes de cada comarca en termes absoluts, el major creixement s'ha donat al Segrià, que ha aportat 134 dels 242 nous comptes de cotització de les comarques lleidatanes. Per altra banda, tres comarques veuen reduir el nombre de comptes respecte al 2013. La principal caiguda, tant en termes relatius (-3,8%) com de contribució negativa al creixement (tres dècimes percentuals), es dona a l'Urgell. També ha caigut, de manera més moderada, al Pallars Sobirà (-2,2%) i a l'Alt Urgell (-0,8%).

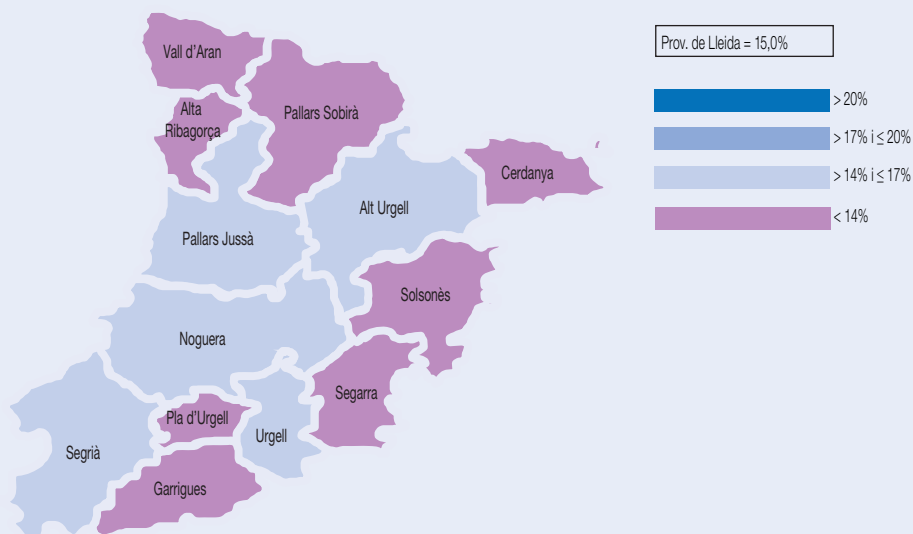
La caiguda de l'**atur registrat** ha estat generalitzada a totes les comarques de Ponent, amb ritmes de caiguda entre el 2,7% (Val d'Aran) i l'11% (Segarra). Al Segrià, la comarca que concentra entorn a la meitat dels aturats de la província, la caiguda ha estat del 4,7%. Així mateix, la **taxa d'atur** registral se situa entre el 7,6% de la Val d'Aran i el 16,4% del Segrià. El descens respecte a la taxa d'atur del 2013 ha oscil·lat entre les tres dècimes percentuals a la Val d'Aran i els 1,4 punts percentuals de la Segarra o el Solsonès (mapa 4.6).

Gràfic 4.24
Estructura sectorial dels afiliats. Any 2014
(En percentatge sobre el total d'afiliats de la comarca)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Mapa 4.6
Taxa d'atur registral. Any 2014
(En percentatge)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Taula 4.6
Dades bàsiques de les comarques. Any 2014

	Població		Població nascuda a l'estranger		Empreses (comptes de cotització)		Afiiliats segons seu de l'empresa		Afiiliats segons residència		Atur registrat		Taxa d'atur registral
	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	(%) 2014 ¹
Alt Urgell	20.878	-1,2	3.785	-2,8	775	-0,8	5.772	1,5	7.374	1,4	1.184	-4,7	14,5
Alta Ribagorça	3.873	-5,5	507	-25,2	183	5,2	1.220	4,1	1.677	2,9	144	-9,4	9,1
Cerdanya	18.063	-3,0	3.280	-7,8	986	2,2	6.456	3,0	7.924	0,2	727	-10,0	9,7
Garrigues	19.762	-1,5	2.467	-5,0	645	3,7	5.233	-1,2	7.422	-0,2	1.073	-3,9	13,0
Noguera	39.376	-1,1	6.543	-4,6	1.388	2,8	11.285	3,0	15.163	1,9	2.605	-4,1	15,0
Pallars Jussà	13.530	-0,6	2.080	-1,8	480	1,5	3.643	-0,3	5.057	1,8	795	-6,7	14,7
Pallars Sobirà	7.220	-1,5	1.053	-6,7	318	-2,2	2.105	2,6	3.150	0,9	324	-9,0	11,4
Pla d'Urgell	37.128	-0,3	6.949	-0,9	1.310	2,0	12.323	2,8	14.972	1,8	2.257	-3,8	13,4
Segarra	22.713	-1,1	5.360	-5,0	725	1,4	9.336	3,0	9.642	2,1	1.184	-11,0	11,3
Segrià	209.768	-0,2	40.561	-1,4	7.596	1,8	84.523	1,5	79.967	1,7	15.621	-4,7	16,4
Solsonès	13.497	-0,9	1.672	-8,3	627	3,5	4.628	1,2	5.595	2,4	814	-8,1	13,7
Urgell	36.526	-0,9	6.522	-3,7	1.278	-3,8	11.642	0,7	13.969	1,7	2.544	-5,0	15,8
Val d'Aran	9.933	-1,0	2.162	-6,0	680	2,6	5.328	-0,1	5.009	0,8	357	-2,7	7,6
Província de Lleida	438.001	-0,7	80.250	-2,8	16.191	1,4	158.088	1,5	170.648	1,6	28.840	-6,2	15,0
Catalunya	7.518.903	-0,5	1.290.628	-2,6	243.017	2,2	2.844.130	3,0	2.907.214	2,7	593.555	-6,9	16,8

¹ Dades a 31 de desembre

Font: IDESCAT, MTAS, DEO i INE

Els destins d'exportació escollits per les empreses agroalimentàries de Lleida

Pilar Cos i Blanca Escardíbul

Facultat de Dret i Economia de la Universitat de Lleida

1. Introducció

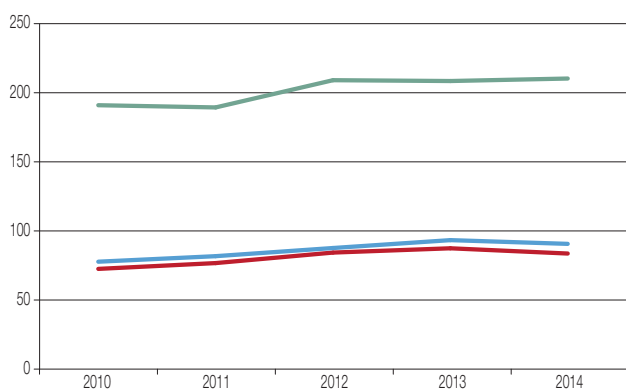
La forta competència internacional acompanyada d'una crisi econòmica globalitzada ha impulsat a les empreses en general i al sector agroalimentari en particular a fomentar i potenciar la seva presència a l'exterior. Una manera de sobreviure que tenen les empreses davant la competència nacional i internacional és incrementar les exportacions en els mercats ja establerts i/o buscar nous mercats per diversificar la seva oferta comercial. L'objectiu d'aquest article és triple: analitzar el teixit exportador agroalimentari de la província de Lleida; detectar els mercats més consolidats i/o els més atractius per a l'exportació; i, finalment, concretar els factors externs que influeixen en la selecció dels mercats exteriors. L'anàlisi i resultats que es presenten evidencien que les exportacions de la província de Lleida, predominantment agroalimentàries, han anat creixent en els últims cinc anys per sobre dels valors mitjans, tant de l'economia catalana com de l'espanyola.

2. Evolució del comerç exterior de Lleida

Una anàlisi prèvia de la balança comercial de Lleida i la seva comparativa amb la de Catalunya i Espanya, ens servirà per situar-nos en referència als fluxos d'importació i exportació d'aquestes tres economies. Per això, s'han analitzat les dades dels últims 5 anys disponibles, fet que ens permetrà tenir una visió més àmplia de l'activitat exportadora que la que ens oferiria un únic any d'anàlisi. Les dades utilitzades procedeixen de la font d'informació oficial d'Espanya, el Departament de Duanes de l'Agència Tributària (AEAT), consultades en les bases de dades: DataComex del Ministeri d'Economia i Competitivitat i Estacom de l'Institut Espanyol de Comerç Exterior (ICEX).

Al **gràfic 1**, observem que tant a Catalunya com a Espanya la taxa de cobertura¹ és menor del 100%, a diferència de l'indicador per a Lleida que se situa aproximadament en el 200% en tots els anys analitzats, per tant, amb superàvit comercial. Això vol dir que amb les exportacions lleidatanes es poden pagar dos cops les seves importacions.

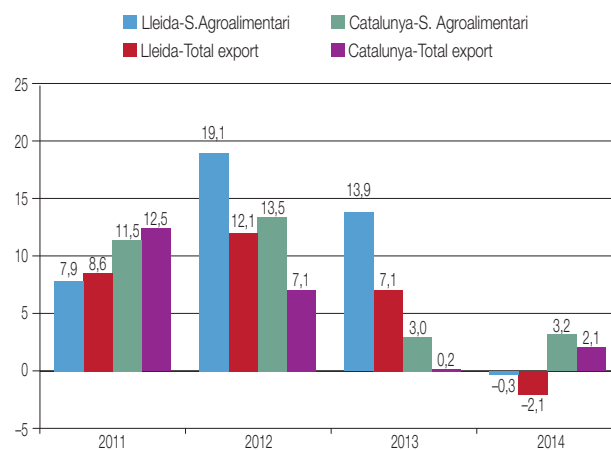
Gràfic 1
Taxes de cobertura¹ d'Espanya, de Catalunya i Lleida
(en %)

(1) (Exportacions / Importacions) X 100

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària d'Espanya. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

Gràfic 2
Evolució de les exportacions a Catalunya i Lleida
(taxes de variació anual, en %)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

¹ La taxa de cobertura ((exportacions/importacions)*100) ens serà més útil per analitzar, en termes relatius quina part de les importacions poden pagar-se amb les exportacions realitzades durant un temps determinat.

Taula 1

Rànquing de productes exportats del sector agroalimentari en valor i nombre d'empreses exportadores* a Lleida
 (en milers d'euros i nombre d'empreses)

Productes	2010		2011		2012		2013		2014	
	Valor	Nº empreses	Valor	Nº empreses	Valor	Nº empreses	Valor	Nº empreses	Valor	Nº empreses
Fruites i llegums	335.679	247	355.627	261	417.085	264	451.782	297	451.630	327
Greixos i Olis	190.123	58	203.837	66	199.144	62	231.591	68	241.544	74
Carn	122.377	111	136.566	119	152.762	117	193.038	125	207.188	115
Pinsos animals	63.747	96	79.412	89	148.652	86	187.326	87	148.628	83
Begudes	39.338	57	48.548	63	71.289	67	58.246	59	61.318	77
Resta de productes	51.286	233	42.324	227	42.679	229	53.065	226	61.509	233
Total sector agroalimentari	802.551	556	866.314	585	1.031.612	603	1.175.049	647	1.171.817	672
Total Lleida	1.329.661	2.007	1.444.118	2.004	1.618.785	2.085	1.733.467	2.257	1.697.012	2.254

(*) Una mateixa empresa pot exportar més d'un producte.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

Si ens centrem en la balança comercial per al sector agroalimentari, les exportacions d'aquesta província tripliquen a les importacions l'any 2014, essent lleugerament inferior per a la resta dels períodes analitzats; mentre que en el còmput global de Catalunya i Espanya la taxa de cobertura del sector agroalimentari és del 91,3% i del 131,1% respectivament.

Amb un volum de 1.697 milions d'euros l'any 2014 –que suposa el 0,7% i 2,4% de les exportacions espanyoles i catalanes, respectivament–, Lleida se situa com la província catalana amb un menor percentatge d'exportació. Tanmateix, centrant-nos únicament en el sector agroalimentari aquest percentatge s'incrementa de forma notable amb una participació del 14,6% de les exportacions catalanes². Aquestes exportacions les realitzen 672 empreses del sector agroalimentari (el 29,8% del total d'empreses exportadores de Lleida), de les quals 301 són exportadores regulars (el 40% del total d'empreses exportadores regulars³ de Lleida).

Al **gràfic 2** podem observar com les exportacions de Lleida en el sector agroalimentari registren un increment superior al del total de les exportacions els anys 2012 i 2013, si bé es produeix un lleuger descens per a tots dos casos al final del període analitzat. Al seu torn, les exportacions agroalimentàries d'aquesta província creixen a un ritme superior al del conjunt de Catalunya el 2012 i el 2013. En el conjunt del període

analitzat (2010-2014), la taxa de creixement acumulat de les exportacions del sector agroalimentari ha estat d'un 46% a Lleida i d'un 34,4% al conjunt de l'economia catalana, mentre que la taxa de creixement de les exportacions totals és força més baixa (18,4 punts percentuals menys a Lleida i 11,2 punts menys a Catalunya).

3. Composició de les exportacions agroalimentàries de Lleida

La quota d'exportació⁴ del sector agroalimentari és superior a la de la resta de sectors econòmics (un 69%), mentre que per a Catalunya i Espanya aquest percentatge és notablement inferior (13% i 15%, respectivament, el 2014).

A la **taula 1** es desglossa la composició dels principals productes del sector exportador agroalimentari dels darrers cinc anys. El 94,8% de les exportacions totals del sector agroalimentari s'obté amb els 5 primers productes exportadors, per tant, centrem l'anàlisi en ells. La distribució de les exportacions de productes del sector agroalimentari és bastant similar en el període analitzat, destaca per damunt de la resta les exportacions de fruites i llegums, que pràcticament suposen el 40% del total en tots els anys considerats (en el còmput global de Catalunya aquest percentatge es redueix fins al 14,5%). El segueixen: greixos i olis, amb un 20,6% l'any 2014; carn i pinsos animals, amb un 17,7% i un 12,7% respectivament; i per últim begudes, amb un 5,2% (el 81,7% és

² Al seu torn, Lleida se situa en la posició 9ª del rànquing de províncies espanyoles exportadores del sector agroalimentari.

³ Empreses que han exportat en els 4 últims anys consecutius.

⁴ La quota d'exportació es calcula com les exportacions de cada sector econòmic sobre el total d'exportacions, en percentatge.

Taula 2
Distribució geogràfica de les exportacions del sector agroalimentari a Lleida
(milers d'euros i percentatge)

Àrea geogràfica	2010		2011		2012		2013		2014		Variació valor 10/14 (%)
	Valor	Quota %	Valor	Quota %	Valor	Quota %	Valor	Quota %	Valor	Quota %	
UE-28 (*)	533.958	66,5	563.815	65,1	636.542	61,7	714.990	60,8	722.408	61,6	35,3
Resta d'Europa	106.568	13,3	107.673	12,4	107.667	10,4	114.783	9,8	94.260	8,0	-11,5
Amèrica del Nord	31.443	3,9	31.812	3,7	22.165	2,1	27.381	2,3	37.412	3,2	19,0
Amèrica Llatina	35.631	4,4	44.055	5,1	49.887	4,8	55.358	4,7	61.888	5,3	73,7
Resta del món	94.951	11,8	118.959	13,7	215.351	20,9	262.536	22,3	255.849	21,8	169,5
Total exportat	802.551	100,0	866.314	100,0	1.031.612	100,0	1.175.049	100,0	1.171.817	100,0	46,0

(*) No s'inclou Espanya al tractar-se de mercats exteriors.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària d'Espanya. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

cervesa de Malta⁵). De forma més exhaustiva, es destaquen la fruita⁶ i l'oli com els dos productes més exportats a la província de Lleida (conjuntament suposen el 36,3% del total). El primer producte amb 361.968 milers d'euros representa el 80,1% del total de fruites i llegums, mentre que l'oli d'oliva, amb 203.433 milers d'euros suposa el 84,2% dels greixos i olis.

L'anàlisi de l'evolució de les exportacions al llarg del període analitzat (2010-2014) ens indica que els majors increments (per sobre de la mitjana, el 46%) s'han produït en els pinsos per a animals, amb un 133% (si bé, l'últim any la variació ha estat negativa), seguit de la carn, amb un 69%. Amb taxes de creixement també positives, encara que més modestes, estan les fruites i llegums, els greixos i olis, i les begudes, amb taxes del 34,5%, 27,0% i 55,9% respectivament.

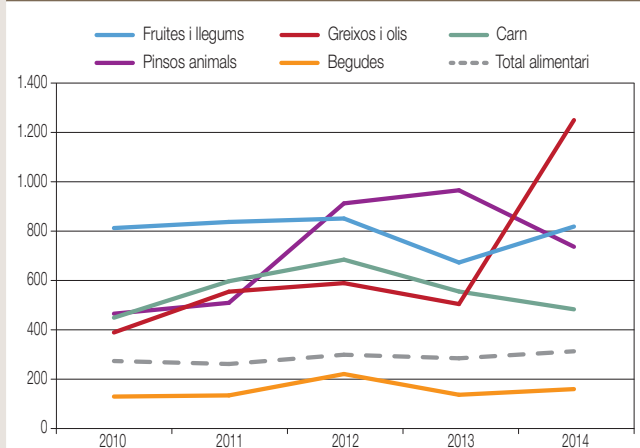
A la taula 1 també s'hi pot consultar el número d'empreses exportadores per a cada producte, xifra que es veu reduïda entre un 68% (en el cas de les begudes) i un 49% (per a pinsos animals) si es tracta d'empreses regulars. Referent a la mitjana d'exportació per empresa i any, els greixos i olis són els productes que obtenen una mitjana més elevada, 3.264 milers d'euros, mentre que el valor més baix s'obté per a les begudes, amb una mitjana de 796 milers d'euros.

Per acabar aquest apartat, al **gràfic 3** es detallen les taxes de cobertura dels cinc productes agroalimentaris més exportats per les empreses de Lleida. Les dades reflecteixen el caràcter netament exportador del sector estudiat en aquesta província, ja que els valors que pren la taxa de cobertura superen el 500% i en molts casos el 800%. Únicament un dels productes (begudes) està per sota de la taxa corresponent a la mitjana del sector agroalimentari.

4. Distribució geogràfica de les exportacions agroalimentàries de Lleida

D'acord amb la pràctica habitual en la confecció d'estadístiques d'importació i exportació, i amb la finalitat d'oferir una

Gràfic 3
Taxes de cobertura¹ per productes del sector agroalimentari a Lleida
(en percentatge)

(1) (Exportacions / Importacions) X 100
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de duanes de l'Agència Tributària d'Espanya. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

visió general de la presència internacional de les empreses de Lleida, es realitza una anàlisi agregada de les exportacions d'aquesta província per àrees geogràfiques. Aquesta anàlisi permetrà oferir una primera aproximació de les destinacions principals de les empreses lleidatanes del sector agroalimentari.

Els països es classifiquen en àrees geogràfiques seguint criteris econòmics, socials, polítics i/o geogràfics, que permetin mantenir l'homogeneïtat dins de cada àrea establerta i l'heterogeneïtat entre ells (Deixo i Ramírez, 2010). En els organismes i webs on es troben disponibles les dades del comerç exterior d'un país, podem trobar diferents classificacions a l'hora d'agrupar els mercats internacionals. La classificació analitzada en aquest estudi és la utilitzada per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat⁷): Unió Europea dels 28 (UE-28⁸), Resta d'Europa, Amèrica de Nord, Amèrica Llatina⁹, i Resta del món.

A la **taula 2** es presenta l'evolució de les exportacions del sector agroalimentari de Lleida a cada una de les àrees geogràfiques definides, per al període comprès entre 2010 i 2014, les seves quotes d'exportació¹⁰ i la taxa de creixement entre el primer i l'últim any de l'anàlisi.

La UE-28 concentra la major part de les vendes exteriors del sector agroalimentari l'any 2014, no obstant, una porció absolutament majoritària de les vendes d'aquesta àrea es destinada als mercats de la Unió Europea dels 15 (UE-15¹¹). Per a la Resta d'Europa, Amèrica del Nord i Amèrica Llatina s'obtenen unes quotes d'exportació més marginals (amb un 8%, un 3,2% i un 5,3%, respectivament), mentre que la Resta del món (principalment Àsia i Àfrica) assoleix una participació important, amb una quota del 21,8% (resultat que sembla lògic per al major número de països que engloba).

⁷ És la mateixa classificació utilitzada pel Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç d'Espanya a l'«Encuesta de coyuntura de la exportación» de les empreses espanyoles, amb l'única diferència que per comptes de la Resta del món, inclou únicament Àsia.

⁸ UE-28 incorpora els estats membres de la UE-15, i els països de las successives ampliacions: Bulgària, Croàcia, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia, la República Txeca i Romania.

⁹ Amèrica Llatina s'utilitza generalment per nombrar Amèrica del Sud i Central, i també inclou Mèxic, amb la que presenta major semblança econòmica i política.

¹⁰ Quota d'exportació (percentatge): exportacions a cada una de les àrees geogràfiques establertes sobre el total d'exportacions agroalimentàries de Lleida.

¹¹ La UE-15 està formada per Alemanya, Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, França, Grècia, Irlanda, Itàlia, Luxemburg, Països Baixos, Portugal, Regne Unit i Suècia.

Tot i ser la UE-28 l'àrea que concentra la major part de les vendes exteriors del sector descrit, amb un creixement acumulat de les seves exportacions del 35,3% entre el 2010 i el 2014, la seva quota d'exportació ha patit una disminució de gairebé 5 punts percentuals entre el primer i l'últim any d'anàlisi (passant del 66,5% el 2010 al 61,6% el 2014), similar al descens produït a Catalunya, si bé percentatge la quota és lleugerament superior (69,4% el 2014). En la resta d'àrees geogràfiques les seves quotes d'exportació han evolucionat de forma desigual, mentre que la Resta d'Europa i Amèrica del Nord han registrat descensos de 5 i 1 punts percentuals, respectivament, Amèrica Llatina i la Resta del món han registrat uns increments de 10 i 1 punts percentuals, respectivament (totes les dades és refereixen a la variació acumulada 2010-2014). En aquest sentit, aquestes dues últimes àrees van agafant protagonisme en detriment del pes de les vendes intracomunitàries i de les primeres zones assenyalades.

Centrant-nos en l'última columna de la taula 2, s'observa un creixement, entre els anys 2010 i 2014, en les exportacions de totes les àrees geogràfiques definides, excepte per a la Resta d'Europa que decreix l'11,5%. A la Resta del món i Amèrica Llatina és on s'obtenen els majors increments, mentre que el creixement de les exportacions agroalimentàries a Amèrica del Nord és més moderat.

Comparant aquestes xifres amb les exportacions totals de Lleida, la distribució entre les zones geogràfiques és similar, mantenint-se el patró comercial seguit pel sector agroalimentari, si bé podríem destacar algunes diferències: un increment inferior en totes les àrees amb creixement positiu entre 2010 i 2014; i una major quota d'exportació a Amèrica Llatina (7,2% al total d'exportacions vers el 5,3% de les exportacions agroalimentàries el 2014), encara que aquesta s'ha mantingut bastant estable en tot el període analitzat.

5. Principals destins de les exportacions agroalimentàries de Lleida

A fi d'analitzar amb més detall les exportacions agroalimentàries, es presenten els principals mercats destí (rànkning per països) per a l'últim any considerat (2014), així com la seva comparativa amb el 2010 (primer any referenciat) (**taula 3**). S'han seleccionat els primers 25 països, que el 2014 aglutinaven conjuntament el 88,5% del total de les exportacions agroalimentàries. Cal destacar que únicament els 10 primers països destí –dels quals 6 són països comunitaris–, concentren el 69,1% de les exportacions agroalimentàries de Lleida, mentre que els 8 següents representen el 13,4%, i els 9 restants tan sols un 6% de les exportacions d'aquest sector.

Taula 3
Principals destins de les exportacions del sector agroalimentari a Lleida
 (rànkung, milers d'euros i percentatge)

País destí	2014			2010			Variació del valor 2010/2014 (%)
	Posició	Valor	Quota d'exportació (%)	Posició	Valor	Quota d'exportació (%)	
França	1	200.011	17,1	1	157.382	19,6	27,1
Itàlia	2	129.907	11,1	2	91.598	11,4	41,8
Alemanya	3	125.383	10,7	3	90.909	11,3	37,9
Emirats Àrabs Units (EAU)	4	82.390	7,0	14	14.877	1,9	453,8
Regne Unit	5	58.174	5,0	6	31.994	4,0	81,8
Rússia	6	54.328	4,6	4	76.827	9,6	-29,3
Brasil	7	41.552	3,5	10	24.355	3,0	70,6
Països Baixos	8	40.166	3,4	5	32.010	4,0	25,5
Guinea Equatorial	9	39.724	3,4	11	20.239	2,5	96,3
Portugal	10	38.229	3,3	7	30.794	3,8	24,1
Estats Units	11	36.420	3,1	8	30.757	3,8	18,4
Polònia	12	25.645	2,2	12	19.533	2,4	31,3
Bèlgica	13	22.810	1,9	9	26.269	3,3	-13,2
Andorra	14	19.796	1,7	13	19.463	2,4	1,7
Corea del Sud	15	14.922	1,3	15	11.894	1,5	25,5
Xina	16	13.330	1,1	18	4.731	0,6	181,7
Líbia	17	12.096	1,0	23	2.259	0,3	435,4
Algèria	18	11.815	1,0	22	2.329	0,3	407,3
Dinamarca	19	11.654	1,0	17	4.815	0,6	142,1
Lituània	20	11.550	1,0	19	4.584	0,6	152,0
República Txeca	21	10.883	0,9	24	2.121	0,3	413,0
Aràbia Saudita	22	9.592	0,8	20	3.697	0,5	159,4
Bielorússia	23	9.185	0,8	25	1.668	0,2	450,8
Israel	24	9.119	0,8	21	3.401	0,4	168,2
Suècia	25	8.003	0,7	16	5.132	0,6	55,9
Total seleccionat		1.036.682	88,5		713.637	88,9	
Total exportacions		1.171.817	100,0		802.551	100,0	46,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Duanes de l'Agència Tributària d'Espanya. Web consultada: <http://datacomex.comercio.es>

La meitat de les exportacions agroalimentàries es dirigeixen a països de la Unió Europea dels 15 (UE-15), destacant de forma notòria França que ocupa la primera posició (representa el 17,1% de la quota del total d'exportacions i el 30,6% d'aquesta àrea geogràfica). El segueixen, en ordre d'importància, Itàlia i Alemanya, que juntament amb França suposen el 38,9% del total exportat per les empreses agroalimentàries. Regne Unit, Països Baixos, Portugal, Bèlgica, Dinamarca i Suècia, amb participacions lleugerament diferents, també es postulen com a mercats prioritaris, si bé, ocupant posicions posteriors a països tercers. Pràcticament tots aquests països comunitaris registren taxes de creixement positives entre el 2010 i 2014,

encara que inferiors als augments d'altres països no comunitaris. Bèlgica és l'únic estat membre amb variació negativa, perdent 4 posicions en el rànkung de països prioritaris.

Alguns dels països de recent incorporació a la Unió Europea que apareixen en el rànkung són Polònia, la República Txeca i Lituània. Polònia ocupa la dotzena posició en el total d'exportacions del sector agroalimentari de Lleida, davant d'alguns dels països de la UE-15, mantenint la mateixa posició en els dos anys analitzats. La República Txeca destaca per registrar un dels majors increments en el període comprés entre 2010 i 2014, del 413%, guanyant 3 posicions en el rànkung de paï-

sos. I, finalment, Lituània ha registrat una variació positiva encara que lleugerament inferior a la de la República Txeca (142,1%).

La Resta d'Europa (els països europeus no inclosos en la UE-28) és la segona àrea de destí en el rànquing d'exportacions agroalimentàries de Lleida (amb una quota del 8%), malgrat estar a gran distància de la primera, la UE-15. Rússia, tot i ser el mercat amb una taxa de creixement més negativa dels que apareixen al rànquing, es tracta del principal destí d'aquesta àrea, amb el 4,5% de les exportacions agroalimentàries de les empreses de Lleida l'any 2014, ocupant el sisè lloc del rànquing, per davant de diversos destins comunitaris. Respecte a això, els efectes del veto rus a la importació d'aliments frescos procedents d'occident s'ha deixat sentir entre les empreses fructícoles de Lleida (que s'ha traduït en un descens del 43,3%¹² entre el 2013 i el 2014), sobretot si tenim en compte que més de la meitat de les exportacions agroalimentàries a Rússia corresponen a aquest producte. Andorra i Bielorússia completen els principals destins de les vendes exteriors de les empreses agroalimentàries de Lleida dins d'aquesta zona geogràfica. Andorra, limítrofa amb Lleida, ocupa la catorzena posició, mentre que Bielorússia (amb exportacions exclusivament de fruita) destaca pel seu avenç respecte el 2010 (un 450,8%).

Amèrica del Nord, tal i com s'ha apuntat anteriorment, es configura com l'àrea amb menor quota d'exportació dins de les exportacions agroalimentàries de Lleida. No obstant això, el seu únic destí, els EUA, ocupa un meritoris onzè lloc per davant dels destins de la UE-15, com Bèlgica, Dinamarca i Suècia. Respecte a la seva evolució entre 2010-2014, encara que la quota en el total d'exportacions segueix sent reduïda, un 3,1%, les exportacions s'incrementen en un 18,4% en valor, si bé els EUA perden 3 posicions en el rànquing dels principals països destí de les exportacions de Lleida en el sector estudiat. El producte estrella al país Nord-americà és sense dubte l'oli d'oliva, que suposa el 88% de les exportacions d'aquest mercat.

Amb una quota d'exportació del 5,3% el 2014, Amèrica Llatina únicament incorpora Brasil al rànquing de principals destins d'exportació agroalimentària a Lleida, amb el 67,1% de les exportacions d'aquesta àrea. Si bé, el pes específic dins del global d'exportacions agroalimentàries de Lleida suposa únicament el 3,5% (91% del qual correspon a fruita i oli d'oliva). Brasil se situa en la setena posició darrera de països com Rússia, Regne Unit o EAU, guanyant tres posicions en el rànquing dels destins principals respecte al 2010.

¹² Aquesta disminució a Rússia s'ha vist compensada amb increments en altres destins, tals com: Lituània, Bielorússia, Argèlia, Israel i Brasil.

La Resta del Món, àrea inclosa a la taula 2 en mode global, ha quedat desglossada en les dues zones prioritàries on les empreses dirigeixen les seves vendes exteriors: Àsia i Àfrica. De forma amplia Àsia (inclòs Orient Mitjà) amb 166.757 milers d'euros i Àfrica amb 83.213 milers d'euros, representen el 14,2% i 7,1% respectivament del total de les exportacions agroalimentàries de la província estudiada.

De tots els mercats asiàtics, el més demandat per les empreses agroalimentàries de Lleida és sens dubte els Emirats Àrabs Units (EAU (si bé el 90% es correspon a un sol producte, pinsos animals), representant el 7% de les seves vendes exteriors l'any 2014. Destaca especialment el creixement de les exportacions, que són 4,5 vegades superiors respecte el 2010, fet que li comporta guanyar 10 posicions en el rànquing, situant-se a la quarta posició el 2014, superant tots els destins comunitaris, excepte a França, Itàlia i Alemanya. Pel que fa a la resta de països inclosos dins d'Àsia –Xina, Aràbia Saudita i Israel– també avancen en el seu atractiu per a les empreses lleidatanes, amb increments en les seves vendes lleugerament superiors al 150%, essent Corea del Sud l'únic país amb l'increment més modest (25,5%). No obstant això, s'ha d'assenyalar que la penetració de les exportacions agroalimentàries de Lleida en aquests països se situa al voltant d'un escàs 1%.

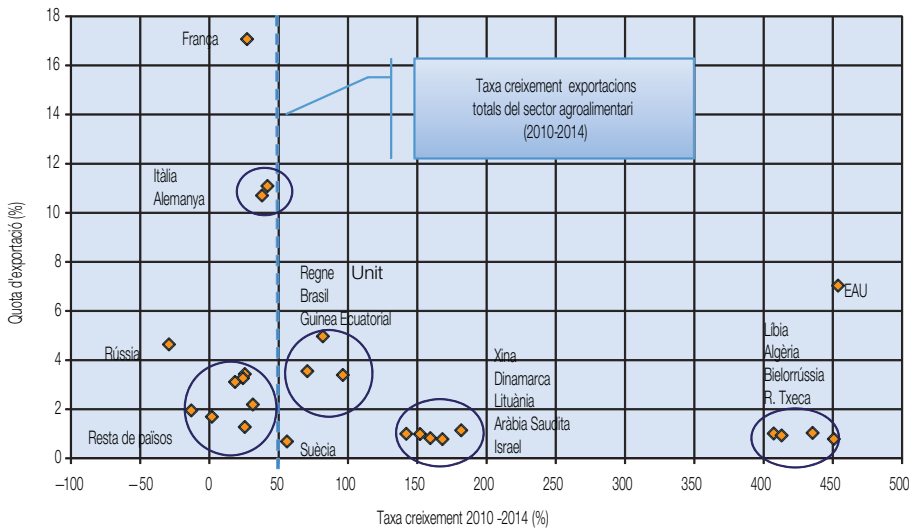
Respecte a Àfrica, els principals destins de les empreses lleidatanes són, per ordre d'importància, Guinea Equatorial, Líbia i Algèria, ocupant l'any 2014 les posicions 9, 17 i 18, respectivament entre els mercats prioritàris del sector agroalimentari. A Guinea Equatorial destaca de forma gairebé exclusiva la cervesa de Malta (el 77,8% de les exportacions lleidatanes d'aquest producte es destinen a aquest país). Els altres països pertanyents a la Unió del Magreb Àrab (UMA)¹³ –Líbia i Algèria– requereixen una menció especial també pel creixement registrat durant el període 2010-2014, amb una taxa de creixement de l'ordre del 400%, guanyant 6 i 4 posicions respectivament respecte el 2010, si bé cadascun d'aquest països suposen únicament l'1% del total exportat.

Per acabar amb aquest apartat, comentar algunes diferències dels mercats prioritàris de Lleida del sector agroalimentari en global amb els mercats prioritàris per als principals productes exportats per aquesta província, que són: la fruita i l'oli d'oliva. El rànquing per països del primer producte és bastant similar al global, les diferències es troben en el país que ocupa el primer lloc: Alemanya (seguit per França i Itàlia), amb una quota d'exportació del 21,5%. Respecte a l'oli d'oli-

¹³ L'UMA és un organisme constituït en 1989 per Argèlia, Líbia, Marroc, Mauritània i Tunísia.

Gràfic 4

Mapa de situació de mercats prioritaris del sector agroalimentari a Lleida (2010-2014)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de duanes de l'Agència Tributària d'Espanya.

va, les diferències són més evidents: els EUA és el primer país al que es dirigeixen les exportacions, amb una quota del 15,1%; així mateix, països asiàtics com Corea del Sud i Xina ocupen llocs més avançats en el rànquing (posicions 7 i 8), i s'inclouen altres destins com Mèxic, Suïssa, Japó i Grècia.

6. Mapa de situació dels països: criteris de selecció

D'entre els factors externs que influeixen en la selecció dels mercats exteriors segons la revisió de la literatura d'aquest àmbit (e.g., Whitelock & Jobber, 2004; Sakarya et al., 2007; Sheng i Mullen, 2011), els més utilitzats habitualment són: la proximitat geogràfica i cultural¹⁴, l'entorn del país (renda per càpita i risc del país), la mida del mercat (nombre d'habitants) i el seu nivell de competència, factors sobre els quals es fonamenta aquest estudi. La proximitat geogràfica es podria equiparar a un entorn familiar i de menors costos operatius (Ojala i Tyrväinen, 2008). Al seu torn, per Quer et al. (2006), la distància cultural¹⁵ per a les empreses espanyoles serà menor quan el destí sigui un país europeu o llatinoamericà.

S'ha de puntualitzar que aquests criteris no són específics per a cada un dels productes englobats en el sector agroali-

mentari, si no que s'han seleccionat variables macroeconòmiques per realitzar l'anàlisi extensible a tots ells.

Les dades han estat obtingudes de diverses fonts d'informació (any 2014): del Banc Mundial (*World Development Indicators Database*) per mesurar la mida del mercat i el desenvolupament econòmic¹⁶; de l'OCDE per mesurar el risc d'un país¹⁷; i dels indicadors del *Global Competitiveness Report* (GCI)¹⁸ 2014-2015 (*World Economic Forum*) per obtenir el nivell de competència.

A continuació, es realitza un mapa de situació dels països prioritaris. Per identificar les variables del mateix i d'acord amb les dades obtingudes a la taula 3, s'han seleccionat dos de les utilitzades en la metodologia proposada per la Secretaria d'Estat de Turisme i Comerç, metodologia que permet

¹⁶ El Banc Mundial divideix les economies, segons el PIB per càpita (dades 2013), en quatre grups: ingressos baixos (USD1.045 o menys); ingressos mitjans-baixos (de USD1.045 a USD4.125); ingressos mitjans-altos (de USD4.125 a USD12.746); i ingressos alts (USD12.746 o més).

¹⁷ Per a la classificació de risc país s'ha consultat el corresponent al model de la OCDE, CRAM, del que també es val el Banc d'Espanya. Segons aquest model es classifiquen els països en una escala de «0» al «7», essent «0» la classificació corresponent als països de menor risc, que s'associen amb els de «renda alta», segons els criteris de renda per càpita del Banc Mundial, i sent «7» la classificació dels països de major risc país.

¹⁸ L'Índex de Competitivitat Global (GCI), elaborat anualment pel *World Economic Forum*, és una mesura aproximada de la competitivitat d'un país en relació a la resta del món. Es tracta d'un indicador amb una escala de l'1 al 7, que per la seva elaboració combina dades macroeconòmiques amb enquestes empresarials. Quant més baixa sigui la puntuació del país, menor serà la seva competitivitat.

¹⁴ La proximitat geogràfica i les similituds culturals són les dues dimensions trobades en la literatura del màrqueting internacional que contribueixen en major mesura a aquesta percepció de menor distància psicològica.

¹⁵ En termes generals, distància cultural es refereix a las normes socials, idioma, i creences entre els dos països.

identificar aquells països amb especial atractiu per els fluxos de comerç exterior d'una economia concreta. D'aquesta manera, s'han classificat els mercats prioritaris atenent a la seva contribució a les exportacions agroalimentàries (quota d'exportació) i al seu dinamisme exportador (taxa de creixement), relacionant cada grup obtingut amb els factors externs que influeixen en la selecció dels mercats exteriors.

En aquest mapa de situació es classifiquen els 25 mercats prioritaris de les empreses agroalimentàries de Lleida, atenent als dos indicadors senyalats; a l'eix d'ordenades la quota d'exportació de l'any 2014 i a l'eix de les abscisses la taxa de creixement 2010-2014, ambdós mesurats en percentatge.

En primer lloc, s'observa una clara diferenciació entre aquells països situats en ambdós extrems del **gràfic 4**. El grup de països formats pel major dinamisme exportador i per la menor contribució a les exportacions pertanyen a zones geogràfiques extracomunitàries –Líbia, Algèria i Bielorrússia– classificats pel Banc Mundial com a economies en desenvolupament i, per tant, amb elevats nivells de risc país (sobretot pel primer i l'últim assenyalats), als que s'afegeix la República Txeca, membre de la UE-28. La proximitat geogràfica a Algèria i la República Txeca, i un nivell de competència menor per a tots ells es podrien considerar com a possibles determinants de l'elecció d'aquests mercats.

Al costat oposat es troben països de la UE-15 –França, Itàlia i Alemanya– amb la major contribució a les exportacions agroalimentàries de Lleida però amb una taxa de creixement lleugerament inferior a la mitjana. La menor distància geogràfica i la pertinença a un mercat únic constitueixen els criteris prioritaris en la selecció d'aquests mercats, juntament amb el nivell de desenvolupament econòmic i l'absència del risc país.

Entre aquest dos extrems se situen els següents grups caracteritzats per l'heterogeneïtat de la seva composició:

- Més dinamisme exportador que contribució a les exportacions, format per: països asiàtics –Xina, Aràbia Saudita i Israel (els dos últims d'Orient Mitjà)– i dos països de la UE-28 (Dinamarca i Lituània). Els factors de l'entorn podrien influir a les empreses de Lleida en l'elecció dels mercats d'Aràbia Saudita, Israel i de la UE-28, per la seva elevada renda per càpita¹⁹; i per Xina, sens dubte, la mida del mercat és el factor que podria tenir més pes en la seva elecció.

¹⁹ Lituània està inclosa en el grup d'«Ingressos alts» de la classificació del Banc Mundial, encara que el seu PIB per càpita sigui menor que el dels altres tres països assenyalats.

- Dinamisme exportador lleugerament per sobre de la mitjana i amb relativa contribució de les exportacions, format per: Regne Unit, Brasil i Guinea Equatorial. Amb economies molt disperses i per tant, amb característiques completament diferents, els factors que motiven la seva selecció podrien ser: la proximitat geogràfica, econòmica i ser membre de la UE en el cas del Regne Unit; la gran dimensió de la població per a Brasil; i l'elevada renda per càpita i el menor nivell de competència per a Guinea Equatorial²⁰.
- Dinamisme exportador per sota de la mitjana i una baixa contribució a les exportacions: resta de països de zones geogràfiques de diversa índole –Països Baixos, Portugal, Polònia, Bèlgica, EUA²¹, Andorra i Corea del Sud– situant-se en els extrems, Suècia amb la menor quota d'exportació i Rússia amb la menor taxa de creixement (negativa). Essent totes les economies membres de la OCDE (excepte Andorra i Rússia), els criteris de selecció podrien estar motivats pel nivell de desenvolupament econòmic i l'absència de risc país (excepte Rússia); la proximitat geogràfica per als països de la UE-28 (especialment Portugal) i Andorra (i al mateix temps lingüística ja que Catalunya comparteix el mateix idioma); i la mida del mercat en el cas de Rússia.

Els EAU requereixen una menció especial, ja que es configura com el país amb major avantatge competitiva per a les empreses agroalimentàries de Lleida (tot i que focalitzat en un únic producte²²), tant per la seva elevada taxa de creixement com per la seva rellevant quota d'exportació. L'elevada renda per càpita es podria considerar com a principal factor de l'elecció d'aquest mercat.

7. Conclusions

La província de Lleida amb unes exportacions predominantment agroalimentàries, que tripliquen les seves importacions i amb un creixement en els últims cinc anys del 46%, se situa

²⁰ Per a Guinea Equatorial, sent de forma casi exclusiva l'exportació de *cervesa de malta*, el criteri de selecció s'hauria de buscar de forma específica per a aquest producte, com per exemple el seu alt consum o l'escassa competència.

²¹ Per als EUA, sent la majoria de les exportacions d'oli d'oliva, el criteri de selecció s'hauria de buscar de forma específica per a aquest producte, com per exemple el seu major consum o el posicionament de l'oli d'oliva espanyol en aquest mercat. Si bé es necessitarien dades addicionals per obtenir unes conclusions.

²² Per als EAU, sent de forma majoritària l'exportació de *pinsos per a animals*, el criteri de selecció s'hauria de buscar de forma específica per a aquest producte, com per exemple la seva elevada demanda o l'escassa competència.

per damunt del valor mitjà tant de l'economia catalana com de l'espanyola. De les 672 empreses agroalimentàries (45% exportadores regulars) que componen el teixit exportador de la província, predominen els exportadors de fruites i oli d'oliva, sense desmerèixer altres productes tals com la carn, els pinsos animals i les begudes (aquest últim majoritàriament cervesa de Malta).

L'anàlisi en la distribució de les exportacions entre zones geogràfiques ha permès detectar els mercats més consolidats però amb un menor creixement exportador (països comunitaris, en especial de la UE-15), i/o més atractius (principalment d'Àsia i Àfrica) amb presència més reduïda però amb un destacat dinamisme exportador. Tot i que predomina una marcada concentració geogràfica de les vendes exteriors de Lleida cap a països comunitaris i en especial a la UE-15 (tal com veient el patró comercial en l'àmbit nacional), s'aprecia un lent però sostingut descens de la quota d'exportació, fet que podria ser símptoma d'una tendència a dirigir-se a altres àrees del món més dinàmiques i de major amplitud, tant siguin economies avançades com emergents.

Amb la meitat de les exportacions agroalimentàries de Lleida, sis dels primers 10 països destins són membres de la UE-15 –França, Itàlia, Alemanya, Regne Unit, Països Baixos i Portugal–, de forma que la distància geogràfica i el fet de pertànyer a un mercat únic s'erigeixen com els principals criteris en la selecció de mercats exteriors per a les empreses de Lleida. Altres destins pròxims geogràficament, encara que amb una quota d'exportació que tan sols significa el 2% a cada país, però no per això menys important per la forta tendència a créixer, són els països del Nord d'Àfrica –Algèria– i la República Txeca.

Per ser més de la meitat dels països seleccionats de la OCDE i altres, al seu torn, també membres de la UE, els factors de l'entorn podrien motivar a les empreses de Lleida l'elecció de mercats prioritaris. Un alt nivell de desenvolupament i una estabilitat econòmica, política i jurídica que redueix la incertesa, caracteritzada a tots ells. En aquest grup es poden afegir Israel, EAU i Aràbia Saudita per la seva elevada renda per càpita disponible, si bé amb un cert grau de risc país.

La gran dimensió de la població de països emergents tals com Xina, Rússia i Brasil, els fa atractius per a les empreses agroalimentàries de Lleida per la seva gran demanda potencial existent en aquests mercats, encara que tenen risc país. Per als EUA també es podria considerar com a factor que prima la seva elecció. La resta de països, com ara Líbia, Bielorússia i Guinea Equatorial, amb el major grau de risc país i

amb la renda per càpita més baixa (excepte Guinea Equatorial), únicament el seu menor nivell de competència es podria considerar com a possible determinant en l'elecció d'aquests mercats.

Per últim, cal assenyalar que en la situació d'inestabilitat política i econòmica actual, les exportacions a mercats amb major risc país es podrien veure afectades pel risc extra comercial que suposa. No obstant això, aquests efectes negatius es podrien pal·liar amb eines d'assegurances de cobrament a l'exportació o amb altres mesures. De fet, tal i com hem apuntat anteriorment, les quotes d'exportació d'aquestes zones geogràfiques van agafant cada vegada més protagonisme.

Bibliografia

- Banc Mundial (2015), «Clasificación de países 2015», disponible en <http://datos.bancomundial.org/quienes-somos/clasificacion-paises> (consultada Abril, 2015).
- Banc Mundial (2015), «World development indicators 2014», disponible en: <http://datos.bancomundial.org/indicador> (consultada Abril, 2015).
- Dejo, N. i Ramírez, M. (2010), «¿Hacia dónde se dirigen las exportaciones aragonesas? Un análisis de los últimos años (1999-2009)». Boletín Económico de ICE, No. 2981, pp. 27-36.
- Departament de Duanes de l'Agència Tributària d'Espanya (2015), Dades estadístiques de Comerç Exterior d'Espanya, disponible en: <http://datacomex.comercio.es> i <http://estacom.icex.es> (consultada Abril, 2015).
- Institut d'Estadística de Catalunya (2015), Dades estadístiques de Comerç Exterior de Catalunya, disponible en: www.idescat.cat (consultada Abril 2015).
- Ojala, A. i Tyrväinen, P. (2008), «Market entry decisions of US small and medium-sized software firms», *Management Decision*, Vol. 46 No. 2, pp. 187-200.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2015), *Country Risk Assessment Model (CRAM)*, disponible en <http://www.oecd.org> (consultada Abril, 2015).
- Quer, D., Claver, E. i Molina, J.F. (2006), «Riesgo, distancia cultural y estrategia de entrada: Nueva evidencia empírica en el proceso de internacionalización de la empresa española», *Boletín Económico de ICE*, No. 2875, pp. 13-21.
- Sakarya, S., Eckman, M. i Hyllegard, K. (2007), «Market selection for international expansion; assessing opportunities in emerging markets», *International Marketing Review*, Vol. 24 No. 2, pp. 208-238.
- Sheng, S. Y. i Mullen, M. R. (2011) «A hybrid model for export

market opportunity analysis», *International Marketing Review*, Vol. 28 No. 2, pp.163-182.

Subdirecció General d'Anàlisi i Estratègia (2005), «Metodologia de la Secretaria de Estado de Turismo y Comercio para la selección de mercados prioritarios, Boletín Económico de ICE, No. 2836, pp. 3-15.

Whitelock, J. i Jobber, D. (2004), «An evaluation of external factors in decision of UK industrial firms to enter a new non-domestic market: an exploratory study», *European Journal of Marketing*, Vol. 38 No. 11/12, pp. 1437-1455.

World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2015-2014*, Suïza.

Tarragona i comarques

Anàlisi de la província

Amb una superfície de 6.308 km², la província de Tarragona ocupa una mica menys de la cinquena part de l'extensió total de Catalunya. En canvi, en termes de població representa el 10,7% del Principat, a causa de la menor densitat relativa (127 habitants per km²) respecte al conjunt de Catalunya (234,2 habitants per km²).

La **població** de la província és de 800.962 el 2014, 9.216 persones menys que l'any anterior. En termes relatius la caiguda ha estat de l'1,1%, la més elevada de les quatre províncies catalanes, i que se suma a la caiguda del 0,5% que ja va experimentar l'any 2013. Aquest descens s'explica sobretot per la disminució de la població en edat de treballar (16 a 64 anys), que no s'arriba a compensar per l'increment de la població de 65 anys o més (1,9%). Així mateix, es produeix una disminució significativa en la població de menys de 16 anys (-1%), la major de les províncies catalanes. Una altra dada especialment remarcable és el fort descens del nombre de persones de nacionalitat estrangera (-8,4%), força més elevat que la mitjana catalana. El 2014 la població estrangera representa el 16,5% del total de la població, la segona taxa més baixa de les províncies catalanes després de Barcelona.

A l'igual que el 2013, el creixement del **valor afegit brut** (VAB) a preus corrents de la província de Tarragona ha estat lleugerament inferior al de Catalunya l'any 2014, amb un crei-

xement del 0,9%, dues dècimes menys que el Principat, segons estimacions de la Cambra de Comerç de Barcelona (gràfic 4.25). Ara bé, el 2014 s'ha aconseguit la primera taxa positiva de creixement dels darrers anys i l'economia tarragonina mostra forteses per afrontar la recuperació, especialment en el sector industrial.

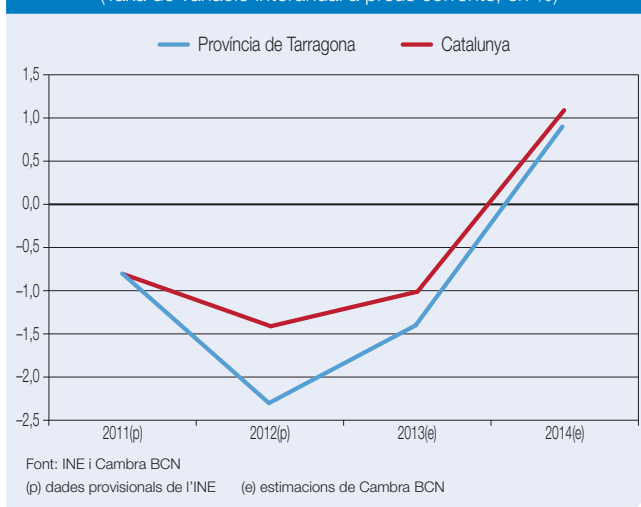
L'Enquesta de clima empresarial de l'Idescat i la Cambra de Comerç de Barcelona ofereix resultats per províncies i sectors econòmics⁸. Segons aquesta enquesta, les empreses industrials de la província de Tarragona presenten un saldo positiu de la **marxa dels negocis** el 2014, que a més és molt superior al del conjunt de Catalunya. Per contra, la marxa del negoci al comerç i als altres serveis és més negativa a la província que al Principat. La construcció, per la seva banda, mostra una evolució negativa però no tan intensa com a tota Catalunya.

Pel que fa als indicadors de demanda, cal assenyalar que aquest menor dinamisme de la província també s'observa en la **matriculació de vehicles**, que ha crescut la meitat que la mitjana catalana el 2014 (9% enfront el 18%). Similarmet, les **compravendes immobiliàries** han caigut un 9,1%, enfront del 2,4% al conjunt de Catalunya.

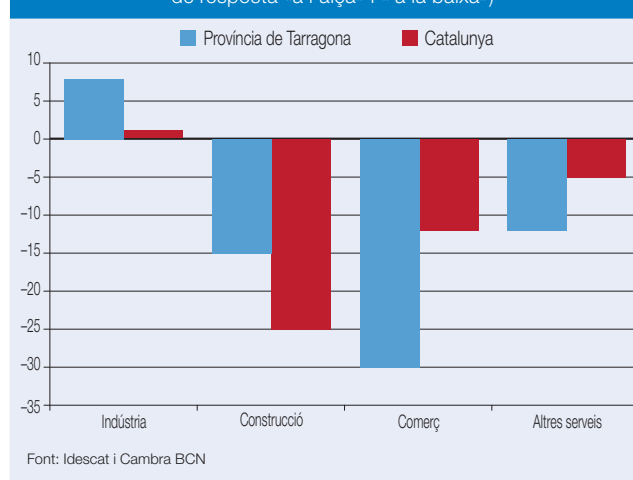
Així mateix, el sector exterior ha tingut una dinàmica menys favorable que al conjunt de Catalunya. Les **exportacions** de

⁸ Els resultats del sector de l'hostaleria només estan disponibles per marques turístiques, no per províncies.

Gràfic 4.25
Evolució del VAB
(Taxa de variació interanual a preus corrents, en %)

Gràfic 4.26
Evolució de la marxa dels negocis per sectors. Any 2014
(Saldo de respostes: diferència entre percentatges de resposta «a l'alça» i «a la baixa»)

béns de la província han caigut un 1,1% en termes nominals el 2014, enfront del creixement del 2,1% registrat pel conjunt de l'economia catalana. La caiguda s'ha degut a les menors vendes extracomunitàries, que han retrocedit un 4,4% respecte al 2013, representant aquestes el 35% de les exportacions totals de la província. En conjunt, les exportacions han totalitzat 7.046 milions d'euros, el que representa l'11,7% del conjunt de Catalunya (gràfic 4.26).

El descens de les exportacions globals a la província s'explica sobretot per l'evolució negativa de les exportacions de productes químics, que han caigut un 6%. Aquestes, que constitueixen el 42,4% del total, han tingut una contribució negativa al creixement de 2,7 punts percentuals sobre la variació total de les exportacions. Així mateix, l'exportació de petroli i derivats, el segon producte més exportat en valor, ha tingut una evolució similar, amb una caiguda del 6,3% i una contribució negativa al creixement d'1,1 punts. Aquesta dinàmica només ha pogut ser compensada parcialment per la bona evolució de sectors com el d'altres béns d'equipament, que ha experimentat un avenç del 17,6%, o el tèxtil i la confecció, amb un creixement del 19% respecte al 2013 (gràfics 4.27 i 4.28).

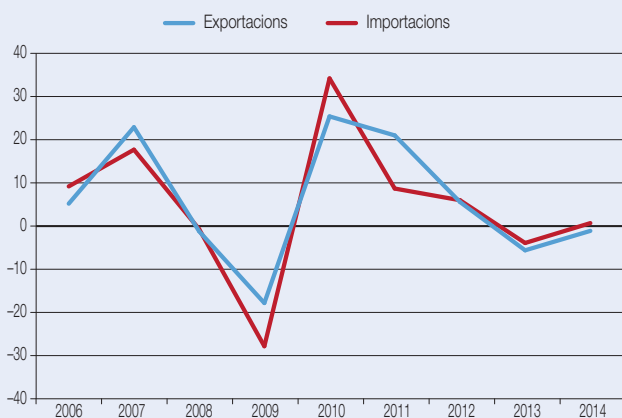
Pel que fa a les **importacions**, aquestes han crescut un 0,7% en termes nominals a la província, una dinàmica menys favorable que al conjunt de Catalunya, on han crescut un 6,7%. Com en el cas de les exportacions, el petroli i derivats, i els productes químics, constitueixen els principals productes, representant en conjunt gairebé tres quartes parts de les importacions totals. Així mateix, i com en el cas de les expor-

tacions, aquests dos grups han tingut una evolució negativa respecte al 2013 (-3,7% i -5,9%, respectivament).

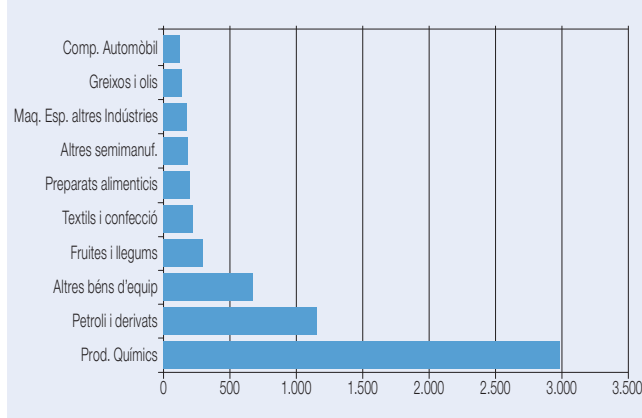
Malgrat la caiguda en el valor nominal de les exportacions, cal destacar l'increment d'**empreses exportadores**, que ha crescut un 2,4%, enfront de la caiguda del 3% registrat al conjunt de Catalunya. Més important encara ha estat l'increment del nombre d'empreses exportadores regulars, que representen prop del 30% del total, i que han crescut un 11,1% respecte al 2013. No obstant això, l'increment s'ha concentrat entre les empreses amb un volum d'exportacions que no supera els 50.000 euros, amb un creixement del 27,6%. Per contra, el nombre d'empreses que exporta entre 50.000 i 500.000 s'ha mantingut pràcticament estable (227 empreses el 2014). També s'observa un augment en el nombre d'empreses que exporten entre 500.000 i 5 milions euros, que ha passat de 204 el 2013 a 223 el 2014.

L'evolució de l'**activitat turística** ha tingut contrastos a la província de Tarragona el 2014. Si bé el nombre de turistes s'ha incrementat un 3,9% a la Costa Daurada, fins als 2.183.544, les pernoctacions s'han reduït un 3,5% respecte al 2013, fet que ha provocat que l'estada mitjana passi a ser de 4,1 dies. Tot i això, aquesta és la més elevada de les marques turístiques catalanes. Pel que fa a l'evolució de l'activitat turística a les Terres de l'Ebre, amb un pes molt inferior en termes quantitativs, l'evolució ha estat moderada quant a turistes en establiments hotelers –que s'ha incrementat un 0,9%–, mentre que les pernoctacions han crescut un 3,4%. En aquesta darrera marca turística és on s'ha produït la principal avenç en termes de rendibilitat ho-

Gràfic 4.27
Evolució de les exportacions i importacions de béns a la província de Tarragona
(Taxa de variació interanual a preus corrents, en %)

Gràfic 4.28
Principals sectors exportadors a la província de Tarragona. Any 2014
(Milions d'euros)

telera, amb un creixement del 10% en l'ADR⁹, fins als 71,1 euros.

Paral·lelament amb l'important avenç del creixement del VAB, s'ha produït també un fort impuls de la **població ocupada**, que ha crescut un 2,8% en termes relatius, l'increment més elevat de les quatre províncies segons l'INE. Els serveis han estat el gran tractor del creixement de l'ocupació, amb un creixement interanual del 3,8%, i que han aportat 7.950 nous ocupats. No obstant, el creixement més elevat en termes relatius es dona a la indústria, amb un 9,9%, i una creació d'ocupació neta de 4.925 llocs de treball. El creixement global de l'ocupació hauria estat un punt percentual més elevat de no haver estat per la important contracció de l'ocupació a la construcció, que reula un 12,1% i queda en 23.475 persones ocupades, enfront de les 55.275 que havia ocupat l'any 2008 (gràfics 4.29 i 4.30).

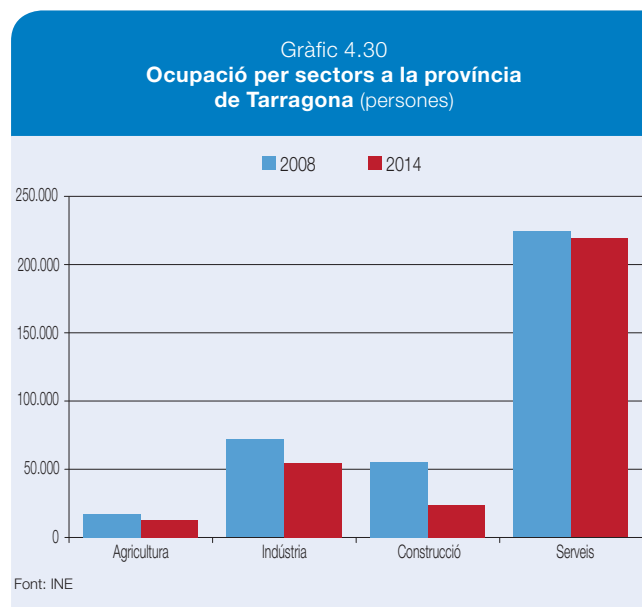
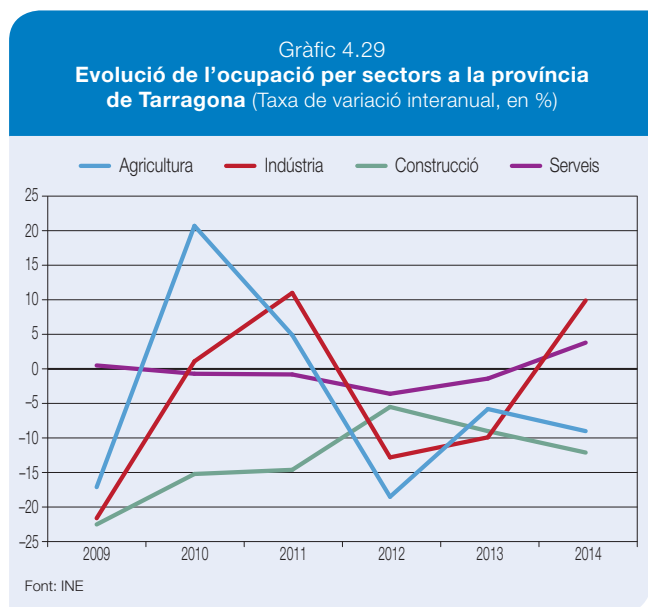
El nombre d'**afiliats a la Seguretat Social** ha crescut en línia amb l'ocupació estimada per l'Enquesta de població activa de l'INE. Concretament, ho ha fet un 2,7%, situant-se en 251.563 afiliats a 31 de desembre, 6.655 més que a finals del 2013. Com ha passat a la resta de províncies, el creixement ha estat superior en el col·lectiu d'assalariats que en el d'autònoms. En el primer cas, el creixement ha estat del 3%, mentre que en el cas dels autònoms, que representen el 21,2% del total d'afiliats, el creixement ha estat de l'1,7%. En tots dos casos, però, el creixement ha estat inferior a la mitjana catalana, fet que explica que

el creixement global hagi estat tres dècimes inferior al de Catalunya (3%).

Per sectors, els serveis han estat sense cap mena de dubte el gran tractor del creixement dels afiliats el 2014, amb una contribució al creixement de 2,3 punts percentuals o, el que és el mateix, expliquen 5.602 dels 6.655 nous afiliats nets generats a la província. Dins dels serveis, les activitats relacionades amb el comerç i la restauració han estat la principal font de nous afiliats, totalitzant 2.152 nous afiliats. També han generat ocupació neta activitats com l'administració pública i els serveis socials, amb 1.528 nous afiliats, o les activitats vinculades als serveis professionals o activitats administratives, amb 1.372 treballadors nets. La indústria manufacturera ha crescut un 2,3%, generant 983 afiliats nets; mentre que la construcció ha incrementat el nombre d'afiliats un 0,4%. L'única activitat on el nombre d'afiliats ha caigut respecte al 2013 ha estat a les activitats financeres i assegurances, amb una caiguda del 5,5% en termes relatius i de 242 persones en termes absoluts, una situació que també es dona a les altres províncies.

Però tot i l'augment del VAB i de l'ocupació, el nombre d'**empreses** amb assalariats a la província ha continuat retrocedint per sisè any consecutiu. El nombre d'empreses s'ha situat en 23.892, el 2,4% menys que l'any anterior, una caiguda superior a la registrada pel conjunt de Catalunya (-1,6%). El retrocés s'ha produït en empreses petites (-2,3%) i mitjanes de 50 a 200 treballadors (-5,2%), mentre que el nombre d'empreses de més de 200 treballadors s'ha mantingut estable (68 empreses) (gràfic 4.31). Els **comptes de cotització** a la Seguretat Social, per contra, han tingut una evolució més

⁹ Average Daily Rate. És una mesura que indica la facturació per habitació ocupada i que no necessàriament coincideix amb els preus de catàleg.

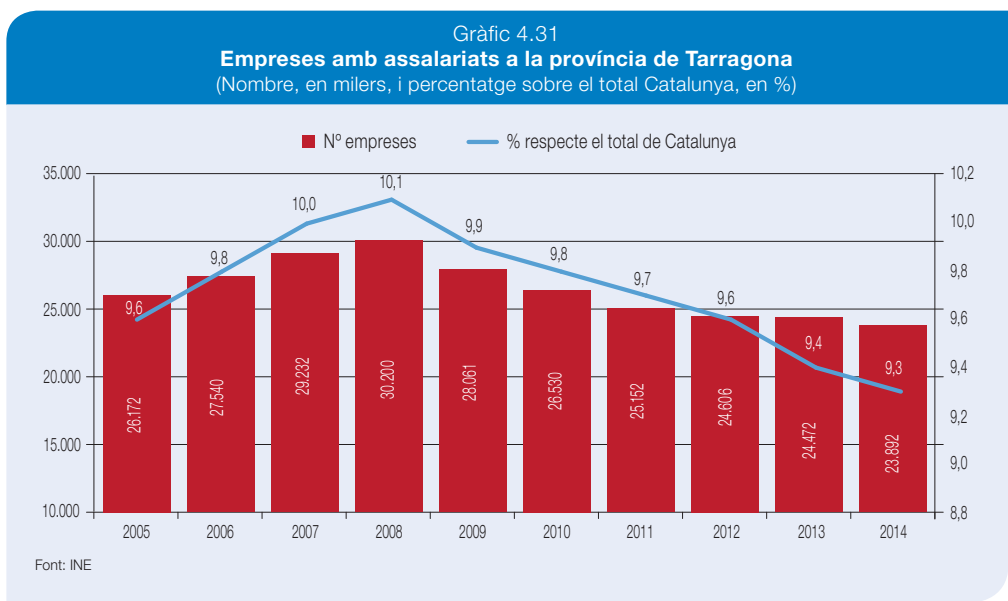
favorable, amb un creixement del 1,8% a la província, tot i que aquest ha quedat quatre dècimes per sota de la mitjana catalana.

Els **contractes de treball** signats subscriu a la província de Tarragona han augmentat un 12,4% el 2014, fins als 244.338, el 10% del total de contractes fets a Catalunya. Per tipus de contracte, han augmentat sobretot els indefinits, un 16,5%, però la contractació temporal també ho ha fet a bon ritme, un 12%.

El nombre d'**aturats registrats** ha caigut al conjunt de la província per primer cop des de l'inici de la crisi. Malgrat tot, el

descens de l'atur registrat, que ha estat del 4,5% en termes relatius, s'ha situat per sota del retrocés registrat pel conjunt de Catalunya (-6,9%). La província de Tarragona ha tancat el 2014 amb 68.840 aturats, fet que representa una taxa d'atur registrat del 20,3%. Aquesta taxa és 1,2 punts inferior a la taxa amb que es va tancar el 2013.

Finalment, els **preus del consum** a la província de Tarragona han decrescut un 0,4% en mitjana anual, enfront de l'augment d'una dècima percentual que s'ha produït al conjunt de Catalunya. Respecte al 2013, els preus ha experimentat una important moderació, atès que la inflació a Tarragona va ser de l'1% l'any anterior.

Taula 4.7
Dades bàsiques de la província de Tarragona

	2011	2012	2013	2014	Variació 2013-2014 (% , pp)		Pes Prov./Catalunya	
					Província	Catalunya	2013	2014
DEMOGRAFIA								
Població Total	811.401	814.199	810.178	800.962	-1,1	-0,5	10,7%	10,7%
Densitat (hab/km²)	129	129	128	127	-1,1	-0,5	-	-
Població de menys de 16 anys	130.735	132.102	131.997	130.685	-1,0	-0,1	11,1%	11,0%
Població potencialment activa (16-64)	549.703	548.502	542.105	531.661	-1,9	-1,2	10,7%	10,6%
Població de 65 anys i més	130.963	133.595	136.076	138.616	1,9	2,2	10,4%	10,4%
Índex de dependència global	47,6	48,4	49,5	50,7	1,2	1,1	-	-
Índex d'envelliment	100,2	101,1	103,1	106,1	2,9	2,5	-	-
Nacionalitat espanyola	662.697	664.612	665.866	668.769	0,4	0,5	10,4%	10,4%
Nacionalitat estrangera	148.704	149.587	144.312	132.193	-8,4	-6,0	12,5%	12,1%
Taxa d'estrangeria total	18,3	18,4	17,8	16,5	-1,3	-0,9	-	-
Taxa d'estrangeria extracomunitaria	11,4	11,5	11,3	10,7	-0,6	-1,4	-	-
ACTIVITAT ECONÒMICA								
Comptes de cotització¹	24.890	23.944	23.695	24.115	1,8	2,2	10,0%	9,9%
Nº empreses	54.534	53.253	51.368	50.639	-1,4	-0,7	8,8%	8,8%
Sense assalariats	29.382	28.647	26.896	26.747	-0,6	0,0	8,4%	8,4%
1 a 49 assalariats	24.802	24.287	24.152	23.585	-2,3	-1,6	9,4%	9,3%
50 a 199 assalariats	289	260	252	239	-5,2	-4,9	6,5%	6,5%
200 a 999 assalariats	53	52	62	61	-1,6	-1,2	6,6%	6,6%
1.000 o més assalariats	8	7	6	7	16,7	0,0	4,2%	4,9%
Empreses concursades	60	117	90	82	-8,9	-28,0	4,8%	6,1%
Compravendes immobiliàries	32.397	31.876	35.301	32.079	-9,1	-2,4	15,6%	14,5%
Matriculació de vehicles	14.335	12.596	13.605	14.843	9,1	18,2	8,4%	7,8%
SECTOR EXTERIOR								
Exportacions de béns (milions €)	7.142	7.545	7.122	7.046	-1,1	2,1	12,1%	11,7%
<i>10 principals sectors</i>								
Prod. Químics	3.538	3.335	3.175	2.986	-6,0	3,2	20,4%	18,6%
Petrolí i derivats	1.113	1.406	1.231	1.154	-6,3	5,1	71,0%	63,3%
Altres béns d'equip	335	435	573	674	17,6	6,9	11,5%	12,6%
Fruïtes i llegums	245	268	283	295	4,2	4,4	25,4%	25,3%
Textils i confecció	157	194	187	223	19,0	6,1	4,1%	4,6%
Preparats alimenticis	163	162	189	196	4,0	16,6	22,9%	20,4%
Altres semimanuf.	221	193	186	181	-2,8	-0,9	7,5%	7,3%
Maq. Esp. altres Indústries	198	270	224	177	-21,2	-8,9	5,5%	4,8%
Greixos i olis	159	149	132	140	5,5	-7,4	17,4%	19,8%
Comp. Automòbil	148	131	115	125	8,3	-6,5	5,0%	5,8%
Exportacions UE	4.544	5.037	4.532	4.571	0,9	4,3	15,0%	14,5%
Exportacions fora UE	2.598	2.508	2.590	2.475	-4,4	-0,2	9,0%	8,6%
Importacions de béns (milions €)	11.355	12.037	11.564	11.651	0,7	6,7	17,2%	16,2%
<i>10 principals sectors</i>								
Petrolí i derivats	5.455	5.985	5.324	5.127	-3,7	0,7	78,4%	74,9%
Prod. Químics	2.400	2.406	2.582	2.429	-5,9	5,0	16,9%	15,1%
Gas	273	302	289	587	103,0	9,8	15,6%	28,8%
Altres béns d'equip	285	360	472	404	-14,3	6,0	8,3%	6,7%
Equip d'oficina i telecomunicacions	29	278	276	348	26,2	0,9	15,8%	19,7%
Automob. I motos	185	141	169	333	96,8	19,4	4,2%	6,9%
Mobles	328	274	253	263	4,0	8,6	34,4%	32,9%
Altres semimanuf.	286	248	246	231	-5,9	-0,9	9,9%	9,4%
Cereals	336	294	286	218	-23,7	0,1	35,1%	26,7%
Ferro i hacer	227	203	192	192	-0,2	14,3	14,8%	12,9%
Importacions UE	3.781	3.961	3.745	3.785	1,1	6,7	11,5%	10,9%
Importacions fora UE	7.573	8.076	7.819	7.866	0,6	6,7	22,5%	21,2%
Nombre d'empreses exportadores	2.802	2.890	2.925	2.996	2,4	-3,0	6,0%	6,3%
Nombre d'empreses exportadores regulars	720	742	785	872	11,1	8,6	5,3%	5,5%
Exporten menys de 50.000 €	231	243	246	314	27,6	16,4	3,9%	4,3%
Exporten de 50.000 a 500.000 €	197	205	226	227	0,4	12,2	6,2%	5,5%
Exporten de 500.000 a 5 milions €	194	189	204	223	9,3	8,9	5,8%	5,9%
MERCAT DE TREBALL								
Ocupats	334.100	313.025	301.200	309.600	2,8	2,1	10,1%	10,2%
Agricultura	18.075	14.725	13.875	12.625	-9,0	-14,0	26,5%	28,0%
Indústria	63.050	55.000	49.575	54.500	9,9	2,0	9,1%	9,8%
Construcció	31.050	29.350	26.700	23.475	-12,1	-1,5	14,5%	13,0%
Serveis	221.925	213.975	211.050	219.000	3,8	2,8	9,7%	9,7%
Afiliats total règims¹	258.602	247.262	244.904	251.563	2,7	3,0	8,9%	8,8%
Assalariats	204.760	194.770	192.394	198.167	3,0	3,1	8,6%	8,6%
Autònoms	53.842	52.492	52.510	53.396	1,7	2,2	10,1%	10,1%
Contractes¹	221.908	212.542	217.440	244.338	12,4	13,0	10,1%	10,0%
Atur registrat¹	70.401	74.015	72.046	68.821	-4,5	-6,9	11,3%	11,6%
Taxa d'atur registrat ¹	20,5%	21,8%	21,5%	20,3%	-1,2	-1,6	117,0%	120,8%

¹ Dades de final d'any

Fonts: INE, IDESCAT, Departament d'Empresa i Ocupació (DEO), Direcció General de Trànsit (DGT), Dataconex i ICEX

Anàlisi comarcal

La província de Tarragona comprèn dues regions ben definides. La primera comprèn el Camp de Tarragona, i inclou a les comarques de l'Alt i el Baix Camp, la Conca de Barberà, el Priorat i el Tarragonès. També inclou a efectes administratius la comarca del Baix Penedès, tot i que històricament forma part de l'àmbit territorial del Penedès. La segona regió és la de les Terres de l'Ebre, que inclou el Baix Ebre, el Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Tot i que similars en termes de superfície, les Terres de l'Ebre únicament concentra poc més de la cinquena part de la població de la província, mentre que la resta correspon a l'àrea del Camp de Tarragona. El Priorat i la Terra Alta són les comarques amb menor densitat de població, amb valors de 19,2 i 16,3 habitants per km², respectivament; mentre que al Tarragonès la densitat s'enfila fins als 787,3 habitants per km². Aquesta comarca, juntament amb el Baix Penedès i el Baix Camp, són les úniques de la província amb una densitat superior a la mitjana catalana.

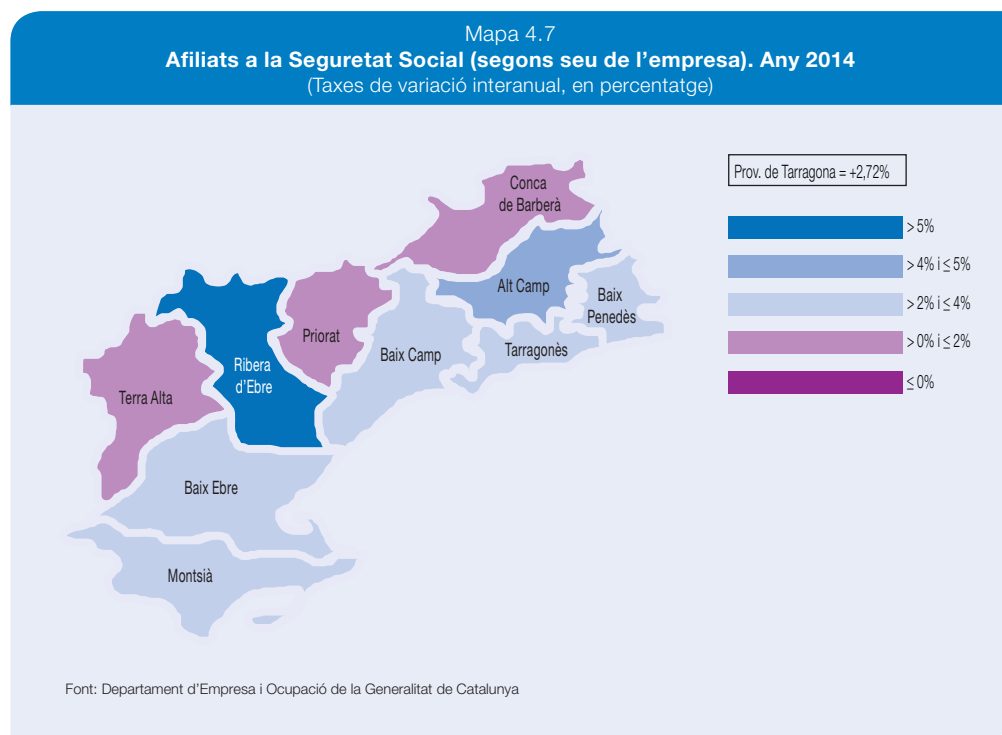
La caiguda de la **població** durant el 2014 ha estat generalitzada a totes les comarques de la província de Tarragona, oscil·lant entre el 2,7% del Montsià i el 0,4% de l'Alt Camp o del Tarragonès. En relació amb el seu pes poblacional, la comarca del Baix Camp, la segona més poblada de la província, ha estat la que més ha contribuït a la caiguda del conjunt de la província (representa gairebé una quarta part del total i s'ha reduït un 1,7%). Com a la resta de províncies, el principal

factor explicatiu de la caiguda ha estat el descens de la població nascuda a l'estranger. Aquesta situació s'ha produït a gairebé totes les comarques, però amb diferent intensitat. La caiguda de població autòctona també ha estat molt important al Priorat, una comarca que juntament amb la Terra Alta, tenen un alt percentatge de població envellida i on el nombre de defuncions dobla el de naixements. Aquesta situació també es produeix, tot i que en menor intensitat, a la Conca de Barberà i a la Ribera d'Ebre.

L'**afiliació a la Seguretat Social** ha crescut a totes les comarques tarragonines el 2014, amb taxes de creixement que han oscil·lat entre el 0,8% (Conca de Barberà) i el 8,5% (Ribera d'Ebre)¹⁰, amb dades de final d'any. Les principals contribucions al creixement han vingut del Tarragonès i el Baix Camp, les dues comarques amb major nombre d'afiliats a la Seguretat Social (el 63% del total entre les dues) i que han registrat taxes de creixement del 2,7% cadascuna (mapa 4.7).

El nombre d'afiliats als **serveis** ha crescut a totes les comarques. Així mateix, els serveis han estat el principal factor de

¹⁰ Aquesta taxa de creixement ve fortament influïda per l'aparició d'un compte de cotització a Móra d'Ebre a finals de 2014, corresponent al grup d'activitats sanitàries, i amb prop de 300 afiliats. Aquest compte havia desaparegut de les estadístiques d'afiliacions de la comarca el segon trimestre del 2012, pel que hi ha raons per pensar que es tracta de l'esmena a un error d'assignació.

creixement de l'afiliació a totes les comarques. Aquesta bona dinàmica s'explica pel ritme de creixement dels serveis vinculats a l'educació i la sanitat, i també per les activitats professionals i administratives. Deixant de banda el valor de la taxa de creixement de les activitats sanitàries a la Ribera d'Ebre, s'observen ritmes de creixement del 6,6% en els afiliats a l'educació al Baix Camp o del 12,5% a les activitats professionals i administratives al Tarragonès.

Les afiliacions a la **indústria** han crescut a gairebé totes les comarques, amb l'excepció de la Ribera d'Ebre (-2,4%) i la Conca de Barberà (-1,2%). Per contra, el creixement d'afiliats a la indústria a l'Alt Camp ha estat del 4,4%, amb una contribució al creixement global d'1,6 punts percentuals. La Conca de Barberà i l'Alt Camp són les dues comarques amb un major pes d'afiliats a la indústria, totalitzant el 43,5% i el 36,6%, respectivament. L'afiliació a la **construcció** ha caigut a les comarques menys poblades, especialment al Priorat (-7,6) i a la Conca de Barberà (-5,1%), però també al Tarragonès (-3%). Per contra, ha crescut un 7,2% al Montsià i un 4,3% al Baix Penedès. L'evolució de les afiliacions a l'agricultura ha estat força desigual, amb creixements al Baix Penedès (8,1%) i al Montsià (4,3%), però també amb caigudes com la del Tarragonès (-10,2%). L'agricultura té un especial pes sobre el conjunt d'afiliats a la Terra Alta i al Priorat, amb un pes relatiu del 25,3% i el 18,3%, respectivament ([gràfic 4.32](#)).

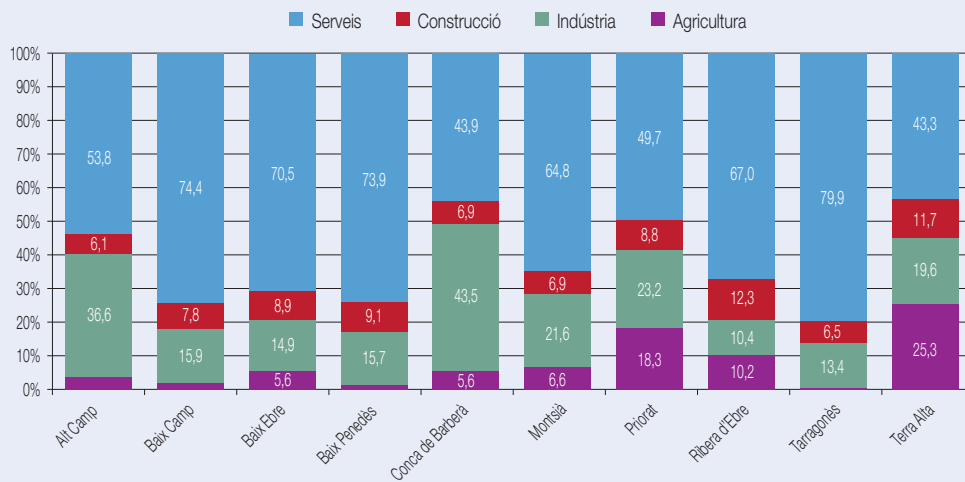
El creixement de l'afiliació també ha estat positiu a totes les comarques si atenem a la residència dels afiliats en comptes del domicili del compte de cotització de l'empresa. Les taxes de creixement segons residència han oscil·lat entre el 0,6% del Priorat i el 3,4% de l'Alt Camp. La dada de creixement de

la Ribera d'Ebre (1,5%) matisa la dada segons domicili del compte de cotització, però és consistent amb la dinàmica de creixement a les diferents comarques: els majors ritmes de creixement es donen a les comarques amb major població, o bé a les situades a l'eix de l'AP-7 / AP-2, mentre que els menors creixements s'observen a les comarques més allunyades i també menys poblades.

El nombre de **comptes de cotització** de la Seguretat Social (empreses) ha crescut a totes les comarques durant el 2014. El ritme de creixement oscil·la entre el 0,3% de la Terra Alta i el 5,1% del Priorat, les dues comarques amb el menor nombre de comptes de cotització (340 i 330, respectivament). La major contribució al creixement dels comptes de cotització, explicant un de cada quatre nous comptes de cotització, ha estat la del Tarragonès, comarca on el creixement ha estat de l'1,2% i on s'ubiquen el 34% de les empreses de la província.

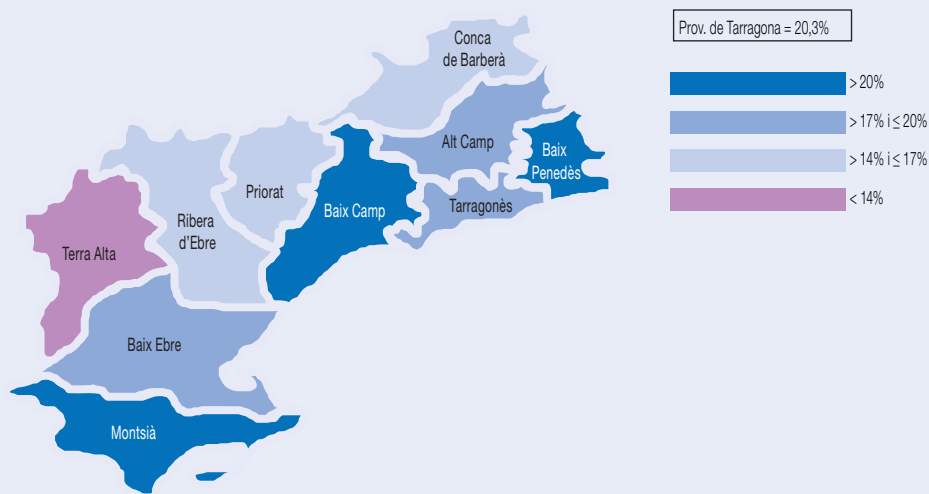
La caiguda de l'**atur registrat** ha estat generalitzada a totes les comarques de la província. Els descensos han oscil·lat entre el 0,2% (el Priorat) i el 6,9% (la Terra Alta). El Tarragonès i el Baix Camp són les dues comarques amb major nombre d'aturats de la província, concentrant entre totes dues el 55% dels aturats de la província. En el primer cas, la caiguda ha estat del 3,9%, tancant el 2014 amb 21.048 aturats. En el cas del Baix Camp, el nombre d'aturats inscrits al SOC ha caigut un 3,4%, fins als 16.789. Així mateix, la **taxa d'atur** registral oscil·la entre el 12,2% de la Terra Alta i el 27% del Baix Penedès. Aquesta darrera és la més elevada de Catalunya, deu punts superior a la mitjana catalana, però també és on més s'ha reduït la taxa d'atur el 2014, en 2,1 punts percentuals ([mapa 4.8](#)).

Gràfic 4.32
Estructura sectorial dels afiliats. Any 2014
 (En percentatge sobre el total d'afiliats de la comarca)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Mapa 4.8
Taxa d'atur registral. Any 2014
 (En percentatge)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

Taula 4.8
Dades bàsiques de les comarques. Any 2014

Població	Població nascuda a l'estranger		Empreses (comptes de cotització)		Afiats segons seu de l'empresa		Afiats segons residència		Atur registrat		Taxa d'atur registrat		
	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	Nombre ¹	(%) Var 14/13	(%) 2014 ¹		
Alt Camp	44.578	-0,4	5.864	-3,0	1.406	1,6	16.556	4,1	17.282	3,4	3.760	-5,5	18,1
Baix Camp	190.249	-1,7	34.251	-8,2	5.690	1,0	55.807	2,7	67.305	2,6	16.789	-3,4	20,4
Baix Ebre	80.637	-1,1	15.362	-5,4	2.496	2,8	21.754	2,0	27.551	1,7	6.479	-5,2	19,3
Baix Penedès	100.262	-0,8	16.117	-3,6	2.405	3,2	20.450	2,8	32.647	1,9	10.945	-6,4	27,0
Conca de Barberà	20.723	-1,3	2.537	-4,6	654	1,7	6.713	0,8	8.200	1,9	1.401	-2,6	15,3
Montsià	69.613	-2,7	13.179	-11,8	2.045	3,0	17.028	2,2	23.020	1,7	5.595	-5,3	20,2
Priorat	9.550	-2,1	1.134	-8,0	330	5,1	2.224	0,9	3.812	0,6	585	-0,2	14,3
Ribera d'Ebre	22.925	-2,4	3.409	-10,4	607	2,0	5.055	8,5	8.106	1,5	1.611	-2,9	16,8
Tarragonès	250.306	-0,4	48.218	-3,8	8.132	1,2	102.757	2,7	88.391	2,4	21.048	-3,9	19,9
Terra Alta	12.119	-1,6	1.454	-5,1	340	0,3	3.193	1,4	4.431	1,1	608	-6,9	12,2
Província de Tarragona	800.962	-1,1	141.525	-6,0	24.115	1,8	251.563	2,7	280.745	2,2	68.821	-4,5	20,3
Catalunya	7.518.903	-0,5	1.290.628	-2,6	243.017	2,2	2.844.130	3,0	2.907.214	2,7	593.555	-6,9	16,8

(1) Dades a 31 de desembre

Font: IDESCAT, MTAS, DEO i INE

Les connexions ferroviàries i portuàries. Impacte sobre la competitivitat del teixit empresarial de la província de Tarragona

Agustí Segarra Blasco

Universitat Rovira i Virgili

Introducció

Les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre estan ubicades en l'àrea que connecta els dos eixos de major creixement econòmic de l'Estat espanyol: la Vall de l'Ebre i l'Arc del Mediterrani. Des del punt de vista logístic i estratègic, les deu comarques formen una mena de ròtula intermodal on conflueixen les rutes que recorren el litoral mediterrani en els sentits nord/sud –carretera Nacional 340, autovia A-7 i autopista de peatge AP-7–; les línies de ferrocarril d'ample ibèric operatives des de mitjans del segle XIX –la línia Barcelona-València, la línia Barcelona-Saragossa–; els nous trams que formaran part del futur Corredor ferroviari del Mediterrani; la línia d'alta velocitat d'ample UIC que connecta Barcelona amb Madrid; el tram de l'autovia A-27 que connectarà el port amb l'AP-2 a l'alçada de Montblanc; l'autopista de peatge que recorre la Vall de l'Ebre –l'AP-2–; l'aeroport de Reus; i el Port de Tarragona.

La intensitat de tràfic i la confluència de xarxes intermodals en aquest territori fa que la desacceleració en el ritme d'execució de les obres juntament amb la indefinició dels calendaris previstos per a les futures inversions reverteixi negativament sobre l'economia local i, sobretot, sobre els territoris que necessiten les infraestructures de l'àrea per millorar les seves connexions amb l'exterior. Si més no, ben bé podem interpretar aquesta confluència de realitats i projectes a mig fer com un coll d'ampolla que afecta negativament l'eficiència en la producció i la distribució de les regions de l'Arc de la Mediterrània i de la Vall de l'Ebre.

El ritme en l'execució d'algunes de les infraestructures estratègiques és preocupant. Aquesta paràlisi respon a diferents motius relacionats amb la indefinició del Govern espanyol a l'hora d'establir un calendari de les obres públiques i, també, amb la manca tradicional d'una política d'inversions avalada per uns estudis objectius sobre la rendibilitat social i econòmica dels projectes. La realització d'estudis de rendibilitat, com ara les anàlisi cost-benefici o bé les estimacions d'impacte a través de taules input-output, ha estat supeditada a una mena de clientelisme polític que ha provocat que moltes

de les infraestructures actuals registren uns nivells d'utilització molt baixos. Aquesta situació ha donat lloc a un elevat palanquejament financer i a una gran restricció pressupostària a l'hora de finalitzar moltes de les obres que s'han quedat a mig fer.

Per la seva orografia i localització, les comarques del Camp de Tarragona i l'Ebre gaudeixen d'una clara dimensió multimodal cosa que obliga a tractar les sinergies que es poden generar entre els diferents modes de transport així com les interrelacions dinàmiques entre les xarxes viàries i el teixit productiu local. Per això, proposem abordar les infraestructures i les seves connexions des d'una dimensió sistèmica i complementària que s'inicia amb la situació de la xarxa ferroviària, continua amb les vies de tràfic rodat i finalitza amb el paper que juga i, sobretot el rol que està cridat a jugar el Port de Tarragona. El nostre objectiu aquí és posar en valor el rol estratègic de les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, així com el cost econòmic que estem assumint per la paràlisi de bona part de les infraestructures dissenyades en aquest territori. Aquesta situació limita la capacitat d'atracció de noves empreses, les ampliacions de plantes productives, les sinergies entre les connexions marítimes i terrestres, i la capacitat per captar nous operadors logístics, entre d'altres actius estratègics.

La localització de l'activitat econòmica i el transport de mercaderies

Arran la creixent globalització de l'activitat econòmica les activitats relacionades amb la logística i el transport de mercaderies esdevenen factors claus de la capacitat competitiva de les empreses i l'economia d'un país. Les comarques del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre no són una excepció sinó que, ben al contrari, la seva economia té una clara dimensió sistèmica que es reflecteix en una creixent mobilitat de ciutadans i un augment notable dels fluxos de mercaderies. Des d'una certa perspectiva històrica, el protagonisme actual de la demarcació de Tarragona com a nus de comunicacions l'hem de situar en l'equador del segle XX.

Taula 1
Distribució territorial de l'activitat econòmica
(VAB en milions euros)

Àrees	2001		2005		2012	
	Volum	%	Volum	%	Volum	%
Mediterrani	270.433	47,4%	389.799	47,9%	497.994	47,2%
Atlàntic	95.098	16,7%	133.213	16,4%	170.900	16,2%
Interior Peninsular	165.402	29,0%	234.801	28,9%	315.729	29,9%
Extrapeninsular	39.140	6,9%	55.422	6,8%	69.684	6,6%
Total	570.073	100,0%	813.234	100,0%	1.054.308	100,0%

Font: Comptabilitat Regional d'Espanya, INE

El procés d'industrialització a l'Estat espanyol marca una clara tendència a concentrar la producció i la població en el litoral peninsular i en les regions amb una llarga tradició industrial, amb l'excepció podríem afirmar de la principal concentració metropolitana del país, que per raons històriques i administratives es localitza a Madrid. A partir de la dècada dels seixanta, la industrialització de l'Estat va donar lloc a la creació de determinats nuclis industrials a l'entorn de Barcelona, Bilbao i València, els quals es van complementar amb clústers més especialitzats, com ara els complexos petroquímics de Cartagena i Tarragona.

Per abordar la distribució geogràfica de la producció recorem a la Comptabilitat Regional de l'INE que ens proporciona el Valor Afegit Brut (VAB) a escala regional i provincial. Aquesta font és de gran interès a l'hora de donar una primera pinzellada sobre quines són les àrees on es localitza el gruix de l'activitat econòmica i quins són els eixos del creixement econòmic de l'Estat espanyol. El VAB de les províncies espanyoles l'agrupem en quatre grans àmbits geogràfics de cara a observar la distribució espacial de l'activitat econòmica. Distingim dos eixos que agrupen les regions que formen les àrees naturals dels corredors ferroviaris del Mediterrani i de l'Atlàntic, un àmbit que agrupa totes les regions de l'interior peninsular inclosa la Comunitat de Madrid i, per últim, una agrupació residual que integra les demarcacions insulars i les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla. A l'Eix Mediterrani incloem les regions de Catalunya, Aragó, País Valencià, Múrcia i Andalusia; a l'eix atlàntic, les regions del País Basc, Navarra, Cantàbria, Astúries i Galícia; a l'interior peninsular La Rioja, Castella i Lleó, Castella-la Manxa, Extremadura i Madrid; i finalment considerem una agrupació amb les regions extrapeninsulars, formada per les Illes Balears, Canàries, Ceuta i Melilla.

A la **taula 1** podem observar que, l'any 2001, l'Eix Mediterrani concentrava el 47,4% del VAB espanyol, l'eix atlàntic

el 16,7%, l'interior peninsular el 29,0% (sobretot pel pes de la Comunitat de Madrid) i, finalment, les comunitats insulars amb Ceuta i Melilla el 6,9% restant. Les xifres posen de manifest els desequilibris que caracteritzen la localització industrial i la distribució de les ciutats per la geografia espanyola. Aquests desequilibris territorials es van accentuar durant les dècades centrals del segle XX atès que la pèrdua de pes de l'agricultura va donar lloc a unes migracions del camp cap a les regions industrials que van afavorir les ciutats del litoral mediterrani, especialment les ciutats catalanes. En general, tret del cas particular de la metròpoli madrilenya, les regions més dinàmiques en termes demogràfics foren les del litoral mediterrani.

El tres exercicis que hem escollit a l'horad'observar la distribució territorial de l'activitat econòmica (2001, 2005 i 2011) mostren la gran estabilitat en el repartiment del VAB entre les quatre àrees. Destaca en tots els exercicis la importància de l'Eix del Mediterrani en la localització de les activitats econòmiques. Aquest àmbit territorial concentra per si sols gairebé la meitat de la producció generada a l'Estat espanyol. Pel que fa a la demarcació de Tarragona, l'any 2001, va generar un VAB de 10.773 milions d'euros (el 3,98% de l'Eix Mediterrani), mentre el VAB generat l'any 2012 va ascendir a 21.150 milions (el 4,25% de l'eix). Així doncs, durant els primers anys del segle XXI, el dinamisme de la demarcació de Tarragona ha estat notable, cosa que es tradueix en un augment considerable del pes relatiu de la demarcació tant en termes econòmics com demogràfics.

Una dimensió complementària a la distribució geogràfica de la producció econòmica ve donada per l'evolució dels fluxos internacionals de mercaderies, és a dir, de les exportacions i importacions. Per la seva banda, l'Agència Tributària ofereix informació detallada sobre els medis de transport (marítim, carretera, ferrocarril o avió) emprats per les empreses quan

Taula 2
Tràfic de mercaderies per àrees segons mitjà de transport
(en milions de tones i %)

Any	Tren		Vaixell		Carretera		Avió		Total	
	Volum	%	Volum	%	Volum	%	Volum	%	Volum	%
Any 2001										
Mediterrani	1.144,5	39,2%	125.988,6	57,6%	42.729,2	51,2%	583,4	15,6%	170.445,8	55,2%
Atlàntic	424,9	14,5%	64.403,8	29,4%	19.161,7	23,0%	51,8	1,4%	84.042,2	27,2%
Interior Peninsular	1.350,6	46,2%	12.866,1	5,9%	21.059,0	25,2%	2.324,4	62,0%	37.600,0	12,2%
Extrapeninsular	0,3	0,0%	15.486,0	7,1%	500,0	0,6%	788,5	21,0%	16.774,7	5,4%
Total	2.920,2	100,0%	218.744,4	100,0%	83.450,0	100,0%	3.748,0	100,0%	308.862,7	100,0%
Any 2014										
Mediterrani	715,6	30,5%	162.584,6	60,3%	59.248,6	52,1%	1.256,8	22,3%	223.805,6	57,2%
Atlàntic	847,0	36,0%	75.160,7	27,9%	26.502,8	23,3%	114,7	2,0%	102.625,3	26,2%
Interior Peninsular	785,8	33,4%	21.530,9	8,0%	27.351,3	24,1%	3.094,3	54,8%	52.762,3	13,5%
Extrapeninsular	1,6	0,1%	10.399,2	3,9%	568,8	0,5%	1.182,5	20,9%	12.152,1	3,1%
Total	2.350,0	100,0%	269.675,4	100,0%	113.671,5	100,0%	5.648,4	100,0%	391.345,3	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de DataComex. Agència Tributària

exporten o importen les seves mercaderies, així com el seu origen i destí per països.

La **taula 2** ofereix el volum (milions de tones) de les exportacions i importacions distribuïts entre els quatre principals modes de transport (tren, vaixell, carretera i avió). A fi i efecte de simplificar l'exposició hem escollit els exercicis 2001 i 2014. Per als volums totals, destaca el gran protagonisme dels territoris de l'Eix Mediterrani que ascendeix al 55,2% del total l'any 2001, i al 57,2% l'any 2014. A una significativa distància se situa la dorsal cantàbrica que concentra el 27,2% del volum total de tràfic de mercaderies l'any 2001, i el 26,2% el 2014; en tercer lloc, trobem l'interior peninsular que concentra al voltant del 12,2% l'any 2001, i del 13,5% l'any 2014; i, per últim, apareix l'agrupament extrapeninsular que concentra el 5,4% l'any 2001, i el 3,1% l'any 2014. Aquestes dades palesen una considerable estabilitat en el repartiment territorial de les exportacions i les importacions, en termes de volum, tot i que durant el període 2001-2014, s'aprecia un increment en el pes del tràfic corresponen a l'Arc Mediterrani i una moderada baixada en el cas de l'eix atlàntic i l'agrupació extrapeninsular.

Quan observem la distribució del tràfic de mercaderies en funció del mode de transport emprat apareixen de sobte una sèrie de desequilibris. Durant l'exercici 2001, el ferrocarril va transportar 1.281 milions de tones en les operacions relacionades amb les exportacions i 1.638 milions de tones relacionades amb les importacions. En total 2.920 milions de mercaderies. Malauradament, el pes del ferrocarril en el comerç exterior és molt moderat, doncs, sols representa el 0,94% del

total de comerç exterior transportat. Les mercaderies transportades en avió representaren l'1,21% del total, mentre la carretera representa el 27,01%, i les transportades per vaixell el 70,82%. En aquest escenari el pes del ferrocarril és pràcticament residual i posa de manifest un dels principals colls d'ampolla que sofreixen les nostres empreses a l'hora d'establir una logística integrada de gestió del tràfic de mercaderies.

Aquesta situació lluny de millorar s'ha agreujat en els darrers anys. En efecte, en el repartiment de les quotes dels diferents modes de transport s'accentua el paper residual que està jugant, avui per avui, el ferrocarril. Durant el període 2001-2014, el volum de les exportacions i importacions espanyoles va créixer un 26,71%. Tanmateix, l'únic medi de transport que registra durant aquest període una davallada en les mercaderies transportades és el ferrocarril. L'any 2014, el ferrocarril va transportar 2.350 milions de tones donant lloc a una baixada del volum de tràfic del 19,53%. Aquesta evolució es va traduir en una menor quota en el repartiment del total de tràfic l'any 2014. Aquestes dades reflecteixen la creixent obertura de les empreses vers els mercats exteriors i, alhora, posen de manifest la necessitat d'invertir en aquells equipaments i infraestructures necessaris imprescindible si volem salvar els tradicionals colls d'ampolla del nostre sistema ferroviari.

En termes de volum, no pas de valor, el pes del vaixell és inqüestionable atès que l'any 2001 el 70,8% del comerç exterior ho va fer per mar, mentre l'any 2014, el pes del vaixell va disminuir al 68,9% del comerç total. Pel que fa a la carretera

la quota del camió va oscil·lar entre el 27,0% l'any 2001, i el 29,0% l'any 2014. El pes de la carretera ha augmentat en comptes de reduir la seva quota tal cal aconsellen les normatives comunitàries en matèria de sostenibilitat mediambiental.

La resistència del transport per carretera a perdre protagonisme juntament amb les dificultats del ferrocarril per millorar la seva participació en el tràfic de mercaderies configura un escenari no gaire optimista de cara al futur. Aquest escenari encara és més preocupant davant de la indefinició a l'hora de dissenyar objectivament les inversions malgrat els costos de congestió i de competitivitat que genera la creixent descoordinació entre les diferents parts del sistema de transport.

Un bon exponent dels costos que es deriven per la erràtica política del Govern espanyol en matèria d'obres públiques el podem trobar en la barrera natural pirinenca. En l'actualitat els Pirineus constitueixen un dels principals punts de tràfic terrestre d'Europa. Per les seves carreteres i les seves vies ferroviàries passen cada dia al voltant de 120.000 vehicles, dels quals més de 20.000 són vehicles pesats. Segons l'Observatori Hispanofrancès del Trànsit als Pirineus (OTP), l'any 2008 van travessar la frontera hispanofrancesa un total de 119.700 vehicles diaris. Un 29% van utilitzar les dues autopistes litorals (AP7-A9 i A8-AP63), un 38% la resta de connexions litorals, i el 33% restants les rutes interiors.

Els intercanvis entre Espanya i França van ascendir a 237,3 milions de tones: 107,8 milions per carretera (el 45,42%), 3,1 milions per ferrocarril (1,30%) i 126,4 milions per via marítima (el 53,26%). Igual com passa en el conjunt del sistema de transport, els intensos problemes de congestió de la xarxa transeuropea viària juntament amb la menor quota de mercat del ferrocarril en el transport de mercaderies, fa del tot necessari adoptar una bateria de polítiques europees coordinades per potenciar l'ús del ferrocarril en el transport de mercaderies en distàncies superiors als vuit-cents quilòmetres.

Aquesta situació posa de manifest la necessitat d'articular una oferta alternativa al transport per carretera que respongui als criteris de rapidesa, confort, fiabilitat i eficàcia, tant per a viatgers com per a mercaderies, i que sigui capaç de satisfer les demandes específiques dels operadors i les exigències ambientals.

El Corredor Mediterrani o l'assignatura pendent

El disseny i la construcció definitiva de les infraestructures públiques requereixen períodes llargs d'execució i la seva

amortització és molt lenta. Per això, no hi ha marge a la improvisació, doncs el marge per corregir errors és gairebé nul. Ara bé, no ens ha de preocupar tant l'endarreriment de les obres públiques com el cost de no prendre les decisions més encertades.

En l'actualitat, la disbaixa en els amplex de via –ibèric, UIC o el tercer carril en alguns trams– és considerable. Un dia el Ministeri de Foment afirma que el Corredor Mediterrani tindrà l'ample internacional o UIC (1.435 mm) en tota la seva totalitat, un altre dia corregeix davant de les pressions de les grans empreses per mantenir l'ample ibèric (1.668 mm); més endavant adopta un to conciliador quan es decanta a que el tram Vandellòs - Tarragona disposi de doble ample de via (ibèric i europeu); o bé, finalment, es decanta per un conversor d'amples de via a l'alçada de l'estació intermodal situada al sud de l'Aeroport de Reus. A hores d'ara encara no hi ha un disseny definitiu aprovat pels governs competents i acordat amb els operadors. Tot i que les barreres a l'operativitat ferroviària no es limiten a l'ample de via, aquestes diferències sí que són una de les més importants. Per això, és necessari planificar amb temps les implicacions dels diferents amplex i el rendiment econòmic d'aquestes decisions. A hores d'ara, al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre la indefinició de les autoritats competents està generant un evident nerviosisme què donà lloc a una sèrie de crítiques cada cop més contundents. Ara estem pagant les males pràctiques que arrosseguem des dels anys noranta del segle XX.

En efecte, des de l'any 1992 la gran protagonista de la política de transport espanyola ha estat la xarxa de l'alta velocitat ferroviària. Aquesta aposta ha permès que, a les acaballes de la primera dècada del segle XXI, l'Estat espanyol gaudeixi de la major xarxa d'aquest ferrocarril d'altas prestacions de la Unió Europea i l'OCDE. El cost de la inversió ha estat molt considerable, molt superior al que recomanaria qualsevol anàlisi de prudència financera. Per altra banda, el gran protagonisme de l'AVE ha tingut un cost negatiu sobre les inversions alternatives. En efecte, durant les dues darreres dècades, el transport de rodalies en les circumval·lacions metropolitanes o el transport de mercaderies per ferrocarril han merescut una atenció residual tot i la seva importància estratègica.

Un dels modes més perjudicats per aquesta política de transport de l'Estat ha estat el transport ferroviari de mercaderies. Hem vist el limitat protagonisme del tren en el transport de mercaderies. Aquesta situació respon a diferents motius: la incapacitat per eliminar l'entrada de nous operadors ferroviaris en aquest mercat; les barreres a la connexió amb la xarxa

ferroviària europea; i les deficientes connexions intermodals tren-vaixell i tren-carretera. Aquesta situació afecta, sobretot, a l'eix del Mediterrani donada la tradicional concentració dels moviments de mercaderies en aquesta dorsal.

És sabut que per articular un sistema de transport de mercaderies que cohesionés el mercat comunitari, el Parlament Europeu (decisió 1346/2001/EC,3) va seleccionar un conjunt de ports i estacions intermodals que formarien part de la Xarxa Transeuropea de Transports. En aquest acord, els ports de Barcelona i Tarragona va ser considerats dos nusos intermodals estratègics. Més endavant, el 19 d'octubre de 2011, la Comissió Europea va incloure en la Xarxa Bàsica Transeuropea de Transports deu corredors estratègics entre els quals figurava de manera destacada el Corredor del Mediterrani. El traçat ferroviari previst per aquest corredor connecta la xarxa bàsica de les ciutats de Girona, Barcelona, Tarragona, Castelló, València, Múrcia, Cartagena i Almeria amb un enllaç cap a Granada i Antequera, ciutat on es creen dos ramals: un cap a Algesires i un altre cap a Sevilla. Per altra banda, entre els deu corredors estratègics, també figura el corredor de l'Atlàntic que des de Lisboa vertebrava l'oest de la península ibèrica fins a la frontera amb Irún i es projecta fins a un eix entre Lisboa i Estrasburg.

El Corredor del Mediterrani enllaçarà directament amb la xarxa bàsica de transports per la Jonquera i amb els ports de la mediterrània (Algesires, Cartagena, València, Tarragona i Barcelona). Aquest corredor fomentarà la intermodalitat (camió-vaixell, camió-tren, tren-vaixell), la capillaritat de la xarxa viària i ferroviària i les connexions amb l'actual xarxa bàsica de transports europea. El corredor del Mediterrani articula un front portuari que està cridat a tenir cada cop un major protagonisme en el tràfic de mercaderies entre el continent asiàtic, Europa i Àfrica. El nou escenari permetrà reduir les diferències actuals entre els ports nòrdics i els ports mediterranis. Tradicionalment, els ports mediterranis no han desplegat les seves connexions terrestres per així aprofitar-se del potencial dels seus *hinterlands*, mentre que els ports nord-europeus han sabut explotar les economies d'escala gràcies a la millora en l'accés a un *hinterland* amb elevada densitat econòmica (Rodríguez, J-P i Notteboom, T., "Containerized Freight Distribution in North America and Europe", en J.H. Bookbinder (ed) Global Logistics, Berlin: Springer. Vanoutrive, 2012). En aquest terreny és cert que en matèria de xarxa fluvial els ports del nord tenen un clar avantatge, sobretot, per les seves connexions ferroviàries a través de corredors que amplien considerablement l'abast de les seves àrees d'influència.

A hores d'ara els ports del Mediterrani són conscients dels seus desavantatges i estan realitzant les inversions oportunes amb l'objectiu de regionalitzar el seu impacte i potenciar el seu principal avantatge: la proximitat. De fet, aquests esforços queden reflectits en l'evolució al llarg de les darreres dècades del trànsit de contenidors en la zona del Mediterrani.

El Corredor ferroviari de la Mediterrània també ha de consolidar un sistema logístic més sostenible i equilibrat que faciliti la distribució de mercaderies entre el sud i el nord del continent europeu. En l'actualitat es fa servir poc l'eix ferroviari europeu que en diagonal connecta les regions compreses entre Estocolm i Almeria i, a la vegada, facilita el transport intermodal amb la resta de continents. Cal tenir ben present que, entre Àsia i Europa, cada any es mouen per via marítima més de 18 milions de contenidors. El gruix d'aquest volum de tràfic marítim passa pel canal de Suez i, després, travessa tot el mar Mediterrani. El 75% d'aquest tràfic marítim es descarrega als ports del nord d'Europa, des d'on posteriorment es redistribueix a la resta del continent a través d'una xarxa àmplia de connexions fluvials, carreteres i xarxes ferroviàries, mentre que només el 25% es descarrega als ports de la Mediterrània. El corredor del Mediterrani previst, conjuntament amb les millores d'accessibilitat dels ports, facilitarà que les navilieres estalviïn entre tres i quatre dies de navegació respecte als ports del nord d'Europa, fet que contribuirà força a la reducció d'emissions de CO₂ i NO_x i l'estalvi de combustible. A més, el Corredor Mediterrani també generarà efectes externs importants: reduirà la congestió de les carreteres catalanes, disminuirà la pol·lució ambiental, reduirà el nombre d'accidents i facilitarà la localització empresarial.

Pel que fa al transport ferroviari de mercaderies des del Port de Tarragona, el Ministeri de Foment preveu una connexió ferroviària per al tràfic de mercaderies entre l'àrea de Tarragona i la línia Castellbisbal/Papiol-Mollet. Aquesta línia ha sofert diferents retard i el disseny definitiu encara és incert. Una de les alternatives contempla una via de doble ample (ibèric-UIC) entre el Port de Tarragona i Castellbisbal que connecti amb l'actual via de doble ample destinada al Port de Barcelona.

El Port de Tarragona

En l'actualitat, el Port de Tarragona té un gran potencial i si millora les seves connexions ferroviàries i viàries amb l'interior peninsular i la xarxa transeuropea, pot convertir-se en un dels principals *hubs* logístics del sud d'Europa. La base per aconseguir-ho es invertir en unes modernes connexions intermodals, uns accessos viaris i ferroviaris ràpids i una gran disponibilitat de sòl a l'entorn portuari. En l'actualitat, el Port

Taula 3
Evolució del tràfic al Port de Tarragona

Any	Grànells Líquids	Grànells Sòlids	Mercaderia General	Altres	Total tràfic (tones)	TEUs (unitats)	Quota tràfic sobre total Estat
2009	18.349.276	9.830.390	3.130.381	217.230	31.527.277	221.203	7,63%
2001	16.980.197	8.726.684	964.140	227.048	26.898.069	39.064	7,69%
1991	15.658.705	7.462.870	605.634	616.749	24.343.958	26.848	9,46%
1981	13.224.587	6.167.817	716.625	220.457	20.329.486	10.251	9,07%
1971	2.644.408	1.831.130	511.962	74.900	5.062.400	0	3,35%

Font: Elaboració pròpia a partir de Puertos del Estado

de Tarragona gestiona sobretot líquids a doll o sòlids a lloure, destinats majoritàriament al subministrament de les empreses petrolíferes i químiques, i el mode predominant del Port és el transport per canonada. Actualment no disposa de superfície per acollir trànsit de contenidors en gran volum, tot i que les inversions efectuades en els darrers anys estan donant molt bons resultats.

Durant les darreres quatre dècades el Port de Tarragona ha augment el volum de tràfic en termes absoluts i relatius. El seu volum de tràfic ha passat dels cinc milions de tones registrats l'any 1971 a més de trenta milions de l'actualitat (**taula 3**). Per altra banda, si fa quaranta anys el tràfic del port representava el 3-4% del total espanyol ara la seva quota oscil·la entre el 7-9%. Per altra banda, també el seu tràfic s'ha diversificat, donant lloc en els darrers anys a un increment considerable del tràfic per contenidor.

Durant els anys 2005 i 2010, la quota del Port de Tarragona en el transport per ferrocarril va oscil·lar entre el 5% i el 6% del total estatal, tret de l'any 2009 quan va caure el 3,6%. L'any 2010 el volum de mercaderia per ferrocarril va ser de 923.090 tones (247.579 embarcades i 675.511 desembarcades). L'any 2010, per volum de tràfic transvasat per ferrocarril, el Port de Tarragona va ser el sisè de l'Estat –per darrera de València, Barcelona, Bilbao, Gijón i Santander.

El gruix dels moviments terrestres del Port de Tarragona són de càrrega general –l'any 2009 el 71,61% fou per canonada, el 24,81% per carretera, i el 3,58% per tren–, i tenen com a origen o destí diferents punts de l'Estat, especialment, el *hinterland* proper, les centrals tèrmiques d'Andorra i Cubelles, i els nuclis industrials de la Vall de l'Ebre. L'any 2009 el tràfic total va ser de 31,5 milions de tones i el transport terrestre va arribar a 25 milions de tones donant lloc a una quota del tràfic terrestre sobre el total del 81,92%. Durant l'any 2009 el port va ocupar la sisena posició en el rànquing de ports

de l'Estat en volum de tràfic i el vuitè lloc pel que fa al tràfic de TEUs.

L'assignatura pendent del port tarragoní consisteix, precisament, en diversificar els seus tràfics. Tant pel que fa als modes de transport terrestres –cal incrementar la quota del ferrocarril–, com pel que fa al major pes dels TEUs. Per assolir aquest repte són imprescindibles les millores en les connexions ferroviàries –a curt termini el tercer fil i a mitjà termini el Corredor del Mediterrani– i en els equipaments viaris –sobretot l'autovia A-27 que connectarà el Port de Tarragona amb la AP-2.

En els darrers anys el Port de Tarragona ha experimentat un creixement força satisfactori en quant al seu tràfic de contenidors. Segons Puertos del Estado, l'any 2009, el port que va moure més TEUs va ser el de València, seguit del d'Algesires que tradicionalment havia estat el primer del rànquing arran de la seva tradicionalment funció com a *hub* marítim. A força distància trobem els ports de Barcelona, Las Palmas, Bilbao, Santa Cruz de Tenerife, Màlaga i Tarragona (**taula 4**).

El bon comportament del tràfic de contenidors a Tarragona queda palès al assolir els 221.203 TEUs, l'any 2009, i els 255.000 TEUs, l'any 2010, mentre de mitjana durant el període 2008-2000 el port tarragoní va moure 36,200 TEUs anuals. La principal explicació d'aquest canvi de tendència cal buscar-la en l'obertura d'una terminal de contenidors per l'operadora DP WORLD. Aquestes dades mostren el gran potencial que té Tarragona per jugar en un futur proper un paper clau com a node portuari. La connexió directa amb l'ample UIC potenciarà, a mig i llarg termini, el paper del Port de Tarragona com a *hub* del sud d'Europa. Tot i amb això, l'ús del ferrocarril en els ports catalans encara es troba lluny del pes que té en els principals ports del nord d'Europa. Mentre els grans ports del Nord d'Europa estan estretament connectats a la xarxa transeuropea de transport ferroviari

Taula 4
Posició relativa del Port de Tarragona en el rànquing de ports estatals
(any 2009)

Ports	Total tràfic	Rànquing	TEUs	Rànquing
Algesires	69.910.955	1	3.043.268	2
València	57.789.906	2	3.653.890	1
Barcelona	42.980.719	3	1.800.214	3
Bilbao	32.179.929	4	443.464	5
Tarragona	31.527.277	5	221.203	8
Las Palmas	21.220.711	6	1.007.207	4
Cartagena	20.579.876	7	58.680	15
Huelva	17.586.682	8	0	27
Santa Cruz de Tenerife	16.064.022	9	346.254	6
Gijón	14.632.966	10	27.465	17
Ferrol	12.251.873	11	401	26
Balears	11.926.967	12	127.935	12
A Corunya	11.916.997	13	7.778	21
Castelló	11.113.555	14	67.075	14
Sevilla	4.544.941	15	129.736	11
Santander	4.486.409	16	1.888	23
Cadís	4.007.624	17	106.399	13
Avilès	4.000.015	18	2.575	22
Almeria	3.957.539	19	1.425	24
Vigo	3.938.782	20	193.921	9
Pasaia	3.519.673	21	0	28
Ceuta	2.756.943	22	13.464	20
Alacant	2.510.735	23	132.059	10
Màlaga	2.177.690	24	289.871	7
Motril	1.965.001	25	948	25
Pontevedra	1.683.542	26	30.590	16
Villagarcia	965.261	27	16.042	19
Melilla	847.227	28	25.546	18

Font: Elaboració pròpia a partir de Puertos del Estado

–Hamburg opera per ferrocarril el 29% del trànsit terrestre, Rotterdam el 14% i Anvers el 16%–, el tren encara té una quota marginal als ports espanyols.

A tall de reflexió

En un món globalitzat com l'actual, el disseny de xarxes de transport terrestre i marítim té una gran importància en els camps de la logística, la localització industrial i, sobretot, en els plantejaments geo-econòmics de les ciutats portuàries i els seus *hinterlands*. Les activitats productives per gaudir d'unes connexions ràpides i segures precisa de modes de transport cada vegada més eficients. Els desenvolupaments del transport marítim evolucionen molt ràpidament i cada vegada estan més vinculats a la distribució i la concentració de càrregues. En aquest sentit, gaudir d'unes xarxes de

transport i d'un sistema de logística eficients en relació als vigents en altres àmbits geogràfics es converteixen en elements claus per garantir una millor competitivitat a nivell internacional de les empreses locals.

Aquí hem posat de relleu que les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, des de fa temps, estan sofrint una mena de paràlisi en la definició i la materialització d'una sèrie d'obres públiques de gran transcendència, no sols per a la zona sinó també per al conjunt de l'Arc de la Mediterrani i la Vall de l'Ebre. Malgrat l'interès i els compromisos pressupostaris del Parlament Europeu en destinar recursos al Corredor del Mediterrani i situar el Port de Tarragona com un dels principals nusos marítims de la Mediterrània, el Govern espanyol des de fa temps practica una política erràtica i sense complir cap dels compromisos adquirits prèvia-

ment. Aquesta situació esdevé encara més paradoxal quan es tracta d'un nombre d'intervencions limitat però que tenen un gran valor estratègic així com una considerable capacitat d'arrossegament. El problema de la política d'infraestructures, sovint, no ha estat l'escassa inversió sinó més aviat la dispersió indiscriminada de les actuacions sense seguir cap criteri objectiu que permetés una prioritització i una racionalització de les inversions públiques. Algunes de les lliçons que es desprenen de la situació actual podríem sintetitzar-les en els següents punts:

- 1) En el cas del Corredor del Mediterrani els costos de les infraestructures ferroviàries no poden justificar l'endarreriment i la indefinició actual de les inversions.
- 2) La realització del Corredor Mediterrani obrirà noves perspectives a la localització empresarial i a la diversificació sectorial en la principal vèrtebra exportadora de l'economia espanyola, des d'Almeria fins a Girona. El potencial actual i les perspectives de creixement dels ports de la mediterrània donaran lloc a importants sinergies entre el transport marítim, el transport intermodal (tren-vaixell i tren-camió) i els serveis logístics a l'arc de la mediterrània.
- 3) Els moviments de mercaderies en l'economia de la província de Tarragona són considerables, fet que demostra la importància geoestratègica de la zona. No cal dir que la futura connexió amb la xarxa ferroviària europea permetria una diversificació del tràfic, per carretera, ferrocarril i vaixell, i un major valor per tona de les mercaderies.
- 4) El Port de Tarragona és una peça clau per a les empreses ubicades a la demarcació de Tarragona. Les relacions que estableix el port amb les empreses del *hinterland* permetrà diversificar el patró de les mercaderies que passen per les seves instal·lacions. A més, a llarg termini, la presència d'un port ben connectat per via ferroviària i viària incidirà

sobre les decisions de localització de les empreses orientades cap al comerç exterior de mercaderies.

- 5) El Port de Tarragona manté una gran especialització en matèria de líquids a doll o sòlids a lloure, destinats majoritàriament al subministrament de les empreses petroleres i químiques. El repte del port consisteix a potenciar la diversificació i augmentar la seva participació en la gestió de contenidors. En aquest sentit, el port té un gran potencial per convertir-se en un dels principals *hubs* logístics del sud d'Europa. La base per aconseguir-ho és invertir en unes modernes connexions intermodals, uns accessos viaris i ferroviaris ràpids i una gran disponibilitat de sòl a l'entorn portuari.
- 6) El clúster petroquímic de Tarragona constitueix un dels principals centres de producció i de comercialització de la Mediterrània, i garanteix un nivell elevat d'utilització del projecte de l'ample internacional UIC entre el Port de Tarragona i Castellbisbal.
- 7) Les connexions ferroviàries d'ample internacional de Tarragona amb Europa donaran lloc a una major competitivitat del transport per carretera i facilitarà l'entrada de nous operadors, privats i públics, que potenciaran la competència, l'eficiència dels serveis logístics i la participació de nous operadors ferroviaris.
- 8) La capacitat per captar tràfic també s'estén pels territoris de la Vall de l'Ebre i del País Valencià, que experimentaran una gran millora en la seva connexió intermodal amb les principals places europees. En un escenari de foment de la competència entre els operadors ferroviaris en el mercat dels serveis de transport, el projecte incidirà directament no només sobre l'eficiència del transport de mercaderies per ferrocarril, sinó també en el foment de la interoperabilitat entre els diferents modes de transport.

ESTUDI MONOGRÀFIC

L'economia catalana en les darreres cinc dècades. Creixement i canvis estructurals

Martí Parellada i Gemma Garcia

Universitat de Barcelona

Enguany es compleixen cinquanta anys de la publicació de la primera *Memòria Econòmica de Catalunya* editada, primer per la Cambra de Comerç de Barcelona i, després, pel Consell de Cambres de Catalunya. Sens dubte, aquesta ha estat una eina clau per a l'anàlisi de l'economia catalana i per valorar-ne els canvis que s'han produït en aquestes dècades. Les presents pàgines tenen per objectiu analitzar les principals transformacions estructurals que ha registrat l'economia catalana en el darrer mig segle. Els trets bàsics d'aquesta a meitat de la dècada dels cinquanta i seixanta i a l'actualitat són sensiblement diferents i, sense ànim d'exhaustivitat, aquí se'n repassen els fonamentals. En primer lloc, el mateix creixement econòmic, emmarcat en un cert procés de convergència en els nivells de producte interior brut per càpita entre les regions espanyoles. En aquesta evolució, i en altres àmbits de l'economia, ha tingut un paper clau l'evolució demogràfica. Els canvis en l'estructura productiva, l'augment de l'esforç inversor i la consegüent capitalització, els canvis en les relacions amb l'exterior i en el paper del sector públic en l'economia completen aquesta llista de grans transformacions.

1. Creixement econòmic

En les darreres dècades¹ l'economia catalana ha enregistrat una taxa de creixement notable del producte interior brut (PIB) (3,3% anual acumulativa d'ençà 1955), sis dècimes per sobre de la mitjana dels països integrants de la UE-15. Això dóna una idea del important procés de desenvolupament de l'economia catalana que s'ha traduït, tot i el també notable augment demogràfic, en un significatiu creixement del producte interior brut per càpita.

Expressat en paritat de poder de compra, el producte interior brut per càpita a Catalunya va situar-se, després de la llarga fase expansiva que transcorre entre 1995 i 2007, un 23% per sobre de la mitjana de la UE-28 i entorn el 10% per sobre de la UE-15. L'economia catalana va passar, així, d'enregistrar un PIB per càpita un 16% inferior a la mitjana de la UE-15 a

meitat de la dècada dels vuitanta, a superar amb escreix el nivell de renda relativa d'aquesta àrea. És cert, però, que l'impacte de la recent crisi econòmica s'ha deixat sentir amb especial intensitat a l'economia catalana i espanyola en conjunt. El resultat ha estat un retrocés significatiu en els nivells de renda per càpita, que, a hores d'ara, supera lleument la mitjana de la UE-15 i se situa només un 10% per sobre de la UE-28.

Tot i aquest retrocés arrel de la crisi econòmica, el PIB per càpita en termes reals a Catalunya s'ha més que triplicat entre els anys 1955 i 2014, el que dóna una idea del notable desenvolupament econòmic que ha enregistrat el territori. En el context del conjunt de l'economia espanyola, però, el creixement del PIB per càpita que mostra Catalunya (amb una variació anual acumulativa del 2,1% entre 1955 i 2014) és lleugerament inferior a la mitjana espanyola (2,5%). Un territori que partia d'un nivell de renda per càpita clarament per sobre de la mitjana espanyola (gairebé un 60% superior) ha crescut, doncs, per sota de la mitjana, tret coherent amb un procés de convergència regional en un context d'un mercat nacional integrat, amb una àmplia mobilitat de factors productius i un mateix entorn institucional.

Gràfic 1
Convergència en el PIB per càpita, 1955-2014

Font: elaboració pròpia a partir de A. de la Fuente (2010 y 2015) i INE

¹ En aquest cas la informació disponible permet fer una anàlisi del 1955 al 2014.

Taula 1
Descomposició del creixement del PIB per càpita
 (taxa de variació anual acumulativa en %)

	1955-2014		1955-1980		1980-2007		2007-2014	
	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya
PIB per càpita	2,11	2,51	3,10	3,93	2,01	2,16	-0,94	-1,14
PIB	3,34	3,30	5,25	4,98	2,74	2,84	-0,97	-0,76
Població	1,20	0,78	2,08	1,01	0,71	0,66	-0,03	0,38
Productivitat	2,06	2,52	4,10	4,73	0,38	0,73	1,42	1,65
Taxa d'ocupació	0,05	-0,01	-0,96	-0,77	1,62	1,42	-2,32	-2,74

Font: elaboració pròpia a partir de A. de la Fuente (2010 i 2015) i INE

En el període considerat s'observa amb claredat (gràfic 1) que les regions que partien de majors nivells de renda per càpita, entre elles Catalunya, han vist millorar el seu nivell de renda per habitant amb una proporció menor que les regions més endarrerides. Una anàlisi més detallada, però, permet comprovar que aquest resultat no es deriva de les diferències en el creixement de l'activitat econòmica, sinó que s'explica, bàsicament, pel major creixement demogràfic a les regions més desenvolupades; és a dir, per un desplaçament del factor treball cap als territoris amb més renda per càpita. Concretament, en el cas de Catalunya, el PIB en termes reals ha

mostrat un dinamisme equivalent al de la mitjana espanyola, mentre que la població ha crescut més (taula 1).

Catalunya ha més que doblat la seva població resident entre meitat dels anys cinquanta i l'actualitat, el que ha fet que el pes demogràfic de Catalunya en el conjunt de l'Estat passi de l'11,9% de 1955 al 16% actual. Aquesta expansió demogràfica diferencial no ha estat, però, homogènia al llarg del període aquí considerat. El creixement poblacional a Catalunya ha estat sensiblement superior al de la mitjana espanyola fins a l'inici de la dècada dels vuitanta, mentre que d'aleshores

CANVIS DEMOGRÀFICS

Els canvis demogràfics ocupen, sens dubte, un lloc preeminent entre les transformacions de l'economia catalana a les darreres dècades. I és que entre meitat del cinquanta i l'actualitat la població resident a Catalunya s'ha més que doblat. Els canvis, però, no han estat homogenis al llarg dels anys. Una primera fase, fins a final de la dècada del setanta, està caracteritzada per un notable creixement demogràfic degut tant a les elevades xifres de creixement vegetatiu (amb una elevada natalitat) com de fluxos migratoris d'entrada (procedents d'altres regions del territori espanyol).

Una segona etapa (dècada dels vuitanta i noranta) mostra un progressiu estancament de la població que s'explica per l'evolució cap a un creixement natural nul i l'aturada d'entrades de població d'altres regions (i fins i tot, el registre de fluxos nets de sortida).

Finalment, ja els noranta però molt especialment l'entrada al segle XXI està marcada per l'explosió dels fluxos d'immigració procedents de l'estranger que es mantenen a ritmes notables fins l'esclat de la recent crisi econòmica. Aquest fet permet explicar la recuperació de les taxes de natalitat i del creixement vegetatiu. La crisi s'ha traduït en

un saldo migratori de signe negatiu com a conseqüència, primer del retorn als països d'origen d'immigrants arribats a Catalunya en anys anteriors i, després, per l'emigració de població autòctona, fonamentalment joves, a la recerca de millors condicions laborals.

Els resultats d'aquestes tendències poden sintetitzar-se en dos:

- un sensible augment del pes de la població estrangera que ha passat del 4% l'any 2000 al 17,2% el 2014.
- un progressiu envelliment de la població resident a Catalunya, tot i la lleugera correcció que han suposat els fluxos d'immigració dels darrers anys. Així, la població de més de 65 anys representa a hores d'ara el 18% de la població total enfront del 9% dels anys seixanta.

Aquesta evolució demogràfica ha tingut efectes econòmics. Durant la fase expansiva va contribuir al creixement del producte interior brut de l'economia, arrel dels efectes en l'augment de la població en edat de treballar i en la taxa d'ocupació. El canvi de signe en l'evolució demogràfica a conseqüència de la crisi econòmica, i la consegüent davallada en la població activa, pot suposar un fre al potencial de creixement econòmic en els propers anys.

ençà l'augment del nombre d'habitants ha estat gairebé equivalent. És precisament en aquests anys, fins inici dels vuitanta, quan es detecta un clar procés de convergència en renda per càpita entre les regions espanyoles que, alhora, conviu amb una divergència en el creixement del producte interior brut. Això referma encara més l'afirmació de que la convergència en renda per càpita s'explica pels fluxos demogràfics.

Els fluxos migratoris interregionals es converteixen, doncs, en el principal factor explicatiu d'aquest procés de convergència. L'aturada (i fins i tot, reversió) de la immigració procedent d'altres regions als anys vuitanta és substituïda per un notable augment de la immigració procedent de l'estranger. La població nascuda a l'estranger ha passat de ser menys de l'1% de la població total a l'inici dels vuitanta a representar el 17,2% dels residents a Catalunya l'any 2014. Aquest, però, ha estat un fenomen bastant generalitzat a tot el territori espanyol, tot i que amb diverses intensitats, de manera que els seus efectes en termes de convergència en la renda per càpita han estat molt modestos.

Com s'observa a la taula 1, el creixement del PIB per càpita a l'economia catalana, i també al conjunt d'Espanya, ha enregistrat intensitats diferents al llarg dels anys analitzats. És en els primers anys, meitat dels cinquanta fins la dècada dels vuitanta, quan la renda per càpita creix amb més intensitat i és l'augment en la productivitat del factor treball el que explica les millores en el desenvolupament econòmic. L'increment en l'estoc de capital per unitat de treball i les millores en el capital humà i tecnològic² es troben darrera del notable aug-

ment de la productivitat. A títol d'exemple, l'estoc de capital productiu entre meitat dels seixanta i 1980 va créixer a una taxa anual acumulativa del 6,1%, un punt per sobre de la mitjana de tot el període. D'aleshores ençà, l'increment de la renda per càpita ha estat més modest i s'explica, fonamentalment, per les millores en la taxa d'ocupació. En canvi, la productivitat del factor treball gairebé no ha augmentat, exceptuant el període de crisi recent on, arrel de la forta destrucció d'ocupació, s'ha enregistrat un increment notable en la productivitat de caràcter passiu.

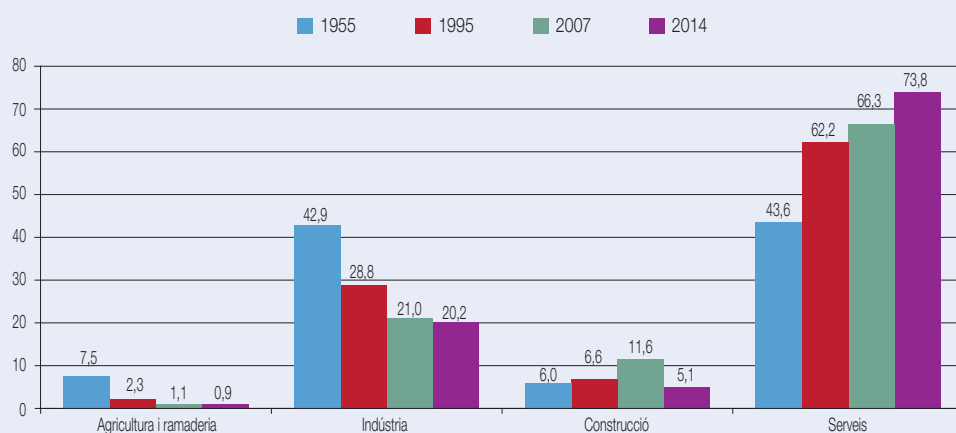
Aquest no és un tret exclusiu de l'economia catalana. De fet, mentre que les diferències en els nivells de renda relatives entre comunitats autònomes a la dècada dels cinquanta i seixanta podien explicar-se per les notables diferències en els nivells de productivitat regionals, les dades més recents permeten afirmar que les diferències en producte interior brut per càpita regionals poden explicar-se per les diferències en les taxes d'ocupació, mentre que la productivitat ha passat a tenir menys rellevància.

2. Estructura productiva

Els canvis en l'estructura sectorial de l'economia catalana al llarg d'aquestes dècades han tingut un paper rellevant en l'evolució de l'economia catalana. I és que entre les grans transformacions estructurals que ha enregistrat Catalunya una de destacada és la creixent terciarització del seu teixit productiu. Mentre que en els anys cinquanta i seixanta, el pes de les activitats industrials a Catalunya (al voltant del 45%) era superior al dels serveis (entorn del 42%), l'any 2014 les activitats terciàries suposen ja el 73,8% del valor afegit brut de

² Que, d'altra banda, partien de nivells molt inferiors als de les economies desenvolupades de l'entorn.

Gràfic 2
VAB de l'economia catalana. Distribució sectorial
(en % sobre el total)

Font: BBVA i Idescat.

l'economia catalana (gràfic 2). La contrapartida a aquesta evolució ha estat la progressiva pèrdua de pes del sector industrial, juntament a la disminució del sector primari. Si bé és cert que aquests canvis en l'estructura productiva han suposat una aproximació a l'existent a d'altres països veïns, destaca la major presència relativa en el teixit productiu d'activitats de serveis més intensives en factor treball i l'augment del sector construcció durant la llarga fase expansiva de meitat dels noranta a 2007, factors que poden haver contribuït a les dificultats per aconseguir millores en la productivitat.

El significatiu creixement de sectors molt intensius en mà d'obra i de poc valor afegit va fer possible, juntament amb alguns dels trets institucionals que caracteritzen al mercat laboral català i espanyol en conjunt³, la forta creació d'ocupació. La taxa d'ocupació⁴, passa així de poc més del 40% a meitat de la dècada dels noranta a tocar el 60% just abans de l'esclat de la crisi econòmica recent. I això, en un context, com ja s'ha vist anteriorment, de fort creixement demogràfic derivat dels fluxos d'immigració. El resultat més positiu és la sensible reducció de la taxa d'atur que, després d'anys de persistència en nivells elevats, aconsegueix reduir-se i situar-se per sota de la mitjana dels països de la zona euro. Molt lluny, és clar, dels registres actuals que tornen a posar sobre la taula el problema de l'atur. L'any 2014 la taxa d'ocupació a l'economia catalana és deu punts inferior a la que s'enregistra l'any 2007 i la taxa d'atur, que havia arribat al 6,5% el 2007, es manté per sobre del 20%.

La progressiva pèrdua de pes relatiu de la indústria manufacturera, caracteritzada per majors augments del VAB per treballador que els serveis en conjunt, va dificultar les millores en la productivitat. D'altra banda, s'han produït també canvis significatius en la participació de les diverses branques manufactureres que han conduït a consolidar la indústria química i farmacèutica i el sector de l'alimentació com les activitats amb un major pes⁵ entre les manufactures catalanes (39,7% del total manufacturer). Com a contrapartida, la indústria tèxtil ha estat, sens dubte, la gran perdedora d'aquest procés de

³ Més específicament, l'elevada taxa de temporalitat existent es va convertir en el mecanisme fonamental d'ajustament en el mercat de treball. En les fases expansives, la creació de llocs de treball és molt significativa (i la rotació, també) i, en les fases recessives, la destrucció d'ocupació es situa molt per sobre dels registres d'altres països de l'entorn.

⁴ Nombre d'ocupats en percentatge de la població en edat de treballar (16 anys i més).

⁵ A aquestes activitats caldria afegir també el sector d'energia elèctrica, gas, aigua i gestió de residus que ha experimentat un augment notable del seu pes relatiu en els darrers anys, fins a representar el 2012 el 17,9% del VAB del sector manufacturer. No obstant, darrera aquesta evolució pot haver-hi un important efecte preus.

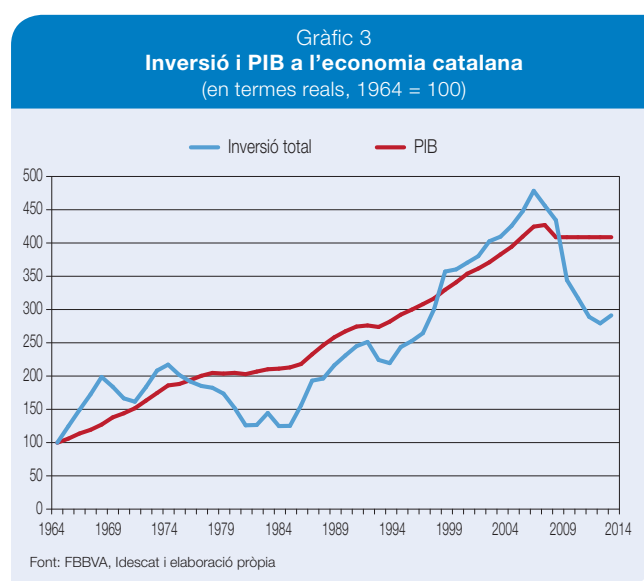
transformació: de representar al voltant del 18% del sector manufacturer català ha passat al 6%. L'emergència de nous països industrialitzats, especialment al sud-est asiàtic, i el procés de globalització han donat lloc a la desaparició de moltes empreses tèxtils tradicionals.

Pel que fa a la composició del sector serveis, en coherència a la rellevància de l'activitat turística a Catalunya, el sector de comerç, transport i hoteleria absorbeix al voltant del 40% del VAB de les activitats terciàries. D'altra banda, cal remarcar el sensible augment del pes relatiu de les activitats immobiliàries i dels serveis a les empreses. La bombolla immobiliària del període expansiu i l'externalització d'activitats o funcions per part del sector manufacturer estarien darrera aquests canvis. Així ho confirma l'augment del pes dels consums intermedis sobre la producció en el sector manufacturer català en aquests anys.

3. Esforç inversor

Des de l'òptica de la demanda, es detecten també alguns canvis significatius en la composició del quadre macroeconòmic i el patró de creixement. En primer lloc, el notable esforç inversor a l'economia catalana, que s'ha traduït en un fort creixement de l'estoc de capital. Més concretament, i segons les dades de la Fundación BBVA, l'estoc de capital productiu –deixant de banda, doncs, el residencial– ha crescut en termes reals a una taxa mitjana del 5,3% en el període 1965-2011, sensiblement superior al creixement del PIB.

És cert que la dinàmica inversora mostra una evolució cíclica, però destaca especialment la dècada dels seixanta, amb

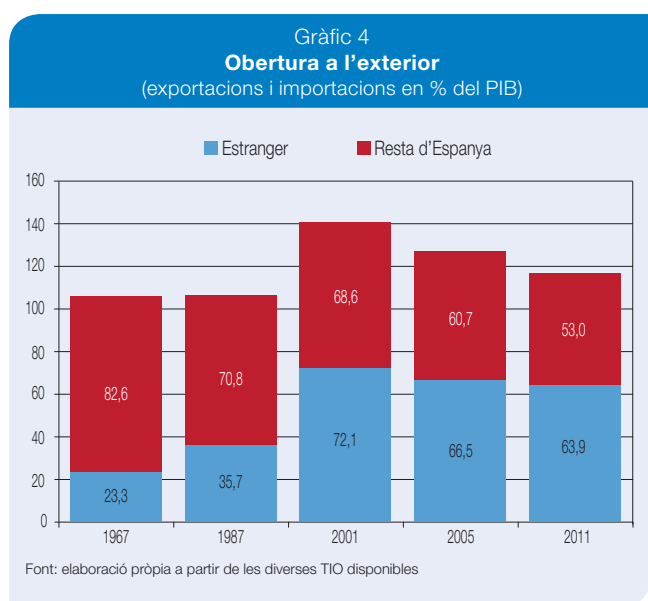
un fort impuls a l'esforç inversor derivat del procés de desenvolupament, i també la dècada dels 2000, en ple cicle expansiu on a la inversió productiva s'hi afegeix la bombolla immobiliària. Així, l'any 2007 el pes relatiu de la formació bruta de capital en el PIB assoleix el 29%, mentre que l'any 1987 era gairebé 10 punts inferior⁶. L'impacte de la crisi s'ha deixat sentir amb contundència i la participació de la inversió en el PIB passa a ser només el 17,5% l'any 2014 arrel de la davallada en la inversió residencial i de la lligada a l'obra pública com a conseqüència de les necessitats de correcció de la despesa (gràfic 3).

4. Relacions amb l'exterior

En la vessant de la demanda la transformació més rellevant, però, és la que es produeix en el sector exterior de l'economia catalana. Catalunya s'ha caracteritzat tradicionalment per un elevat grau d'obertura a l'exterior que no ha fet més que augmentar, molt especialment arrel de l'adhesió a l'aleshores Comunitat Europea. S'ha passat així d'una economia relativament tancada amb les seves relacions amb l'estranger i amb un mercat important a la resta d'Espanya, a una economia creixentment oberta i globalitzada en la que els intercanvis de béns i serveis amb l'estranger superen ja als fluxos amb la resta d'Espanya.

La disponibilitat de diverses taules input-output referides a l'economia catalana, malgrat els importants canvis metodològics entre elles, permet oferir una imatge clara d'aquestes

⁶ Segons les dades que es desprenen la Taula Input-Output de 1987, el pes de la formació bruta de capital en el PIB era el 20,5%.

importantes transformacions. En primer lloc, l'augment en el grau d'obertura amb l'exterior. Com s'observa en el gràfic 4, el pes dels intercanvis (exportacions i importacions de béns i serveis) amb l'exterior sobre el PIB augmenta gairebé 40 punts entre 1987 i 2001 i és conseqüència exclusivament del fort increment de l'obertura a l'estranger. No és d'estranyar atès que l'entrada d'Espanya a la Comunitat Europea va suposar l'eliminació progressiva dels aranzels amb els països integrants d'aquesta àrea i l'homologació aranzelària respecte de tercers països. El resultat va ser una clara creació de comerç amb l'estranger molt més intensa en el cas de les exportacions. Aquestes van passar de suposar un escàs 5,5% del PIB el 1967 al 34,6% l'any 2001. Les importacions, per la seva banda, enregistren també un increment des del 17,8% al 37,5% del PIB en el mateix període. Posteriorment, el grau d'obertura amb l'estranger s'ha reduït lleugerament. En els primers anys del segle XXI com a conseqüència de l'intens creixement del PIB, superior al dels intercanvis amb l'estranger. Després del primer impacte de la crisi⁷, el grau d'obertura ha recuperat una tendència creixent i, amb dades de l'any 2014, se situa en el 69,2%.

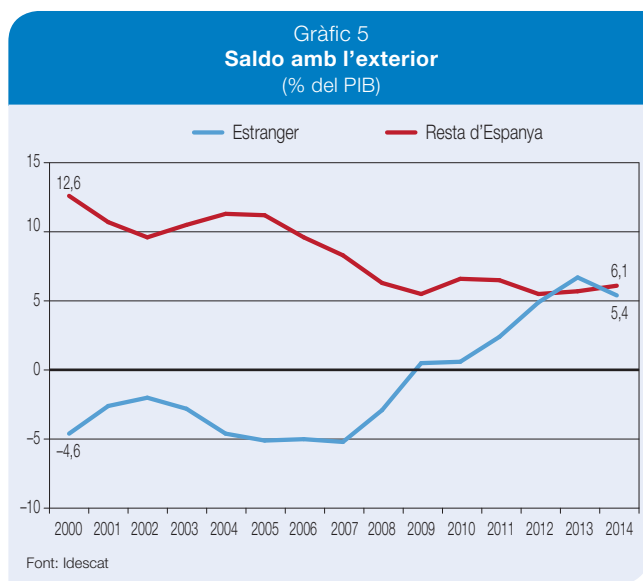
La creixent orientació de l'economia catalana a l'estranger ha tingut com a contrapartida una pèrdua de pes del que havia estat el principal mercat: la resta d'Espanya. L'any 1967 les exportacions de béns i serveis a la resta d'Espanya suposaven el 43,6% del PIB, percentatge que s'ha anat reduint progressivament fins el 29,7% que reflecteixen les dades de la Taula Input-Output de 2011. Per primer cop en totes aquestes dècades, a més, el valor de les exportacions a la resta del món és superior a les vendes a la resta d'Espanya.

Quant a les importacions, la tendència ha estat semblant, i les compres efectuades a d'altres regions han anat també perdent pes, tot i que manera més moderada. A més, el principal proveïdor de l'economia catalana és la resta del món d'ençà l'inici del segle XXI⁸.

Aquesta desviació de comerç de la resta d'Espanya a la resta del món ha tingut un important reflex en els saldos amb l'exterior (gràfic 5). L'economia catalana s'ha caracteritzat tradicionalment per la presència d'un dèficit en els intercanvis de béns i serveis amb la resta del món, mentre que els fluxos

⁷ L'impacte inicial de la crisi va suposar una notable davallada en els fluxos amb l'estranger (tant en les vendes com les compres). La recuperació de l'economia mundial, però, va permetre una sensible millora de les exportacions, mentre que la continuïtat en la feblesa de la demanda interna ha mantingut la tendència moderada en les importacions de l'estranger.

⁸ Les xifres de la TIO-2001 ja permetien comprovar que les importacions procedents de l'estranger superen àmpliament les que tenen el seu origen a la resta d'Espanya.

amb la resta d'Espanya han enregistrat un superàvit que ha servit, molts anys, per compensar amb escreix el saldo negatiu amb d'altres països. En les darreres dècades s'han produït canvis destacables en aquestes relacions amb l'exterior. El resultat ha estat una progressiva reducció del superàvit en els intercanvis amb la resta d'Espanya fins a situar-se en el 6,1% del PIB el 2014, molt lluny del 13,2% que s'enregistrava l'any 1987⁹. Per la seva banda, el saldo dels intercanvis de béns i serveis amb l'estranger, de signe estructuralment negatiu, ha passat a registrar en aquests anys de crisi un superàvit de gairebé el 7% del PIB l'any 2013.

La bona marxa de les exportacions de béns i serveis, impulsades per la recuperació de la demanda mundial i per la millora de la competitivitat dels productes catalans, i la caiguda de les importacions arrel de la feblesa en la demanda interna expliquen aquest comportament. No obstant, la sostenibilitat d'aquest superàvit amb l'estranger pot estar en entredit com reflecteixen ja els resultats de 2014. Els primers signes de reactivació de la demanda interna (del consum de les famílies i de la inversió) s'ha traduït immediatament en un creixement de les importacions que ha reduït el saldo positiu amb l'estranger en 1,4 punts sobre el PIB.

La disponibilitat de diverses taules input-output permet valorar l'impacte que els augments en la demanda final tenen en les necessitats d'importacions dels diversos sectors d'activi-

⁹ Segons la TIO de 1967, el superàvit amb la resta d'Espanya era del 4,7% del PIB. La creixent rellevància de les importacions de la resta del món en detriment de les compres efectuades a la resta d'Espanya va permetre una sensible ampliació del saldo positiu amb la resta de regions durant els anys setanta i vuitanta.

tat. Malgrat les diferències metodològiques entre les taules disponibles, es detecta un increment de les necessitats d'importacions totals davant augments de la demanda final en gairebé tots els sectors d'activitat. La comparació de les taules de 1987 i 2001 ja va posar de manifest aquest tret, més accentuat en el cas de les activitats manufactureres, i la recent publicada taula de l'any 2011 apunta en la mateixa direcció. L'augment en el contingut importador pot deure's al major grau d'integració de les economies però té conseqüències sobre la magnitud dels efectes arrossegament en el sentit que els augments de demanda final es traslladen en major mesura a l'exterior i no a la pròpia economia¹⁰. Segons això, la continuïtat en la millora de les exportacions a l'estranger enregistrada en aquests últims anys¹¹ és clau per garantir el manteniment de la contribució positiva del sector exterior al creixement econòmic.

5. Sector públic

La darrera de les grans transformacions estructurals que ha registrat l'economia catalana en aquestes dècades és, sens dubte, el canvi en el pes i la composició del sector públic. A l'economia espanyola en el seu conjunt, el valor afegit brut del sector públic ha crescut sensiblement més que el total, de manera que el pes relatiu del sector públic en termes de VAB¹² ha passat de l'entorn del 6% que suposava a l'inici dels seixanta al 12% actual¹³. La transició política, i els canvis en les funcions i estructura de les administracions públiques, i la rellevància que ha anat tenint la producció de serveis de sanitat, educació i serveis socials explicarien aquesta evolució.

Les dades disponibles per a l'economia catalana mostren que el pes del sector públic en el PIB és clarament inferior a la mitjana espanyola (gràfic 6) i se situa al voltant del 9%, tot i que també s'enregistra la mateixa evolució creixent en els setanta i vuitanta¹⁴. La menor presència d'activitats productives

¹⁰ Estudis referits al conjunt de l'economia espanyola constaten també aquesta tendència a l'augment del contingut importador i, a més, a l'existència d'un contingut importador superior en el cas d'Espanya al d'altres països de l'entorn. Vegi's en aquest sentit Cabrero y Tiana (2012).

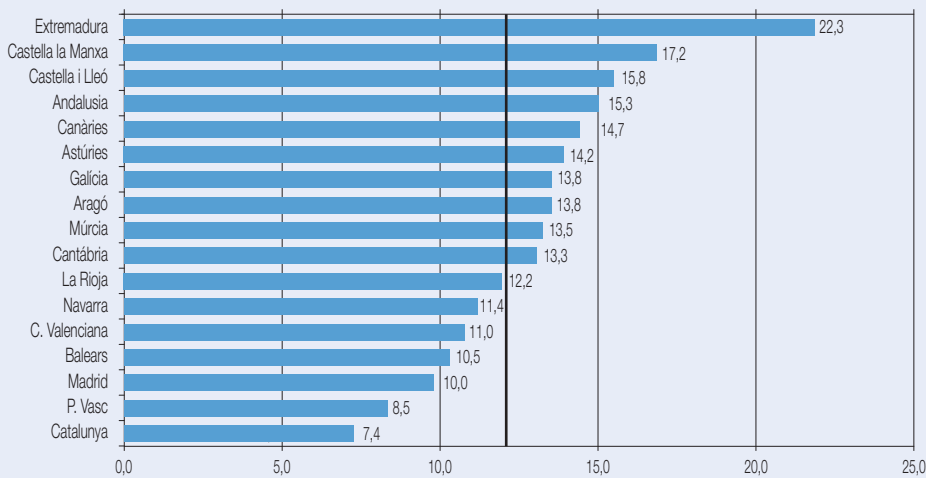
¹¹ La propensió exportadora de l'economia catalana va mostrar una tendència creixent en els vuitanta i noranta que va quedar aturada a l'inici dels 2000. La millora en la competitivitat i la creixent aposta pels mercats exteriors davant la feblesa de la demanda interna han reactivat la tendència a l'alça en la propensió exportadora.

¹² Inclou el VAB de l'administració pública i defensa; seguretat social obligatòria; educació; sanitat i serveis socials.

¹³ El creixement en termes de despesa pública sobre el PIB ha estat encara més significatiu com a conseqüència del creixent paper redistributiu del sector públic.

¹⁴ Amb dades de l'Idescat, l'any 1980 el pes dels serveis públics en el VAB total de l'economia catalana era del 6,8%.

Gràfic 6
Pes del sector públic, mitjana 2002-2008
 (% sobre el PIB)

Font: Pérez, F (2011)

prestades pel sector públic (com seria el cas d'educació o sanitat) respecte d'altres regions explicaria aquestes diferències¹⁵.

En termes de despesa, les diferències entre regions són també significatives, tot i que lleugerament menors. La despesa pública¹⁶ a Catalunya s'ha situat, en mitjana del període 2002-2008, en el 33% del PIB, sis punts per sota de la mitjana espanyola, tot i que molt allunyada d'Extremadura que encapçala de nou el rànquing amb una despesa del 64,9% del PIB. Aquestes diferències interregionals superen el que seria raonable atenent a les diferències en els nivells de renda per

habitant¹⁷ i poden deure's a diferències en els nivells de recursos públics per habitant que poden explicar-se, en part, pel model de finançament autonòmic i les successives reformes del mateix.

D'altra banda, la creació de les autonomies i el progressiu procés de traspàs de competències que s'ha anat produint amb els anys ha donat lloc a un canvi significatiu en la composició de la despesa realitzada segons administracions, amb una tendència a la progressiva pèrdua de pes relatiu de la despesa efectuada per l'administració central i un clar increment de la participació de la despesa autonòmica. Així, el pes de la despesa del sector públic central a Espanya ha passat del 87,1% l'any 1981 al 57,9% el 2013 (taula 2), mentre

¹⁵ En aquest sentit, la rellevància del sistema de concerts en el cas de l'educació o sanitat a Catalunya és fonamental.

¹⁶ Inclou, a més de les activitats productives prestades pel sector públic, transferències a empreses i famílies.

¹⁷ S'espera que la despesa pública sobre el PIB sigui més elevada en les regions menys desenvolupades atenent a les funcions de redistribució i solidaritat que té assignades el sector públic.

Taula 2
La descentralització de la despesa pública a Espanya

	Sector Públic Central ¹	Sector Públic Autonòmic	Sector Públic Local	Total
1981	87,1	2,9	10,0	100
2009	50,3	35,8	13,9	100
2013	57,9	31,2	11,0	100

(1) Inclou Estat, Organismes de l'Administració Central i Seguretat Social
 Font: IGAE i dades facilitades per N. Bosch

que la despesa autonòmica ha augmentat la seva participació relativa del 2,9% al 31,2% en el mateix període. El pes relatiu de les corporacions locals, d'altra banda, s'hauria mantingut relativament estable.

6. Conclusions

Les pàgines prèvies han analitzat les principals transformacions estructurals que s'han produït a l'economia catalana en els darrers cinquanta anys. En un context de notable creixement econòmic, el producte interior brut per càpita s'ha més que triplicat tot i el fort creixement demogràfic experimentat en aquests mateixos anys. Això li ha permès un intens procés de convergència amb la Unió Europea. En aquest sentit, l'adhesió a la Comunitat Europea, primer, i la integració a la zona euro, posteriorment, ha tingut un paper fonamental. L'eliminació de traves comercials, la lliure circulació de factors i els efectes de la implantació de la moneda única han generat un sensible augment en el grau d'obertura de l'economia catalana i també un canvi en l'origen i destí dels fluxos comercials, amb una creixent presència de les relacions amb l'estranger i una progressiva pèrdua de pes dels intercanvis amb la resta d'Espanya.

A aquestes transformacions de les relacions amb l'exterior, s'hi ha afegit els canvis en l'estructura productiva tendents a una creixent terciarització de l'economia i una pèrdua de pes de les activitats industrials, que ha suposat també una aproximació a l'estructura sectorial mitjana de la zona euro. Cal tenir present, però, que alguns dels sectors terciaris que més han crescut en aquests anys són els serveis a les empreses que, en bona part, corresponen a una certa externalització d'activitats que abans es realitzaven dins dels mateixos sectors industrials. Aquest fet permetria relativitzar la pèrdua de pes de les activitats manufactureres en aquests darrers anys.

L'altra gran transformació dins del teixit econòmic és l'augment del pes del sector públic i els canvis en la seva composició. Un increment que es constata sobretot quan es valora el pes de la despesa pública respecte el PIB, atès que bona part de les actuacions del sector públic (i sobretot les que més han crescut) són les derivades de la seva funció redistributiva que suposen despesa però, en ser transferències, no es comptabilitzen en el VAB. La transició democràtica, la cre-

ació de l'estat de les autonomies i el progressiu traspàs de competències de l'administració central a les comunitats autònomes ha donat lloc a un creixent pes de la despesa autonòmica sobre la despesa pública total. A nivell regional, però, s'observen grans diferències en el nivell de despesa pública per habitant que no poden explicar-se en la seva totalitat per les distàncies en els nivells de renda per càpita i es deuen, en bona part, a les diferències en els recursos disponibles. El model de finançament autonòmic, i les seves successives reformes, té un paper clau en aquests resultats. També els criteris aplicats en la distribució territorial de la despesa de l'administració central.

En aquestes dècades s'ha produït un canvi substancial en la relació de l'economia catalana amb la resta d'Espanya. En els primers anys, l'economia catalana, atès el seu major nivell de renda, aportava recursos a la gestió de l'Estat i, en contrapartida, disposava d'un mercat (el de la resta d'Espanya) relativament aïllat de la competència internacional. La liberalització dels intercanvis comercials –completada amb l'entrada a la Unió Europea– ha alterat aquesta situació i ha posat més de relleu la necessitat de que el sector públic central orienti la seva despesa a consolidar la competitivitat de l'economia catalana i d'aquelles que contribueixen al creixement de l'economia espanyola.

Bibliografia

- Cabrero, A. y Tiana, M. (2012).- «El contenido importador de las ramas de actividad en España», *Boletín Económico*, Banco de España, febrero.
- De la Fuente, A. (2010) «Series anuales de algunos agregados económicos y demográficos regionales 1955-2009 (RegDat versión 2.3)», Instituto de Análisis Económico (CSIC) (mimeo).
- De la Fuente, A. (2015).- «Series largas de algunos agregados demográficos regionales, 1950-2012, RegDat-Dem versión 4,0», *Estudios de Economía Española* 2015-03, Fedea.
- IGAE, Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas (2014).- *Actuación económica y financiera de las administraciones públicas. Avance 2013*
- Pérez, F. (dir.) (2011).- *Las diferencias regionales del sector público español*, Fundación BBVA.

Cronologia

GENER

- ▶ El Govern espanyol aprova la cinquena convocatòria del Programa d'Incentius als Vehicles Eficients (PIVE-5), dotat amb una quantia de 175 milions d'euros.
- ▶ El Govern espanyol dona per finalitzat el programa d'ajuda financera per la recapitalització de la banca.

FEBRER

- ▶ El Govern català aprova l'estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT), que ha de garantir que les inversions en recerca i innovació cofinançades per la Unió Europea tinguin un impacte sobre el teixit productiu.
- ▶ S'aproven tres nous impostos a Catalunya que gravaran les emissions contaminants de l'aviació comercial, de gasos i la producció termonuclear d'electricitat. Els nous tributs, que es creen seguint recomanacions de la UE, permetran finançar inversions públiques orientades a la millora de l'entorn i a incentivar conductes més respectuoses amb el medi ambient.
- ▶ El Govern espanyol aprova mesures per afavorir la contractació indefinida i facilitar el finançament de les pimes.

MARÇ

- ▶ El Govern català impulsa l'impost als operadors de comunicacions electròniques per al foment de l'audiovisual i la difusió cultural digital.
- ▶ El Consell de Ministres aprova un seguit de mesures per afavorir el refinançament i la reestructuració del deute d'empreses viables però amb dificultats de trobar crèdit.
- ▶ Modificació del Mecanisme Únic de Resolució per escurçar els terminis per a la dotació del fons i la simplificació de la presa de decisions.

ABRIL

- ▶ El Govern espanyol aprova el Programa d'estabilitat 2014-2017 i el Programa nacional de reformes del 2014.
- ▶ L'Autoritat Bancària Europea defineix l'esquema metodològic així com els escenaris macroeconòmics que es plantejaran en les proves d'estrès del Sistema Bancari Europeu.

MAIG

- ▶ Se celebren les eleccions al Parlament Europeu.
- ▶ El Govern català aprova el Projecte de Llei de cooperatives de Catalunya.
- ▶ El Govern aprova el Pla per al Dret a l'Habitatge, que destina 480 milions d'euros a polítiques socials i econòmiques que beneficiaran a 210.000 famílies.
- ▶ L'agència Standard & Poor's revisa el *rating* creditici d'Espanya, que passa de BBB- a BBB.

JUNY

- ▶ El Govern impulsa el Pla de reforma de l'administració de la Generalitat per guanyar eficiència i adaptar-la als nous models de governança.
- ▶ El Govern espanyol fixa el límit de despesa als Pressupostos de l'Estat per al 2015 en 129.060 milions d'euros, un 3,2% menys que el 2014.

- ▶ El Banc Central Europeu baixa el tipus d'interès per a les operacions de refinançament al 0,15% i el de facilitat de depòsit al -0,10%. A més, anuncia les anomenades TLTRO (operacions de refinançament condicionades al crèdit).

JULIOL

- ▶ El Govern aprova el Projecte de Llei per crear un impost sobre els pisos buits en mans d'entitats financeres.

AGOST

- ▶ El Consell de Ministres aprova una reforma fiscal que està estructurada en tres projectes de llei: la reforma de l'IRPF i de l'IRNR, la reforma de l'Impost sobre Societats, i la modificació de l'IVA, del Regim Econòmic Fiscal de Canàries i de la llei per la qual s'estableixen determinades mesures en matèria de fiscalitat mediambiental.

SETEMBRE

- ▶ El Govern català aprova el Projecte de llei de la formació professional per millorar la qualificació de les persones i la competitivitat de les empreses.
- ▶ El Govern de la Generalitat impulsa la Llei de ports i de transport marítim i fluvial per consolidar el seu paper com un sector econòmic clau del país.
- ▶ El Govern català aprova el Decret llei perquè es pugui aplicar l'impost sobre els dipòsits de les entitats de crèdit.
- ▶ El Govern Espanyol aprova els Pressupostos de l'Estat per 2015 i revisa a l'alça la previsió de creixement del PIB per a aquest any, fins al 2%.
- ▶ El Banc Central Europeu torna a baixar els tipus de interès de les operacions de refinançament al 0,05%, i els de facilitat de dipòsit al -0,20%. A més, anuncia un programa de compra de cèdules hipotecàries i de titulacions de crèdits.

OCTUBRE

- ▶ S'inicia el tercer programa de compra de cèdules hipotecàries per part del Banc Central Europeu.
- ▶ La European Banking Authority (EBA) i el Banc Central Europeu publiquen els resultats de les proves d'estrès realitzades.

NOVEMBRE

- ▶ El Banc Central Europeu inicia la compra de titulacions de crèdit.
- ▶ La Reserva Federal finalitza el programa de compra d'actius (*quantitative easing*).

DESEMBRE

- ▶ El Consell Executiu aprova el Projecte de llei de pressupostos de la Generalitat per a l'any 2015, que manté el compromís del Govern de no reduir la despesa no financera.
- ▶ El Govern aprova el Projecte de llei de simplificació de l'activitat administrativa, de la qual se'n beneficiaran el 75% de les empreses del país.
- ▶ El preu del petroli Brent segueix a la baixa i cotitza per sota dels 60 dòlars el barril, fet que no succeïa des de 2009.

	2013	2014	Variació (%)	Espanya 2014	Cat/Esp 2014 (%)
POBLACIÓ TOTAL	7.553.650	7.518.903	-0,5	46.771.341	16,1
Població estrangera	1.158.472	1.089.214	-6,0	5.023.487	21,7
POBLACIÓ OCUPADA	2.969.600	3.030.900	2,1	17.344.200	17,5
POBLACIÓ ATURADA	893.200	773.300	-13,4	5.610.400	13,8
ASSALARIATS SECTOR PRIVAT	2.077.800	2.117.500	1,9	11.360.000	18,6
Indefinites	1.689.100	1.731.225	2,5	8.521.825	20,3
Temporals	388.700	386.200	-0,6	2.838.150	13,6
Taxa d'atur (aturats/actius, en %)*	23,1	20,3	-2,8	24,4	-
Taxa d'ocupació (ocupats/població +16 anys, en %)*	48,5	49,9	1,4	45,0	-
Taxa d'activitat (actius/població +16 anys, en %)*	63,1	62,6	-0,5	59,6	-
PIB PER CÀPITA (€)	26.509	26.996	1,8	22.780	118,5
PIB PREUS CORRENTS (MILIONS €)¹	197.320	199.786	1,2	1.058.469	18,9
INFLACIÓ MITJANA ANUAL (%)[*]	1,7	0,1	-1,6	0	-
COST SALARIAL PER TREBALLADOR I MES (€)	2.022	1.986	-1,8	1.882	105,5
SECTOR EXTERIOR					
Exportació de béns (milions €) ²	58.981	60.217	3,1	240.035	25,1
UE-28	36.940	38.940	6,3	152.292	25,6
Resta del món	22.041	21.277	-2,3	87.743	24,2
Importació de béns (milions €) ²	67.860	72.589	8,2	264.507	27,4
UE-28	39.721	42.589	8,5	141.069	30,2
Resta del món	28.138	30.001	7,8	123.438	24,3
Saldo comercial (Exp-Imp) (milions €) ²	-8.879	-12.373	42,5	-24.472	50,6
Nombre d'empreses exportadores totals	49.075	47.586	-3,0	150.992	31,5
Nombre d'empreses exportadores regulars ³	14.682	15.946	8,6	41.163	38,7
Nombre d'empreses exporten >50.000 €	12.445	12.790	2,8	38.674	33,1
Nombre d'empreses exporten >50.000 € regulars ³	6.657	6.968	4,7	21.523	32,4
Inversió estrangera directa (milions €)	3.527	2.968	-15,8	17.621	16,8
Inversió directa a l'estranger (milions €)	2.262	3.398	50,2	23.479	14,5
NOMBRE D'EMPRESES	590.629	586.443	-0,7	3.119.310	18,8
1-9 assalariats	236.266	233.319	-1,2	1.316.431	17,7
10-49 assalariats	24.295	23.329	-4,0	108.383	21,5
50-199 assalariats	5.148	4.882	-5,2	16.976	28,8
200 o més assalariats	2.137	2.151	0,7	5.037	42,7
Sense assalariats	322.783	322.762	0,0	1.672.483	19,3
INDÚSTRIA					
Nombre d'empreses	38.962	37.977	-2,5	200.835	18,9
Nombre d'ocupats	547.200	558.400	2,0	2.380.000	23,5
CONSTRUCCIÓ					
Nombre d'empreses	78.180	74.908	-4,2	408.089	18,4
Nombre d'ocupats	184.000	181.200	-1,5	993.500	18,2
Habitatges en construcció (mitjana anual)	705	811	15,1	4.898	16,6
Estoc d'habitatges nous sense vendre ⁴	87.730	85.307	-2,8	583.453	14,6
Licitació pública (milions €)	750	1.454	93,7	9.204	15,8
Preus de l'habitatge lliure (€/m ²)	1.698	1.663	-2,1	1.495	111,2
Preus de l'habitatge protegit (€/m ²)	1.358	1.316	-3,1	1.114	118,1
COMERÇ					
Nombre de locals ⁴	154.578	151.481	-2,0	863.161	17,5
Volum de negoci (milions €) ⁴	125.309	123.534	-1,4	619.685	19,9
Nombre d'ocupats ⁴	555.875	550.941	-0,9	2.945.761	18,7

* Variació en punts percentuals

(1) Dades INE. Amb dades Idescat el PIB català és més alt i, per tant, el seu pes sobre Espanya pujaria fins al 19,8%

(2) Les taxes de variació estan calculades a partir de les dades provisionals de l'any anterior

(3) Regulars: empreses que han exportat en els 4 últims anys consecutius

(4) Dades referides als anys 2012 i 2013, enloc de 2013 i 2014

Font: Idescat, INE, Banc d'Espanya, Ministeri de Foment, ICEX i Generalitat de Catalunya

	2013	2014	Variació (%)	Espanya 2014	Cat/Esp 2014 (%)
TURISME					
Establiments hotelers	2.122	2.117	-0,2	14.728	14,4
Càmpings	189	188	-0,5	747	25,2
Turisme rural	1.647	1.877	14,0	15.183	12,4
Viatgers (milers)	16.208	16.754	3,4	87.599	19,1
Pernotacions en establiments hotelers (milers)	49.296	50.019	1,5	294.416	17,0
Turisme domèstic	13.075	14.132	8,1	104.171	13,6
Turisme estranger	36.220	35.887	-0,9	190.246	18,9
Despesa dels turistes estrangers (milions €)	14.022	15.132	7,9	63.094	-
Despesa per persona-dia-viatge (euros)	120	120	0,0	110	109,1
SECTOR FINANCER					
Ocupats en act. financeres i assegurances	78.575	80.150	2,0	452.650	17,7
Crèdit bancari total (milions €)	297.068	277.913	-6,4	1.469.010	18,9
A les Adm. Públiques	14.540	16.814	15,6	76.627	21,9
Al sector privat	282.527	261.099	-7,6	1.392.384	18,8
SECTOR PÚBLIC					
Assalariats al sector públic	393.300	393.700	0,1	2.925.800	13,5
Consum de les adm. públiques ⁵ (milions €)	32.688	32.819	0,4	216.076	15,2
Deute públic autonòmic (milions €)	57.122	64.476	12,9	236.747	27,2
Recaptació dels tributs estatals (milions €) ⁶	34.094	36.266	6,4	174.987	20,7
Recaptació dels tributs autonòmics (milions €) ⁷	2.157	2.276	5,5	-	-
RECERCA I INNOVACIÓ					
Despesa en R+D (milions €) ⁴	2.991	2.960	-1,0	13.011	22,7
Pública (universitats i Adm.Pública) ⁴	1.309	1.278	-2,4	6.084	21,0
Ocupats en R+D ⁴	44.462	44.506	0,1	203.302	21,9
Despesa en innovació tecnològica de les empreses (milions €) ⁴	3.312	3.095	-6,5	13.233	23,4
Empreses amb activitats innovadores ⁴	4.159	3.551	-14,6	16.119	22,0
Nombre de patents nacionals	556	516	-7,2	3.031	17,0
FORMACIÓ					
Població activa total (milers)	3.863	3.804	-1,5	22.955	16,6
Analfabets i educació primària ⁸	-	390	-	2.170	18,0
Educació secundària 1a. etapa ⁸	-	1.075	-	6.883	15,6
Educació secundària 2a. etapa ⁸	-	841	-	5.354	15,7
Educació superior ⁸	-	1.499	-	8.547	17,5
Taxa d'abandonament prematur escolar ⁹ (%)	24,7	22,2	-2,5	22,3	-
INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT					
Aeroports - Passatgers totals (milers)	38.885	40.537	4,2	194.978	20,8
Vols interiors	10.289	10.384	0,9	58.535	17,7
Vols internacionals	28.596	30.154	5,4	136.443	22,1
Aeroports - Mercaderies (tones)	97.675	99.751	2,1	651.202	15,3
Ports - Mercaderies (milers de tones)	69.268	77.199	11,4	468.268	16,5
Ports - Vaixells mercants (nombre)	10.214	10.411	1,9	137.573	7,6
Ports - Creuers (nombre)	840	758	-9,8	3.702	20,5
Ports - Vaixells (milers passatgers)	3.630	3.462	-4,6	28.699	12,1
Ports - Creuers (milers passatgers)	2.601	2.366	-9,0	7.669	30,9
Inversió pública de l'Estat (milions €) ¹⁰	1.267	944	-25,5	9.787	9,6

* Variació en punts percentuals

(4) Dades referides als anys 2012 i 2013, enloc de 2013 i 2014

(5) Inclou la despesa en consum de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars

(6) Inclou: IRPF, IRNR, IVA, Impost de societats, Impostos especials, tràfic exterior i taxes

(7) Inclou tributs cedits i propis: Impostos de successions i donacions, patrimoni, grans superfícies, transmissions patrimonials AJD, taxes sobre el joc

(8) No hi ha dades comparables per al 2013 per nivell de qualificació perquè hi ha un trencament de la sèrie el 2014

(9) Percentatge de joves de 18 a 24 anys que han deixat d'estudiar sense aconseguir el títol de batxillerat o d'FP. La dada de 2013 és preliminar

(10) Dades pressupostades d'inversió de l'Estat a Catalunya i al conjunt de l'Estat regionalitzat

Font: Idescat, INE, Banc d'Espanya, Ministeri de Foment, ICEX i Generalitat de Catalunya

Oficines i serveis

Av. Diagonal, 452 - 08006 Barcelona
Telèfon 902 448 448 (ext. 5457)
consell@cambrescat.org

Patrocina:

Consell General de Cambres de Catalunya

www.cambrescat.org

Col·labora:

